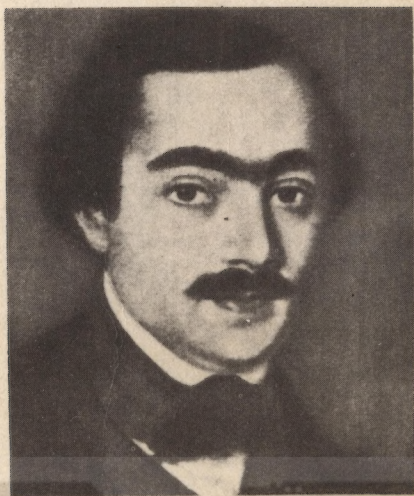

alecsandri

104

alecsandri
chirița în iași

alecsandri

editura minerva

«Teatrul comic al lui Alecsandri a militat pentru îndreptarea moravurilor, împotriva stării pe loc, dar și a falsului progres, ridiculizând demagogia și pledînd pentru dreptate socială. Ideile democratice și patriotice ale revoluției de la 1848 (independența națională, unirea, emanciparea țărilor, abolirea sclaviei etc.) sînt idei călăuzitoare ale teatrului lui Alecsandri, uneori aproape tezist. Tot ce ține de aceste idei generoase, cu limitele respective, condiționate istoric, reprezintă latura romantică în sens progresist a dramaturgiei lui Alecsandri.»

AL. PIRU

Vol. I—II, lei 10

Coperta: *Cristina Crințeanu*

v. alecsandri

**chirița în Iași sau
două fete ș-o neneacă**

TEATRU

(COMEDII)

EDIȚIE CRITICĂ DE G. PIENESCU

**PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE AL. PIRU**

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1973

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Ediția a II-a (B.P.T.).
Toate drepturile rezervate Editura Minerva.

PREFAȚĂ

Contribuția lui Vasile Alecsandri la crearea și dezvoltarea teatrului românesc a fost apreciată de el însuși într-un chip pe care istoricul literar nu are decît să-l aprobe: «Nu știu dacă am creat teatrul național, dar știu că i-am adus un mare concurs». Într-adevăr, dacă primele reprezentații teatrale în limba română au fost puse la cale în Moldova de Gheorghe Asachi în 1818, adevăratul teatru național s-a născut în Moldova, în 1840, sub direcția lui Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi și Vasile Alecsandri, iar în Țara Românească, de-abia în 1852, sub direcția lui C. Caragiale, fiind pregătit de acțiunea «Asociației literare», printre membrii căreia se numărau de asemenea cei trei inițiatori moldoveni. Bineînțeles, nu se poate vorbi înainte de aceste date de un repertoriu original. Pînă în 1840, scrie Alecsandri lui A. Ubicini, scena națională din Moldova, condusă mai întîi de Asachi, «abia se putea susține datorită proastei alegeri a unor proaste traduceri: Pixérécourt, cu dramele sale, și Kotzebue, cu comediile sale, implineau toate nevoile reprezentanților».

Primul directorat tripartit al teatrului din Iași n-a ținut decît doi ani, pînă în 1842, constituind doar un început în direcția infiripării unui repertoriu național. Alecsandri, abia trecut de 20 de ani, debuta din prima stagiune (1840—1841) cu două comedii localizate: *Farmazonul din Hirldu*

(reprezentată la 16 noiembrie 1840) și *Modista și cinovnicul*, reprezentată în februarie 1841. Pieseile — înfățișate chiar de autor ca «prelucrări» — sînt niște farse ușoare, bizuite numai pe comic de situație. Leonil, tînăr pictor, împiedică, împreună cu Titirez, pe rivalul său Pestriț să se însoare cu Aglăița, fata slugerului Ginganu, întirziindu-l cu ritualul admitterii în «corposul farmazonilor» să se prezinte socrului la ceasul hotărit. *Cinovnicul* tomnatic Nastasi Cîrcei curtează în scopul căsătoriei pe modista Clara, prietenă cu Profirița. Neculai Cernelescu, nacealnic, și Matache, academician, adică elev la Academia Mihăileană, au mai mult succes, Cernelescu făcînd declarații de dragoste în versuri, iar Matache fiind timid. Ironia la adresa provincialilor fascinați de moravurile din Capitală și satira deprinderilor mondene sînt singurele atitudini critice ale tînărului dramaturg, dispus deocamdată mai degrabă să inveselească decît să cenzureze moravurile.

Tot farse și tot localizări erau *Spătașul Hațmațuchi*, reprezentată la 23 ianuarie 1844, pierdută, și *Creditorii* (1844), în care un actor, Alecu Verișanu, scapă de datorii folosindu-se de zelul lui Taki Jăvrescu pentru partenera sa Aglae. Verișanu închide pe creditori într-un cabinet și atrage în cursă pe Jăvrescu, care, crezînd că datoriile sînt ale iubitei sale, le achită.

Întîia comedie originală a lui Alecsandri este, tematic vorbind, *Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului*, reprezentată și publicată în 1844. Cu toată intriga puțin verosimilă și unele trucuri vizibil împrumutate, această comedie reflectă măcar în parte contradicții din societatea vremii, conflictul dintre tradiție și inovație, un moment din procesul transformărilor societății feudale în perioada prerevoluționară. Ca și Cernelescu din *Modista și cinovnicul*, «bonjur cu plete lungi», Iorgu, nepotul pîtarului Enachi Damian, este și el un bonjurist, educat într-un centru imaginar de cultură, la Sadagura, unde «și-a ascuțit mintea de tocila civilizației», superficial, putînd să observe rămînera

în urmă a Iaşului din acest punct de vedere, dar extaziindu-se totodată de subţirimea intelectului Gahiţei Rozmari-novici, dezvelit «ca o conopidă» la căldura progresului. Sa-tira lui Alecsandri are în vedere îndeosebi galomania, poci-rea limbii române prin folosirea unui jargon franţuzit, dar şi conservatorismul retrograd în toate privinţele al lui Enachi Damian, interesat ca nepotul său să-i înalţe neamul nu prin cultură, ci prin avere. Merită a fi subliniat curajul autorului de a fi inclus în piesă, ce-i drept, fără legătură directă, o doină ţărănească de revoltă împotriva exploatării, indemnînd la nesupunere:

«Sînt sătul de biruri grele
Şi de plug, şi de lopată,
De ciocoi, de zapciele,
Şi de sapă lată.»

Aşa-numitul «tablou» în trei acte, *Iaşii în carnaval* (1845), este o farsă bazată pe o încurcătură (*imbroglio*), prevestind *D-ale carnavalului* de Caragiale. Şi aici un erou găseşte pri-lejul de a face aluzii, prin intermediul păpuşarilor, la starea socială:

«Într-a păpuşilor ţară,
La mulţi cîntea-i chiar de ceară;
Cît ruşetul să iveşte,
Cîntea-ndată să topeşte.»

«Alţii, vrednici patrioţi,
Dar mai vrednici patri-hoţi,
Eatră, urlă furios
Păm' ce-apucă cite-un os.»

Piesa satirizează frica de revoluţie a stăpînirii. Postel-nicul Taki Lunătescu visează că nişte «revoltanţi» îmbrăcaţi în haine de îrozi pun la cale un complot cu ocazia unui bal mascat. Postelnicul şi soţia sa Tarsiţa, veniţi amîndoi la bal, fiecare după altă aventură, se întîlnesc la scoaterea măştilor, iar comisarul Săbiuţă, însărcinat cu supravegherea

frozilor, este el iusuşî arestat, şi pînă la urmă îşi mărită fata cu nepotul jignicierului Vadră, unul din presupuşi «complotari». Poltronul Lunătescu are ceva din laşitatea lui conu Leonida, iar Săbiuţă, ecoul lui, anticipează pe servilul Pristanda. Dialogul între Lunătescu şi Săbiuţă decurge cu mult haz, conform firii personajelor: Lunătescu promite comisarului agia, dar îl previne că are datoria să se jertfească «cu totul, poate chiar cu viaţa» pentru patrie, la care Săbiuţă răspunde: «Cu viaţa mea? ori cu alta?», iar cînd Lunătescu insistă: «Patria! Înţalegi?», dă replica: «Înţăleg, dar nu te pricep».

Rămăşagul (1845), proverb cu cîntece într-un act, are intrigă de operetă: Smărăndiţa pune rămăşag cu soful ei Teodorescu că-l va înşela, şi cîştigă, ademenindu-l la bal mascat s-o urmeze în propria lui casă. Ar fi greu să atribuim aici autorului tendinţe educative. Comedia cu cîntece într-un act *Peatra din casă*, scrisă în Sicilia, în scopul amuzării Elenei Negri, în 1847, conţine însă elemente satirice, vizînd în special obiceiul micii boierimi din Iaşi de a transforma căsătoria într-un tîrg. Ca să se poată mărita ea iusăşi cu un doctor neamţ, o văduvă, cucoana Zamfira, acceptă drept ginere pe fiul nătărău al căminarului Grigori Pilciu. Leonil, vărul «pietrei din casă», Marghioliţa, încearcă zadarnic să împiedice mariajul, obţinînd numai iertarea ȝiganilor robi din cauza cărora contractul nu se putea încheia. Împrumutînd tema teatrului de vodevil (de exemplu *La demoiselle à marier* de Scribe), Alecsandri i-a dat un colorit naţional. «În această piesă — scrie autorul — criticam cu amărăciune purtarea părinţilor care îşi căsătoresc copiii pentru a scăpa de ei şi atingeam şi coarda dezrobirii ȝiganilor.» Ideea înfrăţirii ȝăranilor cu boierii strică efectul tabloului într-un act, reprezentat la 3 februarie 1848, *Nunta ȝărănească*, un fel de potpurî naţional, unde tînărul Alecu Leonescu, bucuros că tată-său îl trimite să studieze la Paris, plăteşte el fostului său dascăl, loghiatatului chir Gaitanis, o datorie prin care acesta împie-

dica nunta fiului lui moș Trohin Păcală. De reținut însă critica vechii școli:

«Chind un dascalos grecos
Inarmat cu-o varga gros
Paradosa faneros:
Aritmetichi
Me gramatichi
Che istorichi
Ap'edo' pe chi.»

Scopul pentru care Alecsandri a compus și publicat din 1850 pînă în 1875 așa numitele «cînticele comice» (*Șoldan Viteazul, Mama Anghelușa, doftoroaie, Herșcu boccegiul, Clevetici ultra-demagogul, Sandu Napoilă ultra-retrogradul, Surugiul, Ion Păpușariul, Gură-cască om politic, Cucoana Chirița în voiaj, Haimana, Barbu Lăulariul, Paraponisitul, Kera Nastasia sau mania pensiilor, La București*) a fost mărturisit de însuși autorul: «Pentru urmașii noștri de vor fi curioși a ave o idee de timpul actual, aceste cînticele le vor înfățișa portreturi fotografice... Într-aceasta consistă tot meritul lor.» În afară de interesul documentar și de cel pitoresc, descoperim ici și colo și încercări de caracterologie, scriitorul izbutind să fixeze printr-un monolog cîteva tipuri caracteristice pentru o profesiune, o categorie socială sau politică. Mama Anghelușa inchipuie pe baba doftoroaie, făcătoare de farmece, dar și pe doctorii cei răi, care recomandă contra durerilor de dinți, să-ți clătești gura «de trei ori pe zi cu vitriol clocotit». Clevetici, ultra-demagogul, vorbește ca viitorul Farfuridi: «Vreau respectul Convențiunii cu condițiune de a fi schimbată în totul...»; «Trecutul e al strigoilor, prezentul e al moderaților, viitorul e al meu!». Sandu Napoilă, ultra-retrogradul, opusul lui, trage tot îndărăt, protestînd împotriva «afurisitei» de Convenții care i-a șters privilegiile și l-a pus să plătească impozit pe cap, capitație: «...Ei bine, boieri d-voastră, unde mergem?... Ba nu, adică vă-ntreb, unde mergem?». Gură Cască e prăpăstios ca

Mitică al lui Caragiale, vede orizontul politic veșnic posomorît, fiindcă guvernării nu l-au «ascultatără» cînd scria în gazetă: «Cerul politic e amenințător... Trebuie, dar, ca adevărați patrioți, să chibzuim, să combinăm, să dregem, să închipuim și iarăși să combinăm, să închipuim... *che tu lipa...*» Haimana vagabondează involuntar, dependent, cum e, ca impiegat al statului, de capriciile forurilor administrative, révolta sa semănînd cu aceea a lui Lefter Popescu din *Două loturi* de Caragiale;

«Dar știi d-ta că am ajuns a fi nervos de cînd mă aflu în serviciul statului? Știi că mă apucă năbădăile cînd văd un plic ministerial, căci îmi pare că cuprinde un decret de strămutare sau de destituire? Știi că de la 1859 pînă astăzi s-au strămutat și dat afară 33 333 de impiegăți? i-am numărat în *Monitor*... A!... îmi dai blende nitam-nisam, fără să te fi îngrijit mai întîi a-mi plăti măcar ce-mi ești dator!... leafa mea, lefușoara mea de vagabond oficial?!...»

Supărarea Paraponisitului provine din ținerea sa departe de «mierea bugetului», pentru consumarea căreia a învățat «limba cea nouă, de la vestitul dascal kir Trifonius Petringelus»: «...Da-ți-mi voie să ieu permisiune a-mi recomanda meritele pe altarul patriei, spre a fi integrat în vreun cerbicin public, unde, cu ceilalți ai mei simpatrioți, să am și eu stăva glorioasă a mă îngiuga la carul statului cu deplină amoare patrioticească și iubire de patrie.»

În sfîrșit, Kera Nastasia aspiră a obține pensie, fiindcă a îngropat trei bărbați: un ciubucciu al lui Caragea, un cafe-gibașa al aceluiași domnitor și un portar-bașa, care «a stat cu buzduganu la perdeaua patriei», iatacul lui vodă Suțu. Alecsandri introduce unele din aceste tipuri și în alte piese, cum este cazul în primul rînd cu cucoana Chirița. Acest personaj jucat în travesti de actorul Matei Millo, precum, în vremea lui Balzac, Henri Monnier juca pe faimoasa madame Angot, este figura cea mai populară a teatrului comic al lui Alecsandri.

Cucoana Chirița, soția boiernașului de țară Grigore Bîrzoî ot Birzoieni, este o mică moșiereasă cu ifose, personificînd snobismul și arivismul micilor proprietari de pămînt care nu vor să se lase mai prejos de burghezia parvenită bonju-ristă în imitarea modelor aduse din Occident și de marea boierime în gustarea traiului bun pe spinarea țăranilor.

Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă, comedie cu cîn-tece în trei acte, s-a reprezentat pentru prima dată în 1850 și a cunoscut un mare succes de public. Chirița vine în Iași să caute gineri pentru odraslele ei, Aristița și Calipsița, ne-mulțumită de paharnicul Brustur și căminarul Cociurlă, «simpli răzeși», cu care vrea să le mărite Grigore Bîrzoî. Troienită la bariera Păcurarilor, Chirița e întîmpinată de doi «ipochimeni» escroci, Pungescu din București și Bondici din Iași, luați drept spătarul Pungescovici și aga Bondi-cescu. Invitați cu toții de văduva Afin la un bal, Pungescu și Bondici trișează la cărți pe sărdarul Cuculeț, director de agie, sînt observați de Luluța, copila gazdei, și duși la inchi-soare mai înainte de a se fi logodit cu Aristița și Calipsița. Chirița se preface că leșină, fără a putea să intimideze pe Bîrzoî, sosit la momentul potrivit spre a-și lua fetele acasă și a le mărita cu aleșii lui. Nereușind să se facă «cuscră-n Ieș» neneaca este nevoită să se întoarcă la țară cu «pupuicele» ei (unele incidente sînt luate din comedia *Les Provinciaux à Paris* de Picard).

Chirița în provincie, comedie cu cîntece în două acte, reprezentată în 1852, scoate și mai bine în evidență ambiția clasei micilor proprietari de a pătrunde în protipendadă, de a-și spori averea prin exploatarea țăranimii, jecmăneală și acaparare de funcții. Cucoana Chirița și-a măritat fetele, dar n-a renunțat deloc la dorința de a parveni. Îmbrăcată în costum de amazoană, ea umblă pe moșie călare și amenință pe țăranii care cer dreptate cu cravașa, nescoțîndu-i din moșici «buni de gură și răi de lucru». Deși la țară, Chirița se ține în curent cu moda, fumează, și-a tocmit preceptor de franceză pentru Gulița și a învățat ea însăși franțuzește

într-un chip hazliu, traducînd în limba lui Molière chiar şi expresiile româneşti intraductibile (a bea o ţigară: *boire une cigarette*; dobă de carte: *tambour d'instruction*; de flori de cuc: *pour les fleurs de coucou*; a vorbi ca apa: *parler comme l'eau* etc.).

Dofinţa cea mai mare a Chiriţei este să ajungă isprăvni-cească «cu jandări la poartă şi-n coadă». Justificările numirii lui Bîrzoî ca ispravnic conţin o ascuţită satiră la adresa reacţionarilor din timpul revoluţiei de la 1848. Chiriţa îarată că le-a pierit atunci «vro zăce capete de vite», Bîrzoî a avut friguri de frică (striga şi prin somn c-a venit «zavera»), iar pe ea a durut-o groaznic o măsea. Cînd Bîrzoî scrie că s-a isprăvnicit şi cheamă pe Chiriţa la oraş, aceasta, încredinţată c-a «mocnit» destul la ţară, pleacă îndată «să mă mai fantaxăsc şi eu pîn tîrg, ca altele». Planurile ei sînt s-o ducă numai în sindrofii şi voiajuri: «De-acum să vedeţi bontonuri şi tenechele». Alt plan ascuns al Chiriţei este să mărite pe Luluţa, acum pupila ei, cu Guliţă, pentru ca averea copilei să nu se înstrăineze, plan pe care i-l va dejuca tînărul Leonaş, întors tocmai de la studii din Paris.

Ca isprăvniceasă, Chiriţa primeşte cu neruşinare plo-coane din partea imprecinaţilor, cum spune singură într-un cuplet:

«Toată lumea mi să-nchină,
Căci aice eu domnesc,
Şi din oricare pricină
Eu întăi mă folosăsc.»

O singură supărare are, aceea că Bîrzoî nu se clopeşte deloc, de i se vede «rugina de-o şchioapă la ceafă». Bîrzoî s-a înţepenit în tabieturi şi-ar vrea ca nevasta să-i facă mîncări sănătoase şi uşoare, «vrîm cheşchet, vro plachie, vro musaca, vro capama, vro baclava... vro ciulama», nu să gadă toată ziua «pe tandur, la tauletă», şi din «blammanjălc, din bulionuri, din garnituri nemţăşti» să nu-l mai slăbească. Bîrzoî e avar, urăşte mobila de lux şi mai ales marşandele

și modistele care vînd rochii și capele («șandra mandra»). Paltonul cu bumbi cît niște farfurioare îl strînge, și el s-ar îmbrăca mai bucuros cu antereu și giubea, fiind retrograd pînă și-n veșminte, spre deosebire de Chirița, care a întinerit subit și se dă în vînt după complimentele unui «oficer» mușafir (Leonaș).

Oricît mai departe intriga ia aspecte inverosimil burlești (Luluța se prefacă nebună, spre a întîrzia logodna cu Guliță și cere să fie logodită cu o femeie — Leonaș travestit în actriță) Chirița și Birzoi, reprezentînd caricatural tendințele inovatoare și conservatoare, rămîn două personaje memorabile. Mai puțin convingător ca reprezentant al ideilor noi ne apare Leonaș, dezvăluitorul «curcăniilor» de la isprăvnicie, justițiarul dregătorului abuziv și înlocuitorul lui în post, ceea ce ar presupune în 1852 o cîrmuire (pe vremea lui Grigore Alexandru Ghica) democratică. S-a dovedit că anumite scene sînt prelucrate după *La comtesse d'Escarbagnas* de Molière, și *La fausse Agnès* de Destouches.

Canțoneta *Cucoana Chirița în voiaj* (1863) înfățișează evoluția Chiriței în urma voiajului ei cu vaporul și cu trenul la Paris, unde a dus pe Guliță «să învețe politica». În capitala Franței, Chirița și-a tocmit pe datorie toalete la casele celebre de mode și a jucat french-cancan la Mabilie (deci satiră a snobismului și cosmopolitismului).

În farsa de carnaval *Chirița în balon* (1867) Chirița a devenit «hailaifă, model de bonton» și manifestă dorința de a se «ascensiunari» în cer ca să vadă «și alte lumi, nu tot asta de la noi», care-i plină de «bazaconii». Este interesant că autorul nu ridiculizează de data aceasta extravaganța eroinei sale, dedicîndu-i dimpotrivă, un elogiu, fle și buf:

«Bravo, zmeiță,
care-a zburat prin nori.»

Din cele patru operete ale lui Alecsandri (*Scara mîței*, 1850; *Crai nou*, 1851; *Florin și Florica*, 1863; *Harță Răzășul*, 1865) mai cunoscută (prin muzica lui Ciprian Porumbescu)

este *Crai nou*. Intriga e prea facilă în *Scara mștei*, unde doi rivali se întâlnesc pe scara mobilă care duce în iatacul iubitei, spre a conversa în acest chip: «G. — Cine ești tu? M. — Cine sînt eu... Eu, da' tu? G. — Și eu tot eu...»

În *Crai nou* subiectul e mai consistent. Ispravnicul urmărește pe Leonaș, răpitorul nepoatei sale, învinuit și de furtul unei sume de bani. Un jandarm aduce vestea că hoțul e chiar fiul ispravnicului. Și *Florin* și *Florica* se susține prin dialog, cită vreme protagoniștii, o pereche de țărani, se ceartă, incurcați de un paracliser. Sfîrșitul cu înrolarea lui *Florin* ca soldat, a *Floricăi* ca vivandieră și a lui *Colivescu* ca gornist este convențional (subiectul e localizat după piesa *Marionnettes* de Picard). *Harță răzășul* prezintă analogii cu *Das Landhaus an der Heerstrasse* de August von Kotzebue. *Harță răzeșul* izbutește prin manevre istețe, ajutat de *Măriuca*, să obțină un preț foarte ridicat pe proprietatea lui de la paharnicul vecin *Bursuflescu*, pretins preot, dornic să trăiască la țară, în liniște, căsătorit cu văduva *Tarsița Garofescu*.

Localizările lui *Alecsandri* ar fi greu de identificat dacă autorul n-ar da el însuși sursele cîteodată (apropieri a făcut *Ch. Drouhet*, în lucrarea sa din 1924, *Vasile Alecsandri și scriitorii francezi*). Ca sfortări de a înfățișa diverse tipuri clasice în alte condiții de timp și spațiu, adaptările lui *Alecsandri* merită atenție. Astfel, *Omul blazat* al lui *Duvert* și *Lauzanne* devine în *Doi morți vii* (1851) proprietarul *Ghiftui*, om decis să se vindece de *spleen* prin căsătorie. Credința că ar fi ucis un lipovean îl face să se dea o vreme drept mort, prilej de a afla nesinceritatea logodnicei și a se însoți, cînd presupusa victimă iese și ea la iveală, cu o fată nevinovată de la țară. Gelosul din *Le tigre de Bengal* de *Ed. Brisebarre* și *Marc-Michel* este prefăcut de *Alecsandri* în *Kir Zuliaridi* (1852), arnăut cărunt (intriga are unele asemănări cu *O noapte furtunoasă* de *Caragiale*). *Avarul cu mănăși galbene* de *Labiche* devine holteiul galant de 50 de ani, *Agachi Flutur* (1865), *Le gendre de Mr. Poirier* de *Augier*, *Ginerele lui Hagi-*

Petcu (1865). Ex-inspectorul de tutunuri Leonida Mustocșidis, care provoacă felurite încurcături în farsa de carnaval *Sfredelul dracului* (1881), este construit după un tip din *L'oiseau de passage de Bayard*.

Păcală și Tîndală, dialog politic, și *Cinel-cinel*, comedie cu cîntece (1857), sprijină ideea de unire (Graur moldoveanul ia de nevastă pe Florica munteanca, deoarece, zice Graur, «moldovean, muntean, totuna-i... tot român»). Ocazionale sînt sceneta *Vivandiera* (1857), comedia într-un act *Nobila cerșetoare*, improvizație în scopul ajutorării Franței învinse în 1871, și scena în versuri *La Turnu-Măgurele*, în care se glorifică răniții din războiul de la 1877.

Intriga vodevilului *Rusaliile* (1860) presupune un model străin (Susana, nevasta vornicului din sat, sfătuiește pe suprefectul Tachi Răzvrătescu și dascălul Ioan Gălușcă să vină la întîlnire îmbrăcați femeiește, spre a-i da în mîinile țăranilor drept rusalii), iar satira latinismului integral și a liberalismului de paradă sînt ieftine (Gălușcă se pretinde urmașul generalului român Galuscus, Răzvrătescu vorbește de sufragiu universal înțeles de țărani, ca mai tirziu de Ipin-gescu, ca sufragiu, servitor la masa boierilor).

Fără interes deosebit sînt vodevilul *Arvinte și Pepelea* (1865), dezvoltarea anecdotei din *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hoge*: «Din tocmeală neînțeleasă, bani dînd rămii fără casă» (cuiul lui Pepelea); comedia cu cîntece *Drumul de fier* (1865), înfățișînd întîmplări comice produse de prezența unui inginer topograf venit să măsoare locul pentru deschiderea unei linii ferate; comedia cu cîntece *Millo-director* (după *La manic des places* de Scribe) și proverbul într-un act *Concina* (1865), pledoarie pentru o mai mare îngăduință față de tineri.

Marea năzuință a lui Alecsandri a fost să scrie o vastă comedie socială, pe care voia s-o întituleze inițial *Ciocoi de după 1848*. Comedia *Boieri și ciocoi*, publicată în 1874, se referă la epoca prerevoluționară (1840—1847) și are ca model romanul lui N. Filimon, *Ciocoi vechi și noi* (unele

detalii sînt scoase din comediile lui Augier, *Nerușinații* și *Fiul lui Giboyer*). Autorul se prezintă pe el însuși sub masca eroului Radu, ca personaj pozitiv, stimulat în acțiunile sale de Elena Hîrzobeanu (Elena Negri). Critica parvenitismului în persoana lui Lipicescu (alt Dinu Păturică) și a pitarului Slugărică are oarecare adîncime, dar Alecsandri acordă un rol nemeritat boierimii vechi, vornicului Iorgu Hîrzobeanu și hatmanului Ștefan Stilpeanu, ultimul reprezentînd «talpa țării... ca-n vremea lui Tăut cel bătrîn», în timp ce țărăniimea apare convențional prin răzeșul poet Arbore. Mai mult decît prin tipuri, piesa rezistă încă prin evocarea pitorească a moravurilor vechi făcută de un eminent arhivist. Vulpe, de exemplu, *pristavlișește* o jalbă în *predmetul* unei *periopée* cu răzeșul Arbore în intenția de a-i *răzlui* cu *hașca* o parte din pămînt. Afacerea a *dosloșit-o* în *holdul ispisoacelor* sale constatînd că la *leat* 1812 unchiul său, *ftori-vistul* Nicu Hapcea a cumpărat cu *zdelcă* întărită de judecătorie o *hirtă* de loc de la Todir Arbure pe un cal bălan.

Cea mai originală și mai valoroasă creație a teatrului comic a lui Alecsandri este feeria națională în cinci acte *Sînziana și Pepelea* (1880). Personajele luate din lumea basmelor simbolizează caractere omenești sau catastrofe naturale, și piesa conține aluzii fine la stări sociale contemporane. Avem a face cu Papură-împărat (numele indică șovăiala, plecarea la orice adiere), pe a cărui fată, Sinziana, o dispută istețul Pepelea, Pîrlea Vodă (simbol al arșitei pustiitoare) și Lăcustă Vodă (simbol al foametei). Fata este furată de un zmeu și cucerită, după multe peripeții, de Pepelea. În acțiune mai intervin cei doi sfetnici lingușitori și intriganți ai împăratului, Păcală și Tîndală, care vor să se surpe unul pe altul, dascălul sfătos Macovei și nevastă-sa Marica, vrăjitoarea Baba Rada și diferite personaje fantastice, precum Zina Lacului, Zina Codrului, Statu-Palmă-Barbă-Cot, Iarna, Crivățul, Zorilă, Murgilă, genii, un urs alb, pasărea măiastră. Politica în țara lui Papură-împărat e împărțită în trei categorii de «tarafuri», printre care se numără taraful națio-

nal liberal, taraful liberal național-moderat, taraful moderat-național-liberal, taraful aristocrat, curtocrat, pungocrat și postocrat. Deviza politică a tuturor e una și aceeași: «Scoală-te de la locul tău, să mă pun eu». Păcală și Tindală sînt «pungivori», dascălul Macovei citează lozinca lui Rică Venturiano: «Box pipili, box...»; iar Sinziana are limbaj de femeie emancipată («Astăzi sîntem libere și independente»), ca Zița din *O noapte furtunoasă* a lui I.L. Caragiale. «Sînt liberă... de nimeni nu depand». G. Călinescu a făcut o apropiere între feeria lui Alecsandri și poveștile dramatizate ale lui Carlo Gozzi. Nici *Visul unei nopți de vară* de Shakespeare nu e cu totul altceva, deși un critic de la *The Daily Telegraph*, îndemnînd pe Alecsandri să-și traducă feeria în englezește, îl încredința totuși că n-ar merge decît ca o «antipasto» la o pantomimă.

Din cele șase drame publicate de Alecsandri, două sînt sociale. Tema din *Zgîrcitul risipitor* (1860) este desigur imprumutată (avarul Antohi Zgîrcea, jignit de purtarea fiului său de suflet, Polidor, care se bucurase crezîndu-l mort, devine risipitor și cheltuiește tot avutul, spre a nu lăsa nici o moștenire), dar la drama zgîrceniei Alecsandri adaugă o comedie politică. Zgîrcea întreține jurnalul *Gogoșa patriotică*, la care lucrează liberalii demagogi Clevetici și Tribunescu (copiați, declară autorul, «de pe R[osetti] și I.B [rătianu]»). Caragiale a avut sub ochi în *O scrisoare pierdută* drama lui Alecsandri și Tribunescu este un părinte al lui Cașavencu:

«*Tribunescu*: Și ce este un conservator?... Un om care... conservează!... un om care voiește să conserve privilegiul de a nu fi supus la nici una din îndatoririle cetățenești. Însă eu!... Au doară sermana noastră Românie să zacă mult timp încă sub o rugină atît de... inconstituțională! Nu! căci eu voi susține, voi apăra totdeauna: (*răpide*) dreptatea, libertatea, egalitatea, fraternitatea, inviolabilitatea... (*Se răsuflă prelung.*)

Sandru: Dîrr! Haide, haide, dăi, dăi, dăi... S-a pornit moara.

Clevetici: Nu intrerupe oratorul, domnule.

Tribunescu (urmînd repede): Drepturile naționale, autonomia, independența, gloria națională, garda națională, sufragiul universal...

Supunînd pe Sandu Napoila ultra-retrogradul, pe Clevetici ultra-demagogul și pe Tribunescu moderatul la o egală critică, Alecsandri nu întrevade din nefericire soluția politică a momentului istoric înfățișat. Cît despre cea de a doua dramă socială, *Lipitorile satului*, localizată de altfel după *Un usurier de village* de Bataille și Rolland, ea are tendințe de-a dreptul diversioniste, preluate mai tîrziu de scriitorii semănătoriști și poporaniști ca Sandu Aldea și Spiridon Popescu. Aici toată mizeria în care se zbate țărănimea este explicată prin acțiunea arendașilor și negustorilor străini.

Celelalte drame ale lui Vasile Alecsandri sînt istorice, începînd cu *Cetatea Neamțului sau Sobieschi și plăieșii români* (1857), dramatizarea nuvelei lui Costache Negruzzi.

«Legenda istorică» în cinci acte în versuri *Despot Vodă* (1879) venea după alte două încercări anterioare: drama în proză *Despot Vodă* (1868) de D. Bolintineanu și poema dramatică *Despot Vodă* (1877) de N. Scurtescu. Intenția lui Alecsandri, emul de astă dată al lui Victor Hugo, a fost de a crea un erou romantic, din stirpea lui Ruy Blas, dotat cu reale însușiri și însuflețit de înalte idealuri, incapabil totuși de a se realiza, fie din cauza lipsei de pondere, fie din cauza adversităților prea mari din jurul său. («E lesne, scrie Alecsandri, a luneca pe povirnișul ce duce de la tron la tiranie, cînd omul nu știe a se stăpîni pe sine și cînd el nu poate a sta neclintit și răbdător în prezența piedicilor ce se ridică și nămolesc calea voinței lui.») În ciuda concepției sale, bunul simț l-a împiedicat pe Alecsandri să trateze figura Eraclidului ca pe un erou predestinat la cădere prin intervenția imprevizibilă a unui destin irațional. Din dramă rezultă că Despot nu cade în chip fatal, ci fiindcă n-a știut să se sprijine în acțiunile lui pe popor, la suferințele căruia

a rămas surd, preocupat în mod exclusiv de gloria personală. În felul acesta piesa nu este numai o evocare a unui erou epic complex, cu acțiuni spectaculoase, ci și o încercare interesantă de reconstituire a realității sociale din Moldova veacului al XVI-lea.

Figura lui Despot se impune din primele rinduri ale piesei. Vedem pe «noul Cid» animat de gânduri sublime de a elibera Moldova, Elada și Bizanțul de asuprirea otomană. Originea lui nobilă, inteligența, vitejia uimesc pe bărbați și seduc pe femei. Eroul cîștigă încrederea vornicului Moțoc, inima fiicei acestuia, Ana, chiar simpatia doamnei Ruxandra, soția lui Alexandru Lăpușneanu, căreia îi oferă daruri bogate, descoperindu-i și faptul că-i este rudă. Anihilează efectul otrăvii date de Toma Calabacanu din ordinul domnitorului printr-un «balsam de Morava» pe care-l are totdeauna asupra lui, sare cu calul peste zidul cetății, se salvează din închisoare schimbîndu-și hainele cu Ciubăr-vodă, se sustrage extrădării prefăcîndu-se mort și intrînd într-un sicriu. Ajuns domnitor după înfringerea lui Lăpușneanu, vrea să înfăptuiască unirea Țărilor Române, să răscoale Bulgaria și Grecia împotriva turcilor, cărora le plătește haraciul prin mijloace ingenioase, topind odoarele bisericești. Înțelegînd să lucreze după principiul absolutist feudal: «Puterea covîrșește universalul Drept», Despot se dedă la acțiuni care provoacă minia poporului, și-i precipită sfîrșitul. Toate faptele eroului, inclusiv moartea lui de mîna fanaticului Ciubăr, după ce printr-un discurs plin de demnitate și iscusință obținuse iertarea din partea lui Tomșa, sînt excelent înscenate, cu multă pricepere a tehnicii dramatice, cu mișcare, fantezie și vervă, încît impresia de creație se realizează la lectură, ca și la spectacol, fără nici o dificultate.

Alt merit incontestabil al lui Alecsandri este de a fi adus pe scenă, prin două personaje simbolice, Limbă Dulce și Jumătate, poporul la celălalt pol al conflictului, motivînd în

clip just căderea lui Despot prin asuprirea la care a supus țara. Filozofia este formulată înțelept de Limbă Dulce:

«Pământul gras priește spinoaselor urzici,
Moldova-i năvălită de greci și eretici,
Și biruri peste biruri, vînături pentru masă,
Ș-un galbin pe tot anul de fiecare casă,
Încît biata sudoare a muncii s-a schimbat
Într-un păriu de aur ce curge la palat.
Pe noi ne duce foamea la margine de groapă,
Și din avutul nostru locustele se-ndoapă.
Rău e cînd ride culmea de moșunoi, de jos,
Dar vai de cap cînd talpa-i mîncată pîn'la os...»

Opoziția dintre domnul tiran și popor este înfățișată, direct. În momentul cînd Despot încearcă să momească țărănimea cu bani, Limbă Dulce dă riposta cuvenită:

«...Despot, sîntem țărani,
Nu vindem țara noastră, nici cugetul, pe bani!
Ca să-ți culeagă darul ș-a ta pomană seacă,
Ar fi ca să se plece românul... nu se pleacă!

(Respinge punga cu piciorul.)

Opinca îți azvirle pomană înapoi.

Nici noi sîntem de tine, nici tu nu ești de noi!»

Dacă în prezentarea lui Despot autorul a făcut apel la procedeele teatrului romantic francez, în special la recuzita aventurierilor lui Victor Hugo, în privința conflictului și a rezolvării lui el s-a adresat cronicilor naționale (Ureche, Șincai). Prin Tomșa (care după Ureche a ucis pe Despot) și Ciubăr, autorul a vrut să figureze rezistența tradiției locale, ortodoxe, față de Reformă. În ciuda unor tendințe legitimize, drama, scrisă după războiul de independență, are o orientare patriotică și democratică.

Fîntîna Blanduziei, compusă la Mîrcești, în 1883, și reprezentată întîia oară la București, în 1884, cu C. Nottara

în rolul titular, este opera în care poetul a pus cel mai mult din personalitatea sa artistică, atît din punct de vedere al conținutului, cît și sub raportul expresiei. Drama tratează, luînd ca exponent pe Horațiu, lupta geniului cu vîrsta, incompatibilitatea ivită la sfîrșitul activității unui mare poet între prestigiul spiritual și declinul fizic, ori, în alți termeni, nepotrivirea imposibil de înlăturat între sufletul tînăr și corpul bătrîn. Aproape de 60 de ani cînd a scris piesa, Alecsandri a înțeles bine pe Horațiu, datorită desigur asemănării sale temperamentale cu poetul latin, dar și mai bine s-a înțeles psihologicește pe el însuși. Nu întîmplător tînăra sclavă care dezlănțuie pasiunea tîrzie a lui Horațiu este o getă, denumită de Alecsandri, conform unui vechi procedeu al său de a stabili o corespondență între personaje și numele lor, Getta. Ajuns pe culmile gloriei, Horațiu se crede îndreptățit în chip obligatoriu la dragoste, cu atît mai mult cu cît el este capabil să trăiască mai deplin acest sentiment uman, să-l eternizeze prin creația lui.

«Poet sînt, și poetul nu e scutit de chin,
De tot ce-i omenire nimic nu-i e străin.
Mai gîngăș în durere, mai viu în fericire,
Din patima ce moare el face-o nemurire...»

Poetul va fi silit să constate că Getta îl admiră, dar iubește pe Gallus, un tînăr de vîrsta ei, de unde regretul admirabil exprimat într-un vers:

«Sînt om ce nu fac umbră, căci soare nu mai am»,
și amara trezire la realitate:

«Sfîrșit cumplit! Horațiu, ca om te-ai stins cu-ncețul
Și n-a rămas din tine decît numai poetul.»

Horațiu are o clipă impulsivă de a uide pe Gallus, dar renunță cînd Getta îi aduce manuscrisul *Artei poetice*, pierdut la Fîntîna Blanduziei (vestita Fons Bandusiae cîntată în *Carmina*, III, 13, în unele ediții, ca de pildă în cea franceză de la Garnier frères, 1872, Fons Blandusiae), redînd

tinerilor libertatea. Lor li se cuvine dragostea, pe cînd poetului cartea care îl face nemuritor:

«Din bunurile vieții cu tine mă aleg.

O! glorie, Horațiu nu va pieri întreg!»

«Veselul» Alecsandri, devenit generos și senin la bătrînețe a știut să îndepărteze umbrele tristeții chiar în ultimii ani pe care-i mai trăia, profesînd, ca și Horațiu, în care s-a regăsit la etapa umanistă a creației sale, o concepție epicureică, surizătoare, rezumată în acest *carpe diem*:

«Amici, a noastre zile sînt pasări trecătoare,
N-avem în scurtul vieții nici timpul de sperat.
Ferice care cîntă cu inima la soare
Și dă chiar nemurirea pe-un dulce sărutat!
Hèbè, săgeata scumpă de care vreu să mor
E-n ochii tăi, în tolba divinului Amor!»

În parte și Ovidiu (1885), al cărei plan îl schița citînd cartea lui Ch. Dezobry, *Rome au siècle d'Auguste*, este un elogiu al iubirii înțelese ca motor principal al poeziei, deci ca unic sens al existenței unui artist, precum declară prin Alecsandri autorul *Artei de a iubi*:

«Iubesc căci am menire în veci ca să iubesc
De sînt poet, talentu-mi femeii datoresc.»

Pentru a explica exilarea poetului latin la Tomis, Alecsandri a inventat însă o intrigă romanțioasă, posibilă numai în ficțiune. Ovidiu, încredințat și el că se poate bucura de un acces erotic nelimitat, se îndrăgostește chiar de nepoata lui August, Iulia (în realitate aceasta, măritată era amanta lui Didius Silanus). Un invidios, Ibis (numele, autentic, este scos din ediția M. Nisard a operelor lui Ovidiu, din 1857), soțul Corinei, amanta titulară a poetului, încearcă să-l ucidă și, dînd greș, înscenează în for o manifestație calomnioasă împotriva Iuliei ca din partea rivalului său. Manifestația nu dă rezultate și atunci Ibis denunță împăratului legăturile Iuliei cu Ovidiu. Corina previne pe poet asupra

consecințelor; totuși îndrăgostiții, într-un moment de exaltare, își recunosc vinovăția față de August, care hărăzește pe Iulia regelui dac Cotizon, amenințând pe poet cu o eruntă pedeapsă. Deoarece Iulia refuză însoțirea cu Cotizon și mai ia parte la o petrecere în vila lui Ovidiu, împăratul trimite pe acesta din urmă la Tomis (adevărată cauză a relegării nu e încă lămurită: după unii, Ovidiu văzuse pe Iulia fără vestminte, după alții, ar fi înlesnit Iuliei întâlniri amoroase, ceea ce constituia delictul de *lenocinium*). În ultimul act al piesei Alecsandri prezintă pe Ovidiu la Tomis. Deși suferind, comandă o armată împotriva geților, biruie și e aclamat de mulțime. Sarmatul Gettor ia prizonier pe Ibis, care lupta de partea lui Cotizon, rege al Daciei (de fapt mort la această dată). Ibis obținuse prin Cotizon grațierea lui Ovidiu, dar, urînd mai departe pe poet, aruncă papirusul cu porunca împărătească în foc. Sosește și Iulia la Tomis și alți prieteni, să aducă vestea iertării, prea tirziu însă. Poetul, care nu-și ascunsese oroarea de iernile scitice și de moravurile barbare, se stinge cu viziunea României viitoare:

«Trec secolii... o! minune... Aici, în răsărit,
Vlăstarul, fiu al Romei, stejar a devenit,
Și Istrul moștenește al Tibrului renume...
Se naște-o nouă Romă, renaște-o nouă lume.
Mormîntu-mi se deschide... din el, în viitor,
Un lung torent de viață se-ntinde roditor,

(Cu entuziasm:)

Dumnezirii!... Nu, ginta latină-n veci nu moare!

(Șovăie și cade pe pat.)

Ah! iată... noaptea... noaptea... ah! mor... ah!...
soare!... soare!...»

Aleksandri a avut intenția, lăudabilă, de a populariza peste hotare omagiul pe care românii îl aduceau prin el poetului latin mort la Tomis. Și-a tradus piesa în franțuzește în proză, prefăcînd-o apoi în scenariu de operă, în aceeași

limbă. Scenariul, rămas în manuscris, n-a avut pînă în prezent norocul de a atrage atenția unui compozitor.

În decurs de aproape jumătate de secol, Alecsandri a scris un număr de peste 50 de piese de teatru, totalizînd circa 2000 de pagini (9 comedii, din care una, *Les bonnets de la comtesse*, în limba franceză, 2 proverbe cu cîntece, 2 tablouri, 7 comedii cu cîntece, 14 cînticele comice, 4 operete, 3 vodeviluri, un dialog politic, 3 scenete, 2 farse de carnaval, o feerie, 6 drame).

La succesul teatrului său a contribuit și muzica lui Alexandru Flechtenmacher (pentru *Chirița în Iași*, *Chirița în provincie*, *Scara mîței*), Eduard Wachmann (pentru *Agachi Flutur*, *Gură-cască*, *Paraponisilul*, *Paracliserul sau Florin și Florica*), Ciprian Porumbescu (*Crai nou*), jocul unor actori iluștri ca Matei Millo, Luchian, Șt. Iulian, C. Nottara, Arisztizza Romanescu, Miluță Gheorghiu, George Vraca și alții.

Se reprezintă încă *Iașii în carnaval*, *Peatra din casă*, *Mama Anghelușa*, *Chirița în provincie*, *Hartă Răzășul*, *Despot Vodă*, *Sinziana și Pepelea*, *Fîntîna Blanduziei*, *Ovidiu* și altele.

Alecsandri a creat puține tipuri, Ța născocit însă o mare cantitate de nume comice, precum: Acrostihescu, Săfir Balaur, Barză, Grigore Bîrzo, Bombeanu, Bondici, Buimăcilă, Bursuflescu, Cernelescu, Chir Chirilă, Nastasi Cîrcei, Cîrcioc, Ciupici, Clevetici (și Clevetius), Colivescu, Coșcodan, Coțofănescu, serdarul Cuculeț, Costică Duducescu, postelnicul Evghenidis, bucătarul Funduc, chir Gaitanis, Ghiftui, Gingu, Nae Giscănescu, Goldimer, Guliță, Agachi Flutur, Hagi-Flutur, Hartă, Hillarius, Costică Hazliu, Iorgu Hîrzobeanu, maiorul Ivan Stacenovici Ibrailof, Imergold, Ischiuzarliu, Lipicescu, Tachi Jăvrescu, Jumătate, comisarul Agamemnon Kiulafoglu, Leonaș, Leonil, Nae Postuleanu, Lică Panglică, Limbă Dulce, Lunătescu, Mustocsidis, Sandu Napoilă, șatraru Nărilă, recrutul Nasoean, Nae Năucescu, aga Neamuș, Papă Lapte, Pestriț, Grigore Pileiu, Pungescu, Răzvrătescu, gladiatorul Rutuba, comi-

sarul Săbiuță, Serviescu, Antoni Sgîrcea, pitarul Slugărică, Mihăluță Spulberatu, baronul von Klaine Swabe, Șoldan, șatrarul Talpă-Lată, Titirez, Tribunescu, Toroipan, moș Trohin Picală, Trufandachi, jignicerul Vadră, răzeșul Vintură-Țară, polcovnicul Viteazovici, banul Vulpe, chir Zuliariți, Afrodita, Aglae, mama Anghelușa, Aristița, Calipsița, Chirița, Ferchezanca, Luxița Pespezanca, Anica Florineasca, Tarsița Garofescu, Luluța, Mândica, Marghioala, Chera Nastasia, Porumba, Profira, contesa Irina de Pupăzânverg, Gahița Rozmarinovici, Enăchița Rufineasca.

B.P. Hasdeu în *Trei crai de la răsărit* sau *Ortonerozia* (1872) a reluat satira maniei latiniste din *Rusaliile* sau *Satul lui Cremene*. Caragiale adîncește pe Gahița și pe Iorgu de la Sadagura în Zița și Rică Venturiano din *O noapte furtunoasă*, pe comisarul Săbiuță, subprefectul Răzvrătescu, Clevetici și Tribunescu în *Pristanda*, Tipătescu, Farfuridi și Cațavencu din *O scrisoare pierdută*. Dar și Alecsandri a profitat de *Răzvan și Vidra* (1867) lui Hasdeu în *Despot Vodă*, de unele sugestii caragialești în *Sînziana și Pepelea*.

Teatrul comic al lui Alecsandri a militat pentru îndreptarea moravurilor, împotriva stării pe loc, dar și a falsului progres, ridiculizînd demagogia și pledînd pentru dreptate socială. Ideile democratice și patriotice ale revoluției de la 1848 (independența națională, unirea, emanciparea țăranilor, abolirea sclaviei etc.) sînt idei călăuzitoare ale teatrului lui Alecsandri, uneori aproape tezist. Tot ce ține de aceste idealuri generoase, cu limitele respective, condiționate istoric, reprezintă latura romantică în sens progresist a dramaturgiei lui Alecsandri.

Observația satirică prin tipuri, analiza tarelor morale și sociale, tendința de îndreptare a moravurilor prin ridiculizarea abaterilor de la regula canonică țin de cealaltă latură, clasică.

Natură optimistă, Alecsandri n-a avut decît în mică măsură sentimentul tragicului, comicul precumpănind chiar în drame. *Zgîrcitul risipitor* este în aspectul ei fundamental

o comedie de caracter. *Despot Vodă* poate fi considerată tragicomedia aventurii. *Fântâna Blanduziei* e o dramă cu deznădămint ușor melancolic, mai degrabă fericit, o comedie a iubirii crepusculare. Când Alecsandri a vrut cu dinadinsul să zugrăvească aspectele tragice ale vieții, a eșuat în melo-dramă ca, parțial, în *Zgîrcitul risipitor*, și total, în *Lipitorile satului*. Slăbiciunea principală a dramei *Ovidiu* provine din imposibilitatea eroului de a-și realiza destinul tragic.

Procedeele de înfăptuire a comicului sînt în teatrul lui Alecsandri diverse, nu totdeauna de cea mai bună calitate. Comicul de limbaj este savuros cînd transcrie autentic vorbirea populară a țăranilor din Moldova, excelează în parodiarea vorbirii franțuzite și latinizante, dar alunecă în șovinism cînd mimează jargonul străinilor. Multe din personajele teatrului lui Alecsandri se caracterizează exclusiv verbal, ceea ce este o calitate, dar și un defect, pentru că abundența cuvintelor nu corespunde decît rar unei complexități interioare. Un merit de netăgăduit al lui Alecsandri este de a fi implicat în trama pieselor cu subiect imprumutat fenomene specific românești, moravuri și tipuri izbitor locale. Poetul a știut în același timp să valorifice izvoarele naționale, ținînd un contact permanent cu folclorul și cu cronicile din care și-a extras două din veritabilele lui creații, *Sînziana* și *Pepelea* și *Despot Vodă*.

Evoluția teatrului lui Alecsandri este în linii mari ascendentă. Un pas important l-a făcut în primul deceniu de activitate de la *Iorgu de la Sadagura* pînă la *Chirița în provincie*. Această perioadă, din jurul anului 1848, constituie o etapă însuflețită de avînt revoluționar, ascuțit satirică la adresa regimului despotie feudal. În perioada următoare, a formării coaliției burghezo-moșierești, Alecsandri continuă să lupte prin teatrul său pentru idealurile revoluției, compunînd piese ocazionale, dar și cînticele comice, în care surprinde tipuri din noua societate, liberali demagogi, conservatori anacronici, obstinați, clientela politică recrutată din rîndul funcționarilor instabili, precum și diferite spețe de paraziți

sociali. Încercarea de a îmbrățișa aspecte contemporane mai vaste în drame și comedii i-a izbutit mult mai puțin în aceeași vreme, scriitorul plătind un tribut considerabil ideologiei claselor dominante în *Lipitorile satului* și *Boieri și ciocoi*. Cu producțiile din ultima etapă, autorul își ia însă revanșa atât în comedie, cu feeria *Sînziana și Pepeleu*, satiră alegorică transparentă a regatului lui Papură Vodă (Carol I), cât și în drama de evocare a trecutului de luptă a poporului împotriva tiraniei, cu *Despot Vodă*.

Fîntîna Blanduziei, capodopera teatrului lui Alecsandri, este străbătută de o concepție umanistă, clasică. Viața formează izvorul necesar al artei, dar la rîndul ei arta înobilează viața, face pe om mai sensibil și mai bun. Artistul, chiar bătrîn, nu pierde emoțiile tinereții, el gustă și plăcerile vîrstei sale și, prin contemplarea trecutului, pe acelea juvenile. Amărăciunea renunțării la plăcerile materiale este recompensată de conștiința realizării în planul artei.

Alecsandri a făcut chiar din Ovidiu un cîntăreț al iubirii de oameni, al prieteniei, precum declară el însuși:

«Eu nu cunosc ce-i ura cu infernalu-i chin.
Am numai oaspeți veseli și blînzii în al meu sin;
Amor, prietinie, senin, compătimire,
Tovarăși scumpi de cale, ce duc la fericire;
Ei îmi arată lumea prin vâl trandafiriu
Făcîndu-mă-al iubirii poet iubit să fiu,
Și-mi spun că nu-i ființă mai tristă, mai muncită,
Ca omul ros de ură și-invidie urită.»

Această condamnare a mizantropiei, pe care conștiința triumfului artistic o generează în anume spirite individualiste, este încă o confirmare a umanismului creației dramatice a lui Alecsandri, ca, de altfel, și a întregii sale opere, puternic ancorată în realitate, legată de aspirațiile cele mai nobile ale omului.

TABEL CRONOLOGIC

- 1818 14 iunie. Se naște după o «mărturie de mitrică», la Bacău, Vasile, fiul medelnice-rului Vasile Alecsandri (1792—1854) și al Elenei Cozoni (1802—1842).
- 1819 14 iunie. Altă dată a nașterii lui Vasile Alecsandri, din Arhivele Sorbonei, cu neputință de acceptat, deoarece în acest an s-a născut sora sa, Catinca.
- 1821 21 iulie. Dată a nașterii pe care și-o fixează poetul însuși, dar care nu este atestată documentar.
- 1828 martie. Spătarul Vasile Alecsandri își înscrie fiul la pensionul francez din Iași al lui Victor Cuénim, după ce copilul luase primele învățături de la dascălul ardelean Gherman Vida.
- 1834 august. Absolvind cursurile Institutului Cuénim, Vasile pleacă cu diligența la Paris sub supravegherea lui Filip Furnaraki, împreună cu Alexandru Cuza, N. Docan și viitorul pictor I. Negulici.

- 1835 27 octombrie. Poetul își trece examenul de bacalaureat în litere, pregătit cu profesorul Cotte, după care studiază cu Gaulthier de Glaubry chimia spre a se înscrie la medicină.
- 1836 noiembrie. Renunțând la medicină, Alecsandri se înscrie la Facultatea de drept și urmează cursurile acesteia până în aprilie 1837.
- 1837 La sfaturile tatălui său, Alecsandri se pregătește pentru un nou bacalaureat, în științe, cu profesorul Bonin, spre a se înscrie la Școala de poduri și șosele.
- 1838 primăvara. Respins la examenul de bacalaureat în științe, poetul întrerupe studiile definitiv și se dedică literaturii. Din 1838 datează primele poezii în limba franceză: *Marie*, *Les brigands*, *Le petit rameau*, *Zunarella*, *Scrata*.
- 1839 Călătorie în Italia cu C. Negri și N. Docan, până la Civita Vecchia, cu opriri la Florența, Roma, Bologna, Veneția. Prin Triest și Viena, călătorind pe Dunăre, revine în țară, la Galați, de unde se îndreaptă spre Iași. La 31 august e numit «șeful mesei pensiilor și despăgubirii banilor scutelnicești».

La 27 februarie intră cu Kogălniceanu și Negruzzi în administrația Teatrului Național. Publică în *Dacia literară*, nr. 1 (mai-iunie) nuvela *Buchetiera de la Florența*, iar pentru deschiderea stagiunii teatrale la 16 no-

iembrie localizează piesa *Farmazonul din Hîrlău*, apărută în acest an la Cantora *Foaiei sătești*.

1841 *Apare Modista și cinovnicul*, reprezentată la 9 februarie sub titlul *Înșelătorul înșelat*, iar în ziarul *Le Gleanneur Moldo-valaque* poeziile *Le Cosaque*, *La jeune fille* și *À Monsieur de Lamartine*.

1842 *Moartea mamei îi pricinuieste o «zguduire nervoasă»*. Poetul merge la băi la Lemberg, apoi la Viena. În septembrie părăsește direcția Teatrului Național.

1843 În *Calendarul pentru poporul românesc* pe 1843 apar primele poezii românești ale lui Alecsandri, iar în *Albina românească* povestirea *Monte di fo*.

1844 La 18 ianuarie i se reprezintă *Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului*, publicată în acelaș an la Institutul Albinei, iar la 23 ianuarie *Spătarul Hațmatuchi*, comedie pierdută. Se reprezintă de asemenea *Creditorii*. Colaborează cu proză și versuri la *Propășirea*. Vilegiatură la Borsec și Mehadia.

1845 *Apare la Cantora Foaiei sătești* comedia *Creditorii*. Se reprezintă *Rămășagul*, dramatizare a unei anecdote (*O intrigă la bal masché*) și la 22 decembrie *Iașii în Carnaval sau Un complot în vis*. Întîlnire cu Elena Negri la Minjina. În august călătorie la Constantinopole, apoi în insula Prinkipo.

- 1846 Apare la Cantora *Foaiei sătești* comedia-vo-devil într-un act *Un rămășag*. Demisionat din slujba de la Visterie, Alecsandri pleacă din nou în Turcia. Vizitează Brussa. În septembrie e la Triest, unde-l așteaptă Elena Negri. Se instalează amîndoi la Veneția, de unde, prin Salzburg, merg la Paris, de aici la Napoli, și în cele din urmă la Palermo.
- 1847 Iarna și primăvara la Palermo, împreună cu N. Bălcescu și Elena Negri, pentru care scrie *Peatra din casă*, reprezentată în Iași la 3 mai în folosul artiștilor din București și tipărită de Institutul Albinei. Elena Negri moare pe vapor la 4 mai, în fața insulei Prinkipo. Revenit în țară, poetul pleacă în octombrie la Paris.
- 1848 La 3 februarie și 9 martie se reprezintă în folosul săracilor tabloul național *Nunta țărănească*. În mai redactează o *Protestație în numele Moldaviei, a omenirii și a lui Dumnezeu*. Urmărit de stăpînire, se refugiază în munții Hangului și de aici, prin Brașov, în Bucovina, la moșia lui Hurmuzachi, Cernauca. Scrie *Hora Unirii* într-o primă variantă și *Deșteptarea României*. În noiembrie e la Paris.
- 1849 La 1 mai e la Constantinopole cu Ion Ghica. Traversează Mediterana, vizitează Arlos în august, iar în decembrie se întoarce în țară.
- 1850 De la 3 februarie arhivist al statului în locul tatălui său. În tipografia *Buciumului*

românesc apare *O nuntă țărănească*. Din acest an sînt: opereta *Scara mîței* (2 aprilie), *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*, reprezentată la 9 aprilie, *Șoldan Viteazul* (30 decembrie) și *Mama Anghelușa*. În noiembrie călătorește în Bucovina.

1851 În primăvară e la Paris. Din acest an sînt *Herșcu Boccegiul* (31 mai), *Doi morți vii* (28 octombrie) și opereta *Crai nou*. În august e la Londra, iar toamna la Paris și în Germania.

1852 I se reprezintă *Kir Zuliaridi* și *Chirița în provincie* (8 mai), iar la Tipografia francezo-română se tipărește *Teatrul românesc. Repertoriul dramatic a d-lui V. Alecsandri, tomul I*. În septembrie e la Paris.

1853 Publică la Iași două volume de *Poezii populare. Balade (Cîntece bătrînești)*, iar la Paris un volum de *Doine și lăcrămioare; 1842—1852*. La 22 aprilie demisionează din slujba de la Arhivele Statului. Prin august era la Paris, de unde pleacă pentru o lună la Biaritz, iar de aici prin Bayonne, Toulouse, Nîmes și Marsilia la Gibraltar, apoi la Tanger și Tetuan prin munții Uadras. La 6 octombrie se întoarce la Gibraltar și începe călătoria prin Spania (Algesiras, San Rocco, Cadix, Sevilla, Cordoba, Grenada, Madrid). În decembrie se întoarce prin Biscaya în Franța.

1854 Apare la Iași volumul *Potpuri literar*. Alecsandri e la Paris, de unde în iunie pleacă

la Londra. La 4 iulie prin Belgia și Germania revine la Paris. Scurtă întoarcere în țară la sfârșitul lui septembrie, după moartea tatălui, pentru eliberarea robilor țigani.

- 1855 De la 1 ianuarie pînă la 3 decembrie scoate *România literară*. În iulie e la Paris, de unde pleacă la Constantinopole și de aici, prin noiembrie, în Crimeea, spre a vizita ruinele Sevastopolului. Se întoarce la Constantinopole și de aici, în decembrie, la Iași.
- 1856 Face parte din Comitetul Unirii și scrie *Hora Unirii* care apare în *Steaua Dunării*.
- 1857 Scrie piese cu caracter patriotic și unionist ca *Cinel-Cinel* și *Vivandiera*. Apar acum *Cetatea Neamțului* sau *Sobietki și plăeșii români* (ediția a doua), *Vioara Teatrului românesc*, *Culegere de cîntice și cupleturi din repertoriul dramatic al d-lui V. Alecsandri și Păcală și Tindală*, dialog politic. Se naște fiica sa Maria.
- 1858 Numit la 25 octombrie secretar de stat provizoriu la Postelnicie.
- 1859 Deputat în adunarea electivă, după Unire, Alecsandri e numit ministru la Departamentul Afacerilor Străine al Moldovei. În februarie e la Paris în audiență la ministrul afacerilor străine al Franței, contele Walewski, și la împăratul Napoleon al III-lea. În aceeași lună apără cauza Unirii

la Londra pe lângă lordul Malmersburg, ministrul afacerilor externe.

După o nouă audiență la Napoleon al III-lea, e primit la Turin de contele Cavour, primul ministru al Piemontului, apoi de regele Victor Emanuel. Rămîne în Franța și după a treia audiență la împărat, după care ia parte ca observator la războiul din Italia. La 11 octombrie 1859 Alecsandri trece în postul de ministru al afacerilor străine din Muntenia.

1860 Guvernul căzînd, la 28 mai Alecsandri nu mai e ministru. Se retrage la Mircești, unde scrie *Lipitorile satului*, *Sgîrcitul risipitor*, *Satul lui Cremene*, *Retrogradul și Demagogul*. Plănuiește acum și comedia *Boieri și ciocoi*.

1861 Apare *Clevetici ultra-demagogul și Timofte Napoila ultra-retrogradul, cînticele comice cîntate de d. N. Luchian* la Iași. Din mai i se dă geranța agenției române din Paris.

1863 Apar la Iași piesele *Lipitorile satului*, altă ediție din *Ultra-demagogul și ultra-retrogradul și Rusaliile în satul lui Cremene*. În februarie și martie i se joacă la București, *Cucoana Chirița în voiaj* și *Paracliserul sau Florin și Florică*.

1864-1865 Scrie *Surugiul*, *Barbu Lăutarul*, *Gurăcască om politic*, *Paraponisitul*, *Ion Păpușariul*, *Ginerele lui Hagi-Petcu*, *Barcarola* (*Concina*, *Agachi Flutur*, *Millo director*, *Covrigarul*, *scenă din poarta Cișmigiului*, *Kera Nastasia*, *Harță răzășul*, *vodevil*, *Arvinte și*

Pepelea, poveste într-un act, *Drumul de fer*, comedie în două acte.

- 1866 În *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina* apar: *Concina*, opereta *Florin și Florica sau Paracliserul și Paraponisitul*.
Din același an datează *Poezii populare ale românilor*.
- 1867 În *Foaia Soțietății...* apar în ianuarie și aprilie comedia *Millo director*, *Barbu Lăutarul* și *Surugiul*. În ianuarie poetul e la Paris, în mai și iunie la Nissa, iar în iulie în țară, fiind ales membru al Societății Academice Române. La nou-apăruta revistă, *Convorbiri literare*, trimite *Stan Covrigarul*, *Chirița la Paris*, *Ion Păpușariul*, *Gură-cască* și *Surugiul*. În octombrie pleacă la Paris, dar în decembrie se întoarce în țară.
- 1869 În martie, la stăruințele lui Kogălniceanu, primește mandatul de deputat, dar în noiembrie pleacă pentru zece luni la Paris. În *Foaia Soțietății...* apare comedia cu cîntece *Agachi Flutur*, iar în *Convorbiri literare* comedia *Drumul de fer* și *Pasteluri*.
- 1870 Apare în *Convorbiri literare* comedia *Gine-rele lui Hași Petcu*. În mai era de o lună la Nissa, după ce hoinărise pe la Viena, München și Paris. Se căsătorește cu Paulina Lucasievici.
- 1871 Apare în *Convorbiri literare* opereta *Harță răzășul*. Din acest an datează, pare-se, pie-

sa *Nobila cerșetoare*, dedicată Franței aflată în război cu Germania. Alecsandri ia parte la serbările de la Putna și scrie *Imn la Ștefan cel Mare*.

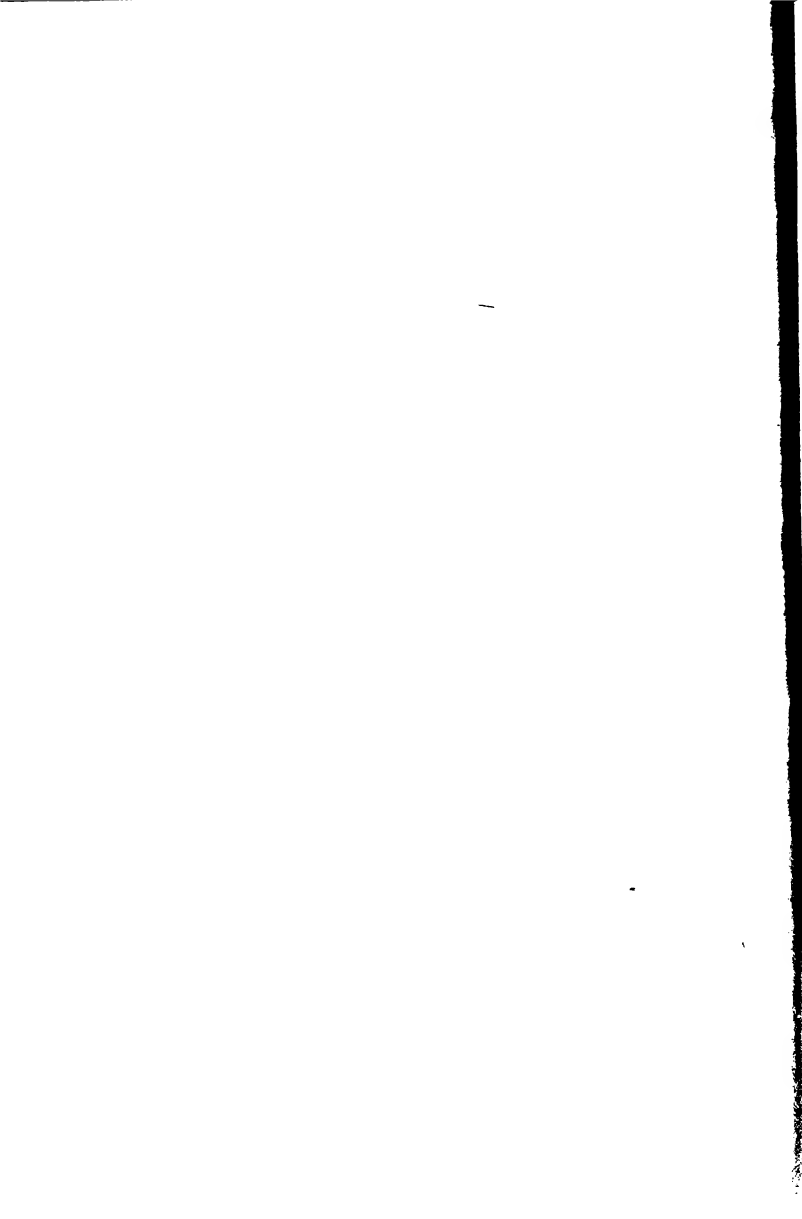
- 1872 Apare la Iași poemul istoric *Dumbrava roșie*, dedicat lui C. Negri, cu mențiunea: «Se vinde pentru a contribui la subscripțiile ce se fac în favoarea eliberării teritoriului francez». Vara călătorește prin Austria, Elveția și Franța.
- 1873 Se află tot în Franța, în vara acestui an, cu soția și fiica.
- 1874 Apare comedia *Boieri și ciocoi*, 1840—1846, dedicată lui M. Kogălniceanu. Vara poetul e la Paris.
- 1875 Apar la Sococ primele șase volume de *Opere complete*: Teatru, I (Canțonete comice, scenete și operete); II (Vodeviluri); III (Comedii); Poezii, I (*Doine, Lăcrămioare, Suvénire*); II (*Mărgăritărele*), III (*Pasteluri și legende*).
- 1876 În seria *Operele complete* apare volumul *Proză*.
- 1877 În *Convorbiri literare* Alecsandri dedică poezii ostașilor care luptă pentru independența țării. Scrie piesa *La Turnu-Măgurele*.
- 1878 Apare volumul de poezii *Ostașii noștri și piesa La Turnu-Măgurele în Albina Carpaților*. Premiat la concursul de la Montpellier pentru *Cîntecul gînteii latine*.

- 1879 Termină *Despot Vodă*, care se reprezintă la 30 septembrie la Teatrul Național din București.
- 1880 Compune vara feeria *Sinziana și Pepelea*. În seria *Operele complete* apare un nou volum de poezii cu *Legende nouă și Ostașii noștri*. Apare la Socec și drama *Despot Vodă*.
- 1881 Imită din franțuzește farsa de carnaval *Sfredelul dracului*, reprezentată în acest an la Teatrul Național din București.
- 1882 La invitația felibrilor merge prin Viena, Milano, Genova și Monte Carlo la Montpellier, apoi în munții Alpi, Avignon, Gap, Paris, Londra. În acest an publică la Socec comedia franceză *Les bonnets de la comtesse*, scrisă cu 18 ani mai înainte.
- 1883 Termină în patru săptămâni drama *Fîntîna Blanduziei*. Apare în *Convorbiri literare* feeria *Sinziana și Pepelea*. Vara călătorește pe valea Rinului, prin Olanda, Anglia și Franța.
- 1884 Se reprezintă pe scena Teatrului Național din București, la 22 martie, *Fîntîna Blanduziei*. Apare la Socec al X-lea volum al *Operele complete* conținând *Fîntîna Blanduziei* și *Varia* (poezii). În noiembrie e ales senator. Termină într-o primă formă, la 3 decembrie, în Mircești, noua piesă, *Ovidiu*.
- 1885 Numit ministru al României la Paris unde rămîne, cu scurte deplasări, pînă la sfîrșitul vieții.

1887 Lucrează la prelucrarea dramei *Ovidiu* și intervine în țară pentru începerea repetițiilor cu versiunea definitivă.

1888—1890 Proiect al unei tragedii, *Virgiliu*.
Pînă în mai la Paris, apoi la Mîrcești, unde moare de cancer hepatic și pulmonar la 22 august. La Sococ apare al XI-lea volum al *Operele complete*, conținînd drama *Ovidiu*, din nou refăcută.

AL. P.

DESPRE EDITIONE

Această nouă ediție (a doua în colecția «Biblioteca pentru toți»), cuprinde o culegere de numai unsprezece piese din vastul repertoriu dramatic al lui Vasile Alecsandri, repertoriu în care bibliografiile clasează peste cincizeci de «canto-nete comice», «scenete», «operete», «vodeviluri», «comedii», «legende», «poeme dramatice», «drame» și o «feerie națională». Fiind vorba de o antologie destinată celor mai largi cercuri de cititori, bineînțeles că am reținut, în primul rând, piesele prin excelență reprezentative — *Iași în Carnaval*, *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*, *Chirița în provincie*, *Sin-ziana și Pepelea*, *Despot Vodă și Fântâna Blanduziei*, cărora le-am alăturat, pentru semnificațiile lor documentare, vode-vilul *Peatra din casă* și «cinticelul comic» *Sandru Napoila ultra-retrogradul*, iar pentru completarea avatarnrilor Chi-riței Birzoi, — adevărată «personalitate» între personajele legitimate de Vasile Alecsandri în comedia românească, — «cantoneta» *Cucoana Chirița în voiaj* și «farsa de carnaval» *Chirița în balon*.

O veche și rezistentă prejudecată didactică ne-a determi-nat să facem loc și în această ediție «dramoletei» *Ovidiu*, — înjghebare grăbită, ocazională, conținând numeroase trucuri facile, de vodevil, nepotrivite nici cu intenția ideală a scrii-torului, nici cu drama reală a «exilatului» Ovidiu și nici

cu genul literar înscris în subtitlu, inconsistentă din punct de vedere dramatic, și care, după cum s-a putut constata la reprezentații, nu mai solicită decât emoția pseudo-arheologică a câtorva amatori de fastuoase puneri în scenă, sau interesul cititorului devot, care descoperă, la fiecare nouă lectură, relații subtextuale cu biografia scriitorului și, de vreme ce autorul este *poetul* Vasile Alecsandri, multe versuri frumoase.

Toate piesele din această antologie sînt reproduse după ultimele ediții, preoriginale sau originale: Vasile Alecsandri, *Opere complete*, Partea întâi, *Teatru*, București, Editura librăriei Socec & Comp., 1875, volumul I (*Sandru Napoila ultra-retrogradul* — p. 35—42; *Cucoana Chirița în voiaj* — p. 67—76), volumul al II-lea (*Peatra din casă* — p. 321—362; *Chirița în Iași sau Două fete și-o neneacă* — p. 389—465; *Chirița în provincie* — p. 467—548) și volumul al III-lea (*Iașii în Carnaval* — p. 1083—1140); *Calendarul amuzant*, pe anul bisect de la Christ, 1876, București, Editura librăriei Socec & Comp., anul <al> VI<-lea> al edițiunei vechi sau <al> II<-lea> al edițiunei nouă, p. 26—40 (*Chirița în balon*); *Convorbiri literare*, Iași, an. XVII, nr. 6, 7 și 8 din septembrie, octombrie și noiembrie 1883 (*Sinziana și Pepelea*); *Despot Vodă*, *Legendă istorică în versuri*, 5 acturi și 2 tablouri, 1558—1561, București, Editura librăriei Socec & Comp, 1880 (exemplarul corectat de autor, înregistrat la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, secția «Manuscrise»; sub cota 4 989); *Fîntîna Blanduziei*, *Piesă în 3 acturi și în versuri*. — *Varia*. Volumul al X-lea al *Operele complete*, volumul al V-lea al *Teatrului*, București, Editura librăriei Socec & Comp, 1884 (p. 11—167) și *Ovidiu*, *Dramă în 5 acturi și în versuri*. Volumul al XI-lea al *Operele complete* și al

VI-lea al *Teatrului*, București, Editura librăriei Socec & Comp, 1890. (text colaționat cu ms. 21 din Biblioteca Teatrului Național I.L. Caragiale și cu ms. 1674 din Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România).

În stabilirea succesiunii pieselor am aplicat criteriul cronologic al primei reprezentații, considerându-l mai adecvat decît oricare altul caracterului militant și, într-*anume* sens, autobiografic al operei dramatice alecsandriene.

De la această regulă ne-am îngăduit, totuși, două abateri: prima — «cantoneta» *Cucoana Chirița în voiaj* și «farsa de carnaval» *Chirița în balon* au fost rinduite, pentru motive lesne de înțeles, alături de vodevilurile *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă* și *Chirița în provincie*, deși s-ar fi cuvenit să urmeze după «cînticelul comic» *Sandu Napoila ultra-retrogradul*; a doua — «feeria națională» *Sinziana și Pepelea* a fost inclusă, și pentru a răspunde unor exigențe tehnice, dar și pentru caracterul ei vodevilistic, în volumul întîi (numărul 104 al colecției «Biblioteca pentru toți»), deși locul i-ar fi fost în volumul al doilea (nr. 105 al colecției «Biblioteca pentru toți»), după «legenda istorică» *Despot Vodă*. Pentru a preveni orice confuzie în cronologie, nu ne-am limitat la aceste mențiuni, ci am înscris pe pagina de titlu a fiecărei piese anul premierei.

*

Numărul mare de cuvinte și expresii vechi sau regionale, ieșite din uzul limbii literare, sau care apar numai rareori în limba literară, ca și numeroasele aluzii la situații contemporane lui Alecsandri, sau, în «dramele istorice», la legende, personalități și evenimente vechi de milenii, ne-au ispitit să adăugăm textelor o sumă de note cu caracter documentar, și un glosar. Bineînțeles că în redactarea atît a adnotărilor cît și a glosarului am utilizat glosele lexicale și notele din edițiile originale cuprinse sub titlurile *Explicarea cuvintelor vechi și a celor străine* (în volumul al IV-lea

al ediției Vasile Alecsandri, *Opere complete*, Partea întâi, *Teatru*. București, Editura librăriei Sococ & Comp., 1875, p. 1743—1783)* și *Note* (în ediția de bază a piesei *Fântina Blanduziei*, p. 147—167)**, înscrind între paranteze anii 1875 sau 1884. Printre notele documentare, necesare mai cu seamă într-o ediție de popularizare, am inserat ici și colo câteva deslușiri ale aluziilor autorului la situații și împrejurări contemporane lui, care, odată cu trecerea timpului, și-au pierdut înțelesurile.

Lecțiunile din ediția de față au fost stabilite prin interpretarea fonetică a grafiilor din edițiile mai sus menționate și prin emendare conjecturală pe baza indicațiilor oferite de sursele originale (manuscrise, corecturi, corespondență, ediții). Procedind astfel, am putut depista și elimina o sumă de grafii lipsite de valoare fonetică, datorate fie diverselor mode ortografice «în vigoare» între anii 1840—1890, fie erorilor de tipar. Bineînțeles, însă, că totodată am vegheat ca soluțiile adoptate de la caz la caz să nu contravină atât «ultimei voințe de publicitate a scriitorului», — care, de pildă, distinge, în comedii, limba sa (indicațiile «tehnice»,

* Aceste note nu par a fi redactate de Vasile Alecsandri; argumente: a) unele glose nu corespund sensului pe care îl au în text cuvintele glosate; b) câțiva termeni au în locul gloselor semne de întrebare, care, de bună seamă, nu pot fi ale lui Alecsandri.

** Un cititor atent al ediției menționate nu poate să nu remarce deosebirile lingvistice dintre textul piesei și note. În ce ne privește, presupunem, și nu numai pe baza comparației lingvistice, că notele au fost redactate de Dimitrie Olănescu-Ascanio, — care, de altfel, semnează o scurtă biografie a lui Horațin, — și, probabil, au fost «revăzute» de Alecsandri.

scenice) de limba personajelor, — cît și evoluției limbii literare în perioada de timp dintre anii 1840 și 1890.

Limba operei dramatice a lui Vasile Alecsandri se caracterizează, ca și limba celorlalte scrieri ale sale, poezii și proze, prin prezența a numeroase particularități fonetice și morfologice ale graiului moldovenesc, mai frecvente, după cum e și normal, în lucrările de tinerețe, adică în comedii, în care nu numai stadiul de dezvoltare al limbii literare l-a «obligat» să dea prioritate graiului provinciei natale, ci și, cel puțin în aceeași măsură, exigențele artistice.

Dintre aceste particularități le menționăm pe cele mai semnificative, menținute în ediția de față:

Fenomene generale:

1. Trecerea diftongilor *ie* și *ia*, după consoane labiale (*b, f, m, p, v*), la *e* și *ea*: *bet, feară, fer, ferbe, ferbinte, fert, mez, mează* (-zi, -noapte), *peatră, pedică, pept, a perde, a peri, să peară, verme, vers, vespe, și chiar pesă* (cum spune, la un moment dat, cînd încă nu învățase «*toute seulette*» franțuzește, Chirița Birzoi, adaptînd neologismul după «regulele» graiului ei de-acasă), dar *miere* (lat. *mel*), *viers* (lat. *versus*). Grafiile sporadice *fiară* și *piei* au fost considerate erori tipografice sau ezitări, grafii întîmplătoare, și deci au fost transcrise *feară* și *pei*.

2. Reducerea diftongului *îi* la *i*: *cîne, mîne, mîni, pîne*; excepțiile — rare — au fost considerate greșeli de tipar.

3. *ă* în loc de *i* în *întăi* și *pănă*; formele literare *întîi* și *pîină*, care apar mai cu seamă în ediția definitivă «Socec, 1875», se datoresc, probabil, greșitei interpretări a semnului *и* (*întoi, пани*), care, în tipografiile Iașilor, nota atît pe *f*, cît și pe *ă*.

4. Menținerea lui *i* inițial în verbul *întra*; forma literară *intra*, — frecventă numai în edițiile originale ale «dramelor istorice» — a fost considerată grafie impusă și, deci, inacceptabilă.

5. Din domeniul morfologiei semnalăm, ca fenomen general, formarea viitorului cu auxiliarul *a avea*: «cine știe dacă s-a împlini vreodată», «a izbutit el frate-meu la Ieș», «a să ne logodim», «speri că n-a să vie», «viitorul pe tine te-a proscie» etc.

Fenomene frecvente:

1. O particularitate fonetică moldovenească, foarte frecventă mai cu seamă în comedii, este închiderea vocalelor *e* și *i*, după consoanele *j*, *s*, *ș*, *ț*, *z*, și *r*, în *ă* și *î*, în cuvintele cu largă circulație: *înșălat* (scris: *înșelat*), *șăzi* (scris: *șezi*), *jigăraie*, *înștiințaz*, *înțăfșa*, *bejănie*, *să* (pronume), *paraxin*, *carnaxi*, *înțăles* (scris: *ințeles*), *jilț*, *a se jălui*, *măsă*, *incuviințaz*, *zăstre* (scris: *dăstre*), *așăzați* (scris: *așezați*), *mangosît*, *răce* (scris: *răce*), *rădiu* (scris: *rădiu*), *răpede*, *găsăști*, *sîngur*, *mojîc*, *mojîcant*, *zăce* (scris: *zăce*), *șăpte* (scris: *șapte*), *sămn* (scris: *sămn*), *strîca*, *săte* (scris: *săte*), *lacrîmi* (scris: *lacrămi*), *săc* (scris: *săc*), *vez-îi* (în loc de: *vezi-i*) etc.

Alături de aceste forme regionale figurează — destul de rar în replicile personajelor din comedii, dar foarte des în replicile personajelor din «dramele istorice», din *Sînziana și Pepelea* și în mai toate indicațiile scenice — formele literare, «corecte». Comparînd edițiile originale, se observă că, pe cîtă vreme în «dramele istorice», în *Sînziana și Pepelea* și în indicațiile «tehnice» din ediția definitivă «Socec, 1875», folosirea acestor forme este întimplătoare, datorîndu-se, probabil, mai mult unei scrieri insuficient supravegheate, sau unor erori de tipar, în replicile personajelor din comedii, de la o ediție la alta spre ediția definitivă «Socec, 1875» frecvența lor crește, excepțiile datorîndu-se, pare-se, copierii mecanice a unor forme «literare» din edițiile anterioare*.

* Se știe că încă din secolul al XVIII-lea scriitorii moldoveni creează «forme literare» care se caracterizează tocmai prin evitarea particularității fonetice în discuție. În textele lui Alecsandri, ca de altfel și în textele lui Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi ș.a., se întîlnesc foarte

unui accident (căderea semnului diacritic *˘* de pe *e* transformă pe *înșălat* în *înșelat*, pe *înșăles* în *înșeles*, pe *așăzat* în *așezat* etc.), tendinței tipografilor de a se conforma «ortografiei» ș.a.m.d.

Ținând seama de aceste observații, precum și de «biografiile» personajelor din comedii, personaje «născute» și «crescute» — cu câteva excepții (de pildă Pungescu) — în Moldova anilor 1800—1860, necultivate, care adaptează graiului de-acasă pînă și neologismele însușite întîmplător (vezi Chirița Bîrzoii), am generalizat, — numai în replicile personajelor moldovene din comedii, — particularitatea fonetică în discuție.

Adoptînd această soluție, ce poate părea, fără să și fie, subiectivă, tinzînd spre unificarea, spre moldovenizarea textelor, am obținut lecțiuni corecte, corespunzătoare posibilităților fonetice ale personajelor, lecțiuni ce nu contravin voinței scriitorului, de vreme ce se-ntemeiază pe forme lingvistice existente în interiorul operei lui Alecsandri, și care restituie replicilor lui Grigori Bîrzoii, Guliță, Chirița, Aristița, Calipsița etc., etc., adeseori «stropșite» după grafii de actorii noștri prea ortofoni, măcar o nuanță din farmecul sonurilor moldovenesti, fără a deveni ininteligibile pentru spectatorii și cititorii nemoldoveni.

Alte particularități fonetice ale graiului moldovenesc menținute în ediția de față paralel cu fonetismele literare:

des: *anțert* (în loc de *anțărț*), *așița* (în loc de *așița*), *îngrijiț* (în loc de *îngrijiț*), *jilț* sau *jelț* (în loc de *jîlț*), *mulțemes* (în loc de *mulțămes*), *oțeri* (în loc de *oțărî*), *pasere* (în loc de *pasăre*), *pușintel* (în loc de *pușinte*), *riu* (în loc de *rîu*), *ris* (în loc de *rîs*), *sin* (în loc de *sîn*), *singe* (în loc de *sînge*), *șese* (în loc de *șăsă*), *șepte* (în loc de *șăpte*), *șidem* (în loc de *șîdem*), *trimbiță* (în loc de *trîmbiță*), *țeară* (în loc de *țară*), *țerani* (în loc de *țărani*), *țist!* (în loc de *țîst!*), *țiță* (în loc de *țîță*), *țîțini* (în loc de *țîțîni*), *zau* (în loc de *zău*), *zimbi* (în loc de *zîmbi*), *zindă* (în loc de *zîndă*) etc.

2. Transformarea lui *e* neaccentuat în *i* este un fenomen foarte frecvent, atît în comedii, cît și în «dramele istorice»: *adimenește, canapelile, cîntic, diavoli* (vocativ), *degite și degetile, distroieni, dizlîpi, dizmierdare, dovidesc, ferestrele, ficior, galbine, gemine, Gheorghei, Iftimi, iuli* (luna iulie), *încoaci, lehamite, nineacă, piste, să pitreacă, poliită, pominit, poștile, prietini, să privighez, răcnit* (substantiv), *Taki, trăsnit* (substantiv), *trefli, trii, să videm, vitrigă* etc.

3. Trecerea lui *e* la *ă*, după labiale: *galbăn, gălbănare, învălit, părete, spăriet* etc.

4. Reducerea diftongului *ea* la *a* după *ș, j, ț*, după labiale și după *r, s, z*: *să grijască, iașan, sără, samă, samănă, zamă, franțuzască, englizască, nemțască, ivală, moldovan, pribag, vra* (să zică) etc.

5. Reducerea diftongului *ea* la *e* deschis (*è*), mai cu seamă în poziție finală: *abiè, acadè, acolè, aice, almintrele, atunce, aș avè, belè, bellè, besactè, cafè, catifè, îi cădè, coșcogè, al doile, te-a durè, încalte, livrè, mè* («pre legea mè»), *mîniè*, («nu te mîniè»), *al patrule, pavè, pre, purure, putè, ste, vidè* («te-a vidè»), *să vreu, zarnacadè* etc.

6. Foarte frecvent, în comedii, este fonetismul *gi* pentru *j* din limba literară: *s-agiungă, agiutor, batgiocură, gioc, gios, giuca, giudeca, giumătate, giunghi, giupîneasă, giura, împregiurări, încungiur* etc. Cum în ediția definitivă «Socec, 1875» aceste forme au fost înlocuite uneori, de tipografii sau de corectorii munteni, cu formele literare, le-am restabilit, în textul nostru, pe baza edițiilor originale anterioare.

Am menținut în cele două «drame romane», și pentru rațiuni prozodice, fonetismele franțuzești *cortej, sacrilej*, probabil reacții împotriva formelor italianizate, devenite, cu timpul, literare, *cortegiu* (sau *cortegi*) și *sacrilegiu* (sau *sacrilegi*), dar: *sarcofagi* (sg.), *logii* și *loja*.

7. Trecerea lui *ă* neaccentuat la *a* (*barbat, calău, calaraș, dascal, macar, pacat, șattrar, talmaci, zahăr* etc.), — fenomen caracteristic graiului din Moldova de nord, — apare rareori în comedii, dar, prin comparație, este suspect de frecvent

în edițiile originale și chiar în manuscrisele «dramelor istorice», unde fonetisme ca *blastem* (alături de *blăstem*, în comedii), *razvrățitori*, *maiastră*, *naștea*, *răget*, *saltînd*, *însăpăimîntat* sînt fie grafii etimologice fără valoare fonetică, fie greșeli tipografice.

Palatalizarea labialelor («au *căpchi*et lumea», «ian vez-îi cum *chilesc*», *chitari*, «s-o *cîrchit* vărul *Enachi*», *dizghinate*, *nintă*, moș *Niron*, *Sîn-Chetru*); menținerea diftongului *iu* neaccentuat în locul lui *i* din limba literară (*minciunos* în loc de *mincinos*); prezența grupului *ci* etimologic în *bricică*, în *bricicar*, în *piciler* (< *pici*), și în cuvintele vechi: *obitnuit*, *vecinic*; muierea și rotunjirea consoanei *r* în poziție finală: *amoriul*, *boieriul* (sg. *neart.*, *boieri*), *bucătariul*, *pitariul*, *slugeriul*, *talhariule*, *șincari* (sg. *neart.*) etc., și a consoanelor *l* și *t* (*capitalie*, *costiūm*, *liulè*, *tiuleie*, *tiutiun*); notarea cu *e* a lui *i* în poziție nazală (*denainte*); dispariția lui *r* în prepozițiile *pren* și *prin*, devenite *pen* și *pin*; trecerea lui *a* neaccentuat la *ă* (*admirător*, *nimică*), a lui *i* neaccentuat la *e* (*ceti*, *stecluță*), și a lui *u* neaccentuat la *o* (*poroncitor*, *sori-oare*) sînt alte fenomene fonetice vechi și regionale întîlnite în edițiile originale și menținute în ediția de față paralel cu formele literare.

Menționăm și cîteva forme proprii lui Alecsandri: *colună* (sg.), *coronă* (sg.), *curtizană*, *emfaz* (pentru *emfază*), *a espira*, *a espune*, *onor* (pentru *onoare*), *plebă* (pentru *plebe*), *repejune*. Forma *ziori*, care nu apare în scrisul lui Alecsandri decît tîrziu, în «dramele istorice», a fost menținută numai în rime (*ziori-fiori*).

Din domeniul morfologiei remarcăm, printre alte particularități reținute în ediția de față:

1. Articularea cu articol enclitic a numelor proprii (*Iorgul*, *Barbul* etc.);
2. Frecvența formelor vechi de plural ale unor substantive feminine și neutre (*grupe*, *inime*, *mîne*, *parfume*, *strade*)

și a unor plurale artificiale (*lagumuri, pasuri*), mai cu seamă în «dramele istorice», probabil pentru valoarea lor prozodică.

3. Foarte frecvent apar, în edițiile originale, genitiv-dativatele în *-ei* în loc de *-ii*, și în *-ii* în loc de *-ei*: *gurei, inimiei iubirii, închipuirii, limbei, lunei, morții, nesimțirii, nopții, rușinii, securei, strălucirii, și casii, cucoanii, logodnii, fetii, mesii, nevestii, scenii, Acteii, Catiii, Getii, Marghioliții(-ți), Neerii*, alternând de la o ediție la alta, de la o piesă la alta și de la o replică la alta cu formele «corecte». Cum acest aspect, care se întâlnește și în manuscrisele lui Alecsandri, este propriu limbii literare din epocă, l-am menținut în ediția de față.

4. Multe substantive masculine (și adjective) apar — mai cu seamă în replicile personajelor din comedii — fără articol enclitic (*boieru, dracu, dragu, flăcău*), ca în limba vorbită.

5. Folosirea frecventă a articolului posesiv *a* invariabil «*dulceți de-a Marghioliței*», «*a lui Ovidiu gânduri*», «*regini a veseliei*», «*curții*» și «*a Romei*»).

6. Lipsa acordului între pronumele de identitate și substantivul sau pronumele pe care-l întărește (eu *însuși*, tu *însuși*)

7. Forma scurtă a pronumelui personal de persoana a doua singular apare uneori sub forma *Ț-am, Ț-o*, datorită fenomenului fonetic de care am vorbit mai sus (p. XLV, punctul 1).

8. Formele populare ale pronumelui demonstrativ: *aieste, aiste, ista, cela, acești, cealaltă*.

9. Forme vechi, populare, de numeral: *tustrii, tuspătru, tussăpte*.

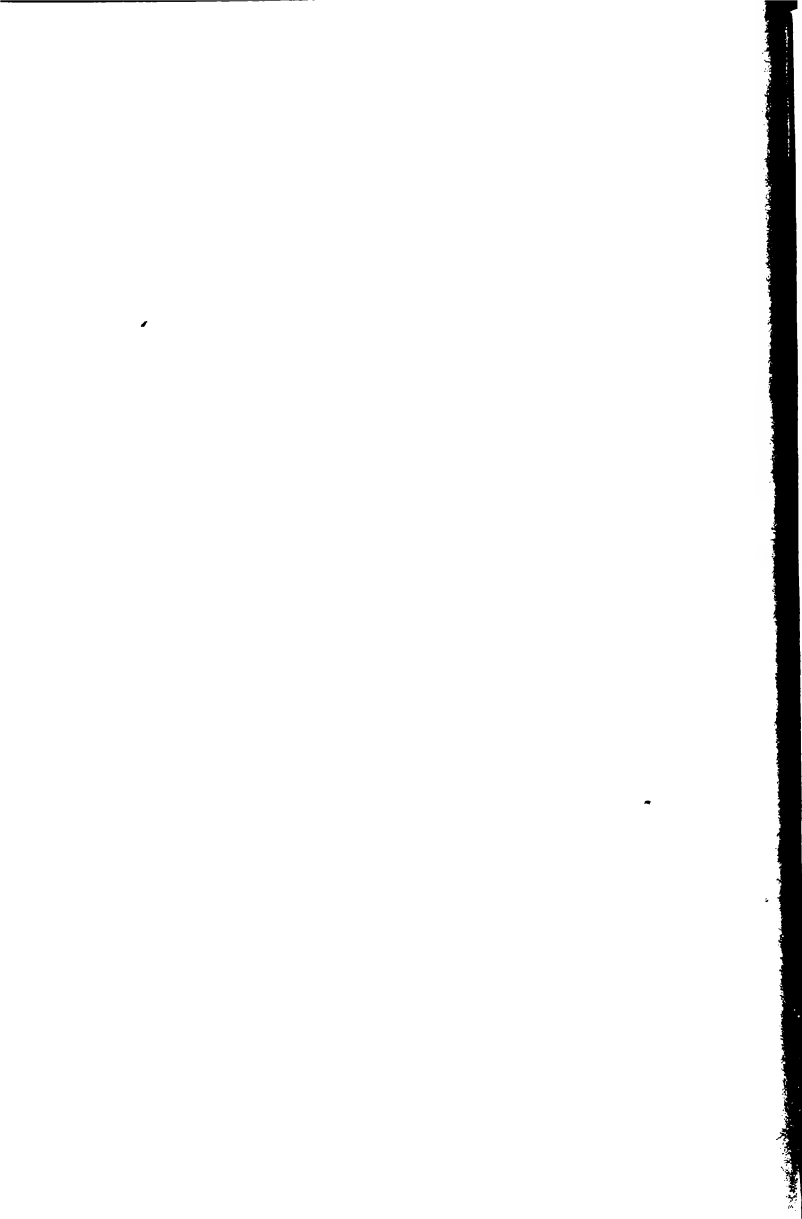
10. Formarea perfectului compus (pers. 3 sg.), îndeosebi în comedii, cu forma veche a auxiliarului, *au* («numele lui *au* fost cinstit») și cu forma din limba vorbită, *o* în loc de *a* («*m-o durut măsăua*», «*cit năcaz o mîncat el*»)*.

* Am înlocuit formele «corecte», cu *a*, care apar sporadic în ediția «Socec, 1875», prin *o*.

11. Lipsa acordului între substantiv (sau pronume) și verbul care îl determină: «paharele se *stric*», «lăutarii *țip*», «păpușarii *ridic* ciomegele», «irozii *strig*», «măștile *s-adun*», «comisarii *leg*», «copilele se *scald*».

Toate conjecturile editorului în textele originale au fost fie menționate în note, fie închise între paranteze unghiulare (< >). Semnul atetezei ([]) marchează cuvinte și semne tipografice care nu aparțin autorului.

G. PIENESCU

LISTA ABREVIERILOR BIBLIOGRAFICE FOLOSITE ÎN NOTE

- Correspondență* — V. Alecsandri, *Correspondență*. Ediție îngrijită și note de Marta Anineanu. Cu prefață de G.C. Nicolescu. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Documente literare inedite», 1960.
- Fântina Blanduziei* — V. Alecsandri, *Fântina Blanduziei, Teatru*, vol. II (*Drame*). (Ediție îngrijită de G. Pienescu. Prefață de Al. Piru.) București, Editura Pentru Literatură, (colecția) «Biblioteca pentru toți», (nr. 105), 1962.
- O.C.P.* — Vasile Alecsandri, *Opere complete*. Partea a III-a. *Proză*. București, Editura librăriei Socec & Comp., 1876.
- O.C.T.* — Vasile Alecsandri, *Opere complete*, Partea întâi, *Teatru*. București, Editura librăriei Socec & Comp., 1875.
- Opere* — V. Alecsandri, *Opere* (vol. I-II). *Poezii*. Text ales și stabilit de G.C. Nicolescu și Georgeta Rădulescu-Dulgheru. Studiu introductiv, note și comentarii de G.C. Nicolescu. București, Editura Pentru Literatură, (colecția) «Scriitori români», 1966.
- Proză* — V. Alecsandri, *Proză*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de G.C. Nicolescu. (București), Editura Pentru Literatură, 1966.

Scrisori — Vasile Alecsandri, *Scrisori* — I —. Publicație îngrijită de Il. Chendi și E. Carcalechi. București, Editura librăriei Socec & Comp., 1904.

Scrisori, însemnări — V. Alecsandri. *Scrisori, însemnări*. Ediție îngrijită, note și indici de Marta Anineanu. (București), Editura Pentru Literatură, (colecția) «Studii și Documente», 1964.

Teatru (Comedii) — V. Alecsandri, *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*. *Teatru*, vol. I (Comedii). (Ediție îngrijită de G. Pienescu. Prefață de Al. Piru.) București, Editura Pentru Literatură, (colecția) «Biblioteca pentru toți», (nr. 104), 1961.

Bălcescu O.A. — Bălcescu, *Opere alese*. Ediție îngrijită de Andrei Rusu. Cu o introducere de Gh. Georgescu-Buzău. Vol. I. *Scrieri istorice și sociale*. București, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, 1960.

Bogdan, O.I. — N.A. Bogdan, *Orașul Iași*. Monografie istorică și socială ilustrată. Ediția a doua, refăcută și mult adăugită. Iași, Tipografia Națională I.S. Ionescu & M.M. Bogdan, 1914.

Burada, I.T.M. — Teodor T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*. Iași, Institutul de arte grafice N.V. Ștefaniu & Comp., 1915.

Cantemir, *Descrierea Moldovei* — Dimitrie Cantemir. *Descrierea Moldovei*. Cu o prefață de acad. C.I. Gullan, (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Biblioteca pentru toți», (1956).

Densusianu, *Cercetări* — Aron Densusianu, *Fântâna Blanduziei* (de V. Alecsandri, București, 1884), în *Cercetări literare*. Iași, Editura librăriei școalelor, Frații Șaraga, 1887, p. 219—244.

Deux vies de Jacques Basilicos — *Deux vies de Jacques Basilicos* seigneur de Samos, marquis de Paris, comte palatin et prince de la Moldavie, l'une par Jean Sommer,

l'autre par A.M. Graziani, suivies de pièces rares et inédites, publiées par Émil Legrand, professeur a l'École Nationale des Langues Orientales. Paris, J. Maisonneuve, Libraire-éditeur, 1889.

Filimon, O. — Nicolae M. Filimon, *Opere*. Ediție, glosar și bibliografie de George Baiculescu. Cu o introducere de George Ivașcu. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii români», (1957).

Ghica, O. — Ion Ghica, *Opere*. Ediție îngrijită, glosar, bibliografie și introducere de Ion Roman. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii români», 1956.

Homer, *Iliada* — Homer, *Iliada*. În românește de G. Murnu. Studiu introductiv și comentarii de D.M. Pippidi. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii literaturii universale», (1959).

Homer, *Odiseea* — Homer, *Odiseea*. În românește de G. Murnu. Studiul introductiv și comentarii de D.M. Pippidi. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii literaturii universale», (1959).

Horățiu, *Ode și epode* — Horățiu, *Ode și epode*. Traducere de E. Lovinescu. (București), Editura «Ancora», S. Benvenisti & Co., 1927.

Horățiu, *Satire și epistole* — Horățiu, *Satire și epistole*. Traducere de E. Lovinescu. București, Editura «Ancora», 1927.

Kogălniceanu, S.A. — M. Kogălniceanu, *Scrieri alese*. Ediție îngrijită și prefată de Dan Simonescu. Ediția a

Scrisori — Vasile Alecsandri, *Scrisori* — I —. Publicație îngrijită de Il. Chendi și E. Carcalechi. București, Editura librăriei Socec & Comp., 1904.

Scrisori, însemnări — V. Alecsandri. *Scrisori, însemnări*. Ediție îngrijită, note și indici de Marta Anineanu. (București), Editura Pentru Literatură, (colecția) «Studii și Documente», 1964.

Teatru (Comedii) — V. Alecsandri, *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*. *Teatru*, vol. I (Comedii). (Ediție îngrijită de G. Pienescu. Prefață de Al. Piru.) București, Editura Pentru Literatură, (colecția) «Biblioteca pentru toți», (nr. 104), 1961.

Bălcescu O.A. — Bălcescu, *Opere alese*. Ediție îngrijită de Andrei Rusu. Cu o introducere de Gh. Georgescu-Buzău. Vol. I. *Scrieri istorice și sociale*. București, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, 1960.

Bogdan, O.I. — N.A. Bogdan, *Orașul Iași*. Monografie istorică și socială ilustrată. Ediția a doua, refăcută și mult adăugită. Iași, Tipografia Națională I.S. Ionescu & M.M. Bogdan, 1914.

Burada, I.T.M. — Teodor T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*. Iași, Institutul de arte grafice N.V. Ștefaniu & Comp., 1915.

Cantemir, *Descrierea Moldovei* — Dimitrie Cantemir. *Descrierea Moldovei*. Cu o prefață de acad. C.I. Gullan, (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Biblioteca pentru toți», (1956).

Densusianu, *Cercetări* — Aron Densusianu, *Fintina Blanduziei* (de V. Alecsandri, București, 1884), în *Cercetări literare*. Iași, Editura librăriei școalelor, Frații Șaraga, 1887, p. 219—244.

Deux vies de Jacques Basilicos — *Deux vies de Jacques Basilicos* seigneur de Samos, marquis de Paris, comte palatin et prince de la Moldavie, l'une par Jean Sommer,

l'autre par A.M. Graziani, suivies de pièces rares et inédites, publiées par Émil Legrand, professeur a l'École Nationale des Langues Orientales. Paris, J. Maisonneuve, Libraire-éditeur, 1889.

Filimon, O. — Nicolae M. Filimon, *Opere*. Ediție, glosar și bibliografie de George Baiculescu. Cu o introducere de George Ivașcu. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii români», (1957).

Ghica, O. — Ion Ghica, *Opere*. Ediție îngrijită, glosar, bibliografie și introducere de Ion Roman. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii români», 1956.

Homer, *Iliada* — Homer, *Iliada*. În românește de G. Murnu. Studiu introductiv și comentarii de D.M. Pippidi. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii literaturii universale», (1959).

Homer, *Odiseea* — Homer, *Odiseea*. În românește de G. Murnu. Studiul introductiv și comentarii de D.M. Pippidi. (București), Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, (colecția) «Clasicii literaturii universale», (1959).

Horățiu, *Ode și epode* — Horățiu, *Ode și epode*. Traducere de E. Lovinescu. (București), Editura «Ancora», S. Benvenisti & Co., 1927.

Horățiu, *Satire și epistole* — Horățiu, *Satire și epistole*. Traducere de E. Lovinescu. București, Editura «Ancora», 1927.

Kogălniceanu, S.A. — M. Kogălniceanu, *Scrieri alese*. Ediție îngrijită și prefată de Dan Simonescu. Ediția a

gr.	=	limba greacă
iron.	=	ironic
it.	=	limba italiană
inv.	=	învechit
lat.	=	limba latină
peior.	=	peiorativ
pl.	=	plural
rus.	=	limba rusă
trad.	=	traducere
turc.	=	limba turcă
ung.	=	limba ungară
v. sl.	=	limba veche slavă

G.P.

IAȘII ÎN CARNAVAL

1845

P E R S O A N E:

Postelnicul Taki LUNĂTESCU.

TARSIȚA, femeia lui.

Jignicerul VADRĂ ot NICOREȘTI.

ALECU, nepotul său.

LEONIL, cadet de cavalerie.

Șatrarul SĂBIUȚĂ, comisar șchiop.

MARGHIOLIȚA, fiica lui.

CATI, modistă.

TREI PRIETENI a postelnicului Taki.

UN COMISAR.

UN IROD.

UN PĂZITOR DE NOAPTE.

UN TURC

UN JIDOV } măști

UN DRAC }

UN NEAMȚ beat.

IROZI, STEA, PĂPUȘI, LĂUTARI,

SLUJITORI, MĂȘTI, DRACI.

IAȘII ÎN CARNAVAL

Tablou în 3 acte

ACTUL I

Acest act se petrece în casa postelnicului Taki Lunătescu.

Teatrul reprezintă un salon bine mobilat, cu uși în stînga, în dreapta și în fund; două divanuri: unul în dreapta, altul în stînga, și, în mijlocul scenei, o masă de cărți întinsă, cu scaune pe-mprejur.

SCENA 1

Lunătescu, Tarsița (amîndoi, lungiți pe divanuri, dorm horăind)

LUNĂTESCU (*trezindu-se și căscînd*): Sorol!

TARSIȚA (*asemene*): Ce-i?

LUNĂTESCU: Cîte ceasuri sînt?

TARSIȚA: Cîte-au fost și ieri pe astă vreme.

LUNĂTESCU: Da' mult am mai dormit! bre! bre!

Ian cîtă c-au însărat.

TARSIȚA: Cum nu-i dormi dacă ești cît un somn!

LUNĂTESCU: Aud, dragă?

TARSIȚA: Zîc că alta nu știi să faci decît să horăiești.

LUNĂTESCU: Așa să trăiești?

TARSIȚA: Mai bine ie sama să nu te trezești într-o dimineață mort de damlă.

LUNĂTESCU: Basî ferească Dumnezeu! Auzi vorbă?...

Nu-i destul c-am visat grozăviile lumii; încă mă și sparii cu damlale! Foarte-ți mulță nesc de bunătate.

TARSIȚA: Ce grozăvii zici c-ai mai visat? Or fi iar niscaiva fleacuri.

LUNĂTESCU (*serios*): Ba nu, dragă. Astădată am avut un vis care m-au încreștit din talpă pân' în creștet.

TARSIȚA: Ce vis?

LUNĂTESCU: O revoluție! Un complot înfricoșat!

TARSIȚA: Ha, ha, ha!

LUNĂTESCU: Nu rîde, soro, că, zău, nu-i de șagă.

De cîteva zile mi să bate ochiul stîng; și sînt sigur că are să să-ntîmple în curînd vro blăstămăție grozavă.

TARSIȚA: Ha, ha, ha, ha!

LUNĂTESCU: Ian auzi-o cum rîde cînd îi vorbesc de revoluție! Ș-apoi pas de nu zi: poale lungi, minte scurt.

TARSIȚA: Zi mai bine: haine strîmte, minte-n-gust.

LUNĂTESCU: Da-nțălege-mă, ființă nătîngă ce ești. Acum lumea s-au deschis... s-au deschis peste măsură! Acum toți vreu să fie deopotrivă, zîcînd că toți sînt de-o făptură: cu ochi, cu nas, cu gur.... și că nici unul nu-i coborît cu hîrzobul din cer. Auzi vorbe! Deopotrivă! Dacă să potrivește... eu să fiu totuna cu un ciocoi... și tu, ce ești cucoană protipendă, să fii totuna c-o giupîneasă din casă!

TARSIȚA: Taci, frate, că-mi vin istericale... Au căpchiet lumea!

LUNĂTESCU: Detot, dragă Tarsiță!... De-aceea mă și tem de comploturi.

TARSIȚA: Da' cine vrei să le facă aceste?

LUNĂTESCU: Cine?... Parcă nu sînt ei o mulțime de bonjuri care ne numesc pe noi ruginiți.

TARSIȚA (*furioasă*): Eu, ruginită!

LUNĂTESCU: Dar', dar'; nu te-aprinde degeaba...
Las' că nu să mai catadicsăsc să ne sărute
mîna, ca mai nainté; apoi îi auzi că-ți strop-
șăsc urechile cu vorbe de pe ceea lume, cu
«opinia publică»! Auzi? «Opinia publică»!...
Parcă eu am trebuință de dînsa, cînd moșii
și strămoșii mei au trăit foarte bine, fără
ști ce soi de mîncare-i ea... Ah! soro, în răle
vremi am agiuns!... Numai Dumnezeu să-și
aibă milă de noi, că toate merg pe dos² (*Bate
din palme.*) Bre! Fa!...

SCENA 2

Lunătescu, Tarsița; Safta (intră prin fund)

SAFTA: Aud, cucoane.

LUNĂTESCU: Adă dulceți, Safto.

TARSIȚA: Șî să spui ficiorului să meargă la mar-
șan-de-mod s-o poștească aice.

SAFTA: Aud, cuconiț. (*Iese prin fund.*)

LUNĂTESCU: Așa, așa, soro dragă! Din zî în zî
lumea să face mai sumeață, șî trebile să
încîlcesc mai urît. Eu, unul, știu că mă tem!...
îmi mărturisăsc păcatul... mai ales de cînd
am visat complotul de care ți-am vorbit...

TARSIȚA (*îngrijită*): Mări, nu suguiеști, frate?

LUNĂTESCU: Nu, suflete, nicidecum. Revoltanții
își dasără cuvînt să să îmbrace în costume
deirozi, pentru ca să nu deie prepusuri, șî... par-
că-i văd avidoma ș-acum alergînd pe uliți,
cu coifuri de hîrtie poliită, șî strîgînd în
gura mare: «Iroood! opinia publică!»... Uf!
îmi curg sudori ferbinți pe spinare.

(*Safta intră cu dulceți.*)

TARSIȚA: Bea apă răce, că te-i răcori.

LUNĂTESCU (*luînd dulceți*): Eu unul mă-ngrijăse foarte mult... Ce dulceți sînt aieste?

SAFTA: Șărbet de nufăr.

LUNĂTESCU: Nu pentru mine, ci pentru obșteie... Dulceți de chitru mai avem?

SAFTA: Mai sînt încă două chisăle.

LUNĂTESCU: Îmi vine să dau de știre poliției ca să ieie măsurile cuviincioasă.³

TARSIȚA: Să-ți fie de bine, dragă!

LUNĂTESCU: Sărut ochișorii. (*Își aprinde ciubucul.*)

TARSIȚA (*luînd dulceți, zice încet Saftei*): Mai trecut-au azi călare pe-aice?

SAFTA: Cine? Ofițariul?

TARSIȚA (*cu blîndeță*): Dar', Săftico... ofițariul Leonil.

SAFTA: Au trecut de vro două ori.

TARSIȚA (*pătrunsă*): Șî... s-au uitat la ferestrele mele?

SAFTA: Ba nu.

TARSIȚA (*mînioasă*): Lipsăști, toanto!

LUNĂTESCU: Să-ți fie de bine, soro!

TARSIȚA: Sărut gurița.

LUNĂTESCU: Safto, zî unui ficior ca să poștească aice pe șatrariul Săbiuță, comisarul cfar-talului nostru.

(Safta voiește să iasă prin fund, dar să lovește în ușă cu Alecu, și paharele se stric.)

TARSIȚA: Carnaxî!

LUNĂTESCU (*răsărind*): Ce este? Revoluție!

SCENA 3

Lunătescu, Tarsița, Alecu

ALECU (*întră prin fund*): Ba nu, cucoane Taki... un duel¹ între chisăle și pahare.

LUNĂTESCU: A!... tu ești, Alecule?

ALECU: Eu, care mă închin cu sara bună... (*Sărutînd mîna Tarsiței*.) Cucoana Tarsița-i sănătoasă?

TARSIȚA: Noi sîntem bine; dar d-ta cum te mai proslăvești cu slujba dicanicească?

ALECU: Mă primblu și eu pîntre cele dele, cum-dă Dumnezeu.⁵

LUNĂTESCU: Și nu te împedici vrodată?

ALECU (*cu mîndrie*): Deși slujba mea este favoritoare cîrciocurilor, mă pot însă făli că încă n-am făcut nici un pas necumpănit și că n-am picat în opinia publică⁶.

LUNĂTESCU: Na și altu cu opinia publică!... Nu ți-am spus, soro, că toți să molipsăsc de boala asta?... Sărmane Alecu!... ce-ar zice moșul tău, bietul jîgnicerul Vadră, din fundul Nicoreștilor, cînd ar afla că tu, în loc să te folosești de slujbă, ca oamenii, pentru ca să te chivernisești⁷, alergi după visuri deșarte și te închini la niște cuvinte săci?

ALECU: Cît mi-a fi cugetul curat, nu-mi pasă de cele ce-ar zice moșul meu și alții. Mai bine să fiu sărac și curat decît bogat și hulit de lume; pentru că cinstea-i cea mai frumoasă avere pentru un om cu simțiri bune. Cît pentru moșul meu... el, care n-au ieșit niciodată din Nicorești, știe să facă vin și bani; eu știu să cheltuiesc banii și să beu vinul. Prin urmare, iarăși cfit.

TARȘIȚA: Bravo, Alecu, bine faci!⁸

LUNĂTESCU (*în parte*): Ș-aista-i bonjur. (*Tare:*)

Ei! da' ce mai veste pin târg?

ALECU: Bine; vesălie peste tot locul, căci sîntem în Carnaval. În toate ulițile întîlnești măști, păpuși, irozi...

LUNĂTESCU (*spăriet*): Irozi! (*În parte:*) Revoluția-i gata!... Visul mi să împlinește!

ALECU: Da' ce ai, cucoane Taki, de te-ai îngălbinit?

TARȘIȚA (*viind lîngă Lunătescu*): Cu adevărat! Ce? nu ți-e bine, dragă?

LUNĂTESCU: N-am nimică... Ești sigur că sînt irozi pe uliți?

ALECU: După ce i-am văzut cu ochii!... Dar... ce are-a face?...

LUNĂTESCU (*în parte*): Sîntem perduți! Mă duc să-mi încarc pistoalele. (*Fuge pe ușa din stînga.*)

TARȘIȚA (*spărietă*): Săracan de mine, că mi-au nebunit bărbatul! Mă duc să mă-nchid în casă, că mi-e frică. (*Fuge în dreapta.*)

ALECU: Iaca pozna, că au sturluibat amîndoi!... Oare ce dracu i-au apucat?... Mări, ducă-să naibei! ce-mi pasă? (*Căutînd la ornic:*) Șasă ceasuri... n-am vreme de pierdut. Trebuie să mă-utîlnesc cu prietini cu care am vorbit să merg la bal-maschê. Avem să ne îmbrăcăm în păpușari; ha, ha, ha! ce-or să mai rîdă pin loji! (*Își ia pălăria.*) Ian să-mi fac socoteală... Până la începutul balului mai sînt încă vro două ceasuri și giurăte... așadar am toată vremea ca să trec pe la Marghiolița, fiica comisariului Săbiuță... (*Scoțînd o scrisoare din buzunar:*) Dar ce dracu să fac acum cu răvașul moșului meu? El mi

l-au trimes ca să-l dau cuconului Taki, și cuconul Taki s-au făcut nevăzut... Ce să fac?... A! iată, vine cineva. (*Văzînd pe Cati:*) Demuazela Cati, modista! (*Se închină Catiii.*)

SCENA 4

Alecu; Cati (între, prin fund, aducînd o cutie cu bonete)

ALECU: Negreșit, cauți pe cucoana Tarsîța, madmuazel Cati?

CATI: Dar', cucoane Alecule, îi aduc o bonetă nouă.

ALECU: Ce?! Mă cunoști?! Cum de-mi știi numele?

CATI: Tot asămîne precum mi-l știi și d-ta pe al meu.

ALECU: Pentru d-ta nu-i de mirat, madmuazelă, pentru că cine te vede dorește să te și cunoască.

CATI: De vreme ce-mi faci complimenturi, apoi dă-mi voie să-ți spun și eu că ai mult talent pe gitară.

ALECU (*rîzînd*): Da' de unde-ai aflat?

CATI: Las' că te-am auzit eu însumi; dar mi-au spus-o și-o persoană care iubește foarte mult muzîca, de cînd te-au auzit pe d-ta cîntînd pe sub ferestrele sale.

ALECU: Marghiolița! O cunoști?...

CATI: Mi-i bună prietină, și ne videm în toate zilele.

ALECU: Cu adevărat; șideți față-n față.

CATI: Și vorbim adesăori de d-ta.

ALECU: Ah, madmuazelă, cît mă norocești cu cuvintele aceste! Dă-mi voie, dar, să mă număr și eu de-acum pîntre prietînii d-tale.

CATI (*dîndu-i mîna*): Cu mare bucurie.

ALECU: De-acum te rog să-mi poroncești la cîte te voi putea sluji.

CATI: Bucuros; dar și d-ta să urmezi asămîne cu mine.

ALECU: Frățăște... și, spre dovadă, iată o scrisoare pe care te rog s-o dai cucoanei Tarsității, ca s-o deie boieriului d-sale.

CATI (*luînd scrisoarea*): Adă.

ALECU: Madmuazel Cati... sărut mînile... (*Voiește să iasă.*)

CATI (*zîbind*): Și... ce să spun Marghioliții?

ALECU: Spune-i c-o iubesc din tot sufletul.

CATI: Foarte bine. Oi spune că tînărul ce-o iubește meritează dragostea ei.

(Alec se închină și iese.)

CATI (*singură*): Ce detreabă tînăr!... D-apoi și Leonil al meu... Mor după el cînd îmi zice că mă iubește ca o sabie turcească... Numai îi cam nebun, cam berbant⁹... Dar ce să-i faci? Nu-i degeaba cornet la cavalerie... Iau să videm, ce-mi scrie? (*Scoate un ravaș din sîn și-l citește:*)
«Îngerul meu!

Tu ești steagul la care ochii mei stau ținuți cu dragoste și cu fală. Gîslul tău e mai dulce decît trîmbița scadronului!... Pentru tine doresc cinuri și slavă; pentru tine aș birui lumea toată. Desară mă duc la bal-maschê! Vină și tu, puinle, să petrecem împreună. Eu oi fi îmbrăcat în Irod Împărat.¹⁰ Al tău pentru vecii vecilor.

«Leonil Crișu»

Auzi cît e de nebun! Ha, ha, ha!

SCENA 5

Cati; Lunătescu (intră prin stînga, posomorît și cu două pistoale în mîni)

LUNĂTESCU (cu glasul amorțit): Revoluție!

CATI (spăriindu-se): A!

LUNĂTESCU: Ce vād?... Modista cea frumoasă!

CATI (în parte): Oare nu cumva-i turbat?

LUNĂTESCU (lăsînd pistoalele pe canapă și apropiindu-se iute de Cati): Madmuazelă... văzut-ai irozi pe uliți?

CATI (cu frică): Ba... nu...

LUNĂTESCU: A! slavă Domnului!... Parcă m-am mai răcorit!

CATI (în parte): Negreșit că-i lipsăște o doagă!

LUNĂTESCU: Cînd ai ști, madmuazelă, cît bine mi-ai făcut cu două cuvinte... crede că mi-ai dat viață (luînd-o de mînă), și de la voința matală atîrnă ca să-mi dai și inimă.

CATI (cu mirare): Ți-am dat viață? Și vrei inimă?... Nu te-nțeleg.

LUNĂTESCU: Nu-nțalegi, scumpă și frumoasă modistă ce ești, că ochii matală m-au prins de suflet?

CATI (rîzînd): Ochii mei te-au luat de suflet? (În parte:) Vorbește-n bobot.

LUNĂTESCU: Nu-mi întoarce vorbele-n cabazlîc. Vreu să-ți zîc că, din ceasul ce te-am văzut, mi-ai plăcut așa de mult, încît sînt gata a cheltui pentru mată tot venitul moșiilor mele.

CATI: Și ce-i va rămînea cucoanei d-tale?

LUNĂTESCU: Țarsîții?... Ah, nu te îngrijî de dînsa; îngrijăște-te mai bine de starea în care m-au adus nurii matală.

CATI: De cîți ani ești?

LUNĂTESCU: Nu căuta că-s sur, îs verde încă.

CATI: Ești sur-verde? Foarte bine. Mă duc s-o spun cucoanei Tarsîții, pentru ca să să bucure. *(Voiește să iasă prin dreapta.)*

LUNĂTESCU: Nu face pozna, madmuazel Cati... așteaptă.

CATI *(ieșind)*: A! vrei să-mi dai zăstrea cucoanii? Ha, ha, ha!

LUNĂTESCU *(aleargă după ea)*: Cati, Cati... ascultă, modistă împelițată. Au fugit!... Ar avea haz să mă pîrască nevestii!... Ba, zău, n-ar avea haz nicidecît, pentru că Tarsîța mi-ar scoate ochii... A dracului modistă! Să nu vrei să să boierească!... Ce să fac ca s-o înduplec? *(Stă pe gînduri.)*

SCENA 6

Lunătescu; Săbiuță (dînd busta în odaie, pe ușa din fund)

SĂBIUȚĂ: Iată-mă-s, cucoane Taki. Ce-mi poroncești?

LUNĂTESCU *(răsărind)*: Ho, că m-ai spăriet!... Dar bine c-ai venit, arhon șatar, pentru că am să-ți descopăr niște lucruri care au să te-n-grozască din talpă pîn-în creștet.

SĂBIUȚĂ: Sînt gata să te-ascult, cucoane.

LUNĂTESCU: Prea bine!... dar mai întăi răspunde: te sîmți în stare să te jărtfești pentru patrie?

SĂBIUȚĂ *(îngrijit)*: Ce fel... să mă jărtfesc?

LUNĂTESCU *(serios)*: Cu totul... și cu viața poate!... după împregiurări.

SĂBIUȚĂ *(spăriet)*: Cu viața mea? ori cu alta?

LUNĂTESCU: Cu a d-tale!

SĂBIUȚĂ: Cu... a... mea?

LUNĂTESCU: Dar'!

SĂBIUȚĂ: D-apoi știu eu?

LUNĂTESCU: Ce fel, dacă știi?!... Nu ești însărcinat cu liniștea și cu siguranța publică? Nu ești un mădular al poliției? Nu ești comisar?...

SĂBIUȚĂ (*oftînd*): Ba sînt.

LUNĂTESCU: Aceste cinstite titluri trebuie deci să te-ndemne a nu cruța nimic pentru binele obștesc... pentru patrie!... Patria! Înțelegi?

SĂBIUȚĂ: Înțalog, dar nu te pricep.

LUNĂTESCU: Mi-i pricepe prea mult, nefericitule, cînd ți-oi împărtăși taina înfricoșată de la care spînzură viața noastră!

SĂBIUȚĂ: Săracan de mine, cucoane! Ce taină?

LUNĂTESCU (*se apropie de Săbiuță, îl trage deoparte și-i zice la ureche, serios*): Văzut-ai irozi pe uliți?

SĂBIUȚĂ (*se uită la Lunătescu lung, ș-apoi zice*): Am văzut.

LUNĂTESCU: Sîntem perduți!

SĂBIUȚĂ: Cum?

LUNĂTESCU: Acei irozi pe care i-ai văzut d-ta nu erau irozi, cîm nu sînt eu Nastratin Hoge, ci complotiști ascunși în costumuri de irozi... buntași care au de gînd să deie foc tîrgului în astă-noapte!

SĂBIUȚĂ (*răsărind*): Elei!

LUNĂTESCU: Ba mai bine zî: *Kirie elèison*!^a... Dar să nu-i lăsăm, arhon șattrar, ca să-și împlinească planul cel nelegiuit... Și dacă vom izbuti a-i prinde, dragă Săbiuță, să știi că te faci agă.

a — Doamne miluiește! (*gr.*), (1875).

SĂBIUȚĂ: Agă! Da'... d-ta?

LUNĂTESCU: (*zîmbind*): Eu?... Helbet!

SĂBIUȚĂ (*aprinzîndu-se*): Bine zîci, cucoane Ta-
ki; datoria noastră de patrioți este că înădu-
șim complotul în fașă. Trebuie să facem, și să
dregem, și să închîpuim... și să facem... și
să dregem... într-un cuvînt, vină cu mine!"

LUNĂTESCU: Ba nu... eu șad acasă... Du-te d-ta
de fă ce-i ști pentru ca să depărtezi primej-
dia, și adă-ți aminte că patria așteaptă scăpa-
rea sa din mîinile unui comisar de cfartal!

SĂBIUȚĂ (*cu entuziasm, voiește să-și scoată sabia*):
Mă giur...

LUNĂTESCU (*tăindu-i vorba*): Lasă giurămîntul
pe altădată, că nu-i vreme de perdut.

SĂBIUȚĂ: M-am dus... (*Iese iute prin fund.*)

LUNĂTESCU: Să ne videm sănătoși.

SĂBIUȚĂ (*întrînd iar*): Agă?

LUNĂTESCU: Agă!

(SăbiuȚă iese.)

LUNĂTESCU: Cînd ar ști Moldova ce slujbă i-am
făcut eu, mi-ar rîdica un monument de pa-
tru lei... aduși de peste graniță!... Dar aud
glasul nevestii. Oare să-i fi spus ceva mo-
dista?... Ce-i bine nu-i rău; mă duc să mă-m-
brac. (*Ieșind prin stînga.*) Nici pe dracu să-l
vezi, nici cruce să-ți faci!

SCENA 7

Tarsița: Cati (*clînd din dreapta*)

TARSIȚA (*purtînd o bonetă încărcată cu flori multe, -
pene și cordele*): Șî zîci, Cati, că mă prinde
boneta asta nouă?

CATI: Cum să nu te prindă?... Când îi cineva tină ră
și frumoasă... orice pune pe cap îi merge.
TARSIȚA (*cu cochetărie*): Așa-i? Asta ziceam și eu
cumnățicăi mai alaltaieri, și nu vrea să mă
creadă.

CATI: A fi bătrână... poate.

TARSIȚA: Dar'... ar putea să-mi fie bunică.

CATI: De-aceea!... îi zuliară de tinerețile d-tale.

TARSIȚA: Nu-i vina mea dacă m-au înzăstrat na-
tura cu grații. (*În parte:*) Ah, când m-ar
videa acum Leonil!

CATI (*în parte*): Când ar vide-a Leonil, ar zice
că-i stăhia cazarmei.

TARSIȚA: Și cât zici că țin bonetele amîndouă?

CATI: Doisprăzăce galbini.

TARSIȚA: Nu-i prea scump?

CATI: Poate fi ceva scump în lume pentru o cucoană
mare ca d-ta? Iată nota.

TARSIȚA (*luînd nota*): Socoteală veche: 20 de gal-
bini; două bonete, 12 galbini; peste tot, 32 de
galbini. (*Dînd nota Catii:*) Foarte bine; s-o
arăți boieriului.

CATI: Da' oare mi-a plăti îndată?... Vezi c-aștept
acum de-un an.

TARSIȚA: Cum să nu plătească?! Că doar nu dă
din banii lui.

CATI: Prea bine... Sărut mîinile, cuconiță. (*Voiește
să iasă.*) A! uitam răvașul cuconului Alecu.

TARSIȚA: Ce răvaș?

CATI: Cuconu Alecu m-au însărcinat să-l dau
d-tale, ca să-l dai boieriului.

TARSIȚA: Adă-l încoaci. (*Ia răvașul.*)

(Cati se închină și iese.)

Tarsița

Ce răvaș să fie?... De la cine?... Îi despecetluit... Iau să videm. (*Deschide răvașul.*) Ce vād?... De la Leonil! Ah! (*Pică pe un scaun.*) Leonil îmi scrie!... Leonil! Leonil! (*Sărută răvașul și citește:*)

«Îngerul, meu!

Tu ești steagul la care ochii mei stau țințiți cu dragoste și cu fală!» (*Vorbind:*) Ah!... mă asămăluiește cu un steag! Voinicelul meu, voinicel!... cât de frumos scrie! (*Cetind:*) «Glasul tău e mai dulce decât trîmbița scadronului!...» (*Vorbind:*) Decît trîmbița scadronului!... Cît mă iubește! (*Cetind:*) «Pentru tine doresc cinuri și slavă! pentru tine aș birui lumea toată!» (*Vorbind:*) Te cred, îngerul meu, dacă m-ai biruit și pe mine! (*Cetind:*) «Desară mă duc la bal-maschè; vină și tu, puile, ca să petrecem împreună. Eu oi fi îmbrăcat în Irod Împărat». (*Vorbind:*) Irod Împărat! Vezi, dacă-i militar, tot a vitejîie trage!¹² (*Cetind:*) «Al tău pentru vecii vecilor!» (*Vorbind și sculîndu-se:*) Ah! Leonil, și eu sînt a ta pentru vecii vecilor. Ce fericire!... Unde-i Cati, s-o sărut de mii de ori că mi-au adus un răvaș atît de slăvit!... Și eu oi merge la bal-maschè, și m-oi întîlni cu tine, scumpul meu Leonil! viteazul meu Irod Împărat! (*Strigă:*) Safto! Safto!

SCENA 9

Tarsița; Safta (intrînd prin fund)

SAFTA: Aud, cucoană.

TARSIȚA: Du-te degrabă, Săftico, la teatru, și să-mi iei două dominò de catifè.

SAFTA: Ce mîncare-i aceea, cucoană?

TARSIȚA: Du-te de spune acolo cum îți zîc eu: să-ți deie două dominò... dominò, auzi tu? și să le duci la cumnățica.

SAFTA: Și-ăpoi?

TARSIȚA: Și-ăpoi să m-aștepți acolo, păn' ce-oi veni eu. Na și bani. (*Îi dă o pungă.*)

SAFTA: Foarte bine; două... cum le-ai zîs?

TARSIȚA: Dominò.

SAFTA (*iese, prin fund, zicînd*): Două dominò, două doninò, două dimonò...

TARSIȚA (*alergînd după Safta*): Dominò, proasto! (*Viînd în fața scenei:*) Cît îmi bate inima de tare! Parc-am alergat două poște pe gios... Ah! ce putere are amoriul asupra inimilor celor gingașă!

SCENA 10

Tarsița; Lunătescu

LUNĂTESCU (*în parte*): Tarsița!... Aflat-au oare ceva?

TARSIȚA (*în parte*): Bărbatul meu!... De n-ar afla...

LUNĂTESCU (*cu dragoste*): Dragă!...

TARSIȚA (*ascemene*): Frățioare!...

LUNĂTESCU: Ce facem în astă-sară?

TARSIȚA: Eu mă duc să petrec la cumnățica; dar
mată?

LUNĂTESCU: Eu, sorioară? Zău, nu știu.

TARSIȚA: Nu gioci cărțile, puiule?

LUNĂTESCU: Ba aş giuca, sufletul meu, dac-aş avea
cu cine.

TARSIȚA: Iată, tocmai că ne vin prietinii pentru
partidă. Puneți-vă la joc, că eu mă duc să
mă gătesc. (*Iese prin dreapta.*)

SCENA 11

Lunătescu, trei prietini

LUNĂTESCU: Bine-ați venit, fraților, că v-aștep-
tam cu nerăbdare.

UN PRIETEN: Așa, hoțule, pentru ca să ne iei
paralele.

LUNĂTESCU: În puterea prieteșugului...

PRIETENUL: Foarte-ți mulțămesc de prieteșug, vere
Iată, trii sări de-a rîndul de cînd perd necon-
tenit. Nu mă pot scula o dată fără ca să nu
între platcă.

LUNĂTESCU: A cui e vina, dacă nu știi să gioci?

PRIETENUL: Nu mi-i învăța d-ta cărțile?! Eu,
care le joc de douăzeci de ani!... Iar să
vezi cum am să te frec în astă-sară!

(În timp ce vorbesc, un fecior așează masa de cărți, aduce
luminări, cărți ș.c.l.)

LUNĂTESCU: Vorbă multă, sărăcie. (*Arătînd masa:*)
În faptă să cunoaște omul... Poftim.

PRIETENUL: Preferanțul jucăm? Cîte zăce parale
fisa?

LUNĂTESCU: Cum îți vroi... Eu fac cărțile. (*Amestecă cărțile și le împarte.*) Ce noutăți ați mai aflat astăzi?

PRIETENUL: Tot cele de ieri și de-alaltaieri...
Nimic.

LUNĂTESCU: Cum? N-ăți văzut pe nime?

PRIETENUL: Ba am văzut o mulțime de irozi pe uliți.

LUNĂTESCU (*scăpînd cărțile din mîni*): Irozi! (*În parte:*) Iar irozi, și tot irozi!

PRIETENUL: Na! c-ai făcut *mal-donné* ... Și ce cărți bune aveam!

LUNĂTESCU: Pardon!

PRIETENUL: Pardon, pardon, dar preferanțu-i pe bani.

SCENA 12

Cei denain'e: Tarsița (cu mîntelă și capelă)

TARSIȚA (*întrînd prin dreapta*): Sluga d-voastră, boieri.

PRIETENII (*întîlnindu-se*): Sărut mînușîțele, cucoană Tarsiță.

TARSIȚA (*apropiîndu-se de Lunătescu*): Cum îți merge norocul, dragă?

LUNĂTESCU: De-abia am început; dar nădăjduiesc că mi-a fi în favor, de vreme ce te întere-săzi mată, sufletul meu.

TARSIȚA: Îți proorocesc că ai să cîștigi mult în astă-sară.

LUNĂTESCU (*în parte*): De-ar fi și Cati modista cuprinsă în acel mult!

a — *Mal-donné* (fr., *maldonne*) — *a face mal-donné*: a greși împărțirea cărților de joc între parteneri.

TARSIȚA: Eu vă las cu sara bună. (*Sărutînd pe Lunătescu pe frunte:*) Noroc bun, dragă, și gioacă cu minte. (*Iese prin fund.*)

LUNĂTESCU: Să nu mă lași multă vreme singur, sufletul meu, că mor de urît fără de mată.

PRIETENUL (*cătră ceilalți*): Cît de bine trăiesc împreună!

LUNĂTESCU (*în parte*): S-au poruit! De-acum mă pot duce unde mă cheamă amoriul... la magaziia modistei!... Și cît pentru irozi, mi-oi lua pistoalele. (*Cătră prietenul care nu joacă:*) Vină, te rog, prietine, de gioacă în locul meu vro giumătate de ceas, că am puțină treabă pînă în tîrg. (*Se scoală; prietenul se pune în locul lui Lunătescu.*)

PRIETENUL: Da' bine... ne lași? Încotro?

LUNĂTESCU: Mă duc să cumpăr o bonetă nevastei. (*Își ia pălăria și pistoalele și iese prin fund.*)

PRIETENUL I: Ce casă blagoslovită! Să iubesc de

20 de ani ca niște hulubași.

PRIETENUL II: *Protos^a*.

PRIETENUL III: *Defteros^b*.

PRIETENUL I: Preferanț.

C Ț o r t i n a c a d e .

^a — Cel întâi (*gr.*), (1875) — termen de joc de cărți.
^b — Al doilea (*gr.*), (1875) — termen de joc de cărți.

ACTUL II

Teatrul reprezintă partea Uliței Mari despre Trii-Ierarhi. În dreapta, magazia modistei Cati, avînd pe la ferestre bonete și capele; în stînga, în față, casa comisarului Săbiuță. Ulița este pustie și întunecoasă; numai un culucciu se zărește în stînga, la colțul casei comisarului. La ridicarea cortinei, un orologiu depărtat bate șapte ore, și, după ce încetează, culucciul strigă: «*Raita!*»

SCENA I

Leonil (ieșind din magazia modistei), (Cati)

LEONIL: Adio, scumpă și neprețuită modistă!... Înger cu bonetă și cu papilote, care-mi îndulcești viața și-mi tivești basmalele! Așteaptă-mă pînă într-un ceas, că am să mă-nfățoșez ochilor tăi de șopîrlă, în costum de Irod Împărat, căci ești vrednică a te numi împărăteasa modistelor și amoreza unui Crai!

CATI (*iese pe pragul ușii*): Adio, craiule, berban-tule! (*Închide ușa.*)

LEONIL (*viind în fața scenei*): Ca modista, lighioaie plăcută nu este pe fața pămîntului. Cu inima te iubește, și cu degetile-ți coasă cămeși... dacă nu-ți scoate ochii... Dar, apropò de bal-masché... Cu ce-oi să mă duc la teatru? Prietini care-or să vie cu mine, îmbrăcați

în irozi, mi-au mărturisit că-s tufă de parale;
pe de altă parte, casierul nu face credit,
și cît pentru bătuți... (*iși pipăie buzunarele*)
i-au bătut vîntul de mult!... ș-așa de mult,
încît au rămas pustie-n urmă... Mări, ce-mi
pasă! bun îi Dumnezeu, mai ales pentru
cadeți de cavalerie. (*Se pune drept ca un
soldat.*) În stînga! piciorul drept înainte,
marș! (*Pornește cătră fund, făcînd marș.*)
Ranplanplan, ranplanplan, plan, plan, plan.
(*Iese, prin fund, în stînga.*)

SCENA 2

*Săbiuță (ieșind din casa lui), Marghiolița (pe
pragul ușii), (Culucciul)*

SĂBIUȚĂ: Închide bine ușa pe dinlăuntru, Mar-
ghiolită, și nu mă aștepta în astă-noapte,
că eu poate n-oi veni acasă pînă în ziuă.

MARGHIOLIȚA: Cum?... Toată noaptea ai să te
trudești?

SĂBIUȚĂ: Așa cere slujba, fata mea. Cu sara bună.

MARGHIOLIȚA: Noapte bună, tată. (*Închide ușa.*)

SĂBIUȚĂ (*viind în fața scenei*): Agă! Agă!... De
cînd gîndesc să mă fac agă, eu, șatrariul
Săbiuță... Îs bun de dus la Agie... Brrr...
da' frig-îi!... da' frig-îi!... Auzi, complo-
turi de irozi, brrr... parcă-mi curg sloiuri
de gheață pe spinare... Desară-s rînduit la
teatru. Am să mă-mbrac și eu în irod, să
m-amestec piutre măști și să trag cu ure-
chea, doar oi descoperi ceva... Hei! culucciul!...

CULUCCIUL: Aud!

SĂBIUȚĂ: Să lei sama, dacă-i videa irozi, s-asculți
ce-or vorbi. Auzi?
CULUCCIUL: Auz.

(Săbiuță iese prin fund în dreapta.)

SCENA 3

Cati, Marghiolița

CATI (*ieșind, pe pragul ușii*): Marghioliță, Marghioliță!

MARGHIOLIȚA (*asemene*): Ce dorești, Cati?

CATI (*viind în mijlocul scenei*): Vin' degrabă să-ți spun ceva.

MARGHIOLIȚA (*asemene*): Ce lucru?

CATI: M-am întâlnit astăzi cu iubitul tău, cu Alecu, într-o casă, și m-au însărcinat să-ți zic că nu te iubește nicidecum.

MARGHIOLIȚA: Ha, ha, ha, nebuno!... Dar Leonil al tău cum să mai poartă cu tine?

CATI: Ca un leu. Mă iubește mai mult decât trîmbița scadronului, și mi-au făgăduit că m-a lua.

MARGHIOLIȚA: Ce bine-ar fi să ne mărităm odată amîndouă!

CATI: Poate-a da Dumnezeu... Da' ian spune-mi, gătitu-ți-ai costiumul de bal-maschê?

MARGHIOLIȚA: Îi gata... însă mă tem să mă-mbrac cu el.

CATI: Pentru ce?

MARGHIOLIȚA: Cînd gîndesc să merg la bal-maschê fără știrea tătîni-meu, mi să taie tot gustul.

CATI: Nu fi copilă! Ce te temi, după ce ai să mergi cu mine?!

MARGHIOLIȚA: Știu, dar dac-a afla tată-meu?

CATI: Îi zice că s-au înșălat, și te-a crede.

MARGHIOLIȚA: Dar Alecu?

CATI: Lui Alecu îi spune că te-ai dus la bal-maschê cu nădejde de a-l întâlni pe dînsul. Și cine știe... poate să-l găsim acolo.

(Trece prin fund un neamț beat, care zice: «Gott ver-
lasst kein Deutscher nicht^a!»...)

MARGHIOLIȚA (*spărictă*): Vine cineva! (*Fuge în casă.*)

CATI: La opt ceasuri să vii la mine. (*Întră în magazie.*)

SCENA 4

Alecu (*vine prin fund, din stînga, purtînd o ghitară pe sub manta*)

Oare să fi ieșit comisariul de-acasă? (*Se apropie de casa lui Săbiuță și cantă pe fereastă.*)
Perdelile sînt trase. Nu să vede nimic. Ian să cerc a da de știre Marghioliții, după chipul obicînuit... să-i cînt pe sub ferești. (*Își acordă ghitară.*) Bre! da' frig-îi! Îmi îngheață degetile pe strune... Ah, Marghioliță! Cît trebuie să te iubesc, pentru ca să fac strajă noaptea pe la mezul iernii!... Numai un amor înflăcărat ca al meu poate răbda 17 graduri de frig. Haide!... Cum a da Dumnezeu... într-un noroc! (*Se primblă sub ferestrele Marghioliții, cîntînd din ghitară și din gură:*)

a — Gott verlasst kein Deutscher nicht (def., germ., Gott verlasst kein Deutscher): Dumnezeu nu părăsește pe nici un german.

Vină, dragă, păn' te-aștept,
Să te string la pept,
Că de frig și de-al tău dor
Eu îngheț și mor.

(*Caută iar la fereasta Marghiolitei.*) Nimic nu să ivește!... Oare ce-au pățit azi de nu ni-aude, c-am răgușit cîntînd! Să cerc și de-al doile oară. (*Cearcă ghitara.*) Tronc! S-au discordat ghitara!... Pas' acum de-o acordează cu mîinile înghețate! (*O acordă.*)

SCENA 5

Alecu; Lunătescu (încălit în manta, intră prin fund, din dreapta, urmat de patru lăutari)

LUNĂTESCU (*cătră lăutari*): Stați aici în colț puțintel, și vă gătiți scripcele. (*Viind în fața magaziei Catiii, fără a vedea pe Alecu:*) Iată-mă-s, în sfîrșit, lîngă casa Afroditei¹³ inimii mele!... Mi-au venit în gînd să-i dau o serenadă prin care să-i pot face cunoscută starea jalnică a sufletului meu... și nădăjduiesc că după oftările ce va auzi să va milostivi a primi cîte i-am propus azi, după-masă. (*Caută pe fereasta Catiii.*)

ALECU (*nevăzînd pe Lunătescu*): În sfîrșit am acordat-o! (*Cercînd ghitara:*) Sună bine acum.

LUNĂTESCU: Îi acasă! Acu-i vremea. (*Face semn țiganilor să înceapă.*)

ALECU: Curaj, Alecule!

(În timp ce Alecu cîntă, lăutarii se pornesc, din fund, grămadă, și vin păn-în fața scenei, cîntînd: «Ah, noroc, noroace!», pe urmă se întorc înapoi, iar vin,

și iar se duc în fund. Lunătescu stă cu dosul la Alecu
și privește cu dragoste la ferestrele Catiii.)

ALECU

(cîntînd)

Vină, dragă, păn' te-aștept...

LUNĂTESCU: Cîntă cu suflet, balaure!

ALECU (*minios*): Cine dracu au adus cioarăle
aieste? (*Voiește să cînte, dar nu poate din
pricina lăutarilor care răcnesc în gura mare:*
« Ah, noroc, noroace! ».)

LUNĂTESCU: Oftează, baragladină!

ALECU

(cîntînd)

Să te strîng la pept...

Ei, geaba, nu-i chip de cîntat! (*Cătră Lună-
tescu:*) N-auzi, domnișorul? N-ai putea să
te duci să urli mai departe?

LUNĂTESCU (*ncîntorcîndu-se*): Ulița-i cît a mea,
cît a d-tale. (*Cătră lăutari:*) Trage of grozav,
cioroiule!

(Lăutarii țin cît le ține gura.)

ALECU

(odată cu lăutarii)

Că de frig și de-al tău dor
Eu îngheț și mor.

(Ferestele se deschid la amîndouă casele. Cati și
Marghiolița se arăt.)

SCENA 6

Cei dinaintea; Cati, Marghiolița

CATI } : Ce vuiet îi în uliță?

MARGHIOLIȚA }
ALECU (*zărind pe Marghiolița și alergând la fereastră*):
Marghiolița!

MARGHIOLIȚA: Tu ești, Alecu?

(Se pun amândoi la vorbă, încet.)

LUNĂTESCU (*zărind pe Cati*): Modista! (*Cătră
lăutari:*) Tăceți, măi!

(Se apropie de fereastră. Lăutarii tac și se duc.)

CATI: Ce văd? Cuconu Taki!

LUNĂTESCU: Eu și iar eu, frumoasă Afrodită!

CATI: Da' ce cauți noaptea pe uliți, cu lăutari?

LUNĂTESCU: Nu mă osîndi, scumpă modistă ce
ești, că numai amoriul ce am pentru tine
au putut să mă scoată din sărite.

CATI: Nu-ți e rușine să vorbești așa, d-ta, om în-
surat?

LUNĂTESCU: Ei! dragă, cu rușinea astăzi n-o scoți
la cap. Dar nu-i vorba de rușine... îi vorba
că te iubesc așa de năstrușnic, încît acum
sînt *adiafor* păn' și de ciubuc! Eu, care eram
în stare să-mi vînd sufletul pentr-o liulă de
tiutiu!

CATI: Ha, ha, ha! Ș-apoi ai obraz să-mi zîci că
mă iubești ca sufletul?

LUNĂTESCU: Ascultă-mă: ce vrei de la mine?
Capele, bonete?

CATI: Foarte-ți mulțămesc, că am prea multe.

LUNĂTESCU: Cu adevărat... țî-i magazîia plină!
Spune-mi dar ce dorești? Droască de birjă cu

luna? mobile?... Poroncește supusei slugi a matală.

CATI (*scofînd o notă din buzunar*): Vreau să-mi plătești socoteala cucoanei d-tale.

LUNĂTESCU (*în parte*): M-au prins în capcană, diavoloaica. (*Tare:*) Cu mare bucurie... Cît îi acea socoteală?

CATI: Triizăci și doi de galbini.

LUNĂTESCU: O bagatelă... Iată banii, spre dovadă că sînt gata a împlini toate dorințele matală... numai de mi-i da o dulce nădejde...

(*Scoate punga și numără banii pe fereastă.*)

ALECU: Zău? Mergi la bal-maschê, Marghioliță?

MARGHIOLIȚA: Merg cu Cati... Nădăduiesc însă că mi-i slujî de cavalier, Alecule?

ALECU: Păn' la moarte, scumpa mea. (*Vorbesc iar încet.*)

(În timp ce Lunătescu numără, jîgnicerul Vadră intră din dreapta, prin fund, șuierînd cu mirare și căntînd cu curiozitate împregiurul lui, fără a vedea însă pe Alecu și Lunătescu.)

SCENA 7

Cei dinainte; V a d r ă , < C a l u c c i u l >

VADRĂ: Măi! măi! măi!... Da' mare tîrg!... Ce de minunății!... Ian privește uliți, să mergi cale de-o poștă și să nu le mai dai de fund. Bre! bre!... Și cînd gîndesc... puteam să mor făr-a vedea Ieșu, eu, jîgnicerul Vadră *ot^a* Nicorești, care, de cînd m-au făcut mama,

a — De; de la (prepoziție slavă care introducea un titlu de noblețe).

nici c-am ieșit din Nicorești... Slavă ție, Doamne, că m-ai învrednicit a intra și eu o dată în capitație¹⁴!... Atîta numai îmi pare rău, că am sosît noaptea... și nu știu cum să fac ca să găsesc gazda nepotului meu Alecu... sau măcar casa cuconului Taki Lunătescu... Pe alții nici că cunosc în capitație...

(Tot vorbind, se apropie încet de Culucciu, fără a-l vedea.)

LUNĂTESCU (*numărînd*): Triizăci, triizăci și unul, triizăci și doi... Tocmai?

CATI: Tocma... Foarte-ți mulțămesc.

CULUCCIUL (*la urechile lui Vadră*): Raita!

VADRĂ (*spăriet*): Ho! (*Viind iute în fața scenei*):
Ce dracu au oamenii pe-aici de să sparg așa, noaptea? (*Își stupește în sîn.*)

(La răenitul Culuccinului, Alecu și Lunătescu se întorc și zăresc pe Vadră; iar Catî și Marghiolița închid degrabă ferestrele.)

ALECU } (*în parte*): Nu cumva m-au văzut?
LUNĂTESCU }

(Se apropie amîndoi de Vadră, ascunși în mantale, și, apucîndu-l fiecare de cite o mină, îi zic cu voce groasă:)

ALECU: De-i spune ce-ai văzut, te stropșăsc!

LUNĂTESCU (*arătînd pistoalele*): De-i zîce-un singur cuvînt, ești mort!

VADRĂ (*spăriet*): Elei!

(Vadră rămîne incremenit, iar Alecu și Lunătescu se depărtez de el, mergînd spre fundul scenei.)

SCENA 8

Cei dinainte: Leonil (îmbrăcat în costum de irod)

LEONIL (*ieșind din stînga, se pune dinaintea lui Alecu și a lui Lunătescu, declamînd cu voce tare*):

Eu sînt Irod Împărat,
Care pe cal am încălecat.
Și pămîntul s-au cutremurat!

ALECU: Să fii d-ta sănătos! (*Fuge în dreapta.*)

LUNĂTESCU (*spăriet*): Valeu! (*Scapă pistoalele jos, tremurînd.*)

LEONIL: Închină-te dinaintea stăpînului tău, ființă fricoasă, supusă sabiei mele.

LUNĂTESCU (*plecîndu-se pînă la pămînt*): Nu te-ndura de mine, păcătosul, domnule revoltant, că am o casă de copii... și sînt patriot bun, moldovan curat.

LEONIL: Moldovan?... Ba, mai degrabă [...], că ești prea voinicos, da' fricos. Haide, caută-ți de drum și adă-ți aminte cît îi trăi de vestitul și preaputernic Irod Împărat, luceafărul Răsăritului!

LUNĂTESCU (*fugînd prin stînga*): Aud, slăvirea-ta!

LEONIL (*luînd pistoalele de jos*): Ha, ha, ha!... Fricoasă lighioaie! Și încă purta pistoale ca giupînul Leiba din codrul Herțîi... Știi că-s bune pistoalele?... Numai bune de scos plata de la bal-maschè (*Le pune la brîu.*)

VADRĂ (*pe gînduri*): Unul m-a stropși, și altul m-a omorî de-oî zîce vrun cuvînt... Unde m-am vîrît eu?... Nu cumva am intrat într-un tîrg de ienîccri? (*Stă cu ochii țînțiți în jos.*)

LEONIL (*zărînd pe Vadră*): Cine să fie acest blagoslovit creștin încoronat cu căciulă brumarie

și înfășurat cu contăș de vulpe?... Amirosă
a provincie ca de-o poștă! Iau să vedem.
(*Se apropie de Vadră, pe dinapoi, și strigă:*)

Eu sînt Irod Împărat!

VADRĂ (*răsărind*): Ho, drace!... Ce dihanie-i asta?

LEONIL (*în parte*): Îi chiar provincial!... Am să-l
sparii și pe dînsul. (*Tare:*) Răspunde-mi,
cine ești?... și ce cauți noaptea, fără fînar,
pe ulițele capitaliei noastre?

VADRĂ (*în parte*): Da'... vorbă-i? Numai decît
ți-oi răspunde, ca să mă omoare ceialalți
doi.

LEONIL: Ei!... auzi? Ești surd, ori mut?

VADRĂ (*în parte*): Sfinte Panteleimoane!... Sfinte
Nastasi!...

LEONIL: Uită-te la mine, provincialule, și te su-
pune la poroncile lui Irod Împărat, că, de
nu mi-i asculta, va fi rău de pelea ta.

VADRĂ (*în parte*): Na și altul!... Aista m-a ucide
dacă n-oi grăi! Mări, unde dracu mă găsește?
(*Tarc:*) Nu te mînia, măria-ta, dacă nu-ți
răspund... Mă tem de ceialalți.

LEONIL: Care ceialalți? (*În parte:*) Ha, ha, ha!...
Să vede că și-au mai bătut joc cineva de
dînsul. (*Tarc:*) Eu îți dau voie să vorbești.

VADRĂ: Așa? Ei! apoi spune-mi, te rog, măria-ta...
nu știi unde șade nepotul meu, Alecu Mă-
dian?

LEONIL: Nepotul d-tale? (*În parte:*) Să fiu al
dracului de-l cunosc!

VADRĂ: Eu sînt jîgnicerul Vadră al Nicorești, ș-am
venit la Ieș ca să-l văd.

LEONIL: Să vezi Iașu, sau nepotu?

VADRĂ: Pe-amîndoi.

LEONIL: Dacă vrei să cunoști Iașu, caută-mpre-
giur și l-îi videa; mirosă și l-îi simți. Cît pen-

tru cuconu Alecu Mădian, trebuie să te hotărâști a veni cu mine unde te-oi duce eu... dar să nu-ți fie frică. (*În parte:*) Am să-l duc la bal-maschê să-mi plătească bileturile. (*Tare:*) Parale ai?

VADRĂ: Am vro cîteva, dar... pentru ce?

LEONIL: Nu-ți pasă, și nu te teme, că te ieu sub ocrotirea mea.

VADRĂ: Sărut mîinile. (*În parte:*) Detreabă împărat!

LEONIL: Dar pentru ca să poți intra acolo unde vreau să te duc ca să vezi pe nepotul tău, trebuie să-ți pun o decorație, neapărat.

VADRĂ: Ce-i cocorația cea?

LEONIL: Un sămn de cinste. Vin' dar' să te decorez. Întinde nasul.

VADRĂ: Nasul?

LEONIL: Of! Nu mă supăra și întinde-l fără grijă. (*Îi anină lui Vadră un nas minciunos.*)

VADRĂ: Da' bine, mă rog, acolê să pun cocorațiile?

LEONIL: Unii le poartă la pept, alții le spînzură de gît; dar, fiindcă decorația ce-ți hărăzesc este mai șucadă, și-o anin de nas.

VADRĂ (*rîzînd*): Pentru că nasul îi mai sus decît gîtul... am gîcit?

LEONIL: Ai gîcit, o! preacînstite Vadră!... Acum te sfătuiesc să ții nasul tot mai sus, pentru că sîntem într-o vreme unde rîdicatul nasului e de *bon ton*.

VADRĂ: De monton?

LEONIL: Dar', de monton: (*În parte:*) Bravo, Leonil; te-ai pus la cale despre bileteri. Acum hai să dăm de știre Catiii.

VADRĂ: Ei, mergem?

LEONIL: Acuş... Aşteaptă-mă puţin aici, că vin îndată. (*Merge spre magazia Catii.*)

VADRĂ: Ce?... mă laşi singur?

LEONIL: Nu te teme, că eşti decorat... Rîdică nasul mai sus, frate. (*Între la Cati.*)

SCENA 9

Vadră; (mai pe urmă) Marghioliţa

VADRĂ: Măi, că şugubaţă-i capitaţiia asta! Bietul frate-meu, Dumnezău să-l ierte! îmi spusăsa cu adevărat că aice să fac multe pozne zîua meaza-mare; iar de cele ce să întîmplă noaptea nu mi-au pomenit. Să vede că şi aici, ca şi la Nicoreşti, el să culca odată cu găinile.

MARGHIOLIŢA (*îmbrăcată în costum de fantazie, şi purtînd pe obraz mască de catife neagră, iese din casa ei şi zice în parte*): Cînd ar şti tatăl meu că mă duc la bal-maschè, m-ar închide la mănăstire. (*Trece pe lângă Vadră şi intră la Cati.*)

VADRĂ (*răsărind*): Mai iată o dihanie! Asta-i cu obraz negru!... Trebuie să fie vro arăpoi-că... Bre, bre, bre! a dracului tîrg!

(*Trec prin fundul scenei mai multe măşti, cu fauare în mâini şi cîntînd:*)

Haideţi, fraţi, să trăim bine,
Să trăim noi între noi,
Căci curînd timpul ne vine
Încărcat tot de nevoi.

VADRĂ: Mai iată şi alte lighioi! Bre, bre, bre! da' multe soiuri de dihăanii mai sînt în leşl
(*După măşti trec doi draci sărînd [...]*)

VADRĂ (*spăriet detot*): Iaca și dracu! (*Își ascunde capul în blană și-și face cruce zicînd:*) Fevghe, satana!^a (*După ce nu se mai aude nimic, el scoate capul din blană.*) Am asudat!... Sărmane Vadră! Cine te-o îndemnat să vii tu în capitație?... Of, of!... Să vede c-am agiuns în vremea lui Antihîrț... (*Își face cruce.*) Brr... tare mi-i frică... și cînd aș putea... tare-aș fugi înapoi la Nicorești... Lehamite și de nepot și de Ieș, dacă nu poți face două pasuri făr-a da de dracu pe uscat... Mă duc, fug în lume, de-oi ști că m-oi întoarce pe gios acasă. (*Face doi pași către fund și se oprește.*) Iar dihanii!

SCENA 10

V a d r ă: A l e c u (îmbrăcat în păpușăr, intră prin dreapta, purtînd un coș cu păpuși), d o i p r i e t e n i (costumați, ai lui Alecu, îl urmează, ducînd cușca păpușilor), u n l ă u t a r (cîntînd din vioară, vine după ei), i r o z i, p r i e t e n i i l u i L e o n i l (intră prin stînga, totodată, fiind precedați de steaua pe care o duc doi băieți. Toți port nasuri minciunoase)

ALECU (*strigă întrînd*): La păpuși! Păpușale românești! tot să stai să le privești!

IROZII (*strig*): Irozi! Irozi! Steua!

VADRĂ: Aș giura că-s pe ceea lume.

(Irozii și păpușarii se opresc față-n față, la mijlocul scenei.)

UN IROD: Fă-te-n laturi, păpușariule, și dă pas ostașilor lui Irod Împărat.

^a — Pei, drace! (*gr.*), (1875).

ALECU: Faceți voi în laturi, irozi nerozi ce sînteți.

Nu știți că trăim în veacul păpușăriilor?

IRODUL: În laturi, îți zîc, păn' ce nu te rup în două ca pe-o păpușă.

ALECU: Tu pe mine? Ha, ha, ha! Vină dacă-ți dă curăua și dacă vrei să te vîr în cociugul ista, cu Vasîlachi țiganul¹⁵.

IRODUL (*cătră ceilalți irozi*): Ia săbii, copii, în numele lui Irod Împărat!

ALECU (*cătră păpușări*): Ia pari, băieți, în numele lui Vasîlachi țiganul!

(Irozii trag săbiile. Păpușării ridic ciomegele.)

VADRĂ: Iaca pozna!... Păpușăle or să facă moarte de om!

SCENA II

Cei dinainte; Leonil, Catil și Marghiolița (arătîndu-se în fund), Leonil, Catil și Marghiolița (ieșind din magazin, cu măști de catife neagră pe obraz. Leonil poartă nas minciunos)

LEONIL (*cătră dame*): Veniți cu mine. (*Văzînd scena din fund*.) Ce văd? Irozii mei încăierati cu niște păpușări! (*Alcargă iute de se pune între dinșii.*) Stați, voinicilor, că mai sînt și eu pe-aici. Ce?... Vreți să vă bateți în vreme de pace și să v-aprindeți în vreme de iarnă?... Cine v-au însuflat dorința de-a tulbura liniștea publică, tocmai sub nasul cinstitului culucciu, care vă privește din colț?... Vă poruncesc, în numele meu, să puneți satîrele-n teacă, și, vouă, să lăsați ciomegele-n odihnă păn' ce-a cînta cucoșul...¹⁶

ALECU: Și cine ești tu ca să ne dai poronci?

LEONIL: Eu sînt Irod Împărat, care pe cal am încălecat, și pămîntul s-au cutremurat!

CATI (*cunoscînd vocea lui Alecu*): Și eu sînt Cati, prietina d-tale, cucoane Alecu.

ALECU: Madmuazel Cati?

LUNĂTESCU (*în parte*): Cati!

CATI: Și mai iată ș-o tîină ră copilă care dorește a să face păpușa d-tale. (*Arată pe Marghiolița.*)

(Marghiolița se duce lingă Alecu.)

CATI: Haideți, dar', cu toții împreună la bal-maschê.

TOȚI: Haideți, haideți!

LEONIL: Care vra să zică, am închiet pace! Și din ceasul acesta sîntem prietini? Păpușăle cu irozii să prind frați de cruce!.. Haideți, dar', să giurăm cu toții pe steua aceasta (*arată steua*) că ne vom da tot soiul de agiutor, la tot soiul de întîmplări ce vom avea în astă-noapte!

TOȚI (*întinzînd mîinile spre stea*): Giurăm!

LUNĂTESCU: Ai auzît giurămîntul complotului, dragă Săbiuță?

SĂBIUȚĂ: L-am auzît, cucoane Taki.

LEONIL: Acum, dați-mi voie să vă recomandez un suflet blagoslovit, care-au venit înadins din fundul provinciei pentru ca să ne plătească bileturile la locul știut. (*Arată pe Vadră.*) Iată sufletul!

VADRĂ (*în parte*): Ce zice?

TOȚI: Hura! să-l luăm în triumf.

(Irozii se arunc asupra lui Vadră și-l umflă pe sus.)

VADRĂ (*zbătîndu-se în brațele lor*): Da' dați-mi pace, că mi-ți rupe vro mîină. (*În parte:*) Ah, sfinte Panteleimoane! scapă-mă din ghearele lor, că ți-oi da trii paraclisuri.

LEONIL: Haideți, fraților! Balul ne-așteaptă; gloria ne cheamă! Steua această să ne lumineze drumul, căci fînarele de pe uliți s-au lăsat în nădejdea lunei, pe astă-sară, și luna, în nădejdea fînarelor.¹⁷

(Se pornesc cu toții prin dreapta. Steua merge înainte; după dînsa, Leonil dînd brațul Catiii; pe urmă, irozii, ce duc în triumf pe Vadră; după aceștia, Alecu cu Marghiolița, și, în sfîrșit, păpușării cu cușca. În timpul acestei ieșiri, Leonil comandă în gura mare: «Marșul!», irozii strig: «Irodul!», păpușării răcnesc: «La păpuși!», orchestra cîntă un marș triumfal.)

LUNĂTESCU (*viind în mijlocul scenei*): După dînșii, voinice Săbiuță. Patria are ochii asupra noastră!

SĂBIUȚĂ: Agă?

LUNĂTESCU: Agă!

(Se răped amîndoi după irozi. Culucciul strigă:

«*Rai!*!»)

C o r t i n a c a d e .

ACTUL III

Teatrul reprezintă sala teatrului în timp de bal-mască.
Luminație mare. Măști multe, în diverse costume, joc polca
în fond.

SCENA 1

Tarsița și Safta (în domind)

TARSIȚA (*cetind ravașul lui Leonil*): «Vină, puiule
la bal-mască. Eu voi fi îmbrăcat în Irod
Împărat!...» Iată acum un ceas de când
aștept, și nici un irod încă n-am zărit. Safto!
nu l-ai întâlnit pin sală?

SAFTA: Pe ofițariul?

TARSIȚA: Dar', pe Leonil.

SAFTA: Nu, cucoană. Am auzit însă că s-au suit la
bunfet câteva măști nouă... Poate-a fi acolo?

TARSIȚA: Hai degrabă, Săftico, să luăm un ceai.
(*În parte:*) Ah, Leonil! Cît trebuie să te
iubesc, pentru ca să mă pun în primejdie
de a bea un ceai la bufet!

(*Les amîndouă pin stînga. Polca încetează.*)

SCENA 2

MĂȘTILE (*strig*): Mazurca... valțul... polca... hora!
UN TURC (*cătră orchestră*): Banabak^a! cînta la

^a — Caută la mine, bre! (*invoc.*), (1875).

mine un *manè ghiuzel*, *ghiuzel*^a, ha! sa zicem
la tine: *aferim ciugiuk*!^b

[.....]

DRACUL (*la muzicanți*): Vă poronesc, în numele
lui Șcaraoțchi, să-mi cântați un valț dră-
cesc... că, de nu, vă umflu pe sus.

(Orchestra cîntă valțul pe jumătate de ton.

Măștile joc în fund. [...])

SCENA 3

Leonil, Cati, Alecu, Marghiolița, Vadră, Irozi, Păpuși, Steaua (toți intră prin
stînga, păstrînd rînduiala însemnată la finele actului al
II <-lea>). Valțul conținește, și măștile s-adun împregiurul
irozilor.)

LEONIL: Irod! Irod!

ALECU: Păpușăle românești... tot să stai să le
privești!

VADRĂ (*căutînd cu spaimă împregiur*): Săracul
de mine! Ce de mai drăcii! Ce de mai minu-
nății! Bre! bre!... parcă-i halima!¹⁸

TURCUL (*lui Alecu*): Hei, *banabak*! Nu-i jucam
la mine *karaghioz*^c?

ALECU: Ba jucam, *efendi*^d... dar tu ce dam la
mine?

a — Cîntec frumos, frumos (*turc.*), (1875).

b — Bravo! (*turc.*), (1875).

c — Comédie (*turc.*), (1875).

d — Domnule (*turc.*), (1875).

TURCUL: *Dam bakşış!...* cinci butelci de vin cu
buuum!

ALECU: *Aferim, kapioldaş!^a* Hai, dar, la bufet îndată, să mai prindem la inimă, c-am îngheţat de frig afară.

TURCUL: *Peki, peki^b.* Hade sus la cafenea!

TOĂI: Haideţi... hai!

LEONIL (*lui Vadră*): Vin' cu noi, provincie blagoslovită.

VADRĂ: Unde?

LEONIL: La bufet! să bei şampanie... de la Nicoreşti.

VADRĂ: Ce să beu? Şampan?... Ba, mă ferească Dumnezeu!

LEONIL (*împingîndu-l*): Ei! marş înainte, şi nu mai cârcni!

VADRĂ: Mări, unde dracu m-au adus păcatele? Bre, bre!

(Toţi ies prin dreapta, afară de cîteva măşti ce stau în fund.)

SCENA 4

Lunătescu, Săbiuţă (îmbrăcaţi în irozi şi purtînd nasuri minciunoase, intră prin stînga. Trei comisari îi urmează)

LUNĂTESCU (*arătînd măştile ce ies*): Îi vezi, arhon şatrar?

SĂBIUŢĂ: Îi văd, cucoane!

LUNĂTESCU: Ceasul primejdiei să apropie!...

^a — Bravo, vecine! (*turc.*), (1875).

^b — Bine, bine (*turc.*), (1875).

SĂBIUȚĂ: Așa mă tem.

LUNĂTESCU: Te temi?!...

SĂBIUȚĂ: Vorba vine.

LUNĂTESCU: Că te poftesc să nu cumva să mă lași la dică. Eu am venit cu d-ta, precum m-ai rugat... iar apoi n-am gust să-mi dau pelea popii.

SĂBIUȚĂ: Nici popii, nici preutesii, cucoane că doar sîntem în putere; și, de vreme ce ne-am îmbrăcat și noi în irozi, revoltanții ne-or crede din partida lor.

LUNĂTESCU: Din partida lor?! Eu?!... Asta-mi vine cam paraxîn, arhon șatarar... Dar d-tale?

SĂBIUȚĂ: Ei, cucoane!... mai bine paraxîn așa decît pe spinare. (*Cătră comisari:*) Voi, făcut-ați pregătirile trebuincioase, precum v-am poroncît?

COMISARII: Avem vro triizăci de slujitori.

SĂBIUȚĂ: Nu-s tocmai destui.

LUNĂTESCU (*spăriet*): Oare?

SĂBIUȚĂ: Cu toate aceste, duceți-vă de vă împărțiți... pe la locurile știute; și, cînd oi strîga «iuruș!», să săriți cu toții. V-am spus că revoltanții sînt îmbrăcați în irozi?

COMISARII: Dar'; ca d-voastră?

SĂBIUȚĂ: Hî, hî!... Hai, duceți-vă!... dar să nu mă lăsați cînd îi auzi strîgînd: «iuruș!».

COMISARII: *Ni boisa!*^a

LUNĂTESCU: Gîndiți că patria își încredințază soarta în mîinile a patru comisari; voi trii, și șatrariul al pîtrule.

SĂBIUȚĂ: Cu adevărat... Unul și cu trii fac patru.

LUNĂTESCU: Așa-i?... Hai!... duceți-vă!

(*Comisarii ies.*)

^a — Nu te teme! (*rus.*), (1875).

SCENA 5

*Lunătescu, Săbiuță (se primblă
turburați)*

SĂBIUȚĂ: Acum au sosit vremea să dovedesc lumii
că această sabie nu-i în zădar animată de
Săbiuță, vel-șatrar și biv-vel comisar!

LUNĂTESCU: Dar', Săbiuță dragă, să dovedești ce
ți-a plăcea, și mai ales să dovedești complo-
tistii, căci patria...

SĂBIUȚĂ: Patria?... O! patrie! Nu ai frică că eu
te-aș lăsa în primejdie... când e nădejde de
Agie.

LUNĂTESCU: Mai ales...

SĂBIUȚĂ: Am să-i fac praf!...

LUNĂTESCU: Și pulbere, ca să nu mai rămîie nimic
din ei.

SĂBIUȚĂ: Nimic!

LUNĂTESCU: Nimic!

SĂBIUȚĂ: Dă unde-s ticăloșii, să-i mănînc!... Un-
de-s, să-i hăcuiesc ca...

LUNĂTESCU (*în parte*): Măi, că hapsîn îi șatrariul!

SĂBIUȚĂ: Unde-s, să le-arăt eu răzmiriți și volin-
tirii.

LUNĂTESCU: S-au dus la bufet, sus, ca să beie
șampanie.

SĂBIUȚĂ: Șampanie? Ticălòșii!... Vreu să prindă
la curaj...

LUNĂTESCU: Știi ce?... N-ar fi bine oare să tragem
și noi o dușcă?

SĂBIUȚĂ: Doar pentru hatîrul d-tale.

LUNĂTESCU: Eu plătesc... Mergi înainte, că te-a-
giung... Să caut numai de am parale. (*Caută
prin buzunare.*)

SĂBIUȚĂ: Vin' degrabă, că mi s-au uscat gîtlejul.
(*Iese prin stînga*).

LUNĂTESCU: Unde, Doamne iartă-mă, să-mi fie
punga?... Oare nu cumva mi-au șters-o
vrîm moșpan ?

(În timp ce Lunătescu își caută buzunarele, Tarsița
și Safta, intră prin stînga.)

SCENA 6

Lunătescu; Tarsița, Safta, Măști

TARSIȚA: În zădar am așteptat la bufet... n-am
zărit nici un irod.

SAFTA (*arătînd pe Lunătescu*): Iaca unul, cucoană!...

TARSIȚA: Bine zici, Săftico... El trebuie să fie...
Leonil!

LUNĂTESCU: Ba mi-au șters-o ca mai bine!

TARSIȚA: Stăi deoparte, Săftico!... Ah! cît îmi
tremură inimioara!...

(Safta se amestecă cu măștile, în fund. Tarsița se
apropie încet de Lunătescu.)

LUNĂTESCU (*în parte*): Pas' de bea șampanie dacă
poți...

TARSIȚA: La cine gîndești așa, iubite irodul?

LUNĂTESCU (*risărind*): Ce face?!

TARSIȚA: Știu că sufletul tău arde în flacăra unui
amor învăpăiat pentru un alt suflet, ce tot
asămîne să usucă la para dragostei nemărgi-
nite.

LUNĂTESCU: Ce face?!

TARȘIȚA: Ah! cînd ai ști cît de mult te adorează
acel suflet... tu n-ai sta cufundat în gîn-
duri triste, ci ai sări în pod.

LUNĂTESCU: Să sar în pod?! (*În parte:*) Mări, ce
pacoste-i asta, de să leagă de mine nitam-
nisam?!

TARȘIȚA: Dar', scumpul meu, bucură-te și te vesă-
lește, căci dama gîngașă ce iubești... te
iubește!... Și cum să nu te iubească, tu, care
sameni chiar un Făt-Logofăt cu părul de aur!

LUNĂTESCU (*în parte*): Ei! *to paroksilose!*^a (*Tare:*)
Ian ascultă, madamă, cată-ți de drum și-ți
găsăște logofeți aiure, că eu n-am vreme
de -ascultat povești cu Feți-Logofeți. (*În
parte*): Mări, că a dracului!...

TARȘIȚA: Povești!... Ce vorbe sînt aieste?... Da'...
nu mi-ai scris tu astăzi c-ai să vii aici, îmbră-
cat în Irod Împărat, și că glasul meu e mai
dulce decît trîmbița scadronului?...

LUNĂTESCU: Ian fugi încolo, nebuno, că ți-oi da
acuș o trîmbiță...

TARȘIȚA: Așa, blăstămatule?... Așa mă primești,
cînd eu, pentru hatîrul tău, mi-am lăsat bărb-
atul la cărți și l-am făcut să creadă că mă
duc la cumnățica!... Da' nu știi că-s în stare
să-ți scot ochii?

LUNĂTESCU (*în parte*): La cumnățica!... Oare nu
cumva-i Tarsîța?!

TARȘIȚA: Auzi, pușchiu! Să mă facă să beu un
ceai la bufet... să mă puie în primejdie de
moarte! ș-apoi să mă facă că nu mă cunoaște...
Vai! furnica-te-ar dracii, calindroiule!...

a — A scrintit-o! (*gr.*), (1875).

LUNĂTESCU (*în parte*): Calindroiule!... Îi Tarsîta!... Pe-aici mi-i drumul!... (*Fuge prin dreapta.*)

TARSIȚA: A! îs nebună?... Ian aşteaptă, mangoşitul, să-ţi arăt eu... (*Aleargă după Lunătescu.*)

SAFTA: Dec! da' unde-aleargă cucoana?... Cucoană Tarsîta... cucoană... (*Voieşte să iasă după Tarsîta.*)

SCENA 7

Safta; Vadră (fiind calea Saftei)

VADRĂ: Ho, cumătră, că mai sînt şi eu pe-aici!

SAFTA: Ian şazi binişor!

VADRĂ: Ba, zău, nu, puile, că doar eu m-s din capitaţie, cu *je vous prie*^a şi cu *pardon, madon, lezebon, şi triton*... eu sînt, dragă, tocmai din Nicoreşti.

SAFTA: Poţi fi şi de la Cotnari... Ce-mi pasă mie?

VADRĂ: Că de-ai videa... nici mie nu-mi pasă de-ţi pasă sau de nu-ţi pasă. Eu vreu să joc o horă cu tine, că de cînd am băut sus, în sofragerie, vin de cel cu spumă, parc-am întinerit de 20 de ani.

SAFTA: Da' ce?... Eşti poate şi bătrîn?

VADRĂ: Sînt ca vinul cel de Nicoreşti. Cu cît îi mai vechi, cu atîta-i mai bun.

SAFTA (*în parte*): Ştii că are haz moşneagu! (*Tare:*)
Dă-mi drumul să mă duc.

VADRĂ: Ba, zău, nu; n-ai să scapi din minile mele cu una, cu două. Ai să joci, de-oi şti

a — Vă rog (*fr.*).

că s-or prăbuși scîndurile. Doar n-am băut eu degeaba un șîp de vin de cel cu dopu-n pod.

SAFTA (*în parte*): Adică de ce n-aș giuca și eu? (*Tare:*) Prea bine, cucoane; dacă vrei numai-decît, om giuca: dar știi costrădanțul?

VADRĂ: Știu!... Îi ca cel de brîu.

SAFTA: Și poalca?

VADRĂ: Și... O băteam vîrtos cînd eram mic.¹⁹
Vra să zîcă, te-ai dămolit?... Cu atîta mai bine, că almintrele, zău, n-avei ce face. Acum scoate-ți cocorația.

SAFTA: Ce să-mi scot?

VADRĂ: Cocorația... Să te vîd cum ești la față.

SAFTA: Ba, mă iartă. Numai mașca nu mi-oi mai scoate-o.

VADRĂ: Da' eu nu-ți grăiesc de mașcă, soro dragă...
îți grăiesc de cocorație.

SAFTA: Fie ș-așa, dar n-o scot!

VADRĂ: N-am și eu atîta hatîr la mată?

SAFTA: Nu!

VADRĂ: Mă rog matale, puică!

SAFTA: Nu te mai ruga degeaba!

VADRĂ: Puicuță!

SAFTA: În zădar!

VADRĂ: Puiculiță!

SAFTA: Nu să poate!

VADRĂ: Suflete! (*În timp ce zice aceste, îi dezleagă masca pe furiș.*) Lumina ochilor mei... Să mă vezi mort...

SAFTA: Măcar să te și-ngrop... (*Masca cade de pe obrazul Saftei.*)

VADRĂ: Pei, drace!

SAFTA: Ce-ai pățit?

VADRĂ: Ian vezi, dihanie!

SAFTA: Dihanie ești tu, blăstămatule!

VADRĂ: Și eu o numeam lumina ochilor mei!...
Înc-asa rușine!... (*Fuge prin stînga.*)
SAFTA (*furioasă*): Vai, mînca-te-ar cioarăle, zbîr-
ciogule!... Să-ți dau eu dihanie!... (*Aleargă
după Vadră.*)

SCENA 8

*Alec, Cati, Leonil, Marghiolița, Pă-
puși, Irozi, Măști (și, la urmă) Săbiuță (vin
prin fund)*

ALECU: Păpuși! Păpuși!...

LEONIL: Irozi! Irozi!

TURCUL: Ei *banabak*... Băut la cafenea vin cu
buuum... hade, joca la mine *karaghioz*.

(Păpușarii așează cușca pe două scaune, în fața publi-
cului. Alecu se pune în dos. Măștile s-adun împrejur.
În timpul acesta, Săbiuță se arată în dreapta.)

SĂBIUȚĂ (*în parte*): Cu gîtul uscat m-am suit la
lufet, cu gîtul uscat m-am întors. Parcă am
iască colè...

TURCUL: Ei, gata, captan?

ALECU: Gata, *efendi*... deschide-ți ochii și urechile
în patru.

SĂBIUȚĂ (*în parte*): Iaca irozii mei... Ce au de
gînd să facă?... Să gioace păpușăle în bal?...

ALECU: Măi, copii! Cum vreți să spun... de-a drep-
tul, ori pe de lături?

TOȚI: De-a dreptul! De-a dreptul!

SĂBIUȚĂ (*în parte*): De-a dreptul?... Că atîta le
trebuie!...

ALECU: Bine, fie și de-a dreptul. Tăceți chitic
de-acu. (*El scoate o păpușică mică și o închină
publicului prin cușcă.*) Hei!... bine v-am găsit,

bine v-am văzut, cinstiți boieri și cavaleri de toată mîna, și mai mari, și mai mici! Eu sînt vestitul Statu-Palmă-Barba-Cot din poveste, care trăiesc în lume de cînd să potcovea puricii cu nouăzăci și nouă de oacă de fer, și sărea păn-în cer, și tot le părea ușor. Și-acum am venit aici tocmai din Țara Păpușălor, unde multe pozne-am văzut și multe-am auzît... De vreți să vi le povestesc... eu sînt gata... Aud?... Vreți...? Bucuros... (*Cătră lăutari:*) Măi balaure, cîntă țîitura... dar pe gîtul scripcei, ca să nu te-aud nici eu, nici tu.

(Lăutarii cînt slab cînticul păpușilor, și Alecu acompaniază:)

Într-a păpușălor țară,
Din hotară, la hotară,
Am văzut și buni, și răi,
Și cu duh, și nătărăi.
Unii mîndri și-ngîmfăți,
Ca beșici cu vînt umflați!
În cea lume cît trăiesc,
La tot vîntul să-nvîrtesc.

(*Cătră lăutari:*) Cîntă cu inimă, baragladină!
SĂBIUȚĂ (*în parte*): Auzi, tâlhariul, cum batgiorăște lumea!

ALECU

Alții iar, cu fudulie,
De neam mare vrînd să fie,
Să lipesc tot de cei mari...
Nu-s nici copoi, nici ogari!

SĂBIUȚĂ (*în parte*): În mine bate... Lasă, lasă...

ALECU

Alții, vrednici patrioți,
Dar mai vrednici patri-hoți,

Latră, urlă furios,
Păn' ce-apucă cîte-un os.

SĂBIUȚĂ (*în parte*): Unde-i cuconu Taki s-asculte?

ALECU

Într-a păpușălor țară,
Mulți netoți pe bani să-nsoară;
Fie fata cît de rea,
Lada numai de-a fi grea..
Fie stăhie, fără dinți,
Galbinii să aibă zîmți.

SĂBIUȚĂ (*în parte*): Asta-i cam așa! n-am ce
zîce nici eu.

ALECU

Într-a păpușălor țară,
La mulți cinstea-i chiar de ceară;
Cît rușfetul să ivește,
Cinstea-ndată să topește!

SĂBIUȚĂ (*în parte*): Valeu! că iar ne-au pocnit!

ALECU

În cea țară de păpuși,
Tălharii poartă mănăși,
Și să jură pe dreptate
Că le-s mîinile curate!

SĂBIUȚĂ (*căutîndu-și mîinile*): Asta nu-i în pîkla
mea.

ALECU

Așa-i lumea! Așa-i veacul!
Unii samănă cu dracul,
Alții, cu niște momită
Care sar din schiță-n schiță,
Alții, cu painji postiți
Ce tot prind la musculiți,
Alții, cu lei paralei

Ce nu fac nici chiar doi lei...
Că-s păpuși, păpuși lumești!
Tot să stai să le privești.²⁰

TURCUL: *Aferim... aferim.... aferim!*

TOȚI: Bravo!... bravo!...

ȘALIUȚĂ (*în parte*): Acu-i vremea să pun mîna
pe dînșii. (*Tare:*) Iuruș!...²¹ (*Iese puțin
prin dreapta.*)

(Păpușarii ridic iute cușca și se retrag în fund.)

SCENA 9

*Cei denainte; V a d r ă (alergînd, spăriet, din stînga),
L u n ă t e s c u (viind fuga din dreapta)*

VADRĂ (*trecînd răpede scena*): Înc-așa dihanie, să
m-alunge de-un ceas!... Bre!...

LEONIL: Ha, ho! provincie!... Cale bună!...

(Vadră intră puțin în culisele din stînga și se întoarce îndată
foarte spăriet.)

LUNĂTESCU (*trecînd răpede scena*): La fugă, Taki,
că nu-i șagă... Tarsîța vrea să-ți scoată
ochii!

ALECU: Bre! da' aiștia să gioacă de-a puia-gaia..

(În timpul acesta, Lunătescu se întoarce răpede din
culisele din stînga, și, ajungînd la mijlocul scenei,
se lovește de Vadră, care fuge ca și dînsul.)

VADRĂ: Ho!

LUNĂTESCU: Ho!

VADRĂ: Na, că mi-ai turtit cocorația.

LUNĂTESCU: Valeu! că mi-ai strîmbat nasul.

VADRĂ: Chiorule!

LUNĂTESCU: Chior ești tu!

VADRĂ (*ridicînd palma*): Te cîrlesc...

LUNĂTESCU: Ian dă, ian dă, să te văd... Ian dă...
ALECU (*despărțindu-i*): Hei, domnișorilor... [nu-i iertat să vă bateți în bal.

VADRĂ: Da' cum nu l-oi cîrpi, cînd mă batgiorcăște de la ochi?

LUNĂTESCU: Sărace... sărace! că nu te-mpinge păcatul...

(Măștile despart pe Vadră și Lunătescu; ei se sfădesc în fund. În timpul acesta Săbiuță se arată cu comisari și slujitori.)

SĂBIUȚĂ: Iată-i toți buluc!... Acu-i vremea... Iuruș!... pe dînșii, flăcăi!

(Comisarii și slujitorii încungiur pe irozi și păpușări, între care se află: Lunătescu, Vadră, Leonil, Cati, Marghiolița și Alecu.)

TOȚI: Ce vrea să zică asta?

SĂBIUȚĂ: Iuruș!... Prindeți irozii și mi-i legați vîrtos.

(Comisarii leg cot la cot pe Vadră și Lunătescu.)

TOȚI: Da' pentru ce? Pentru ce?

SĂBIUȚĂ: N-am să vă fac raporturi vouă... volintirilor²²!... Țineți-i bine, voinici!

LEONIL: Dacă-i astfel treaba... apoi, cine-a face un pas spre mine îl trîmet să vadă pe bunică-sa. (*Scoate două pistoale.*)

SĂBIUȚĂ (*tupilîndu-se*): Să nu cumva să tragi, că te-am prăpădit!

VADRĂ (*zbuciumîndu-se*): Că eu nu mă dau cu una, cu două... La ce să mă opriți? Pentru c-am turtit o cocorație?... Eu sînt boier, măi!... Neam de neamul meu n-o fost legat... Auzîți voi, boier!

SĂBIUȚĂ: Dacă ești boier, nu te face complotar.

VADRĂ: Clopotar o fost ficiorul tătîni-tău. Auzi, tu, guleratule?

(În tot timpul acesta, lupta urmează între irozi și slujitorii.)

LUNĂTESCU (*cătră Săbiuță*): Arhon șatrar... arhon șatrar... Nu mă lăsa, frate, că doar nu-s din taraful lor.

LEONIL (*aruncîndu-se asupra lui Săbiuță*): Pe dînsul, irozi!... Aista au poroncit să ne oprească... Pe dînsul, cu toții!

SĂBIUȚĂ: Cine? Eu? Doamne ferește! Eu sînt irod, ca d-voastră. (*În parte:*) Na, c-am pățit-o!...

(Luptătorii, după o scurtă luptă, se împart în două cete, una a slujitorilor, în stînga, avînd între dînșii pe Vadră și Lunătescu legați, cealaltă a irozilor, în dreapta, cu Săbiuță legat între ei.)

LUNĂTESCU: Măi, surzîlor... vă spun de-un ceas că eu nu-s revoltant... Arhon șatrar... (*Se zbugiumă.*)

VADRĂ (*lui Lunătescu*): Mări, omule, nu te zbugiuma așa, că-mi rupi coastele.

SĂBIUȚĂ (*la irozi*): Fraților, vă zîc cînstit că n-am poroncit eu nimic. (*Arătînd pe Lunătescu:*) Ia, dumnealui au strîgat iurnș.

LUNĂTESCU: Cine? Eu?!... Anzi minciună!... Ba tu.

SĂBIUȚĂ: Ba tu.

LUNĂTESCU: Ba tu.

VADRĂ (*furios*): Ian auz-îi cum să tuiesc²³! Ba tu, ba tu, ba tu! Da' cine sînteți voi, în sfîrșit? Scoateți-vă cocorațiile, ca să să lămurească pricina. (*Vine răpede în mijlocul scenei, trăgînd după el pe Lunătescu.*)

LUNĂTESCU: Încet, bre, că doar nu-s cîtiugă.

VADRĂ (*arătînd pe Săbiuță*): Împingeți-l încoaci
și pe moțpanu cela, ca să ne cunoaștem la
feță.

LEONIL (*împingînd pe Săbiuță*): Hai încolo, la
sprafcă!

SCENA 10

Alecu, Leonil, Cati, Marghiolița, Irozi
(*în dreapta*), *Comisarii cu Slujitorii* (*în*
stînga), *Săbiuță, Lunătescu, Vadră* (*în*
 mijlocul scenei), *Măștile* (*în fund*), *Tarsița*,
Safta (*întrînd prin fund*)

TARSIȚA: Ce este-aici? Ce este?

VADRĂ: Gîos cocorațiile, ș-apoi om vîdea ce este.

TOȚI: Gîos măștile cu toții.

(Toți își deznod măștile unii la alții. Marghiolița
dezleagă minile și nasul lui Săbiuță, în timp ce acesta
îi dezleagă ei masca; Tarsița, asemenea lui Lunătescu;
Alec, asemenea lui Vadră.)

VADRĂ	}	(răpede și cu mirare):	}	Alec!
ALECU				Moșu-meu!
SĂBIUȚĂ				Marghiolița!
MARGHIOLIȚA				Tată-meu!
TARSIȚA				Taki!
LUNĂTESCU				Tarsița!

(Celelalte măști rid cu lohot.)

SĂBIUȚĂ (*Marghioliței*): Ce cauți aici, dimoni?

TARSIȚA (*lui Taki*): D-ta la băl?!... În irod?!...

LUNĂTESCU: Ia, păcate, vro.

TARSIȚA: Ba-nă și legat? Frumos!

LUNĂTESCU: Frumos, nefrumos... nu mă supăra!

TARSIȚA: Ce face?!... Poate că te-ai și bosumflat?!... Ian poftim acasă... să ne răfuim.
(*Îl ia de mână.*)

LUNĂTESCU: Dacă-i pe răfuială... apoi ian poftim să te spovăduiesc despre cel Logofăt cu părul de aur! și despre trîmbița scadronului...

TARSIȚA (*în parte*): Au aflat tot! (*Tare:*) Ah... ah... mor... am murit!²⁴

LUNĂTESCU: Iaca pozna!

(Taki duce pe Tarsița în brațe, în mijlocul scenei, o pune pe scaun și cantă să o dezleșine. În timpul acesta Alecu vorbește cu Vadră, arătându-i pe Săbiuță și pe Marghiolița.)

VADRĂ (*lui Alecu*): Bine, fătul meu... am înțeles. Ți place fata șatrariului Săbiuță... Ți s-au aprins călcăile? Las' pe mine, că ți le sting eu. (*Se îndreaptă către Săbiuță.*)

LUNĂTESCU: N-are cineva apă de colonie... sau oțăt de trandafir?

VADRĂ: Da' ce este? Ce-i? (*Zărind pe Lunătescu:*) Ce-mi văzură ochii?... Cuconu Taki Lunătescu!

LUNĂTESCU: Eu, arhon jîgnicer.. Mi-au leșinat odoru, și n-am cu ce să-l dezleșîn.

VADRĂ: Cheamă un tulumbagiu, să-i toarne o cofă de apă în cap.

LUNĂTESCU: Că doar îi botezată o dată...

VADRĂ: Ei, stăi, că eu îi sînt doftor... Hora, măi, împregiurul cucoanii Tarsîțîi... Hora pe zdra-vîn!

TOȚI: Hora, hora!

(Orchestra începe o horă răpide; toți se prind la joc împregiurul lui Lunătescu și a Tarsiței.)

SĂBIUȚĂ (*Marghioliții*): Ce-ai zîs?... Că nu vrei să mergi la mănăstire?... Auzi, drăcoaica! (*O ia de mîină și voiește să iasă.*)

VADRĂ (*oprind pe Săbiuță*): Ho, viteazule! Stăi pe loc, și nu-mi mai ciondăni nepoțica.

SĂBIUȚĂ: Care nepoțică, boieriule?

VADRĂ: Ian, Marghiolița... mireasa nepotului meu Alecu.

ALECU (*închinîndu-se lui Săbiuță*): Alecu, biv-vel păpușar și supusul ginere al d-tale.

SĂBIUȚĂ: Cum... boieriule?! Vrei să te-ncuscrești cu mine?!

VADRĂ: Să vede că vreu, măcar că mi-ai zîs clopotar... Da', mă rog, ian spune-mi, ce te-apucase mai dinioare s-asmuți cazacii²⁵ asupra noastră?

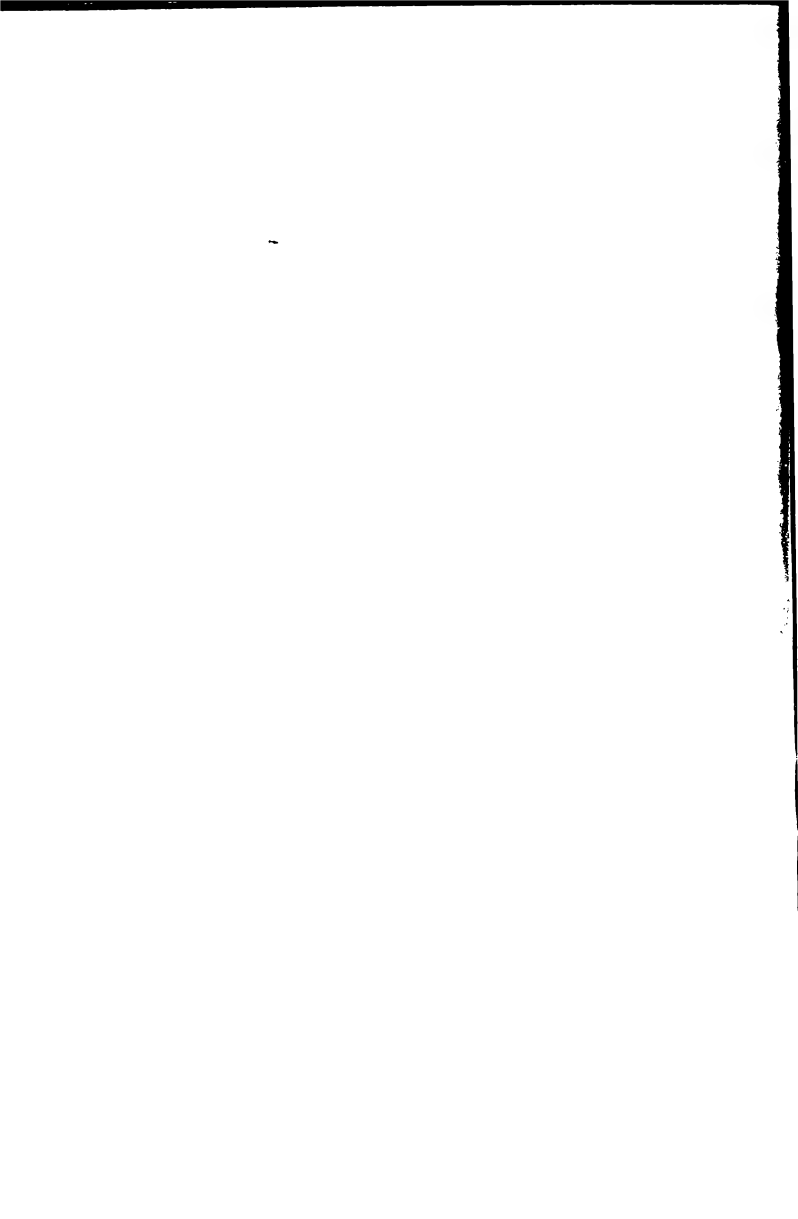
SĂBIUȚĂ: Ia, nebunii de-a lui cuconu Taki... Visază un complot.

VADRĂ: Iar compot!... De vă-nțăleg, să fiu *anaf-timă*... Horă, măi... vîrtos, vîrtos!

SĂBIUȚĂ (*în parte*): De nu agă, dar măcar socru... Tot m-am căptușit cu ceva! (*Merg amîndoi de se amestec în horă.*)

(În vuietul horei, Tarsița se trezește și voiește să fugă cu Lunătescu, dar nu au pe unde.)

C o r t i n a c a d e .

PEATRA DIN CASĂ

1847

P E R S O A N E :

CĂMINARUL GRIGORI PÎLCIU.

COMISUL NICU, fiul său.

CUCOANA ZAMFIRA, văduvă.

MARGHIOLIȚA, fiica ei.

LEONIL, vărul Marghioliței.

HER FRANȚ BIRMAN, doctor.

IOANA ȚIGANCA.

UN FECIOR.

PEATRA DIN CASĂ

Comedie cu cîntice, în un act.

Teatrul reprezintă o odaie simplu mobilată. Uşă în fund, care duce afară; altă uşă, în stînga, care se deschide în odăile cucoanei Zamfira. — O canapă, în faţa scenei, de-a stînga şi scaune. — Un dulap mare, în fund, cu două uşi.

Scena se petrece în Iaşi, la 1845.

SCENA I

Cucoana Zamfira (pe canapă), Ioana

ZAMFIRA (*cercînd dulceţi într-o tăblăluţă*): Ț-am mai spus, Ioano, că nu-s destul de legate dulcețile... Privește, nu au coardă nicidecum...

IOANA: Cum, Doamne iartă-mă, cucoană, că de azi-dimineață le țin pe foc! De le-oi mai pune pe jaratic, mă tem că din beltă s-or priface în balmuș.

ZAMFIRA: Ia taci, dobitoaco, că nu știi ce zîci. Du-te de le mai dă o fertură, până s-or lega cumsecade.

IOANA (*în parte, voind să iasă prin stînga*): Ardă-le focu dulceți, că-mi scot sufletul!

ZAMFIRA: Ascultă... ce face Marghiolița?

IOANA: Duduca?... Drăngănește din ghitardă.

ZAMFIRA: Dascalu de joc o fost azi după-masă?

IOANA: Care? Cel uscat ca un țîr?... O fost.

ZAMFIRA: Și cel de franțuzăște?

IOANA: Ș-acel pleșuv... Sărmana duducuță!... toată

zîua o năcăjasc fel de fel de șonți!... Încalte
de s-ar mărita odată, să scape...

ZAMFIRA: Ei, nu mai clențani, cioară, și ieși afară.

IOANA (*ieșind prin stînga, în parte*): Crapă de
ciudă cucoana... că nu-și poate mărita fata.

SCENA 2

Zamfira (primblîndu-se, pe gînduri)

Bine zîce Ioana!... Măcar de s-ar mărita
Marghiolița mai degrabă, ca să scap de-o
grijă... Dar unde-i găsești azi bărbații ca
mai înaintel!... Nu-i vezi că fug de însurat
ca dracu de tămîie?... S-au scumpit mirii
ca vămile... Of! of! decît ai avea o fată
mare în casă, mai bine șapte turci!

Of, of, of! ce supărare,
De-a avea o fată mare!

Te sîlești

Ca s-o crești,

Ș-apoi trebui să pornești

La vînat,

Prin cel sat,

Ca să-i cauți un barbat.

De-i flăcău,

Nătărău,

Te închini la duhul său;

De-i ghebos,

Urîcios,

Îi zîci că-i foarte frumos;

Și-i zîmbești,

Îl slăvești,

Ca să poți să-l ginerești!

Of, of, of! ce supărare
De-a avea o fată mare!

SCENA 3

Zamfira; Her Franț (întră prin fund)

FRANȚ: M-am închinat cu sărut mîna cucoană Zamfiriță. Cum merge sănătatea?

ZAMFIRA: Ah! nu prea bine, monsiu Franț.

FRANȚ: Nu bine?... (*Pipăindu-i mîna:*) Cu adevărat, turburare mare... Scoate limba puțințel.

ZAMFIRA: Că doar nu-s bolnavă cum socoți d-ta.

FRANȚ: Da' cum?

ZAMFIRA: Am boala grijăi.

FRANȚ: Boala grijăi?... Nu cunosc...

ZAMFIRA: Nu înțalegi că sînt îngrijită pentru Marghiolița?

FRANȚ: A! ha, ha, ha! Eu mă spăriesăm că ai friguri.

ZAMFIRA: Mai bine aș avea friguri, lungoare, gălbănare, decît fată mare!... Ah, monsiu Franț, nu știi ce sarcine-s fetele la casa omului!

FRANȚ (*oftînd*): Ah, cucoană Zamfiriță, cum să nu știu!

ZAMFIRA: Ce zîci?... Ai și d-ta vro Marghioliță?

FRANȚ: Ba m-o ferit Dumnezeu! Dar știi că mi-ai poroncit să aștept pînă s-a mărita madmua-zel Mari, și mi-ai făgăduit că atunci te-i cununa cu mine...

ZAMFIRA: Cu adevărat, monsiu Franț, ți-am făgăduit... dar cine știe dacă s-a împlini vrodată!

FRANȚ (*cu foc*): A!... De ce nu? Nu ți-am spus că te iubesc de douăzeci și-atîți de ani?... tocmai din vremea volintirilor?... De ce să nu-ți fie milă de patima mea?...

Eu, vestitul doctor Franț,
Care-n tîrg vînd sănătate,
De cînd m-ai prins mata-n lanț,

Sufăr boale-nfricoșate!
La ochi sînt o turburare,
În pept, ferbințeală mare,
La suflet, melanholie,
Și la crieri, nebunie!
Zău, sînt vrednic de-a ta jale,
Vindecă-mi patina grea...
Eu sînt doftorul matale,
Ah! fii doftoroaia mea!

ZAMFIRA: Cum n-aș vrea să fiu doftoroaie, monsiu
Franț!... Dar, ce folos, dacă nu pot găsi un
bărbat Marghiolișai!... D-ta mai căutat-ai
prin târg?

FRANȚ: Am umblat toate ulițele, toate casăle,
toate...

ZAMFIRA: Și ai găsit ceva?

FRANȚ: He, he!... (*Ie tabac.*) Poștești, cucoană
Zamfiră?

ZAMFIRA (*luînd tabac*): Foarte-ți mulțănesc...
Ș-așa, zîci că ai găsit?

FRANȚ: He, he... (*Strănută.*)

ZAMFIRA: Să-ți fie de bine! (*Strănută.*)

FRANȚ: Foarte-ți mult... Să-ți fie de bine!³

ZAMFIRA: Amin, și într-un ceas bun!... Da' ian
spune-mi mai degrabă...

FRANȚ (*în taină*): Cunoști pe cuconu Grigori
Pîlcu?

ZAMFIRA: Căminariul Grigori?... Cum să nu-l
cunosc? Era bun prietin cu răposatu soțului
meu, Dumnezeu să-l ierte!

FRANȚ: Știi că are un băiet?

ZAMFIRA: Îl știu... Nicu... Îi cam tăcut... cam
prostuț.

FRANȚ: Prostuț... dar holtei!

ZAMFIRA: Bine zîci... Și are stăricică bună tată-
său.

FRANȚ: Și l-o făcut comis mai dăunăzi.

ZAMFIRA: Almintrele samănă a fi cam detreabă tânăr.

FRANȚ: Cu atât mai detreabă, că-i bun de însurat.

ZAMFIRA: Trebuie să fie de vro 22 de ani...

FRANȚ: I-o împlinit la Crăciun.

ZAMFIRA: Dar... socoți că a vrea?

FRANȚ: Dacă n-a vrea el, tată-său vrea.

ZAMFIRA: Ce zîci, dragă monsiu Franț!... i-ai și vorbit?

FRANȚ: Mă mai întrebi, cînd știi că te iubesc de douăzeci ș-atîți de ani?... tocmai din vremea...

ZAMFIRA: Și ce-o răspuns căminariul?

FRANȚ: Mi-o zîs că a veni desară cu feciorul său să petreacă aice cîteva ceasuri și să să înțaleagă cu d-ta asupra foaiei de zăstre.

ZAMFIRA: Ah, monsiu Franț! Și nu mi-o spui mai degrabă...? Îmi vine să te sărut de bucurie.

FRANȚ (*cu dragoste*): Fă-ți pomană, că te iubesc de douăzeci ș-atîți...

ZAMFIRA: Oare?... Mări, tot o să ne cununăm împreună... (*Îl sărută.*)

FRANȚ (*în parte*): Ah!

ZAMFIRA: Du-te acum degrabă, I'rănțișorul, în tîrg, și-mi cumpără o oca de zaharicale pe desară.

FRANȚ (*cu foc*): Orice-i dori... poronțește-mi, că eu de-acum sînt a matale de veci.

ZAMFIRA: Și eu a matale, tij, scumpul meu Franț!

FRANȚ (*în parte*): Scumpul meu!... A, Birman, Birman!... *Du bist ain huntgemainer Don Jian!*^a (*Iesă îngîmfat, prin fund.*)⁴

^a — *Du bist ain huntgemainer Don Jian!* (def., germ., *Du bist ein Hundgemeiner Don Juan!*): Ești o javră de Don Juan!

SCENA 4

Zamfira

În sfârșit, am să scap de-o grijă!... am să mă cotorosăsc de fată! Slavă ții, Doamne, că-mi urnești peatra din casă! (*Strigă la ușa din stînga:*) Marghiolișo, Marghiolișo... vin' degrabă, sufletul meu!

SCENA 5

Zamfira; Marghiolișo (se arată la ușa, cu o ghitară în mînă)

MARGHIOLIȘA: Ce vrei, neneacă?

ZAMFIRA: Vină-ncoaci!

MARGHIOLIȘA: Acuș... numai să leg o strună la ghitară.

ZAMFIRA: Da' lasă-ți cobza la o parte și vină azi cînd te chem.

MARGHIOLIȘA (*între mîinioasă și aruncă ghitară pe un jîlt*): Of!... iată-mă c-am venit... Ce vrei?

ZAMFIRA: Dec!... ce te răstești așa la mine, jupîneaso?... Ai uitat cu cine vorbești?

MARGHIOLIȘA: Cine să răstește?... Îți spun c-am venit.

ZAMFIRA: Te văd eu, că doar nu-s chioară; dar te poftesc să-ți mai ții clanțu, c-apoi...

MARGHIOLIȘA (*cu mînie, în parte*): Apoi ce?

ZAMFIRA: Ascultă-mă... Desară au să vie să petreacă aice cuconu Grigori Pîlcu cu feciorul său... cu feciorul său... mă-nțalegi?

MARGHIOLIȘA: D-apoi bine... desară mi-ai făgăduit să mergem la teatru.

ZAMFIRA: Vom merge altădată, că nu pere lumea!

MARGHIOLIȚA: Altădată, altădată... Tot așa mă porți cu vorbe.

ZAMFIRA: Lasă, fata mea, că, după ce te-i mărita, tot teatru îi videa.

MARGHIOLIȚA: (*în parte*): Macar de-ar da Dumnezeu să mă mărit, ca să scap de-aici!

ZAMFIRA: Bucură-te, dar, și te vesălește, dragă Marghioliță, că în curînd ai să ieși și tu în lume... ai să fii cucoană.

MARGHIOLIȚA (*rușinoasă*): Să fiu cucoană?...

ZAMFIRA: Ei, las'... nu-ți mai cîrni nasul, că știu că-ți pare bine. Vină mai bine de-mi sărută mîna, că ți-am găsit un bărbat.

MARGHIOLIȚA (*veselă*): Zău...? Care, dragă nenecută?

ZAMFIRA: Nicu... feciorul căminariului Pîlcu.

MARGHIOLIȚA: Nicu?... Nu-l cunosc... dar mi-o spus văru Leonil, că-i prost detot.

ZAMFIRA: Văru tău Leonil îi un nebun și un obraznic, și dacă l-oi mai videa pe-aici, am să-i rup urechile.

MARGHIOLIȚA: Vorbește încai franțuzăște?

ZAMFIRA: Nicu?... A fi rupînd și el vro două vorbe, ca toată lumea.

MARGHIOLIȚA: Dar... la balurile de la Curte merge?

ZAMFIRA: Cum nu?... Îi comis!

MARGHIOLIȚA: Mergel! Cît îmi pare de bine! Vrea să zică, oi giuca și eu la Revelion?

ZAMFIRA: Ba încă și la Sfîntu Neculai.

MARGHIOLIȚA: Și mi-a lna și lojiie la teatru, la benuar?

ZAMFIRA: Ce la benuar?... la rîndul întăi!

MARGHIOLIȚA: Și mai bine, ca să moară de ciudă celelalte fete... Ah, nenecută, cît ești de bună!

ZAMFIRA: Vezi cum mă îngrijăsc de soarta ta?...
De aceea și tu trebuie să faci ce te-oî sfătui
eu.

MARGHIOLIȚA: Orice mi-i poronci, nenecută...

ZAMFIRA: Să te gătești, dintăi, frumos: să te
strîngi în corset, și cînd a veni Nicu, să-i
dai pricină de vorbă... însă franțuzăște! Să
te uiți la el cu ochi galiși, să-i zîmbești, să-i
cînți din ghitara Marșul lui Napoleon⁵ și,
în sfîrșit, să faci orice-i ști, pentru ca să-l
amețăști.

MARGHIOLIȚA: Las' pe mine, nenecută, că m-oî
prîcepe eu.

ZAMFIRA: Haide, apucă-te de-ți fă părul, că acuș
însărează. Eu mă duc în tîrg, ca să-ți cum-
păr o rochie de nuntă... dar caută să fii gata
cînd m-oî întoarce.

MARGHIOLIȚA: Bine... dragă nenecută.

ZAMFIRA: A!... să nu uiți ca să aduci aice gherghe-
ful cel cu turcu calare, pentru ca să-l vadă
Nicu. (*Iesă prin fund.*)

SCENA 6

Marghiolița (veselă)

Baluri la Curte și lojiie la teatru! Cît sînt
de fericită! Toate cîte, le-am dorit oi să le
am... și, în sfîrșit, oi să ies în lume, să fiu
slobodă, să scăp de cușca asta în care mă usuc.

I

Cît îmi pare bine
C-am să mă mărit!
Ce noroc pe mine!
Ce vis fericit!
Oi să am capèle,

Horbote. brațale,
Rochii de Paris!
Și cai, și trăsură
Care nu-mi trecură
Nici macar prin vis⁶
Tra, la la, la, la,
De m-aș mărita,
Să cînt tot așa:
Tra, la, la, la, la!

II

Am să-mi cumpăr șaluri
După gustul meu;
Să mă duc la baluri
Și să joc mereu.
Iară, cînd la Curte
Îmi va face curte
Vrun tînăr frumos...
Dacă bărbățul,
Dacă suflețul
Va fi mînios,
Tra, la, la, la, la,
Și m-a descînta...
Î-oi răspunde-așa:
Ha, ha, ha, ha, ha!

SCENA 7

*Marghiolița: Leonil (între prin fund, pe furiș,
se apropie de Marghiolița și-o sărută pe umăr)*

LEONIL (sărutînd-o): Tra, la, la!

MARGHIOLIȚA (spărietă, țipă și fuge în odaia din
stînga).

LEONIL (alergînd după ea): Stăi, verișorică, că eu
sînt... Leonil, verișorul matale cel drăgălaș.

MARGHIOLIȚA (*dinîntre*): Fugi, obraznicule, că m-ai spăriet.

LEONIL (*voină să deschidă ușa*): Te-am spăriet?... Apoi, dar, deschide-mi ca să viu să-ți descînt de spaimă.

MARGHIOLIȚA (*fiind ușa*): Ba mai bine-ți caută de nevoi și-ți ie tălpășița până nu vine neneaca, ca să te deie de urechi afară.

LEONIL: Am mai pățit-o și altădată... Nu-mi pasă, macar să-mi și rupă urechile... Mă jărtfesc pentru mată! (*Trage de ușă.*)

MARGHIOLIȚA: Da' lasă ușa în pace, nebunule!

LEONIL: Ba nu... am s-o scot din țîțîni, cum m-ai scos și mată din sărite.

MARGHIOLIȚA: Apoi cearcă, de vrei să vezi pe dracu.

LEONIL: Dar'... vreau să-l văd cu coarnele în papi-liote, și să-l sărut, și să-i spun că-l iubesc peste măsură.

MARGHIOLIȚA: Ha, ha, ha! cît îi de obraznic!

LEONIL: Obraznicu mănîncă praznicu... Deschizi, ori strîc ușa?... Pîn-în trei ori... una... două... două și jumătate...

MARGHIOLIȚA: Ba te rog, Leonîțule, nu te-apuca de pozne.

LEONIL: Ei, dacă te rogi, să schimbă. Te las, însă cu condiție să-mi dai o guriță.

MARGHIOLIȚA: Ai nebunit?

LEONIL: Ba nu mi-e mult... și drept dovadă, mă giur să n-am parte de mătușica, dacă nu dau păretele jos. (*Împinge tare ușa.*)

MARGHIOLIȚA: Of! Doamne, ce năcaz!... Ei, șazi binîșor, că-ți dau... întinde botul!

LEONIL: L-am întins.

(Ușa se deschide pe jumătate. Obrazul Ioanei se ivește... și Leonil îl sărută, fără a lua de samă. Îndată

după aceasta, ușa se închide iute, și se aud risuri în-
intru.)

MARGHIOLIȚA (*vizînd*): Să-ți fie de bine, verișo-
rule!

IOANA (*asemene*): Și la mulți ani, cuconășule!

LEONIL (*depărtîndu-se de ușă, furios*): Am pățit-o!

O! ce foc

M-o trăsniți!

Stau pe loc

Împetrit!

Iubeam un înger, o porumbiță,

Și de la dînsa ceream guriță;

Cînd, vai! în ciudă

Soarta mea crudă

Schimbă pe înger într-o țigancă,

Pe porumbiță, în trup de stancă;

Și-n loc de miere

· Ah! gustai fere!

Și-n loc de buză de verișoară,

Sărutai gîngăș... un plisc de cioară!

O! ce foc

M-o trăsniți!

Stau pe loc

Împetrit!

Ce să fac?... Să strîc ușa și să dau năvală
în odaie ca să-mi răzbun, cu șaptezăci de
mii de milioane de sărutări... Dar'... alta
nu-mi mai răciîne. (*Se răpede spre ușă, dar
deodată se oprește, auzînd glasul Zamfirei
afară.*) Săracul de mine! Ce-am auzit? Gla-
sul mătușicăi?... De m-a găsi baba aice,
apoi chiar că rămîn făr' de urechi! Mai ales
că mi-o hotărît să nu-i mai calc în casă,
de cînd i-am zis că să dă cu roș... Unde să
fug? Unde să m-ascund? A!... în dulapul

ist cu rochii. (*Între în dulap.*) Nu-s calcate rochiile, dar le-oi călca eu. (*Le calcă în picioare.*)

SCENA 8

Leonil (în dulap); Zamfira (aducînd o rochie albă); Her Franț (cu o hîrtie de cofeturi)

(Până a nu intra pe scenă, Zamfira și Franț zic următoarele cuvinte, tocmai cînd vrea Leonil să se arunce asupra ușei, ca s-o strice.)

ZAMFIRA: D-ta ești, Her Franț? Dă-mi brațul, să sui scările.

FRANȚ: Poftim pe cel din stînga, că-i din partea inimei.

ZAMFIRA (*intrînd*): Of!... bată-le cucu marșan-de-mode, că mare scumpe-s!... Auzi d-ta, opt sute de lei pentru o rochie gata, de nuntă?!... Nu face mireasa cît rochia.

LEONIL (*în parte, deschizînd puțin dulapul*): O rochie de nuntă!

FRANȚ: După cum îi șî mireasa... Dar cînd mireasa să numește Zamfira, nu-i nimic destul de scump pe la jîdani?

ZAMFIRA (*zîmbînd*): Berbantule! tot așa mă adimenești, cu vorbe dulci.

FRANȚ (*dîndu-i cofeturile*): Și cu zaharicale, ca pe un canaraș.

ZAMFIRA (*luîndu-le*): Taci, dimoni, că mă scoți din minți! (*Merge spre dulap.*)

LEONIL: Auz-îi cum să ciugulesc? (*Văzînd pe Zamfira, închide iute ușa.*) O!

ZAMFIRA (*cercînd să deschidă dulapul*): Ce dracu are dulapul ista de nu vrea să să deschidă?

FRANȚ: Da' ce vrei să faci?

ZAMFIRA (*întorcîndu-se către Franț*): Vreu să închid rochia de nuntă a Marghioliței.

FRANȚ: Ian să cerc eu, că-s vîrtos. (*Cearcă, dar nu poate să deschidă.*)

ZAMFIRA (*rîzînd*): Ei, monsiu Franț, așa mi te lauzi? Ha, ha, ha!... (*Imitînd pe Franț:*) Ian să cerc eu, că-s vîrtos! Ha, ha, ha!...

FRANȚ (*necăjindu-se în zadar*): Tertaifel!^a

ZAMFIRA: Ian să-ți agiut și eu, că ți-ai uitat vîrtea acasă.

(Feciorul intră.)

FECIORUL: Cucoană, o venit o trăsură cu doi boieri.

FRANȚ (*depărtîndu-se de dulap*): Negreșit că-i cuconu Grigori Pîlcu cu fiul său.

ZAMFIRA (*întorcînd spatele la dulap*): Cuscrul și ginerile? Poștește-i sus și adă lumînări, degrabă, că-i întuneric.

(Feciorul iese.)

LEONIL (*furios*): Pîlcu ginere! O!

(Zamfira pune rochia și cofeturile pe un scaun lîngă dulap și se apropie de Franț. În vremea asta Leonil deschide ușa dulapului și fură cofeturile.)

ZAMFIRA: Acum îi acum, dragă monsiu Franț.

FRANȚ: N-ai nici o grijă, cucoană Zamfiriță.

ZAMFIRA (*alergînd la ușa din stînga*): Marghioliță, ești gata?

MARGHIOLIȚA: (*din odaie*): Numai pantofii să mi-i leg.

ZAMFIRA: Caută să întri în salon cînd oi tuși.

MARGHIOLIȚA: Bine, nenecuță.

a — Tertaifel! (def., germ., *Der Teufel!*): Drace!

LEONIL (*mîncînd zaharicale*): Verișoara să fie Pîlcioaie! O!

(Feciorul intră aducînd lumînări aprinse.)

FECIORUL: Boierii să suie pe scări. (*Pune lumînările pe masă și iese.*)

SCENA 9

Cei dinainte; Căminarul Grigori Pîlcui, Nicu

PÎLCIU: Cu plecăciune!

ZAMFIRA: Sluga d-tale, cucoane Grigori... Da' de unde și până unde pe la noi?... De atîta vreme de cînd nu ne-ai mai dat obraz⁸...

PÎLCIU: Mă iartă, cucoană dragă, c-am fost tot cam bolnav.

ZAMFIRA (*arătînd pe Nicu*): D-lui îi cuconașu dumitale?... Nicușoru?

PÎLCIU: Dar'... Nu-l cunoști? (*Lui Nicu:*) Sărută mîna cucoanei!

NICU (*sărută mîna cucoanei Zamfirei, care îl sărută pe frunte*).

ZAMFIRA: Ba că bine zîci, cucoane Grigori... Ian privește-l cum o crescut de mare! S-o făcut holtei.

PÎLCIU: Hei!... așa cresc bobocii...

LEONIL (*în parte, cu gura plină*): Bobocii!

ZAMFIRA: Da'... ian poftim de șazi, cucoane Grigori, să mai vorbim de vremile noastre.

PÎLCIU (*șezînd pe canapă, lângă Zamfira*): Sărut mîna... Iată și domnul Franț, prietinel nostru. Unde nu gîndești, acolo-l găsești.

FRANȚ (*șezînd pe un jîlt*): Eu sînt ca buruiana cea rea.

PÎLCIU: Ba nu, Birmănașule dragă, ești ca buru-
iana cea de leac.

ZAMFIRA: Pentru că-i doftor? Ha, ha, ha!... Tot
vesăl ești, cucoane Grigori! (*Rîde tușind și
căutînd spre odaia din stînga.*)

PÎLCIU: Hei!... cum dă Dumnezeu și cel codru
verde, cucoană Zamfiră. Noi, bătrînii, cău-
tăm să vesălim ceasurile cîte ne mai rămîn
de trăit, pentru ca să ne mîngîiem de celc care
au trecut.

ZAMFIRA: Și bine faceți, bine faceți.

PÎLCIU (*luînd pe Zamfira de mîină*): Bine facem cu
adevărat, cucoană dragă, pentru că, cine știe?...
mîni, poimîni, poate... alivanta-n groapă!

FRANȚ: Fără voia doftorilor?

PÎLCIU (*rîzînd*): Ba cu toată împuternicirea lor.

ZAMFIRA: Ha, ha, ha! (*Tușește.*) Da' ce nu șazi,
cucoane Nicule?

NICU (*se pune pe un scaun*).

PÎLCIU: Mări, nu-l mai tot cuconi, că s-a diochea.

ZAMFIRA (*rîzînd și tușind mai tare*): Bată-te norocu,
că poznaș mai ești! (*În parte:*) Nici c-a veni,
drăcoai!

SCENA 10

Cei dinainte; Marghiolița

PÎLCIU: Hei!... iată și duduca Marghiolița, fata
moșului cea frumoasă.

ZAMFIRA: Vezi cît o crescut?

PÎLCIU: Ba ce crescut!... bre, bre! cînd era nu-
mai de-o șchioapă.

LEONIL (*în parte, furios*): Șchioapă... verișoara!
PÎLCIU: Vin-încoaci, fata mea, să te sărute moșu.

(Marghiolița se apropie de Pilciu, care o sărută pe frunte. Zamfira și Franț își fac semne de bucurie. Nicu se scoală pe picioare și se uită pe furis la Marghiolița.

MARGHIOLIȚA (*în parte*): Of!... că m-o înghimpat cu mustețale.

PÎLCIU: Îți aduci aminte, Marghiolițo, când îmi ziceai «moșu Pîlsiu, moșu Pîlsiu»?... Parcă nu-mi vine-a crede că-i ea, cucoană Zamfiră. Dintr-atîtica, s-o făcut coșcogé fătoi!

LEONIL (*cu gura plină, furios*): Fătoid!

PÎLCIU: Iată și Nicu, fiul meu, dragă Marghioliță... Nu-ți aduci aminte cînd te giucaii cu dînsu de-a baba-carba?

NICU: Ba nu, băbacă... de-a puia-gaia.

PÎLCIU: Vin' de-i sărută mîna, Nicule.

NICU (*sărută mîna Marghioliței, ș-apoi se întoarce la locul lui și stă tot în picioare*).

LEONIL: Îi pupă mîna, prostu... O!

MARGHIOLIȚA (*se uită cu ochi galiși la Nicu, în toată scena asta. Nicu se turbură*).

PÎLCIU: Ce mai zîci și d-ta, monsiu Franț?... Așa-i că de-acum o venit vremea să dăm rîndul copiilor?

FRANȚ: Așa-i pravila uaturei, cucoane Grigori. Bătrîinii împreună, și tinerii, iarăși, împreună... mai ales cînd să gășăsc doi care să potrivesc...

ZAMFIRA: Adevărat grăiești, monsiu Franț... Ni-mic nu-i mai nostim decît doi hulubași... păreche.

PÎLCIU: Atunce-i fericire-n casă.

LEONIL (*în parte*): Ba în hulubărie.

ZAMFIRA: Cui o spui, cucoane Grigori?... Iată-mă-s eu... Am trăit 17 ani cu răposatul soțu meu, Dumnezeu să-l ierte!... și niciodată nu ne-am sfădit... Sărmanu! ce bujor de om era! Cît oi trăi, l-oi tot boci!... (*Plînge.*)

Sărmanu bărbățalu!
Sărmanu suflețalu,
Ce om, ce om era!
Supus l-a mea voință,
Plecat l-a mea dorință,
În veci el s-arăta!
Eu îl numeam Luluță,
El mă numea Mumuță,
Cu glasu-i drăgălaș,
Și îmi zicea: «Firiță!
Tu ești o porumbiță,
Și eu un porumbaș».
Ah, vai ș-amar de mine!
Ah, dragul meu bărbat!
Mumuța după tine
Va plînge nencetat.

(*Marghiolița și Franț își șterg ochii. Nicu trage din buzunar o basma lungă și-și suflă nasul tare.*)

PÎLCIU: Așa și eu cu biata răposata, Dumnezeu s-o ierte!... Ah, ce femeie scumpă și iconoamă!... Of, of!

Sărmănica,
Mititica!
Cît de mult ea mă iubea!
Sărmănica,
Mititica!
Ce dulceți bune făcea!
Ce locmale,

Baclavale,
Învîrtite, șî bohaci!
Ce vutci bune,
De minune,
Cu miros de odogaci!
Amar mie!
Ce soție,
Ce comoară-am prăpădit!
Ah! ce viață,
Ce dulceată,
Moartea crudă mi-o răpit!

LEONIL (*în parte*): Bre!... c-au să înece mahalaua

ZAMFIRA: Of, of!... Marghiolișo, du-te de zî s-aducă
dulceți de cele care ai făcut tu astăzi.

MARGHIOLIȘA (*iesă prin stînga*).

ZAMFIRA: Cucoane Grigori, am să-ți dau să guști
dulceți de-a Marghiolișai.

PÎLCIU: De i-or sămăna ei, trebuie să fie foarte
plăcute. Așa-i, Nicule?

NICU (*răsărind*): Dar', băbacă, îmi plac.

ZAMFIRA: Da' ce nu șazi. cucoane Nicule?

NICU (*se pune pe scaun*): Mersi.

ZAMFIRA: Trebuie să știi, cucoane Grigori, că nu
să află mai bună gospodină pe fața pămîn-
tului. De-i nevoie în casă de dulceți, de
pînză, de păstrămuri, de orice, în sfîrșit...
Marghiolișă poartă de grijă de toate. Ea
dă de bucate, ea ține cheile de la camară și
de la pivniță, încît eu sînt silită a sta cu
mînele legate.

FRANȚ: Halal de bărbatul ce-a avea!

ZAMFIRA: Halal, zău! Șî să vezi cum coasă la
gherghef, să te minunezi... (*Strigă:*) Mar-
ghiolîșo, trîmete-ți ghergheful aici.

LEONIL (*în parte*): Auzi, telălița, cum își laudă marfa?

(Ioana aduce ghergheful, îl dă lui Pilciu și iese.)

PÎLCIU: Aferim!... frumos detot!... Da' cine-i, mă rog, turcul ist călare?

FRANȚ: Îi Ali-pașa⁹.

PÎLCIU: Cel care o tăiet volintirii?... bre, bre!...¹⁰

ZAMFIRA: Tocmai... Poțtești să vezi și d-ta, cucoane Nicule?

PÎLCIU: Iar îl cuconești?... Eu văd c-ai să-mi diochi flăcăul.

NICU (*ie ghergheful și rămîne cu el în mînă*).

(Între Marghiolița și, după dinsa, Ioana, purtînd tablaua cu dulceți.)

ZAMFIRA: Adă aici, Ioano!

(Ioana merge cu tablaua dintăi la Pilciu, pe urmă la Nicu, și, în sfîrșit, la Franț, care nu ie dulceți. Marghiolița o urmează și dă paharele cu apă.)

PÎLCIU (*gustînd dulcele*): Cu adevărat că-s minunate... Așa beltè! (*Amestecînd greu*.) Așa... bel...tè. (*În parte*.) Valeu, că mi s-o încleiet fălcile!

MARGHIOLIȚA: Să-ți fie de bine!

PÎLCIU: Să...rut... ochișo...orii... fata... mea.

ZAMFIRA: Poate că n-au coardă destulă!

IOANA: Da' cum, Doamne iartă-mă, că de azidimineață le ferb pe foc!

ZAMFIRA (*căutînd s-acopere vorba Ioanei, tușește*): Poțtești, cucoane Nicule? (*În parte*.) Ei lasă, cioară, că ți-oi rupe eu pliscul...

(Cînd vine tablaua dinaintea lui Nicu, el se scoală, pune ghergheful pe scaun și ie dulceți multe.)

MARGHIOLIȚA (*dîndu-i paharul*): *A vo suhe^a*, mon-siu Nico.

NICU (*îneacăndu-se cu dulceleți*): Mersi. (*Tușește.*)

PÎLCIU: Ce dracu! iar te-ai înecat, măi tălălău!

LEONIL (*în parte*): Moașa-n pod!

NICU (*turburat, se pune peste gherghef și răsare îndată*).

PÎLCIU: Na, c-ai spart ghergheful! Ei, da' m-ai rușinat urît, măi badeo!

ZAMFIRA (*sculîndu-se*): Nu-i nimică, nu-i nimică.

MARGHIOLIȚA (*rîde*).

NICU (*uitîndu-se la gherghef*): Numai nasu-i spart, băpacă.

PÎLCIU (*sculîndu-se, foarte supărat*): Șî poate că nu-i destul să spargi nasu lui Ali-pașa?!

ZAMFIRA: Nu te supăra, cucoane Grigori, că Marghiolița mai face și alți turci, în cealaltă odaie.

PÎLCIU: Zău?... Hai să-i videm. Nu poți crede cît mi-s de dragi turcii... de lîună.

ZAMFIRA: Poftim, cucoane Grigori! Vii cu noi, monsiu Franț?

FRANȚ: Bucuros.

(Pîlcu întră în stînga.)

ZAMFIRA: Marghiolițo, șazi cu cuconu Nicu. (*Încet, Marghioliței:*) Nu uita să-i cînti Marșul lui Napoleon. (*Se duce spre ușa din stînga și, până a nu ieși, zice încet lui Franț:*) Acum-i vreme de pus la cale... Să dai pricină de vorbă, monsiu Franț. (*Iesă.*)

FRANȚ: Las' pe mine, cucoană Zamfiră. (*Iesă.*)

LEONIL (*în parte*): Să duc să deschidă iarmarocul.

a — *A vo suhe* (def., fr., *À votre souhait*): După dorința dîmîitale (1875).

SCENA 11

Leonil (în dulap), Marghiolița, Nicu

MARGHIOLIȚA (*după o mică tăcere*): Monsiu Nico...

NICU (*cu jumătate de glas*): Cheschevu, madmuazel?

MARGHIOLIȚA: *Je vu pri... reste^a* pe canapè.

NICU (*se pune pe un jîlt*): Pardon.

MARGHIOLIȚA (*în parte, șezînd pe canapè*): Păcă nu prea știe franțuzește.

(Mică tăcere.)

LEONIL (*în parte*): Ce pardon i-aș trage la ceafă!

MARGHIOLIȚA: Monsiu Nico, îți aduci aminte de
notr anfans^b?

NICU: *Cheschevu?*

MARGHIOLIȚA: *De notr anfans.*

NICU: *Pardon.*

MARGHIOLIȚA (*în parte*): Să vede că alte vorbe nu mai rupe. (*Tare:*) *Vu parle franse^c*, monsiu Nico?

NICU: *Parle, madmuazel.*

MARGHIOLIȚA: *E bien... parlon^d* împreună.

NICU: *Parlon.*

(Mică tăcere. — Marghiolița se uită cu dragoste la Nicu, care coboară ochii, se sucește pe scaun și-și suflă nasul tare.)

MARGHIOLIȚA: N-ai fost la Paris, monsiu Nico?

a — Je vu pri... reste (fr., *Je vous prie... restez*): Vă rog... stați.

b — Notr anfans (fr., *Notre enfance*): Copilăria noastră.

c — Vu parle franse (fr., *Parlez-vous francais?*): Vorbiți franțuzește?

d — E bien... parlon (fr., *Eh bien... parlons*): Ei bine... să vorbim.

NICU: Nu, dar cît pe ce era să mă trîmeată băbaca.

MARGHIOLIȚA: Și de ce nu te-o trîmes?

NICU: S-o temut să nu-mi perd legea și să mă-ntorc înapoi păgîn.

MARGHIOLIȚA: Numai pentru atîta?...

NICU: I-o mai fost frică că m-oi face și eu ca Iorgu de la Sadagura¹¹.

MARGHIOLIȚA: Păcat că te-o giudecat așa de rău!... Dacă mergeai la Paris, videai teatruri... învățai să gioci polca; azeai opere frumoasă.. Marșul lui Napoleon¹²... Cunoști Marșul lui Napoleon, monsiu Nico?

NICU: L-am auzît o dată din cobza lui Barbu¹³.

MARGHIOLIȚA: Îi tare frumos! Eu îl știu.

NICU: Din cobză?

MARGHIOLIȚA: Ba din ghitară... Ha, ha, ha!... Auzi?... din cobză?

NICU: Barbu te-o învățat?

MARGHIOLIȚA: Cine?... Barbu?... Ha, ha, ha!

NICU (*în parte*): Am scăpat vro gogomănie... Ia s-o dreg. (*Tare:*) Mată, dducă, trebuie să-l cînți negreșît mai bine decît Barbu, și dacă ai vrea...

MARGHIOLIȚA: Vrei să m-auzi? (*Se scoală și merge să ieie ghitara.*)

NICU: Ce să potrivește!... *pardon, madmuazel.* (*Se răpede s-aducă ghitara, o ie în mînă și o cearcă.*) Da'... bună ghitară! (*Rupe o strună.*) Tronc! (*Rămîne împetrit.*)

MARGHIOLIȚA (*supărată*): Na!... Pas' acum de-i mai cîntă Marșul lui Napoleon!

NICU (*după o mică tăcere*): Să-mi plesnească ochii dacă am vrut s-o rup... *Pardon* de iertăciune¹⁴, dducă.

MARGHIOLIȚA: Ba nu; nu vreu să te iert, până nu-i face ce ți-oi zîce eu.

NICU: Ce poroncești?

MARGHIOLIȚA: Poroncesc să-mi cînți o romanță.

NICU (*rușinîndu-se*): Da'... zău, nu știu să cînt.

MARGHIOLIȚA: Nu te cred.

NICU: Doar să-ți cînt de dragoste.

LEONIL (*în parte*): Auzît-ai Pîlcu cum să obrăzni-
cește?!

NICU: Să-ți cînt de dragoste, duduică?

MARGHIOLIȚA (*coborînd ochii*): Cîntă.

NICU (*își drege glasul; începe, dar nu nimerește
tonul. După cîteva încercări el cîntă pe aria:
- C u m e t r i ț ă d r a g ă ș.c.l.*)

Oricine trăiește
Pe Amor slăvește;
Oricare jîvină
De Amor suspină!

Giscișoara gîgîiește,
Rățișoara hăcăiește,
Stăncușoara cîrîiește,
Harmasarul nechezăște,
Motănașul miorlăiește,
Cucoșul coteodăcește...

Și eu, plin de jale,
Îți rostesc matală:
Duducuță dragă,
S-o trecut de șagă!

MARGHIOLIȚA: Ha, ha, ha!

LEONIL: Ha, ha, ha!

NICU: Dec!... (*Se uită cu mirare la Marghiolița,
ș-apoi începe și el a ride tare.*)

SCENA 12

Cei dinainte: Pîlcu, Zamfira, Franț

PÎLCIU (*întrînd, mînios*): Așa, dragă cucoană... dacă nu vrei s-adaogi încă două sălașă de țigani în foaia de zăstre, apoi nu pot nici eu să-ți dau băietu.

ZAMFIRA (*mînioasă*): Nici un suflet mai mult. Dacă-ți place... dacă nu, alții mă rog.

PÎLCIU: Pot să te roage; dar flăcăi ca al meu nu să prea găsească pe toate ulițele.

ZAMFIRA: Ei, dragă cucoane Grigori, tot țiganu-și laudă ciocanu.

PÎLCIU (*atins*): Care vra să zică... eu sînt țigan, și Nicu ciocan?... Foarte-ți mulțănesc.

FRANȚ (*căutînd să-i împace*): *Aber^a* nu-i așa, cucoane...

PÎLCIU: Ian las', neamțule... nu te-amesteca unde nu-ți ferbe oala... Cît pentru d-ta, cucoană Zamfiră, fiindcă te scumpești pentru două sălașă de țigani, pune-ți pofta-n cui despre cuscrie cu mine... Mă duc...

ZAMFIRA: Călătorie sprîncenată!

PÎLCIU: Auzi, țigan!.. ciocan! (*Lui Nicu:*) Hai, cioc... Nicule de aici. Hai cu tătuca, că ți-oi găsi eu reveste aiurea... Auzi, țigan, ciocan!... (*Iesă prin fund, furios.*)

NICU (*jalnic Marghiolitei*): *Bonsuar, madmuazel.* (*Iesă după tatăl său.*)

LEONIL (*cu bucurie*): Să vede că nu s-au agiuns cu tîrgu.

a — Dar (*germ.*).

SCENA 13

*Leonil, Zamfira, Marghiolița, Franț
(și mai pe urmă) Ioana*

Mică tăcere.

FRANȚ (*viind între amindouă*): Ce să facem acum?

ZAMFIRA: Of, of, am rămas iar cu peatra-n casă!

Of... ametăsc... lêsîn!... (*Leșină în brațele
lui Franț.*)

FRANȚ (*spăriet*): Vas ist?^a

MARGHIOLIȚA: Eu, peatră-n casă!... Ah, mor!...

(*Leșină asemenea în brațele lui Franț.*)

FRANȚ (*și mai spăriet*): Vas ist?

Tertaifel! Vas ist das?

Main Got, main Got!^b ah, vail

Îmi vine să le las

Să cadă ale țvai^c.

Cucoană Zamfiriță,

Duducă Marghioliță,

Am obosit detot

Șî, zău! că nu mai pot.

Cucoană Marghioliță,

Duducă Zamfiriță,

Trezîți-vă, că, zău!

Lêsîn pe loc șî eu...

Tertaifel! Vas ist das?

Main Got, main Got! ah, vail

Îmi vine să le las

Să cadă ale țvai.

^a — *Vas ist?* (germ., *Was ist?*): Ce e?

^b — *Tertaifel! Vas ist das? Main Got, main Got!* (germ., *Der Teufel! Was ist das? Mein Gott, mein Gott!*): Drace! Ce-i asta! Dumnezeu! Dumnezeu!

^c — *Ale țvai* (germ., *Alle zwei*): Amindouă.

(*Strigă:*) Ioană, Ioană, adă degrabă oțăt, colonie... ce-i găsi, că au leșinat cucoanele.

LEONIL: Marghiolița, leșinată! Hei, că nu sînt în locul șoacăței.

FRANȚ (*strigă iar*): Ioană, Ioană!

IOANA (*alergînd cu un șîp*): Săracan de mine!... ce-au pățit?

FRANȚ: Dă-le iute la nas... *Tonerveter!*^a... grele-s!

IOANA (*le pune șîpul sub nas*).

ZAMFIRA (*rîsărînd*): Pi! ce putoare!

MARGHIOLIȚA (*asemene*): Fi! *Chel orior!*^{b-15}

FRANȚ (*scăpînd*): Uf!

ZAMFIRA: Ce șîp îi aista?...

FRANȚ: Colonie.

IOANA: Ba terpentină.

ZAMFIRA: Terpentină?! Ah! iar leșîn.

MARGHIOLIȚA (*alergînd lîngă Zamfira*): Nu o lăsa, monsiu Franț.

ZAMFIRA (*furioasă*): Tu ești? Stăhio! Lipsăști din ochii mei, să nu te mai văd... că-mi otrăvești zilele!

FRANȚ (*voind s-o liniștească*): Cucoană Zamfiriță...

ZAMFIRA: Fugi și d-ta, dă-mi pace! (*Țîpînd:*) Dă-ți-mi pace cu toții!... Nu mai vreau să văd pe nime; nu vreau să mă mai mărit, nici să caut gineri... ardă-i focu să-i ardă!... Mă duc, de mîni, la călugărie, cu fată cu tot!

MARGHIOLIȚA: La călugărie?! Ah! ametașc!

ZAMFIRA: Ba să lipsăști, îți zîc, că ți-oi da acuș niște marghiolii de nu le-i putea duce!

MARGHIOLIȚA (*întră, plîngînd, în stînga*).

LEONIL: O apucat-o istericale pe babă.

a — *Tonerveter!* (germ., def., *Donnerwetter!*): Dare-ar dracul (1875), mil de tunete!

b — *Chel orior!* (fr., *Quelle horreur!*): Ce grozăvie! (1875).

FRANȚ: Cucoană Zamfiră, liniștește-te... Ce vrea să zică...

ZAMFIRA: Mări, cată-ți drumu și mă lasă-n pace!... (Țipă:) Of!... mi-o ieșit peri albi de cînd am fată mare! (Întră, furioasă, în stînga.)

FRANȚ: Fa, Ioană, du-te de-o împacă și-i fă apă caldă de picioare. Auzi, fa, Ioană?

IOANA (luînd lumînările): Ian nu prea fa, și mai jupîneasă... auzîtu-m-ai, sucitule? (Iesă după Zamfira.)

FRANȚ (prin întuneric): Saperment ain mal!^a... Toată casa-i cu capu-n jos... Cum să dreg trebile? (Gîndește.) Tonerveter!... Nu-mi vine nici o idee. (Deodată se oprește și se bate cu palma peste frunte, ca cînd ar fi găsit vrun chip.) A!... (Schimbînd ideea:) Ba nu așa... (Se bate încă o dată, și mai tare.) O! am găsit!.. Mă duc să mă tălmăcesc cu cuconu Grigori. (Iesă prin fund, lovindu-se de mobile.) Ter-taifel! că întuneric-îi!

SCENA 14

(Întuneric)

Leonil (ieșind din dulap)

Uf!... Slavă Domnului c-am scăpat din temniță!... Bre, bre, bre! Multe pozne am mai văzut de cînd locuiesc în dulapul ista!... Dragoste șvăbească, cochetărie băbească, gogomănie pîlcească, tîrguire căsătorească și... fudulie țigănească! Dar din

a — Saperment ain mal! (germ., Seperment ein mal!); Seperment o dată! (1875) — (imprecație intraductibilă).

toate aceste n-am înțales alta decît că baba
o căpchiet, pentru că nu-și poate mărita
fata, și că vrea s-o trîmeată la mănăstire
pentru ca să scape de dînsa. (*Cu minie:*)
Verișoara, la călugărie! Nu voi suferi nici-
odată o asămîne nelegiuire... Dar cum să
fac ca s-o scap de comănac? (*Gîndește.*) S-o
fur în astă-noapte și s-o trec peste Dunăre?...
Dar'; planu-i minunat, numai de aș putea
întra în odaia Marghioliței, ca să-i dau de
știre să fugă. Însă cum dracu să trec prin
ietacul cloanței, fără ca să mă bage de samă?...
O! îmi vine o idee năstrușnică. (*Îe rochia
adusă de cucoana Zamfira, la scena 8 și o arată
publicului, zicînd:*) O! să mă schimb în fată
mare! (*Întră în dulap.*)

SCENA 15

*Leonil; Marghiolița (iesă încet din odaia din
stînga)*

MARGHIOLIȚA (*tristă*): La călugărie!... Auzi? Să
mă deie la mănăstire pentru un cusur de două
sălașă de țigani!... Mai bucuroasă voi intra
în fundul pămîntului!... Mai bine voi fugi
unde m-or duce ochii, departe de casa părin-
tească, în care sînt sarcină! (*Plîngînd:*)
Pentru că m-o făcut Dumnezeu fată, maică-mea
nu mă poate suferi, parcă eu sînt vinovată...
O! cît sînt de nenorocită!

Ah! plîng și suspin,
Și suspin mereu,
Și sufăr un chin,
Un chin foarte greu.

În furtună rea,
Ca frunza plutesc!
Și-n durere grea,
Cu amar trăiesc!

(Stă tristă, cu batista la ochi.)

LEONIL (*ieșind din dulap, în rochie, și oprindu-se în fund*): Iată-mă-s gata! De m-a zări mătușica, va socoti că-s Ioana țiganka, și oi putea lesne să întru la Marghiolița... Hai! într-un noroc! (*Face un pas și se oprește, zărind pe Marghiolița.*) Ce zăresc acolo?... O matahală neagră?... Trebuie să fie Ioana, care vrea să închidă ușile. (*Se dă după dulap.*)

MARGHIOLIȚA (*ștergându-și ochii*): Haideți, cum a vrea Dumnezeu, pân-a nu să trezî mai-că-mea. (*Mergînd spre dulap:*) Să-mi ieu capela și mantela.

(Marghiolița deschide dulapul. Deodată, Leonil o ridică în brațe, fără veste, și o închide înintru.)

LEONIL: Să nu cîrcnești, cioară, că te-am prăpădit! (*Depărtîndu-se de dulap:*) Ișală!... am închis baragladina! și de-acum pot, fără nici o frică, să trec prin ietacul babei. Acum chiar că m-a lua de Ioana. (*Se pornește în stînga, rîzînd încet.*) A dracului mai sînt! (*Ajungînd la mijlocul scenei, se oprește.*) Cine mai vine?

(Ușa din fund se deschide, și Nicu vine bojbăind prin întuneric.)

SCENA 16

Leonil, Nicu

NICU (*întrînd*): Doftorul Franț m-o sfătuit ca să vin înapoi și să fur pe duduca Marghiolița... (*Se lovește de un scaun.*) Valeu...! da' întuneric-îi! (*Înaintează încetișor spre Leonil.*)

LEONIL (*în parte*): Nu cumva-i doftoru?

NICU (*în parte*): Parcă zăresc o rochie... Oare nu-i duduca Marghiolița?

LEONIL: Ba-i tocmai șoacăța! (*Se depărtează în dreapta.*)

NICU: Ba-i tocmai duduca! (*Fuge în stînga.*) Îmi vine să fug.

(Stau puțin amîndoi și ascultă.)

LEONIL: Cum dracu să mă dizbăr de dînsul?

NICU: Hei! de-aș avea curaj... ce i-aș mai spune prin întuneric!

LEONIL: O!... să mă prefac că-s baba! (*Lui Nicu, încet:*) Pst!

NICU (*în parte, cu mirare*): Aud?

LEONIL: Pst, pst!

NICU (*asemene*): Parcă mă cheamă... (*Lui Leonil:*) Pst!

LEONIL (*cu glas schimbat*): D-ta ești?

NICU (*încet*): Eu.

LEONIL (*cu dragoste*): Ah!

NICU (*asemene*): Oh!

LEONIL: Dragul meu...

NICU (*apropiindu-se de Leonil*): Scumpa mea!...

LEONIL (*în parte*): Mînca-te-ar moliile!...

NICU (*prînzînd curaj, tare*): Scumpa mea duduca Marghiolița!...

LEONIL: (*cu mirare, în parte*): Ce-am auzit?! Glasul lui Pîlcu?... Ce caută prostu?

NICU: N-aș fi îndrăznit niciodată să mă apropiu de mată, duduică, dar, de vreme ce mi-ai făcut pst, nu te mînie dacă ți-oi spune că sînt a matală preplecată și supusă slugă, căci, din ceasul cum te-am văzut, duduică Marghioliță, m-ai agiuns la inimă... fiind inima me a matală, drept care și eu asămine voi fi totdeauna fericit de a mă supune matală, căci... *(Tot frazul acesta îl zice dintr-o suflare.)*

LEONIL *(imitînd glasul Marghioliței, îi taie vorba)*: Destul, monsiu Nicu, că te-i înăduși.

NICU: Nu te îngrijî, duduică, că eu așa sînt... Cînd mă pornesc odată, nu mă mai oprește nici dracu.

LEONIL: Ce zîci?

NICU: Pre legea me!... Nu căuta că-s rușinos dinaintea oamenilor... Îs tare cu duh cînd sînt singur, sau cu altul... și mai ales cu alta.

LEONIL: Atunci ești obraznic?

NICU: Poroncă?

LEONIL: Vreu să zîc că atunci îți arăți arama?

NICU: Dar', atunci mă dizvălesc; și, drept dovadă, ieu îndrăzneală a-ți spune că te iubesc peste măsură:

Te iubesc peste măsură.

LEONIL

(Cheschevu?)

NICU

Pre legea me.

LEONIL

Tu mă-nșăli... ah! taci din gură!

NICU

Eu?... *Pardon...*

LEONIL

Vreman?^a

NICU

Jamè!^b

LEONIL

Ah! și eu te iubesc foarte.

NICU

Cheschevu?

LEONIL

Parol, mă jur.

NICU

Ah! de-acum până la moarte
Sînt al tău.

LEONIL

Vreman?

NICU

Tujur^c.

NICU (*cu foc*): Duducută, să-mi sară ochișorii
dacă să află alt om mai fericit decît supusă
sluga matală, drept care, hai să fugim îm-

a — *Vreman?* (fr., *Vraiment?*): Într-adevăr?

b — *Jamè!* (fr., *Jamais*): Niciodată!

c — *Tujur* (fr., *Toujours*): Întotdeauna.

preună, fiindcă părinții noștri să scumpesc
pentru două sălașă de țigani.

LEONIL: Ce zîci?! Vrei să mă furi?! (*În parte:*)
Auzi prostu?!

NICU: Fără doar și poate... Ah! fie-ți milă, dudu-
cuță, de flacăra unui muritor care-i... înflă-
cărat!. Spune-mi, spune-mi, fugi cu mine,
ori... ori fug singur?

LEONIL (*în parte*): Du-te dracului!

NICU: Aud? Primești?... Ah! duduică, îți sărut
mînele. (*Sărută mînele lui Leonil.*)

(Se aude strănutînd în stînga.)

NICU: Poroncă?

LEONIL: Ai auzît?

NICU: Ce?

LEONIL: Vine neneaca.

NICU: Elei!

LEONIL: Și de ne-a găsi împreună, sîntem pră-
pădiți.

NICU: Elei!

LEONIL: Ascunde-te degrabă.

NICU: Unde?

LEONIL: În dulapul ista, până ce s-a duce neneaca,
că oi veni eu să-ți deschid mai pe urmă.

NICU: Și după ce mi-i deschide, îi fugi cu mine?

LEONIL: Te mai îndoiești, tiranule?

NICU: Ba-ți sărut mînușîile.

LEONIL (*cu dragoste*): Sărută, și pei!... (*Îi dă
mîna, și Nicu o sărută de multe ori.*)

NICU (*mergînd spre dulap*): M-am dus. (*Întrînd
în dulap:*) Ah! duduică, crede că m-ai băgat
în rai.

LEONIL (*închizîndu-l*): Ba în dulap, prostule, și
să nu cîrcești, că ești mort! (*Aceste cuvinte
le zice cu glas firesc.*)

NICU (*din dulap, spăriet*): Elei!

LEONIL (*viind în mijlocul scenei*): Hup și altul!
(*Ride*). L-am închis pe prostu cu Ioana,
țiganka! Ha, ha, ha!... Aibă parte unul
de altul. Acum, ceasul fericirii a sunat pen-
tru mine. Dragă verișoară! am să te scap,
pentru ca să-ți dovedesc cât te iubesc de
mult... Haide!... (*Face câteva pașuri spre ușa
din stînga și se oprește spăriet.*) Iar o dihanie!

(Se deschide ușa, și Zamfira intră prin întuneric.)

SCENA 17

Leonil; Zamfira (în toaletă de noapte)

ZAMFIRA (*în parte*): Încotro o apucat jupîneasa
Marghiolița?... De un ceas de cînd am auzit-o
ieșînd, și încă nu s-o întors în odaie.

LEONIL (*în parte*): Aud foșnăind fuste... Cine să
fie?... Baba doarme, Ioana-i în dulap. Îi
verișoara, negreșît. (*Tare:*) Tu ești, Mar-
ghiolito?

ZAMFIRA (*în parte, cu mirare*): Ce?!

LEONIL (*apropiîndu-se de Zamfira*): Nu-ți fie frică,
verișoară, că eu sînt... Leonil.

ZAMFIRA (*în parte*): Leonil?!...

LEONIL: Am hotărît să te fur în astă-noapte, pen-
tru ca să te scap de babă și de călugărie.

ZAMFIRA (*în parte, supărată*): Babă!

LEONIL: Nu-i e rușine băborniței să nebunească
la bătrîneță și să vrea să-și facă un blăs-
tăm ca aista... să te călugărească!... Îi bună,
zău, de închis la Golia¹⁶.

ZAMFIRA (*în parte, cu minie*): La Golia, eu?!

LEONIL: Gîndește cît îi de ră cu tine! Parcă n-ai fi copila ei, ci o țigancă!¹⁷... Gîndește că ești socotită de dînsa ca o sarcină, ca o peatră în casă!... șî hai să fugim împreună, până nu se trezăște stăhia.

ZAMFIRA (*în parte, furioasă*): Stăhia! (*Apucînd pe Leonil de urechi:*) A! blăstămatule!... sînt stăhie, eu?!

LEONIL (*spăriet*): Valeu!... am pățit-o!

ZAMFIRA (*trăgîndu-l de urechi*): A! berbantule, vrei să-mi furi fata?... Zîci că-s băborniță, că-s stăhie, că-s bună de închis la Golia?... Ei, las', moțpane, că te-oi învăța eu! (*Strigă:*) Ioană, Ioană, adă lumînări!

LEONIL: Mătușică, dragă mătușică... (*În parte:*) Oi să rămîn făr' de urechi... (*Se luptă cu Zamfira; scapă și vrea să fugă.*) La fugă, băiete! (*Aleargă la ușa din fund, dar deodată se oprește, auzînd glasul lui Pîlcu și a lui Franț zicînd afară următoarele cuvinte:*)

PÎLCIU: Degeaba-ți bați capul, monsiu Franț.

FRANȚ: Fă-mi hatîrul de vină cu mine.

(Zicînd aceste, Pîlcu și Franț intră prin fund.)

(Leonil se întoarce iute înapoi și fuge spre ușa din stînga; dar aici, întîlnindu-se cu Ioana, care vine cu lumînări, aleargă la dulap, îl deschide și caută să intre înîntre; însă Nicu îl împinge cu picioarele și vrea să tragă ușa dulapului. Luptă comică între ei.)

ZAMFIRA (*în toată vremea asta, alungă pe Leonil*): Așteaptă, tâlhariule, că ți-oi da eu stăhie, ți-oi da eu băborniță, ți-oi da eu fete de furat!

SCENA 18

Zamfira, Leonil; Pîlcu, Franț, Marghiolița, Nicu, — Ioana (aducînd luminări)

PÎLCIU }
FRANȚ } : Ce este? Ce gălăgie?

(Se apropie cu toți de dulap, care stă deschis.)

ZAMFIRA }
LEONIL } (foarte rapide): { Ce-mi văzură ochii!
PÎLCIU: { Verișoara cu Pîlcu!
FRANȚ } { Închiși într-un dulap!
{ Prin întuneric!

IOANA: Și cuconășu Leonil în rochie de nuntă?
Ha, ha, ha!

(Stau cu toți incremenți în fața dulapului, unde Marghiolița și Nicu se ascund cu minele la ochi.)

LEONIL (viind în fața scenei): Mare poznă am făcut!
ZAMFIRA (furioasă): Ce cauți în garderob, diavoloaico?

PÎLCIU (furios): Ce-mi boscorosăști prin dulap, măi tălălău?

MARGHIOLIȚA: Neneacă...

NICU: Băbacă...

PÎLCIU }
ZAMFIRA } (împreună): { Ce?
{ Ha?

MARGHIOLIȚA: Văru Leonil m-o închis aici, ne-neacă.

NICU: Și pe mine tot el, băbacă.

ZAMFIRA }
PÎLCIU } (împreună): { Leonil!

(Se răped și apucă pe Leonil de brațe.)

ZAMFIRA: Tu, blăstămatule?

PÎLCIU: Tu, berbantule?

LEONIL: Ho, țară!... încet... Vreți să știți ce caută Marghiolița și Nicu în dulap?... Ei caută să găsească cele două sălașă de țigani, pentru care d-voastră, ca niște părinți buni, nu v-ați putut agiunge cu târgu... Ați înțales acum?

(Zamfira și Pîlcu îl las' de mină și se întorc spre Franț.)

ZAMFIRA }
PÎLCIU } (împreună): { O-nnebunit?

LEONIL: Ba nicidecum... Și, mai bine decât să fie țiganii o pricină de neunire între familii... mai bine, ca niște creștini adevărați, ați da iertare robilor¹⁸ ... și, ca niște părinți buni, ați face fericirea copiilor.

IOANA: Să trăiești, cuconașule!

FRANȚ: Bravo, Leonil! (Cătră Zamfira și Pîlcu:) Ați auzît?... faceți cum vă zice el. (Silindu-i să-și deie mâinele:) Dați-vă mâinele și ziceți: Noroc să deie Dumnezeu!

ZAMFIRA (căutînd cu dragoste la Franț): Fie cum vrei, monsiu Franț. (Lui Pîlcu:) Noroc să deie Dumnezeu!

PÎLCIU: Amin!

LEONIL (viind iute între amîndoi): Întocmai ca la iarmaroc. Iată, dar', și o rochie de nuntă, drept aldamaș. (Cătră Marghiolița și Nicu:) Săriți acum din cuib, hulubașilor, și veniți de-mi mulțamiți mie pentru fericirea voastră. (În parte:) Cu toate că, de-aș fi știut...

NICU (sare din dulap și dă mîna Marghioliței, ca să se scoboare.)

MARGHIOLIȚA (scoborîndu-se): Monsiu Nico...

NICU: Cheschevu?

MARGHIOLIȚA: *Ești contan^a?*

NICU: *Je.*

(Vin amindoi lingă Pilciu și Zamfira.)

ZAMFIRA (*în parte*): În sfârșit sînt slobodă să mă mărit și eu!

(Cătră public:)

Mi-am urnit peatra din casă,
Am scăpat de plăceri,
Și la nuntă-mi, și la masă,
Vă poftesc, cinstiți boieri.

LEONIL (*tăindu-i cînticul*): Taci, mătușică, că te aude lumea, și-i rușine! În ochii părinților, fetele trebuie să fie ca petre scumpe, iar nu ca petre-n casă.

(Cătră public:)

Eu primesc făr' de rușine,
Dacă spun acum minciuni,
S-aruncați cu petre-n mine
Aici, în loc de cununi.

PÎLCIU (*curmîndu-i cînticul*): Da' vorbă-i?... S-arunce aici cu petre, ca să ne spargă capetele! Nu-i destul cît ni le-am strîcat în astă-sară cu căsătoria copiilor?...

(Cătră public:)

Cu adîncă plecăciune
Mă închin, cinstiți boieri,
Mai întăi...

(Răgușăște și nu mai poate urma înainte.)

a — Contan (fr., *Content*): Mulțumit.

FRANȚ (*dîndu-l deoparte*): Destul, cucoane Grigori,
c-ai răgușît ; mai bine du-te de bea ceai de soc.
PÎLCIU: Dec! că mare obraznică-i, șoacăta!

FRANȚ
(Cătră public:)

Eu sînt doftor cu știință,
Cunoscut de mult în Iași, ș.c.l.

PÎLCIU (*luîndu-l de braț, și trăgîndu-l în fund*):
Dacă ești doftor, vin' de mă tămăduiește de
răgușeală și le dă pace boierilor.

FRANȚ: *Aber das ist aine inconvenientişes!*^a... (*Se
sfădesc încet amîndoi, în fund.*)

NICU (*înaintează, rușinîndu-se, către public, și fiind
cu o mină pe Marghiolița, iar cu ceealaltă
sucindu-și pălăria*):

Dacă scumpa mea mireasă
Că și mie v-o plăcut...

MARGHIOLIȚA

Dacă peatra cea din casă
Spaimă chiar nu v-o făcut...

NICU

Primiți, cu bucurie,
Domnilor, să ne fiți nuni.

MARGHIOLIȚA

Pentru-a noastră cununie
Aruncați două cununi.

^a — *Aber das ist aine inconvenientişes!* (germ., *Aber das
ist eine Inkonvenientisches*): Dar asta e o inconveniență (o
nepolitețe).

TOȚI ÎN COR

Primiți cu bucurie,
Domnilor, să le fiți nuni,
Și pentru-a lor cununie
Aruncați două cununi

C o r t i n a c a d e .

CHIRIȚA ÎN IAȘI

sau

DOUĂ FETE

Ș-O NENEACA

1850

P E R S O A N E :

CUCOANA CHIRIȚA.

GRIGORI BÎRZOI, soțul ei.

ARISTIȚA } fetele lor.
CALIPSIȚA }

PUNGESCU, coșcar bucureștean.

BONDICI, coșcar lașan.

GULIȚĂ, copilul Chiriței.

VĂDUVA AFIN.

LULUȚA, copila ei.

SĂRDARUL CUCULEȚ, director de Agie.

UN FECIOR BOIERESC.

IOANA ȚIGANCA.

UN SLUJITOR DE BARIERĂ.

UN SURUGIU.

UN NEAMȚ CU ORGA.

POFTIȚI LA BAL. — SLUGI. — SURUGII.

— CAI DE POȘTĂ.

CHIRIȚA ÎN IAȘI

sau

DOUĂ FETE Ș-O NENEACĂ

Comedie cu cîntice, în 3 acte

ACTUL I

Teatrul reprezintă ulița Păcurarii plină de omăt; în stînga, în fund, se vede bariera închisă. — La ridicarea cortinei se aud chiote și pocnete surugiești¹. Bariera se ridică și încep a trece, în fund, vro 16 cai de poștă, care trag o trăsură veche pusă pe tălpi de sanie. Caii intră în culisele din dreaptă, dar trăsură rămîne troienită în mijlocul scenei. În coada trăsurii sînt aninate o mulțime de sipete și de cutii; iar pe deasupra lor șede o țigancă învălătită într-o cergă strențeroasă; ea ține în mină o cutie cu bonete. Pe capră stă un fecior boieresc, ținînd altă cutie. Înîntre se află cucoana Chirița, Aristița, Calipsița și Gulița Birzoi. — Începe a însera și a nînge.

SCENA 1

*Chirița, Aristița, Calipsița, Gulița,
Țigancă, Feciorul, Slujitorul de barieră, Un surugiu*

SLUJITORUL (*alergînd după trăsură, zice țigancei din coadă*): Cine zîci că-i în trăsură?...

ȚIGANCA: Cucoana Chirița.

SLUJITORUL: Cum?... Crița?

ȚIGANCA: Chirița... surdule!

SLUJITORUL: Chirița Surdulea?... Da' cască-ți pliscul mai tare... cioară, și cîrîie mai dizghebat... Ce cucoană-i în trăsură?

ȚIGANCA: Du-te pîrlii! că doar n-am să-ți toc la ureche până mîne.

SLUJITORUL: De!... Baragladină, te-ai pichirisît.

ȚIGANCA: Baragladină ești tu, guleratul!

SLUJITORUL: Ian, vezi, moachia, că s-o fudulit...

(*Azvîrle în țigancă cu omăt.*) Hîși, cîrîitoare!

ȚIGANCA: Șazi binișor, blăstămatule, că te ie dracu.

SLUJITORUL: Hîși, ciocănătoare!...

ȚIGANCA: Bată-te pîrdalnicu, să te bată!... Șazi binișor!

SLUJITORUL: Hîși, duh de baltă!...

CHIRIȚA (*scoțînd capul și primind omătul în obraz*):

• Ce este? ce-ați pățit?... Carnaxî! că era să mă chiorască! Cine-azvîrle cu bulgări..., (*Cătră țigancă:*) Ce te-o apucat, mă rog coțofano, de cîrîi ca cioara-n par? Ie sama la lucruri bine, și taci din plisc... (*Întorcîndu-se cătră fecior:*) Și tu, moșicule, ce stai în capră ca un degerat și nu zici surugiilor să meargă?... Vai, bată-vă crucea, mangosîților, c-a să-mi faceți zile fripte!...

SLUJITORUL (*la oblon*): Cucoană...

CHIRIȚA: Ce-i?

SLUJITORUL: Cum îi numele dumitale?

CHIRIȚA: Cum mi l-o dat nînașu... Lipsăști de-a-còle!

SLUJITORUL: Așa știu și eu... d-apoi vezi, cucoană, că trebuie să te trecem la catastiful barierii.

CHIRIȚA: Să mă treci la catastif pe mine?!... Da' ce sînt eu, să mă treci la izvod?!... Auzi vorbă!...

Măi! că obraznici mai sînt gulerații iști cu săbiuțe!...

Lipsăști, mojice!
Lipsăști de-aice, .
Că-ți sâr în păr
Și te bat măr!
Auzi dîrziie! blăstămățiie!
Obrăznicie
Și mojicie!
În catastifuri el să mă scrie;
Să-mi facă mie
Catagrafie,
Parcă-aș fi marfă de băcălie
Brașovenie
Sau lipscănie!

TOȚI

Lipsăști, mojice!
Lipsăști de-aice,
Că-ți sar în păr
Și te bat măr!

SLUJITORUL (*astupîndu-și urecile*): Ho, țară!...
că doar n-am urechi de săftian... Cucoană,
avem poroncă să nu lăsăm pe nime-n tîrg,
păn-a nu-l întreba de nume.

CHIRIȚA: Ei! c-or să-mi scoată sufletu!... Du-te
de scrie c-o venit în Iași: cucoana Chirița a
banului Grigori Bîrzoii, de la Bîrzoieni, cu
Aristița, Calipsița și Guliță, copiii lor.

SLUJITORUL (*în parte*): Mă!... ce pomelnic! (*Tare:*)
Cum zîsăși, cucoană?

CHIRIȚA: Iaca surdu!... (*Răpide:*) Chirița, Aris-
tița, Calipsița și Guliță Bîrzoii *ot^a* Bîrzoieni.

a -- De; de la (prepoziție slavă care introducea un titlu de noblețe).

(*La surugiu:*) Mînați, măi, și luați seama la covățele. (*În parte:*) Aice-n capitalie ești tot cu zilele-n mîină.

SLUJITORUL (*în parte*): Crița, Răștița, Lăpsîța și Gurluiță Brînzoi! Da'... a dracului nume!... Parcă să bat babele-n gură... Mă duc să-i torn în catastif. (*Merge spre barieră.*) Gurluiță, Lăpsîța... Crița... (*Iesă.*)²

CHIRIȚA (*la surugii*): Pornit-ați, jărpanilor?

SURUGIUL (*îndemnînd caii*): Hi, hi, hi! hi, copii... nu mă lăsați... Hi, hi, tătucă!... Hi, hi, mînca-v-ar lupii! (*Pocnește.*) Hi, iudă!... Hi, jupitulă! Iaca, mă! c-or să mă lase-n troian... Hi, hi, da' hi!... lua-v-ar dalacu!... prohodi-v-ar cioarăle!...

CHIRIȚA (*scoțînd capul, rapide*): Tacă-vă gura, bețivilor, că vă aud copilele!

SURUGIUL: Ian lasă-ne, cucoană hăi... nu ne mai năcăji, că destul năcaz avem noi cu rădvanul ista, ardă-l focu!...

CHIRIȚA: Ba să te ardă pe tine focul... Auzi?!... Rădvan!... trăsura mea de nuntă, nouă-nouă-soară!... de-abia din vremea bejăniei³!... Hai, mînați și nu mai faceți vorbă!..

SURUGIUL: Hi! hi!... odată copii, cu toțîi!... Hi! lăsa-v-ați oasăle cioarălor și pelea vamișului!... Ha, ho, ha, ho, tbr!... Degeaba!... De-acum ne-am troienit!...

CHIRIȚA: Ne-am troienit?!... Iaca! na, și alta acum... chiar colac piste pupăză. (*Feciorului:*) Ce stai ca un butuc în capră, mangosî-tule?... Coboară de-agiută la trăsură... Ian vez-îl, mă rog, parcă-i un boieri!.. nu-i bun nici de-o treabă...

FECIORUL (*leneș*): Da' că-i chiar în zădar... Nu ne scoate de-aici nici dracu..

CHIRIȚA: Sărmane, sărmane... ț-oi arăta eu acuz pe dracu, somnorosule... dă... dă!...

FECIORUL (*scoborîndu-se*): Somnoros, da! Și eu n-am închis ochii de două nopți!

CHIRIȚA (*sărind din trăsura*): Ian auz-îl că și răspunde!... (*Lunecînd*.) Carnaxî! că era să-mi rup șălele! (*Împingînd feciorul*.) Ia, colo... colo la răzor, tontule... pune umăru de-mpinge, că ești coșcogè... (*La surugiun*.) Hai, mări, opintiți vîrtos!

SURUGIUL: Hi, hi, zvînta-v-ar vîntu și v-aș vinde păstrama!

CHIRIȚA: Tacă-vă gura, blăstămaților, că vă aud copilele! (*La fete*.) Astupați-vă urechile! (*În parte*.) Îi un păcat cu niște ghiorlani! (*La țigancă*.) Da' tu, cheramò, ce stai acolo, parcă clocești ouă?... Dă-te gios, să să mai ușureză trăsura.

ȚIGANCA: Cuconiță, nu mă pot scobori fără de scară.

CHIRIȚA: Scară?... Ț-oi da eu la scară, coțofană... Deschide-ți aripele și sai la pămînt... Da' doar' mi-i strîca cutia... c-atîta-ți trebuie.

ȚIGANCA (*sărind*): Valeu! că mi-am sclintit piciorul! Valeu! (*Sărind, scapă cutia, care se strică*.)

CHIRIȚA: Tronc! parcă-nadins i-am zîs să mi-o strîce!... Of! săracan de mine! că-mi vine să țip și să ieu cîmpii! Mult oi să mai stau în drum? (*Aleargă la oblon și lunecă*.) Carnaxî! că mi-o plesnit șîreturile de la rochie!.. Aristișo, Calipsișo, dați-vă gios și voi, doar ne-om distroi mai degrabă... Ia așa... frumos... încet, să nu lunecați.

(Aristișo și Calipsișo se cobor. Guliță vrea și el să iasă, dar Chirița îl oprește.)

GULIȚĂ (*cepeleag și alintat*): Să mă cobor și eu cu țițacele?

CHIRIȚA: Ba nu, Gulița mamei... nu, drăguță; mată șazi în trăsură, ca să nu răcești.

GULIȚĂ: Ei!... nineacă, vreau să mă cobor... na...

CHIRIȚA: Ba nu, suflete... dacă mă iubești... șazi mătăluță locului, puiule, și te învălește cu contășu băbacăi.

GULIȚĂ: Ei, m-am săturat de contăș; vreau să mă dau pe gheață...

CHIRIȚA: Ba... să nu faci pozna, Gulița nineacăi, c-apoi s-a mînia nineaca și nu ți-a mai cumpăra minavet... știi mată... minavetu care ți l-am făgăduit...

GULIȚĂ: Așa! De trii ani de cînd mă porți cu făgăduința...

CHIRIȚA (*sărutîndu-l*): Gulița mamei!... că noster ești... nu fi de diochi... (*Închide oblonul și zice surugiilor:*) Hai, flăcăi, de-acum, că vă făgăduiesc bacșiș bun... cîte un fifirig, de om... (*Căutînd în culise:*) Iaca pozna! Da' unde-s surugiii?

FECIORUL: Or fi fugit!... cine știe?... la vro crîsmă poate... (*În parte:*) Hei, că nu-s și eu cu dînșii!

CHIRIȚA: O fugit și m-o lăsat lată în mijlocu drumului!... Bre! c-o să mă lovească ceva! (*Furioasă:*) Ei, apoi să nu te-apuce șapte-zăci de năbădăici?... *Kirie elëison!*^a (*Vine în fața publicului.*) Mă rog, cine ține poștele?... cine-i otcupcicul ghipcanilor?... Să deie ochi cu mine, dacă-l ține curăua... să-i zîc două vorbe... da' vorbe!... să le

a — Doamne milulește! (*gr.*)

pominească cît a trăi... știi?... colè... engolpion⁴ de anul nou 1844.

I

Ian să-ți spun, otcupcic dragă,
Vel-otcupcic de ghipcani!
Toți motanii, fără șagă,
Nu-ți plătesc nici chiar doi bani!
Of! mări, frate,
De ai păcate,
Cu cai de poștă să te pornești,
De multă ciudă,
De multă trudă,
Te sîmți, cu poșta, că-mbătrînești!
Ba nu-s propele,
Nici căpițale:
Ba streangu-i putred de ars în foc!
Hi, pliosca, trosca,
Hi, trosca, pliosca!...
Sluga-n pricină... ești tot pe loc.

II

Drept să-ți spun, otcupcic dragă,
Vel-otcupcic de ghipcani!
Toți motanii, fără șagă,
Nu-ți plătesc nici chiar doi bani!
Căci, dacă pleacă,
Colbul te-neacă;
Glodu-ți lipește benghiuri pe nas;
Biciul pocnește
De te-asurzăște,
Și caii poștei alerg... la pas!
Ba stau la dealuri,
Te dau de maluri,
Îți sfarmă tiupul de nu mai poți!

Și, de nu-ți pasă,
Ajungi acasă,
C-un ochi, c-o mînă și cu trei roți!

(*Alergînd în fund:*) Poftim poște!... Dacă nu merg caii, fug surugiii!... Da' unde s-o înfundat blăstămații? (*Între în culisa din dreapta, din fund.*) Vai! că buni-s de spînzurat în iarmaroc!... Auzi!... Carnaxî, că lunecușu-i!... Valeu!... (*Se aude căzînd pe gheață.*)

ARISTIȚA } Vai de mine! • căzut nineaca pe
CALIPSITA } gheață!...

(Alerg amîndouă după Chirița și se aud picînd și țipînd în culise: «Valeu!... Valeu!...»)

FEȚIORUL (*căutînd în dreapta*): Haita... buf!... na, c-o căzut și duduile... Ha, ha, ha!... una piste alta...

(*În vremea aceasta, Guliță se coboară furiș din trăsură și începe a să da pe gheață.*)

GULIȚĂ: Uța... a... a... Bine-i de dat de-a sănișul.. Uța... a... a... Nineaca s-o dus... bine-mi pare!

ȚIGANCA (*ghemuită în cergă, lângă coada trăsurii*): Da' astîmpără-te, cuconașule, că-i cadè gios și ți-i sparge capu.

GULIȚĂ: Taci, coțofană... nu cîrîi.

ȚIGANCA: Haida-hai, că te-a vidè ea cucoana acuş.

GULIȚĂ: Taci, îți zîc, c-apoi știi... (*Cătră fecior:*) Măi, fecior boieresc, vin' de te dă pe gheață cu mine.

FEȚIORUL: Ce să fac?!... Că doar n-am zăce capete de strîcat...

GULIȚĂ (*mînios*): D-apoi dacă-ți poroncesc eu... nu vrei?... Eî las', măi bade, că te-oi drege eu!

FECIORUL (*în parte*): Ba-i drege tu pe cine-ai mai dres, sfrijitule!

GULIȚĂ: Uța... a... Las', că te-oi spune eu și buni-căi, și mătușicăi, și babacăi, și nineacăi... Uța...a...

(*Se aude dincolo de barieră un sunet de zurgalai și un glas de jidov strigînd: «Vio, vio!»*)

SCENA 2

Feciorul (lîngă oblon), Tigancă (lîngă coada trăsurii), Guliță (dîndu-se de-a sîniul pe dinaintea ei); Bondici, Pungescu, Un neamț cu orgă și Sînjitorul

BONDICI (*la barieră*): Mă! cel cu trăsura... fă înainte!... Ce-ai închis șosăua?

FECIORUL (*căntînd în stînga*): Dec! cuim oi să fac înainte, dacă ne-am troienit?

BONDICI: Ce-mi pasă mie?... Dă-te-n lături, că n-am să șad aici toată noaptea pentru hatîrul tău.

FECIORUL: Măi omule, da' n-auzi că ne-am troienit?

PUNGESCU (*asemenc la barieră*): Înhamă-te pă tine și trage zdreavăn pînă ce-i ieși din zăpadă.

FECIORUL: Ba-ți pune pofta-n cui.

PUNGESCU: Hait! o pățirăm dă la roate... Ei, ce facem acum?

BONDICI: Hai să lăsăm harabagiul și să ne suim într-o sanie de birjă.

PUNGESCU: Fie așa... Haid'... vină și tu, neamțule, cu noi.

NEAMȚUL: *No gut... maine heren^a.*

(Bondici, Pungescu și neamțul cu orga intră pe la barieră.
Slujitorul îi oprește.)

SLUJITORUL: Cum îi numele d-voastră, domnilor?

BONDICI: D-lui îi spatariul Hațmațuchi, și eu, aga Crastavețovici; amîndoi cu șăzutul și cu avutul în Focșani... Cît pentru d-lui, neamțul, îi vestitul baron *fon^b* Șontberg, care vine de la Podul-Iloaiei ca să deie conțerturi instrumentale în folosul său. Drept care avem cinste a ne închina d-tale cu tot respectul, noi, sus-pomeniții și jos-iscăliții: spatariul Hațmațuchi, *i^c* aga Crastavețovici, *i* baron *fon* Șoacățanberg (*Se închină și vine în fața scenei.*) Zî cruce-agiută și dă înainte la catastih, dacă poți, cenușărule.

(Slujitorul rămîne încremenit și șuieră de mirare.
Neamțul începe a cînta din orgă și se trage în fund, lîngă trăsură. Bondici și Pungescu vin în fața scenei.)

PUNGESCU: Ha, ha, ha!... repede mi-l luași pă bietul dorobanț, nene...

BONDICI: Nume vroia? nume i-am dat; să să sature.

GULIȚĂ: Îra!... Iaca un minavet de canari, cum vreu eu. (*Aleargă lîngă neamț, împreună cu feciorul și cu țiganca.*)

BONDICI: Iaca neamțu dracului!... nici n-o apucat a intra în Iași și o și început a rupe ure-

a — *No gut... maine heren* (germ., *No gut... meine Herren*): No, bine... domnii mei.

b — *Fon* (germ., *Von*): De (prepoziție care introduce, în limba germană, un titlu de noblețe).

c — *Și* (*v. sl.*).

chile iașanilor. Nu-i destul că ne-o asurzît pe noi, în harabaua cea jidovească, de la Roman și tot drumul!... Ia să vezi cum o să-mi gologănească simpatioții!... Păcat numai că n-are vro momită sau vrun urs, că s-ar face stup de bani.

PUNGESCU: Ce spui, vere?... Care vrea să zică... dobitoacele aci în Iași?...

BONDICI: Hai, hai!...

PUNGESCU: Apoi dar... ne-am sfințită noi doi?

BONDICI: *Ni boisa^a*, fricosule!... nu mi te da, păcătosule!... Dar, ia lasă vorba asta... să venim la treaba noastră. Am scăpat din Focșani cum am putut... cu nepus în masă... că de punea mîna ispravnicul pe noi, ne trîntea poate la gros...

PUNGESCU: Vrei să zici la pușcărie.

BONDICI: Și asta din pricina ta; dacă ești prost, și Iași să te prindă la cărți cu mîța-n sac!...

PUNGESCU: Ce pisică-n sac, neneo? Vina mea-i dacă s-a găsită alt cartofor mai țeapăn decît mine și m-a zărită cînd am tras pă riga dă desubtul cărților?

BONDICI: În sfîrșit, ce-o fost s-o trecut... am scăpat de-acolo; acum ne rămîne să ne păzim aici vro cîtăva vreme, pîn' ce s-o face lucru mușama... De aceea trebuie mai întăi să ne prifăcem numele; să le mai lungim. Tu te-i chema de azi înainte Pungescovici, și eu Bondicescu.

PUNGESCU: Ei, ș-apoi!... despre trai, cum o s-o ducem? Că numai cu *escu* și cu *ovici*, tot covrigi, tot spanac.

^a — Nu te teme (*rus.*), (1875).

BONDICI: Despre trai?... Helbet!... Feți-logofeți
de soiul nostru, cu meseria stosului și a
bancului, nu per în Iași.

PUNGESCU: Se poate, nenișorule... dar mai bine
m-aș închiorchioșa eu în București.

BONDICI: Pentru ce, neică?

PUNGESCU: Pentru ce?

De-ai umbla întreaga lume,
De-ai călca pe rînd anume:

Țara englezească,

Țara franțuzească,

Țara spaniolească,

Nemțească, leșească,

Italienească,

Pîn' și cea grecească,

N-ai găsi, chiar într-o mie,

Așa tîrg vestit să fie

Pentru boscărie⁵,

Pentru stosărie,

Pentru coțcărie,

Matrapazlărie,

Și rușfetărie,

Și potlogărie!

BONDICI: Nu zîc ba, neiculiță; dar apoi și tîrgul
nostru... cînd ai ști... (*Caută împrejur.*)

PUNGESCU: Spune, că nu ne aude nime.

BONDICI: Iașul nostru-i chiar de gemine cu Bucu-
reștiul vostru.

PUNGESCU (*cu bucurie*): Aoleo!

BONDICI: Ce-ți spun eu!

PUNGESCU: Care vrea să zică... de-om lua treaba
dă la mertepă, ș-aci, am înfundată ră pă
dracu?

BONDICI: Ba încă și pe tată-său... c-apoi vezi tu,
neiculiță... viața-i un stos, de la început

păn' la sfîrșit, și lumea, o masă de cărți.
Tot meșteșugul îi să pontarisăști la vreme
și să găsești ruteaua norocului, ca să faci
roi...

PUNGESCU: Prea bine... dar dacă ai goană dă
fante?

BONDICI: Furi o carte, ș-așa îți dregi bosuiocul.

Neneo, mă crede, viața-i un stos;
Lumea, o masă cu postav verde:
Tot meșteșugu-i de-a giuca gros,
De-a punta bine și... de-a nu perde!

PUNGESCU: Ei, apoi halal dă mine!

BONDICI

Halal de tine dacă vei ști
Să-ți spoiești bine fruntea, obrazu,
Și, fără frică de-a te roși,
Să faci transporturi... cu cinstea mazu!

(Împreună:)

	de tine	vei
Halal	dacă	ști
	dă mine	voi
	Ș.c.1.,	ș.c.1.

SCENA 3

Cei dinainte; Chirița, Aristița, Calipsița

CHIRIȚA: Of!... îmi vin istericale grecești!... Am
alergat pin toate crîșmele, și surugiii... tufă...
Of! cine mi-o zîs să mă pornesc eu de la Bîr-
zoieni?...

ARISTIȚA: Nineacă... nu te tulbura, că iar te-a
durè rastul.

CHIRIȚA: Cum să nu mă tulbur, Aristițo dragă...
dacă m-o lăsat în mijlocul drumului, cu
cățal... cu... Ce-o să facem acum?...

BONDICI (*în parte*): O nineacă cu două fete...
(*Încet, lui Pungescu:*) Aține-te, muntene,
c-aici-i pe treabă...

PUNGESCU (*scofînd răpide o păreche de cărți, taie
răpide un stos*): Pă trebuliță?... Hareci!...
Stos!...

CHIRIȚA (*cu deznădăjduire*): Și nici un bărbat...
nime ca să ne vie într-ajutor... Îmi vine
să mă trîntesc la pămînt [...]

BONDICI: Un bărbat!... Iată-mă-s!... poroncă! (*Îna-
încează spre Chirița.*)

CHIRIȚA: Ce-mi văzură urechile și ce-mi auzîră
ochii?!... Slavă ție, Doamne, că iată în
sfîrșit un creștin!...

PUNGESCU: Doi hristiani, cocoană... că sînt și
eu p-acilea.

CHIRIȚA: Foarte vă mulțămesc... Dar, mă rog,
să mă fericesc cu numele dumilorvoastră...

BONDICI: D-lui, prietinul meu, este spatariul Pungescovici.

PUNGESCU: Și d-lui, aga Bondicescu, al meu amic...

CHIRIȚA (*în parte*): Un spatar ș-un agă! (*Încet
și răpide fetelor:*) Țineți-vă mai drept și
zîmbiți nurlu.

BONDICI: Dar, mă rog, cucoană, să ne norocim și
noi...

CHIRIȚA: Eu sînt cucoana Chirița a banului Gri-
gori...

BONDICI: Și duduile?...

CHIRIȚA: Bîrzoii...

BONDICI: A! Bîrzoii!... Și duduile?...

CHIRIȚA: Ot Bîrzoieni... (*Se închină.*)

BONDICI: Am înțales... Dar duduile?

CHIRIȚA: Copilele mele... Aristița și Calipsița.
(*Încet, fetelor:*) Faceți tall frumos. (*Tare:*)
Le-am adus la Iași, drăguțile, ca să pitreacă
cișlegile; și, puneți-vă îngînd, boierilor, că
după ce ne-am năcăjit pe drum două zile
și două nopți, cînd s-agiungem la gazdă...
ne fug surugiii tocmai la capătul tîrgului.

BONDICI: Cum să poate?!

CHIRIȚA: Așa, zău... Am pățit-o chiar ca cea
care s-o înecat la mal.

BONDICI: Ei!... las', că-oi spune eu asta vărului
meu...

CHIRIȚA: D-lui ține poștile?

BONDICI: Dar'.

PUNGESCU (*încet lui Bondici*): O tăiași groasă,
nene...

BONDICI: Tăci, nerodule...

CHIRIȚA: Să-ți spun drept... dar să nu-ți fie cu su-
părare... vărul dumitale n-are nici un haz
cu poștile d-sale... Lehamete și de parale.

BONDICI: Da' de cîte ori i-am spus-o eu însumi,
cucoană dragă... Ce folos însă!... nu înță-
lege de cuvînt... (*Încet, lui Pungescu:*) Ce
zici de fete, mări?

PUNGESCU: Au zestre oare?

BONDICI: Așa-mi miroasă... (*Cucoanei Chiriței:*)
Cucoană Chiriță, noi amîndoi sîntem gata
la poroncile d-tale și prea fericiți de a te
pute înlesni la orice-i dori în tîrgul nostru...

CHIRIȚA: Bunătatea d-voastră...

BONDICI: Ce să potriveștel... Primiți deocamdată
crațele noastre, ca să vă ducem la gazdă,
și cît pentru trăsură, n-ai nici o grijă... om
trîmete boii noștri ca s-o aducă.

CHIRIȚA: Bucuros!... (*În parte:*) Ce cuconași de-
treabă!... Cînd ar fi și holtei! (*Încet, fete-*

lor:) Dați brațul și mergeți pupuică... tot
pe vârful scarpilor...

TOȚI

Haideți împreună
Vesăli să pornim,
Și-ntr-o casă bună
Să ne găzduim.

BONDICI

(Aristiței, dindu-i brațul)

Demuazelă dragă, sînt pre fericit,
Că să-ți dau cu brațul m-am învrednicit!

PUNGESCU

(Calipsiței, asemenea)

Demuazelă scumpă, în veci n-oi uita
C-astăzi, la brațetă, merg cu dumneata!

CHIRIȚA

(în parte)

Unul zîce-i agă, celalalt spatar;
De i-aș prinde gineri, i-aș lua în dar!
Unul zîce-i agă, celalalt spatar;
De i-aș prinde gineri, aș da sărindar!

TOȚI

Haideți împreună
Etc., etc., etc.

(Boudici, Pungescu, Aristița și Calipsița ies la brațetă prin
dreapta. Chirița-i urmează puțin și se oprește. Neamțul,
care a stat tot în fund, iucepe a cînta din orgă.)

SCENA 4

Chirița; Guliță și ceilalți

CHIRIȚA (*oprindu-se*): Da'... Guliță? *Kirie elèison!*... că era să-mi uit odorul-n trăsură... (*Se întoarce și găsește pe Guliță lângă neamț.*)

GULIȚĂ: Nu pe aista, monsiu neamțule... cîntă pe cellalt. (*Bate din picioare cu minie.*) Nu pe aista, pe cellalt.

NEAMȚUL: *No! lasenzi şon gheen!*^a

CHIRIȚA: Ce-mi văzură ochii?!... O ieșit dimonu din trăsură!... și fără de blană!... Săracan de mine, c-a fi înghețat!... (*Aleargă la Guliță.*) Ce faci aici, diavoli?... Nu ți-am spus să nu ieși din contășul băbacăi?...

GULIȚĂ: Ei, m-am săturat de contăș ca de mere acri...

CHIRIȚA: Auzi?... Ian privește cum i s-o roșit nasul!... Parcă-i o sfeclă digerată! (*Îi șterge nasul cu batista.*) Doamne! Doamne! ce păcat cu niște plozi!... Măi Ioane, adă blana din trăsură... L-a lovi un giunghi și mi-a fi mai mare beleua. (*Feciorul aduce o blană din trăsură.*)

FECIORUL: Iaca șuba cuconășului...

CHIRIȚA: Și voi... chiori ați fost de l-ați lăsat să iasă dizvălit?... Vină să te-mbrac, pacatul.. Ei, vină azi și nu mă supăra.

GULIȚĂ: Nu mă supăra nici mată.

CHIRIȚA: Auzi, plodu?... Las', că ți-o arăta eu... (*Îl îmbracă cu de-a sila.*) Șăzi binișor!... nu crîcni!... țîst!... să nu-ți aud gura!...

^a — *No! lasenzi şon geen!* (def., germ., *No! Lassen sie mich schon gehen!*): No! lasă(-mă) să plec!

GULIȚĂ (*zbătîndu-se*): Nu vreu, nu vreu. (*Plînge.*)

Las', că te-oi spune eu babacăi...

CHIRIȚA (*trăgîndu-l tîrîit*): Ce face?!... Of! c-o să mă nebunească dimonu!... Parcă văd că iar are să m-apuce rastu... Ascultă, Gulița nineacăi; hai, că ne-așteaptă țîfacele.

GULIȚĂ (*trîntîndu-se la pămînt*): Nu-mi pasă mie de țîface... nu merg!

CHIRIȚA: Ei, vină, că-ți cumpăr minavetu cela. . știi mată...

GULIȚĂ: Cumperi?... Dacă-i așa... ie-mi-l pe-aista. a lui monsiu neamțu. Vină cu noi, monsiu neamțule...

NEAMȚUL: *Gut... gut... ser bevol^a.*

CHIRIȚA (*în parte*): Las' să te văd eu acasă, paca-tule, c-apoi ț-oi da un minavet de nu l-îi putè ducè... Măi Ioane, rămîi aici cu țiganca, ca să păzîți lucrurile păn' ce-or veni boii să rîdice trăsura... Da' doar îți perde vro cutie... c-apoi sfîntu Neculai îi gata! (*Placă cu Guliță spre dreapta.*)

SCENA 5

Cei dinainte; Văduva Afin, Sărdarul Cu-culeț

AFIN: Ce minune!... Cucoana Chirița?!

CHIRIȚA: Cucoana Nastasîca!

AFIN: Bine-ai venit!

CHIRIȚA: Bine-am găsit! (*Se sărută.*)

AFIN: Da' ce vînt te-o adus pe la noi, soro dragă?

^a — *Gut... gut... ser bevol* (germ., *Gut... gut... sehr wohl*);
Bine... bine... foarte bine.

CHIRIȚA: Mi-am adus fetele, de cîșlegi, după obicei. (*Încet:*) Da' d-ta, cum te întîlnesc singură... lîngă barieră?

AFIN: Am ieșit puțin ca să mă primblu afară din tîrg, că pin tîrg îi potop... te ferească Dumnezeu!...

CHIRIȚA: Da', bine... pe gios?... Ha?... Ei, dă... nu te roși, soro dragă... Lumea-i lume, și tinereța... Ce te sastisăști?... Între noi...

AFIN: Da' nu mă sastisăsc, soro, nicidecum... Mă primblu pe gios, pentru că așa-mi place. Am venit cu sărdariul Cuculeț.

CHIRIȚA: Cu sărdariul? (*În parte:*) Hm! mititica..

CUCULEȚ: Sărut mînele, cucoană Chiriță.

CHIRIȚA: Plecăciune, arhon sărdar. Tot la Agie ești?

CUCULEȚ: Director și supusă slugă. !

CHIRIȚA: Și la mai mare!

CUCULEȚ: Amin!

AFIN: Da'... unde-s ducile?

CHIRIȚA: Îra!... ba că chiar!... unde-s?

AFIN: Ha, ha, ha!... pe mine mă-ntrebi?

CHIRIȚA: Bine zîci, săruta-ț-aș ochii... S-o pornit de-aici, la brațetă cu doi cavaleri...

AFIN: La brațetă?... cu doi cavaleri?...

CHIRIȚA: Precum zîci, soro: unul, aga Bondicescu, și cellalt, spatariul Pungescovici... doi bujori, surioară, două zarnacadele!

CUCULEȚ (*în parte*): Bondicescu? Pungescovici?... Mare poznă! (*Scoate un răvaș și-l citește.*)

AFIN: Ei bine, și-ncotro o apucat tuspătru?

CHIRIȚA: Hoisa, pe șoșă...

AFIN: Dar îi cunoșteai mai de mult?

CHIRIȚA: Ba, cît hăciu!... Mi-o ieșit în drum, să-mi deie agiutor; că nu știi, soro, ce-am pățit?... m-am troienit!... Și să vezi d-ta:

Mă pornesc de la Bîrzoieni... și încă bărbatu-meu îmi zîcea: Soro dragă, nu te porni... stăi..., cînd, ce să vezi?...

AFIN: Apoi bine, cucoană Chiriță, să poate să-ți lași copilele pe mîna unor necunoscuți?... Cine știe ce berbanți?...

CHIRIȚA: Pușche pe limbă-ți... vai de mine! că începe a mă umfla grija din tălpi... mă furnică sudori pe spate... Iaca pozna gata!... Nu cumva să zăresc pe șoșă? (*Se apropie de culise și caută înîntre.*)

CUCULEȚ (*în parte*): Sameșul din Focșani îmi scrie, cu poșta de astăzi, despre un Bondici și un Pungescu, doi coțcari care o dizbrăcat lumea pe-acolo... și mă sfătuiește să-i privighez de aproape... Oare tocmai ei să fie?

CHIRIȚA: Nimică! Tufă!... O întrat fetele-n pămînt!... Vai de mine! Arhon sardar, nu mă lăsa!... De-a afla bărbatu-meu, zău, am sfeclit-o!... Ioane, aleargă; ba... ba... stăi la trăsură... Arhon sardar... rîdică toată Agia în picioare!... Săraca de mine!... așa pozna!... să-mi fure fetele de la ochi!... Hai, degrabă cu toții să le căutăm... Biata Aristița!... Biata Calipsîța!... Sfinte Mina... să știi că-ți dau șapte paraclisuri!...

Degradă, degradă,
Cu toți s-alergăm;
Să mergem în grabă
Să le căutăm.
Vai, biete! fete!
Că le-am prăpădit,
Și le-am dat pe bete...
De-acum m-am topit!...

(Neamțul începe a suna un valț.)

CHIRIȚA (*furioasă, aleargă de împinge pe neamț*):
Da' du-te pîrlui, șonțule, cu țîrluțoarea asta.
(*Lunecă.*) Carnaxî! că era să mă prăbușesc!

TOȚI

Degradă, degradă
Etc., etc., etc.

(Toți alerg în dreapta; Chirița trage de mînă pe Guliță, care trage, asemenea, pe neamț de poala surtucului. Feciorul boieresc și țiganka rămin în urmă trăsura.)

C o r t i n a c a d e.

ACTUL II

Teatrul reprezintă o odaie mare cu patru uși: una în fund, care dă în tindă; una în stînga, pe al doilea plan, care duce în ietacul Chiriței; două în dreapta, dintre care una, cea pe întăiul plan, se deschide în apartamentul Aristiței și Calipsiței, iar cea de mai în fund, în odaia lui Guliță. În fața cu ușa apartamentului fetelor este așezată, lîngă păretele din stînga, o măsuță cu o besactă deschisă și cu gavanoșele de dresuri, păișoare de făcut sprincenele și un bust de carton. În dreapta, lîngă ușa din fund, o masă mare cu rochii întinse pe dînsa. Scaune etc...

SCENA 1

Chirița (șede dinaintea toaletei și-și face sprincenele),
Țigancă (calcă rochii, în fund)

CHIRIȚA

(cîntă)

Ochii și sprîncenile
Fac toate pricinile...

(Se aude în odaia lui Guliță un minavet.)

CHIRIȚA (*răsărind*): Iar!... O să mă năucească trîntoru cu minavetu lui! Cît îi zîulica de mare tot țîrlîiește... de urlă cîinii mahalalei... Fa, fa Ioană, du-te de zî cuconașului să tacă, că m-am săturat de mōjîcă ca de mere pădureță... îmi vine acru... (*Țigancă intră*)

în odaia lui Guliță.) Așa mi să cade, dacă mă potrivesc eu de-i cumpăr minavetu cela de la neamț. Las' că țin cît dracu pe tată-său... Tronc! că mi-o dat nucușoară-n ochi... Fa!... fa!... (*Țiganca vine înapoi.*)

ȚIGANCA: Aud, cucoană.

CHIRIȚA: Mă rog, ce ți-am spus cînd ți-am poroncit să-mi gătești păișoare cu bumbac pentru sprîncene? aud?...

ȚIGANCA: Mi-ai zîs...

CHIRIȚA: Nu ți-am zîs să mi le faci subțiri?...

Ian vezi cum mi le-ai meșterit... Parcă-s buzdugane de vel-armaș din vremea Domnilor greci!...⁶

ȚIGANCA: Da' lasă, cuconiță, că-s tocmai cum trebuie... Doar ți-am mai făcut eu pămătu-furi și badanale de sprîncene.

CHIRIȚA: Cum ai cîrîit?...

ȚIGANCA: Niciodată nu ți-ai făcut așa de frumoase sprîncene... parcă-s două lipitori umflate...

CHIRIȚA: Înghinate-s cum trebuie?

ȚIGANCA: Dizghinate... dizghinate...

CHIRIȚA (*strănutînd tare*): Pe brață!... M-a fi pominind d-lui, Ioană.

ȚIGANCA: Te-a fi pominind, cucoană.

CHIRIȚA: Cînd ar fi față suflețălul, să mă vadă... cum și-ar mai răsuci mustețile!... (*Iar strănută.*) Iar mă pominește!

Ochii și sprîncenile
Fac toate pricinile,
Și cu foc și cu pîrjol,
Pe Amor îl dau de gol.
Cînd un tinerel îți place
Ș-amorez voiești a-l face,
Cît mi-l iei puțin la ochi,
L-ai trecut cu dediochi.

Cît îi joci și din sprîncene,
De amor să umflă-n pene.
Cît din buză mi-i zîmbești,
Chiar pe loc îl nebunești.
Iar de-i faci ș-așa din mînă...
Îi calare pe prăjină!

(Se aude iar minavetul în odaia lui Guliță.)

CHIRIȚA: Iar! iar!... Valeu! că mare pacate c-un plod!... Îmi vine să latru! (*Aleargă la ușa lui Guliță.*) Țîst, diavoli, că mă bagi în ipohondrie!

GULIȚĂ (*din odaie*): Las', nineacă, că învăț mî-jîca.

CHIRIȚA: Ț-oi da eu acuș o mîjică, trîntorule, de nu-i putea-o înghiți! (*Întră în odaie.*)

ȚIGANCA: Vai de mine! ce pacate pe capu meu de cînd am venit în Ieșul ista!... Ba îmbracă pe cucoana... ba gătește dudușile... ba calcă rochii de bal... ba arde nucușoară de sprîncene. Mă mir cum nu-s-o săturat de zbănțuit!... Ieri o fost la fteatru, și-n astă-sară merg la bal, la Afinoaia; ș-apoi și alt pacat! că încep a să-mbrăca de pe la toacă... Îmi vine, zău, să ieu cîmpii.

(Se aude dînd palme în odaia lui Guliță, și Guliță plîngînd.)

CHIRIȚA (*întrînd*): Ia așa!... mai bine-i scînci tu decît oi turba eu... Ce miroasă-aici a pîrlit?... Arde ceva, vro petică?... (*Aleargă la masa cu rochii de ridică una și o arată arsă în poale.*) Iaca pozna! c-o lăsat cioara feru pe rochii... destulă treabă!... Ian privește... rochie de bal îi asta?... Ei! apoi să n-o ucizi în bătaie?! Bunătate de rochie cumpărată la Leiba Grosu⁷ cu o mulțime de bani: două-

zăci ș-atîți de jumătăți de irmilici noi!...
(*Aruncă rochia în obrazul țigancei.*) Na! stă-
hie-mpelițată... mănînc-o friptă cum îi... și
lipsăști din ochii mei, că întru acuş într-un
pacat.

ȚIGANCA: Cuconiță...

CHIRIȚA: Lipsăști, îți zîc!... pei, că te zgîrii!...

(Țiganka fuge în odaia Chiriței.)

CHIRIȚA (*plimbîndu-se furioasă*): Uf! că nu mai
este de suferit! De cînd am venit în Ieș,
ca să-mi mărit fetele... am prins la isteri-
cale ca o cherățiță... Poftim!... Cu ce-oi
să mă duc eu acum la balul Afinoaiei?...
Trebuie iar să-mi pun rochia cea de catifă
roșie și turlubanu cel cu pene stacoji... ca
să mai aud iar vrun obraznic zîcînd că sea-
măn cu Nastratin Hogeia, ca mai dăunăzi,
la bal-maschè^a... Nu-i de suferit, nu-i de
suferit și pace!

Dumnezău să te ferească
De cutremur și de foc,
De ghipcani ce stau în loc
Și de slugă țigănească.
Și de-acele slugi plecate
Ce să-nchin, te lingușesc
Păn' ce-ți sar deodată-n spate,
Și ca corbii te ciupest.
Așa slugi le e de fugă,
Sau de ele sîngur fugi...
De nu vrei s-agiungi chiar slugă
La așa plecate slugi...

(Se aude afară următorul dialog:)

a — *Bal maschè* (fr., *bal masqué*): bal măscat.

AFIN: Acasă-i cucoana?

FECIORUL: Acasă; dar să ghilosăște acum.

SCENA 2

Chirița; Afîn, Luluța

CHIRIȚA: Auzi, tontu? (*Alcargă la ușa din fund și o deschide.*) Cucoană Nastasîcă... poftim! nu te potrivești...

AFIN: Poate că te deranjarisăsc, cucoană Chiriță?... dar n-am vrut să-ți trec pe la poartă ca o străină...

CHIRIȚA: Cum să mă rînjarisăști⁸ tocmai d-ta?...

LULUȚA (*în parte*): Rînjarisăști?... ha, ha, ha!...

CHIRIȚA: Iaca și Luluța!... Ai scos-o din pasion astăzi?...

AFIN: Dar', pentru că mîne îi duminică.

CHIRIȚA: Da' vezi ce frumușică-i, diavoloaica! Îți vine s-o mănînci de vie.

LULUȚA: Să mă mănînci?... mersi. (*În parte:*) Și n-are macar nici dinți.

CHIRIȚA: Ha, ha, ha!... Bat-o norocul! Nostimă-i!... Vină să te sărute mătușica, Luluță dragă... (*O sărută.*)

LULUȚA: Alei! *maman*^a... ce-o pățit mătușica de și-o pus lipitori pe frunte? (*Arată sprînce-nele Chiriței.*) O doare capu?

CHIRIȚA: Eu, lipitori?!...

AFIN: Ce lipitori?... Unde vezi tu lipitori...

LULUȚA: Ha, ha, ha!... ba-s sprîncene... și una-i numai pe jumătate!

^a -- Mamă (*fr.*).

CHIRIȚA: Ha, ha, ha! (*În parte:*) Cum i-aș suci
gîtu cînd ar fi a mea!

LULUȚA: *Maman*, să-mi cumperi și mie o păreche
de sprîncene din tîrg, ca să le pun păpușai
de Anul Nou.

AFIN: Bine, bine, ț-oî cumpăra; taci din gură.

CHIRIȚA: Da' de ce să tacă, soro? Las' să vor-
bească copila... că zîce tot niște lucruri...
Să cunoaște că învață la pasion...

LULUȚA: Pansion, mătușică... nu pasion.

CHIRIȚA: Fie și pansion, că doar nu m-o crescut
mama cu gubernată, ca să știu nemțăște⁹

LULUȚA: Guvernantă, mătușică, nu gubernată...
Da' bine, mătușică, așa vorbiți pe-acolo,
prin provincie?...

Guvernanta ne-o pus nouă
Că vorbiți o limbă nouă:
Cînd e vorba de parchet?
Zîceți curat că-i pichet.
Cînd e de tapisărie?
O numiți patisărie.
Cînd de botine de glanț?
Zîceți botoaie cu clanț.
Un ceasornic hronometru?
Îl numiți cu barometru
Ș-orice lucru de bonton?
Monton, zebon sau triton!

CHIRIȚA: Ha, ha, ha! Ce giuvaer îi! Ha, ha, ha!
(*În parte, furioasă:*) Ce triton ț-aș trage
eu, trîntorule... (*Tare:*) Ha, ha, ha! are
un duh cît șapte, și dă dintr-însa niște vorbe...
Ha, ha, ha!

AFIN: Mă rog, să nu mi-o diochi...

CHIRIȚA (*scuipînd*): Ptu... ptu... ptu...

LULUȚA (*culegînd un pai, jos*): Na! că ț-o sărit un dinte, mătușică.

CHIRIȚA (*spărietă*): Un dinte? (*Se răpede și ie paiul.*) Ce dinte?... un pai!...

LULUȚA: Altă dată să știi, mătușică, că aici în Iași nu este obicei să faci ptu, ptu în obrazul altora... nu-i frumos...

CHIRIȚA: Auzi pacatu?... auzi cum m-o înșălat?... de mi-o sărit inima din loc!... Să-ți spun drept, soro dragă, ți-i hazlie Luluța... dar îi cam obrăznicuță... adică, să nu te superi.

AFIN: Madmuazelă, cere pardon mătușicăi.

LULUȚA: Bai... bai...

AFIN: Nu vrei?... cînd îți poroncește *maman*?... Apoi, să te duci degrabă la caraul, și să nu crîcnești...

LULUȚA: Mersi, *maman*. (*Se închină; în parte:*) Tot mă dureau picioarele; mai bine-oi șadea pe scaun.

(Se duce de se pune pe scaun înaintea toaletei, și, în toată vremea scenei următoare, se apucă de face sprincene și musteți bustului de carton ce este pe masă...
îi pune roșu și-i așează zulfii.)

CHIRIȚA (*în parte*): Bine i-o făcut. (*Tare:*) Da' de ce treabă, soro dragă?

AFIN: Las' să mai prindă la minte, că-i pre ne-bună... Da' ia spune-mi, mă rog, ce fac copilele d-tale?

CHIRIȚA: Aristița și Calipsița?... Să gătesc de bal pe deseară, la mată.

AFIN: De pe acum?... De abiè o tocat...

CHIRIȚA: Știi mată cum sînt fetele, cînd să gătesc de bal... Ba le trebuie una.... ba alta... și, cînd te trezești, o înnoptat detot... De aceea-i mai bine să să apuce de tualetă încă

cu zîuă... povestea vorbei: însuratul devreme
și mîncarea de dimineată...

AFIN: Apropò de însurat... nu s-o înfătoșat nici
un holtei ca să ceie duduile?

CHIRIȚA: Of! bată-i concina holtei!... că asta
mă mănîncă pe mine... Ai fete, soro, ai și
peri albi... Zîce că este la ftiatru un cîntic
cu of, of, of...

AFIN: Îl știu... cel din *Peatra din casă*...

CHIRIȚA: Nu știu din ce peatră a fi; dar nu-ți
uita vorba... L-am auzît odată la Botoșani,
și de-atunci-mi huieste necontenit în cap,
ca un bondari. Am să ți-l cînt:

Of, of, of, ce supărare
De-a avè o fată mare!

AFIN: Da, îl știu, soro... l-am auzît...

CHIRIȚA: Nu-ți uita vorba...

O hrănești
Ca s-o crești,
Ș-apoi trebuie să pornești
La vînat
Pin cel sat,
Ca să-i cauți un bărbat.

AFIN: Și celelalte; destul... îl cîntă și țigani,
de ne asurzăsc.

CHIRIȚA: Nu-ți uita vorba...

De-i flăcău
Nătărău,
Te închini la duhul său.
De-i ghebos,
Urîcios,
Îi zîci nostim și mumos;
Și-i zîmbești,
Îl slăvești,

Doar să-l poți să-l ginerești.
(Împreună:)

CHIRIȚA

Of, of, of, ce supărare
De-a avè o fată mare!

AFIN

Of, of, of, ce supărare
Cu-o nebună ce leac n-are!

CHIRIȚA: Ei, apoi închipuiește-ți acum, soro...
dacă cu o singură fată ai atâte supărări, dar
cu două?... Când ai două cucoare mari ca
mine?...

LULUȚA (*în parte*): Are cucoare mătușica?... Am
să-i cer să-mi deie una mie.

CHIRIȚA: Îra!... surioară dragă... eu te țin de
un ceas în picioare.. alei!... Ia, așa pățasc
de cîte ori gîndesc că am fete de mări-
tat; îmi perd mințile. (*Aduce scaune.*) Po-
tim de șazi, mă rog... și mă iartă.

AFIN: Foarte-ți mulțămesc... că trebuie să mă duc
îndată acasă pentru ca să port de grijă despre
cele trebuincioasă pentru bal.

CHIRIȚA: Da' ian mai șazi... pentru hatîrul meu...
Să mă vezi moartă... să mă-ngropi, de te-i
duce.

AFIN (*în parte*): Vai de mine! că mi-am găsit
beleua... (*Șede.*)

CHIRIȚA (*puindu-se pe un scaun*): Ș-așa cum îți
spuneam: zîc într-o zî boieriului: — Irate!
știi c-avem două fete mari? — Ba ce mari,
îmi răspunde sufletălu, coșcogea!... cît
niște zdragoni! (Bărbatu-meu îi tare muca-
lit, bată-l-ar norocu c-un car de galbeni!)
— Ei bine, îi zîc eu, gîndit-ai, dragă, să le

mărităm? — Hai, hai! le-am găsit doi bărbați șucadă. — Care și care? — Paharnicul Brustur și căminariul Cociurlă, vecinii moșiei noastre. — Brustur și Cociurlă?... Elei, frate... cum o să-mi dau fetele după niște boierinași de țară?... Fete frumoșale... tinerele... curățale... hărnicile... cu franțuzasca lor... cu ghitarda lor... cu cadrilu lor... gospodine bune... iconoame... cetite... giucate... pricopsite... să le fac eu, pe una Brusturoaie, și, pe cealaltă, Cociurloaie... Atunci s-agiungă!... — Ia, Brusturoaie, ia, Cociurloaie... mai bine decît or mocni ș-or îmbătrîni în casa părintească... Brustur și Cociurlă au moșioare bune, au bănișori buni... au vițișoare bune. — Ei! și pentru că au vite, de aceea să-mi fac eu blăstămul ca să le dau copilele?... Ba, cît îi cucu!... Ș-or pune d-lor pofta-n cui! — Ba nu ș-or pune-o, pentru că le-am făgăduit. — Ba ș-or pune-o. — Ba nu ș-or pune-o. — Ba ș-or. — Ba nu. — Ba ș-or. — Ba nu. — Ah... ah! ș-am leșinat!...

AFIN: Ai leșinat?

CHIRIȚA: Fără doar și poate... Da' știi? Lată!... Cînd m-am trezît, bietu sufletălu' își smulgea mustețile de deznădăjduire! Și pentru ca să mă liniștească, mi-o făgăduit să mă lase ca să vin în cîșlegi la Ieș, cu fete cu tot.. pentru ca să cerc doar le-aș pute mărita aici... Însă mi-o hotărît ritos că de n-oi izbuti să prind gineri prin Ieș până la sfîrșitul cîșlegilor, apoi îmi brusturește și-mi cociurluiește odoarele, ca mai bine.

AFIN: Ei, și pîn-acum nu s-o arătat nime?

CHIRIȚA: Cum nu?!... Întălegi că îndată ce-am sosît aici mi-am scos fetele la ivală... pe

la ftiatru, pe la suarele... ghilosîte, gătite, împopoţonate, îmbrăcate tot după modă... Ce dracu să faci?... Dacă ai giuvaeruri, trebuie să le arăţi.

AFIN: Şi, în sfîrşit?

CHIRIȚA: În sfîrşit, am prins doi în capcană... dar însă nu mi-o pominit nici bechi de Isaia dăntuieşte.

AFIN: Cine şi cine?

CHIRIȚA: Aga Bondicescu şi spatariul Pungescovici!... Ştii, tinerii cei doi care pornisără cu copilele la braţetă, cînd ne-am troienit în Păcurari, şi care i-am întîlnit întrînd tuspatru la han la Pîrlita¹⁰?... Bondicescu, soro, şi Pungescovici...

AFIN: Da, îi ştiu... i-am zărit cînd ţi-ai luat fetele înapoi. (*În parte:*) Sardarul Cuculeţ mi-o vorbit de ei ca de nişte berbanţi.

CHIRIȚA: Aud?...

AFIN: Mă rog... îi cunoşti?

CHIRIȚA: Cum nu?!... Vin în toate zilele să ne vadă. (*Încet:*) Şi ştii una?... Pare-mi-să că li s-o aprins călcăile...

AFIN: Aş!

CHIRIȚA: Ce-ţi spune Chiriţa!

AFIN: Da' n-ai cercetat... ce sînt?... de unde-s?... ce stare au?

CHIRIȚA: Ce atîta cercetare... cînd unu-i agă, şi cellalt spatari!... Ş-apoi tineri, soro... cu vorbă, cu ighemonicon... cu tabieturi... iar nu ca Brustur şi Cociurlă... groşi în ceafă şi morocănoşi... Aşa gineri mai vin de-acasă, şi să vezi... (*Vorbeşte la urechea Afinoaiei.*)

LULUȚA: Uf! m-am săturat de caraul.

AFIN (*apropiindu-se de Luluţa*): Da' ce te-ai apucat acòle de făcut?

LULUȚA: *Maman*, am gătit păpușa de bal... I-am făcut sprîncene... am boit-o cu roș... i-am pus benghiuri ca la mătușica... Ia vezi cît îi de...

AFIN: Sprîncene?... benghiuri?... roș?... Da' unde le-ai găsit toate aceste?

LULUȚA: În besăcteua mătușicăi.

CHIRIȚA (*furioasă*): Ha? în besăc... Iaca dimonu... că mi-o cotrobăit toate lucrurile... (*Merge de ascunde gavanoșelele în besectă.*)

AFIN: Madmuazelă, nu-i frumos... (*Pufnește de rîs.*)

SCENA 3

Cei dinainte: Guliță

GULIȚĂ. (*alergînd cu un răvaș din odaia lui*): Nineacă, nineacă... iaca un răvaș de la băbaca. (*Se oprește rușinat, văzînd pe Afinoaie și pe Luluța.*)

CHIRIȚA: Un răvaș de la d-tui?... Adă-l încoaci... (*Ie răvașul și-l deschide.*) Cu voia matală, cucoană Nastasîcă...

AFIN: Poftim...

LULUȚA (*în parte*): Ah, mon Dieu!... *quel drôle de monsieur!*^a

(În toată vremea cîțirei scrisorii, Guliță se uită la Luluța și umblă impregiurul ei. Luluța îl privește cu dispreț.)

CHIRIȚA: Cum îmi bate inima!... parcă-mi vestește ceva... (*Citește:*) «Sărut gurița matală, scumpă Chiriță. Mai întăi, nu lipsăsc a cerceta despre întregimea sănătății matală și

^a — Vai, Dumnezeuul meu!... ce cuconaș caraghios! (*fr.*).

a copiilor, ca aflînd că să află așa precum dorește inima mea, nu puțin să mă bucur sufletul meu de soț și de părinte; al doile, vei ști că din mila pronie cerești mă gășesc și eu sănătos... însă Fifița o răposat de jîgăraie!» (*Vorbit:*) Fifița o răposat?... Mare minune!...

GULIȚĂ: O crăpat!... Bine-o făcut, că mă mușca tot de nas.

CHIRIȚĂ: Taci, varvarule!... Biata Fifița!... Cînd ai ști, cucoană Nastasîcă, ce cățalușă... numai atîtica; și cînd hămăia, nici nu-i auzeai glasul... ia așa: ham, ham, ham...

LULUȚĂ (*în parte*): Auzi cum latră?

CHIRIȚĂ (*ștergîndu-și ochii*): În sfîrșit, așa i-o fost scris; toți sîntem muritori! (*Citește:*) «Al triile, te înștiințaz că cîșlegile să apropie de sfîrșit... drept care îți poronesc să-ți iei catrafusăle și să vii înapoi îndată, la Bîrzoieni, ca să facem cununia cu paharnicul Brustur și cu căminaru Cociurlă, căci la dimpotrivă vin eu însumi la Iași, ca să vă umflu pe sus cu nespus în masă. Al d-tale soț supus și iubit... Grigori Bîrzoii ot Bîrzoieni. 15 ghenarie 1844.»

GULIȚĂ: Băbaca are să vie aici!... E! bine-mi pare!... am să-i cînt toată zîua din minavet!...

LULUȚĂ (*caută la Guliță cu mirare, și pe urmă îi întoarce spetele.*)

GULIȚĂ (*Luluței*): Din minavet...

CHIRIȚĂ: Ai văzut, dragă cucoană Nastasîcă, ce-mi scrie d-lui?... Ce mă sfătuiești să fac?...

AFIN: Știu eu?...

CHIRIȚĂ: Știi ce?... Îmi vine să-i strîng cu ușa pe Bondicescu și pe Pungescovici, ca să-mi hotărască odată, ce gînduri au?... Mi-i că

m-oi trezî deodată cu bărbatu meu, Țop
în spate... ș-apoi, așa-i c-am codălghit-o?...

AFIN: Fă cum îi socoti, dragă cuconă Chiriță...
dar eu una te sfătuiesc să nu te grăbești până
nu-i afla lămurit cine sînt tinerii.

CHIRIȚA: Elei, dragă!... da' nu ți-am spus de
atîte ori că' unu-i agă, și cellalt, spatari?
(În parte:) Nu cumva vre să-i păstreze pentru
trîntorul ei?...

AFIN: În sfîrșit, îi treaba d-tale, Eu mă duc...
dar nădăjduiesc că nu-i lipsî deseară la bal.

CHIRIȚA: Cum, Doamne iartă-mă! să lipsăsc?!...
cînd am fete de căsătorit?!

AFIN: Hai, Luluță, și zî bonjur mătușicăi.

LULUȚA (făcînd compliment): Bonjur.

CHIRIȚA (imitînd-o): Îi poznă de nostimă!...
(O sărută.)

LULUȚA (în parte): Știrba-baba-cloanța.

CHIRIȚA (în parte): Ce-o zîs?... Hei, că nu ești
a mea, pacatul!

(Împreună:)

CHIRIȚA, GULIȚĂ

Adio! În astă-seară
Vom veni cu toți la bal,
Să-ngropăm în veselie
Acest vesel carnaval!

AFIN, LULUȚA

Adio! În astă-seară
V-așteptăm pe toți la bal,
Să-ngropăm în veselie
Acest vesel carnaval!

AFIN

Să nu mă dai de sminteală...

CHIRIȚA

N-ai, soro, nici o-ndoială,
Căci am fete, fete mari:
Două june porumbiță,
Două blinde cânăriță...
Și le caut doi canari.

LULUȚA

Mătușică, dinioare,
Ai zis că-ai două cucoare...

CHIRIȚA

(în parte)

Vai, ce drac împelițat!

LULUȚA

Ah! te rog, dă-mi una mie...

GULIȚĂ

(Luluței)

Poate-o vrei de giucărie?

LULUȚA

(în parte)

Oh, le drôle de petit fat!^a

(Împreună:)

Adio! În astă-seară
Ș.c.l., ș.c.l.

^a — Oh, puștiul prostănac (*fr.*).

SCENA 4

Chirița, Guliță, și pe urmă Feciorul

CHIRIȚA: Ei, de-acum hai degrabă la îmbrăcat...

Guliță, du-te de-ți pune straiile cele de Anul Nou și te fă pupuica, sufletul meu.

GULIȚĂ: Da' nu pot să mă-mbrac singur, nineacă...

CHIRIȚA: Auzi, coșcogè calindroi? Doamne! că alintat ai mai fost!... Măi ficior...

FECIORUL (*îmbrăcat în livrè strîmtă*): And, cu-coană. (*Vine pe ușa din fund.*)

CHIRIȚA: Iaca țuțuianu... și-o pus livreua... Ian să videm, bine-o lucrat-o jîdanu?

FECIORUL: Mă cam strînge la coate și-n spate.

CHIRIȚA: Da' ce vrei?... Să bălălăiești ca într-un sucman?... Așa-i moda-n Ieș.

FECIORUL: Nu știu ce mîncare a fi moda ceea... dar știu că mă strînge moda-n spate de-m ies ochii... Parcă m-o pus în teasc!

CHIRIȚA: Taci din gură... și mergi de-mbracă cucoi nașu. — Guliță, să nu mă dai de sminteală.

GULIȚĂ: Lezebon, mamau... eu acuș, sînt gata... cît ai bate-n palme. (*Iesă cu feciorul și intră în odaia lui.*)

CHIRIȚA: Acum, ian să-mi văd și fetele... (*Strigă:*) Aristițo, Calipsițo...

SCENA 5

Chirița, Aristița, Calipsița

ARISTIȚA } (*crăpînd ușa odăiei lor*): { Aud, mamau.
CALIPSITA }

CHIRIȚA: Da' veniți încoaci... Ce, Doamne iartă-mă,
de-mi faceți iții?

ARISTIȚA } (coborînd ochii): { Maman...
CALIPSIȚA }

CHIRIȚA: Ce-ați pățit astăzi de vă fasoliți așa?...

ARISTIȚA } : Nu sîntem încă îmbrăcate.
CALIPSIȚA }

CHIRIȚA (*în parte*): Bietele copile!... Ce ruși-
noasă-s!... Vezi dacă le-am crescut cum să
cade?... iar nu ca dimonu cela a cucoanei
Nastasîcăi, care dă la om fără băț. (*Tare:*)
Ei! cătați de vă-mpodobiți frumos și pu-
neți-vă nasul în talgere cu apă răce, să să
disroșească, hai! (*Fetele închid ușa.*) Doam-
ne!... Doamne! de cînd m-o adus păcatele
aici, am obosit ca un cal de poștă; ș-apoi
ce folos!... cuconașii din Ieș nici nu cata-
dicsăsc să să uite la bietele copile, parcă
ei sînt cu steua-n frunte.

Ce folos, vai! că am fete,

Porumbiță cucuiete,

Tinerele, frumușăle,

Curățale, hărnicele:

Cu cadrilul lor,

Franțuzasca lor.

Stăricica lor

Și ghitarda lor!

Azi, bonjurii cu lungi plete

Fug de fete cucuiete,

Și-ngrozîți de șotii răle

Fug de ele ca de iele!

(Se aude bătînd în palme în odaia fetelor.)

CHIRIȚA: Bat în palme copilele... (*Bate și ea în
palme.*) Ioană... Ioană!... Nici c-a veni azi,
surda!... Ioano! fa!... Să vede c-o adormit

strîgoaica... mai ştii ce?... Ian să videm...
(Întră în odaia ei. Se aude dînd o palmă
şi zicînd:) Na! somnoroasă!... să te-nvăţ eu.

ARISTIȚA } (din odaie): { Ioano!... Ioano!
CALIPSITA }

ȚIGANCA (ieşind din odaia Chiriței, cu părul zburlit,
şi intrînd în odaia fetelor): Iată-mă-s... iată-
mă-s... Ce este?...

CHIRIȚA (din odaie): Ioano!... Gheorghi!...

FECIORUL (ieşind din odaia lui Guliță): Aud, cucoană.
(Aleargă până la uşa Chiriței şi se întoarce
înapoi la uşa lui Guliță; pe urmă face îndă-
răpt şi intră la Chirița.)

GULIȚĂ (din odaie): Gheorghi!... Gheorghi!...

CHIRIȚA (din odaie): Ioană!... Ioană!...

ARISTIȚA } (din odaie): { Na! coţofană! (Se aude
CALIPSITA } dînd palme.)

ȚIGANCA (ieşind ameuşită, aleargă cînd la o uşă,
cînd la alta, şi, în sfîrşit, intră iar la fete,
care, în toată vremea asta, o tot cheamă):
Mare păcat!...

GULIȚĂ (încălţat cu o singură ciubotă, aleargă
după Gheorghi şi intră după el în odaia Chiriței):
Gheorghi!... Gheorghi!... da' vină de-mi pune
ciubota...

SCENA 6

Pungescu, Bondici

BONDICI (deschizînd uşa din fund, încet): Nîme
în tindă, nîme în odaie; tufă ca-n punga
noastră... (Deschizînd uşele:) Poftim, arhon
spatar, că aici sîntem la locul nostru.

PUNGESCU: Poftim d-ta întîi, arhon agă.

BONDICI: Ba... mă ferească Dumnezeu!... Poftim.
PUNGESCU: Ce se potrivește...

(Între odată amîndoi, rîzînd.)

BONDICI: Ne poftim ca oarecine la temniță.

PUNGESCU (*răsărînd*): Ia... nu pomeni dă temniță, neneo, că mă-nfior pîn-în unghii.

BONDICI: Pentru ce, neiculiță?... Pentru că ai pîrjolit mai dăunăzi la cărți pe sărdarul Cuculeț?

PUNGESCU: Precum zici... Acest onorabil sărdar e director la Agie, și am însemnat că el ne urmărește ca umbra, peste tot locul... Nu cumva oare vrea să ne joace vro coțcă?

BONDICI: Păn' la coțca lui, fora tu înainte cu coțca ta și zî: buni patruzăci.

PUNGESCU: Cu urma cincizeci... o știu! dar mi-e frică... de, ce să fac?... mi-e frică.

C-un director dă Agie
Nu e lucru dă glumit,
Căci el poate, -ntr-o mînie,
Să te puie la dubit.

BONDICI

Pentru ce să-ți fie frică?
Nu ești, neneo, vel-spatar?

PUNGESCU

Azi spătar e chiar nimică...

BONDICI

Înțăleg... fii agă dar.

PUNGESCU

Agă? Agă? Bine, fie!

Rangu-i nobil și-l primesc.
Însă...

BONDICI

Însă?

PUNGESCU

De Agie

Eu mă tem și mă feresc.

BONDICI: Ei, geaba! nici c-oî să pot să-l fac om...

Da' oare unde să fie cucoanele de gazdă?

PUNGESCU: Poate c-o fi dormind după prînz...
obiceiul pămîntului."

BONDICI: Aș! obiceiurile cele bune să perd pe
toată zîua... Însă, apropò... cum mergi tu
cu curtea?

PUNGESCU: Cu Curtea... îi trag opoziție pã zdrea-
văn pîn' ce-oî prinde un os... tot obiceiul
pămîntului.

BONDICI: Ha, ha, ha!... Eu te-ntreb de curtea ce
faci demuazelelor!

PUNGESCU: Merg țeapăn... Da' tu?

BONDICI: Vîrtos... Ei, apoi ce facem?... Ne însu-
răm?

PUNGESCU: Zestre este?

BONDICI: Trebuie să fie, că-s de la țară... și știi
tu că la țară să-ngrașă bobocii.

PUNGESCU: Bobocii?... Vreai să zici gîscănașii?

BONDICI: Bine-ar fi să ne luăm de vorbă, în sfîr-
șit, cu cucoana Chirița, cu nineaca.

PUNGESCU: Bine, da!... Începe tu, că ești mai
ischiuzar.

BONDICI: Numai de s-ar înfățișa. Oare unde să
fie?... Ian cată pintre uși.

PUNGESCU: Să trag o repede aruncătură dă ochi?...
Bine. (*Se apropie de ușa Chiriței și caută
înîntru.*)

BONDICI (*în parte*): Altă nu ne rămîne decît să ne însurăm, pentru ca să scăpăm de creditori și de lipsa de toate zilele... Duducile-s cam... dar apoi, vorba ceea: rău cu rău, însă mai rău făr' de rău!... (*Se apropie de de besectë.*)

PUNGESCU: Aoleo! ce-mi văzură ochii! Baba-și pune boia-n păr?... Al naibii! (*Merge la ușa fetelor de caută în odaie.*)

BONDICI: Bre! ce de gavanoșale cu dresuri... și alb, și roșior, și negru... (*Deschide besectea și găsește o hîrtie.*) Să vede că zugrăvește cucoana...

PUNGESCU: Ha, aferim, frumos... așa-mi mai vine la merchez... (*Trimitte sărutări în palmc.*)

BONDICI (*citind hîrtia*): Ce vād?... o foaie de zăstre!... Neiculiță... neiculiță, vin' degrabă să vezi...

PUNGESCU: Ce?

BONDICI (*citind iute*): Șaluri... stropitori... afumători!... (*Vorbit.*) Buni patruzăci!

PUNGESCU: Cu urma cincizeci... știu, da' ce-i?

BONDICI: Ascultă: (*Citește.*) «Foaia de zăstre a fiicelor mele Aristița și Calipsița.»

PUNGESCU: Aoleo!... Zi-nainte... cruce-ajută!

BONDICI: «Boccialîcul: două șaluri.»

PUNGESCU: Bun! Unu mie, unu ție!

BONDICI: «Două blane de jder, două de vulpe.»

PUNGESCU: Bun! Jderu mie...

BONDICI: Ba vulpea ție. — «Patru rochii de satin-tur... două de grudinap... două de micaton!»

PUNGESCU: Adică: satin turc, gro de Naplu și micoton... provincialism!

BONDICI: «Argintării... două afumători de argint în formă de mere domnești.»

PUNGESCU: Știu c-o să ne dăm fumuri...

BONDICI: «Două stropitori, tij de argint, în formă de pere cu frunzi poleite, 12 linguri de vermilion, patru chisăle de cristal, cu hulubi poleiți pe dînsăle, 12 pahare săpate cu slove nemțăști.»

PUNGESCU: Ce chefuri! Ce tabieturi!

BONDICI: «Tingiri, castroane și sahanе...»

PUNGESCU: Treci dincolo dă bucătărie.

BONDICI: «Două oghealuri de cutnie, patru perne de puf și opt prostiri cu marginile cusute la gherghеf...»

PUNGESCU (*răsucindu-și mustețile*): *Cheschevu^a*, mon-siu Bondici?...

BONDICI (*împingîndu-l cu umărul*): Du-te naibii!
— «Două apărători de păun.»

PUNGESCU: Aferim!... să ne apere cînd om dormi după-masă.

BONDICI: «Două prosoape de mire, berbelîcuri pentru ras, cusute de copile la gherghеf. — Două chisăle de tutun, tij, cusute de copile cu fluturi. Două tocuri de peptine, de catifè, tij cu fluturi. — Două calîfuri de imamele cu mușunachi, tij cusute cu fluturi de copile.»

PUNGESCU: Aoleo! ce dă mai fluturi! O să părem chiar grădini cu flori dă mac.

BONDICI: «Și, în sfîrșit, cîte 1500 galbini de fată; bani înaht, împărătești și cu zîmți.»

PUNGESCU: 1500 galbeni!... *Ișalà!^b mașalà!^c*... m-am făcut chiabur!

a — *Cheschevu?* (def., fr., *Qu'est-ce que vous dites?*): Ce (zici)?

b — *Ișalà!*: Bun e Dumnezeu! bravo! (*turc.*).

c — *Mașalà!*: Bravo! binel de minune! (*turc.*).

BONDICI: Mai bine era mai puțini fluturi și mai mulți galbini.

PUNGESCU: Lasă, neneo, că-s buni și ăia... Cu 1500 galbeni capital, îmi fac stare... Stos, paroli^a, chit a dublu^b, setlevă^c, chenslevă^d și nevasta mazù!... S-a mai văzutără dă alea... Da', ian spune-mi... ceva suflete dă țigani¹² nu-s în foaie?...

BONDICI (*întorcînd fila*): Ba, stăi... (*Citește:*) «Mai adaog la această foaie, de bun proeresul meu: zăce suflete de țigani lingurari... Șî închei zîcînd: să le fie de bine copilelor, ginerilor și tot neamului lor... Iscălit, banu Grigori Bîrzoî ot Bîrzoieni.»

PUNGESCU (*cu entuziasm*): O! Bîrzoî!... nu tă cunosc... dar, pre-a mea lege! te-aș băga în sîn dac-ai încăpea dă urechi!... Îmi vine să-i meșteresc un ștaier... (*Jocă.*)

(Împreună:)

Vivat! vivat! pentru noi
Soarta-ncepe-a fi cu nuri!
Vivat! vivat! amîndoi
Ne-am făcut boieri chiaburi!

a — *Paroli* (fr.): acțiunea de a dubla miza la un joc de cărți.

b — *Chit a dublu* (def., fr., *Quitte à double*): Fără miză dublă (expresie folosită la jocul de cărți).

c — *Setlevă* (def., fr., *Sept lève*): Șapte ia (expresie folosită la jocul de cărți).

d — *Chenslevă* (def., fr., *Quinze lève*): Cincisprezece ia (expresie folosită la jocul de cărți).

SCENA 7

Cei dinainte; Aristița, Calipsița

ARISTIȚA } (*ieșind din odaia lor, se opresc, zărind*
CALIPSIȚA } *străinii, și cobor ochii*): A!

BONDICI: Sărutăm mînușităle și picioarele dudu-
cilor...

ARISTIȚA } (*închinîndu-se ca copile mici*): { Monsiu...
CALIPSIȚA }

BONDICI (*înaintîndu-se*): De ce vă știți de noi,
care am fost totdeauna, sîntem și vom fi
în veci supusăle slugi a nineacăi d-voastră
și...

PUNGESCU: Și chiar adoratorii copilelor nineacăi.
(*În parte:*) Hait!... le-am turnat-o dă la
mertepea.

BONDICI: Dar'... adoratorii cei mai înflăcărați!
(*Încet, lui Pungescu:*) Pe care o iei tu?

PUNGESCU: Pă Calipsița.

BONDICI: Treci dincolo, lîngă ea.

PUNGESCU: Hait!... (*Trece lîngă Calipsița.*)

BONDICI (*Aristiței, cu foc*): Nu mă îndoiesc, du-
ducă Aristiță, că din ceasul ce Ț-am dat
brațul la Păcurari... ai înțales că te iubesc...

CALIPSIȚA: *Ui, monsîu^a...*

PUNGESCU (*Calipsiței, cu foc*): Sper, domnișoară,
că...

ARISTIȚA: *Ui, monsio...*

PUNGESCU *Ui?*

Dar', siarmantă demuazelă^b,
Anima-mi de columbelă¹³
În etern te va iubi!

^a — *Ui, monsîu* (def., fr., *Oui, monsieur*): Da, domnule.

^b — *Siarmantă demuazelă* (def., fr., *Charmante demoiselle*): Încîntătoare domnișoară.

CALIPSIȚA

(în parte)

Chel bonior^a!...

PUNGESCU

Aud?

CALIPSIȚA

Mersi.

BONDICI

Și eu, tij, o! duducuță,
Să fiu bufnă, să fiu cuță
Dacă nu te voi slăvi...

ARISTIȚA

Pur tujur?^b

BONDICI

Tujur!

ARISTIȚA

Mersi.

(Bondici și Pungescu se pun în genunchi.)

TOȚI

Ce mulțămire!
Ce fericire
Dă peste mine...

(Strănută odată cu toții.)

Fie-ți de bine!

c — *Chel bonior!* (def., fr., *Quel bonheur!*): Ce fericire!
d — *Pur tujur?* (fr., *Pour toujours?*): Pentru totdeauna!

SCENA 8

Cei dinainte; Chirița

CHIRIȚA (*ieșind din odaia ei și văzînd scena de mai sus, vine rapide și întinde minile deasupra lui Bondici și a lui Pungescu*): Amin! Vă blagoslovesc!... și la capul altor fete!

ARISTIȚA }
CALIPSITA } (*uimite*): { Maman...

CHIRIȚA: Ce *maman*?... ce vă sastisiți? parc-aș fi caua!... Vă iubiți? Să vă fie de bine!... Doar nu-s vitrigă... Ce doresc eu?... Fericirea voastră... Inima mea de mamă... Eu v-am crescut... (*Plînge.*) v-am hrănit... Luați-vă... însurați-vă... cununați-vă... împărecheți-vă... că hulubașii... și ca cărăbușii... Eu vă dau blagoslovenia mea... acum și purure și în vecii vecilor... (*În parte:*) Of! slavă ție, Doamne, că m-am cotorosît!...

BONDICI: Cucoană Chiriță... sîntem pătrunși până în suflet!... și crede că ne-om sili de a fi ginerii cei mai supuși... cei mai... (*Își șterge ochii; în parte:*) Căci n-am o frunză de ceapă!

PUNGESCU (*sufîindu-și nasul tare*): Cucoană soacră... las' pă noi.. atîta-ți zic.

CHIRIȚA: Te înțăleg, fătul meu... dragă arhon spatar... Noroc bun!

TOȚI

Ce mulțămire,
Ce fericire
A dat pe mine!

(*Strănută odată cu toții.*)

Fie-ți de bine!

CHIRIȚA: Amin și într-un ceas bun!

SCENA 9

Cei dinainte; Guliță, Feciorul

GULIȚĂ (*ieșind cu feciorul din odaia Chiriței, numai cu o ciubotă*): Nineacă... nineacă... zî feciorului să mă-mbrace.

CHIRIȚA: Da' cum? Încă nu te-ai îmbrăcat?

FECIORUL: D-apoi cînd era să-l îmbrac, că păn-acu m-ai ținut de ți-am pus boieua cea neagră pe cap.

CHIRIȚA: Ieși afară, tontule!... Guliță, mergi de grabă de te gătește, că să întîrzie.

GULIȚĂ: Lezebon, mamam... (*Întră în odaia lui cu feciorul.*)

BONDICI: Da' unde merg cucoanele? la teatru?

CHIRIȚA: Ba nu... la bal, la cûcoana Nastasîca a banului Afin.

BONDICI: Afin? Vrei să zîci Dafin?

CHIRIȚA: Ba Afin.

BONDICI: Ba Dafin...

CHIRIȚA: Dafin?... Să vede că acu-i moda de a-și anina un dobru. În sfîrșit, fie și Dafin... Dumnevoastră veniți la balul Afinoaiei?

BONDICI: Mai tîrziu... poate...

PUNGESCU (*încet lui Bondici*): D-apoi nu sîntem poftiți, neneo.

BONDICI (*împingîndu-l cu cotu*): Să ne dați voie a vă întovărăși până acolo.

CHIRIȚA: Bucuros... *Lipon^a*, hai să ne pornim... Guliță!... Guliță!...

GULIȚĂ (*din odaie*): Aud, nineacă.

CHIRIȚA: Gata ești, suflete?

GULIȚĂ: Ca ș-un purces... Iată-mă-s. (*Iesă din odaie cu minavetu în spate.*)

a — Așadar (*gr.*), (1875).

CHIRIȚA: Ce-mi văzură ochii?!... Cu minavetu vrei să mergi la bal?

GULIȚĂ: Cu minavetu... ca să le cînt cucoanelor.

CHIRIȚA: Ai nebulit?... Lasă dulapu din spate...

GULIȚĂ: Ei... nineacă.

CHIRIȚA: Dă-l gios, c-apoi te las acasă cu Ioana țiganka... Auzi! cu minavetu!... să părem că mergem cu colinda pin sat!... Haideți de-acum!...

TOȚI

Haideți toți cu vesălie,
Hai la bal să alergăm,
Și-n plăcerea cea mai vie
Până mîni să tot jucăm.

ȚIGANCA (*singură*): Slavă Domnului că s-o dus... ș-am scăpat!... Decît ai avea un stăpîn, mai bine șapte slugi. (*Se pune pe scaun.*)

CHIRIȚA (*viind înapoi cu fetele, zice à la canton a d e^a*): Așteptați puțin în scară, că ne întoarcem îndată... (*Fetelor:*) Veniți încoaci degrabă, să vă pun puțintel roș... ia așa; să fiți mai îmbobocite... și ceva benghiuri... așa... Dar ian să vă spun: doar îți fi morocănoasă, ca mai dăunăzi... Cătați să mai zîmbiți... să mai faceți cochetărismosuri ca la Ieș, că așa să mărită fetele.

BONDICI și PUNGESCU (*intrînd*): Pofțiți, cucoană Chiriță?

CHIRIȚA: Iaca... ia... Fa, Ioană, ie sama la focuri... și doar îi adormi...

ȚIGANCA (*în parte*): Ei... ba nu, că mi-a fi rușine...

CHIRIȚA: Haideți de-acum!

TOȚI

Haideți toți cu veselie,
Hai la bal să alergăm,
Și-n plăcerea cea mai vie
Până mâni să tot jucăm.

(Pungescu și Bondici dau brațul fetelor. — Chirița
ii urmează, și feciorul cu livrè le deschide ușa.)

ȚIGANCA (*picînd pe scaun, ostenită*): Uf!

C o r t i n a c a d e.

ACTUL III

Teatrul reprezintă un salon elegant, cu trei uși mari în fund, care dau în alt salon mare, de joc. — Ușă în stînga, pe al doilea plan, care duce în apartamentul văduvei Afin. — În dreapta, o canapă și scaune așezate în rînd, până în fund. — În stînga, pe întăiul plan, o masă de cărți cu toate cele trebuincioase: sfeșnice cu luminări aprinse, cărți și celelalte. — Prin părății salonului, candelabre pregătite pentru bal. — La ridicarea cortinei, ambele saloane sînt încă neluminate.

SCENA 1

Văduva Afin, Luluța, Feciori (în livrele)

(Arie din Baba Hîrca:

T a n a n a)

FECIORII

Las' pe noi,

Las' pe noi,

Că sîntem biv-vel ciocoi.

AFIN

Să vă văd acum la treabă,

De sînteți feciori detreabă,

Și-i așa cum zîceți voi,

Că sînteți biv-vel ciocoi!

FECIORII

I,as' pe noi
Etc., etc.

AFIN (*la ciocoi*): Ați înțales bine ce v-am poruncit?
Să aprindeți lumînările peste un ceas, și dacă
a veni Barbu¹⁴ cu tarafu lui, să-l puneți
la scară.

LULUȚA: Ca să-l bată?¹⁵... Da' de ce, sărmanu
bietu moș Barbu?

AFIN (*rîzînd*): Ba ca să cînte, cînd or veni musafirii.

(Feciorii iesă prin fund.)

LULUȚA: *Maman*... eu să joc, dacă m-a pofti cineva?

AFIN: Să joci?... (*În parte:*) Auzi d-ta întrebare?...
Un păcat cît o șchioapă de mică... Știi că, zău,
nu mai sînt copii în zîua de azi?...

LULUȚA (*cu bucurie*): *Plaît-il?*^a... Îmi dai voie!...
Quel plaisir!^b...

AFIN: Da' bine, Luluță, tu știi să joci?

LULUȚA: Cum să nu știu?!... Am învățat la pan-
sion și valțu, și cotilionu, și polca, și mazurca,
și cadril... toate danțurile.

AFIN: Frumos!... Dar ceva carte ai învățat?

LULUȚA: Și nemțăște, și italienește, și franțuzăște...
toate limbele.

AFIN: Afară de limba ta, limba românească?

LULUȚA: Apoi dacă nu știe nici madama...

(Se aude afară cîntînd lăutarii.)

a — Poftim? (*fr.*).

b — Ce plăcere! (*fr.*).

AFIN: Ce este?... Cine vine la bal de pe acum?!...
De-abiè o însărat, și nici macar nu s-o aprins
policandrele.

(Se aude glasul Chiriței, zicînd: «*Carnaxi!... Că era
să fac bica!*»)

LULUȚA: *Maman, maman!*... vine mătușica...

AFIN (*cu mirare*): Cucoana Chirița?... De pe acu?

SCENA 2

*Cei dinainte; Chirița, Aristița, Calipsița
și Guliță (toți în toaletă de bal, intră prin fund)*

CHIRIȚA: Of! slavă Domnului c-am agiuns cu capul
teafăr... Sărut ochisorii, cucoană Nastasîcă...
Doamne! da' rău îi pe ulița d-tale!

AFIN: Ca pe toate ulițele.

CHIRIȚA: Lehamete!... Am venit păn-aici cu zî-
lele-n mîină... Uliți îs aieste?... Pavè îi asta?...
Nu poți face doi pași făr-a fi... povestea
vorbei: cînd cu capul de peatră, cînd cu pea-
tra de cap... Ș-ăpoi vă mai lăudați cu Ieșul
dumilorvoastră... Cică-i capitalie... Așa capi-
talie!...

I

Acest tîrg ce-i zîc în lume
Unii Iașul, alții Ieși,
Însuși el, prin al său nume,
Te poștește ca să ieși;
Ș-are, zău, mare dreptate,
Căci în sînu-i de-ai intrat,
Crezi că multele-ți pacate
Chiar în iad te-o cufundat!

AFIN: Pentru ce așa asprime asupra lui, cucoană Chiriță?

CHIRIȚA: Pentru ce?!... Mă mai întrebi pentru ce?!

II

Aici glodul, colbăria
Pe pământ și-n cer domnesc!
Și finarel-Eforia¹⁶
Tot în lună năzuiesc!
Prin urmare,-n veci ieșanii
Păn-în gît sînt înglodați,
Și ca bufne, ca vedenii,
De lumine depărtați!

AFIN: Frumos ne zugrăvești!

CHIRIȚA: Adică... să nu bănuiești.

III

Iar de vrei să vezi pavele
Sau de peatră, sau de brad,
Vin' de cearcă, de ai șale,
Cum să află și-n ce grad.
Vai de tine! de trăsură!
De voiești primblare... tronc!
Dinții toți îți sar din gură
Într-un vecinic hodoronc!

AFIN: Ha, ha, ha!... Soro, tare te-ai mîniet pe bietul Iași.

CHIRIȚA: Așa, soro, dacă vă place; tot știți a vă bate joc de provincîie și nu vedeți în ce pacat de coclaură trăiți.

LULUȚA: Mătușică... poate că ț-o mai sărit un dinte pe drum?

CHIRIȚA: Ba n-a sări, că i-a fi rușine, cu paveua asta pocită... Mi-am mușcat limba de vro șapte ori pân-aici.

GULIȚA: Șî eu mi-am mușcat limba.

ARISTIȚA: Șî eu.

CALIPSIȚA: Șî eu...

CHIRIȚA: Iaca, șî bieteile copile și-o mușcat limba, sărănănelele!...¹⁷ Dar nu-ți uita vorba, cucoană Nastasică... Parcă nu văd încă pe nime la bal.

AFIN: D-apoi încă nu-i vreme... Aice-n Iași, pe la noi, lumea să adună de-abia pe la nouă ceasuri... ș-acum îs de-abia opt.

CHIRIȚA: Elei!... măcar... nu mă mir... Aice-n Ieș, pe la d-voastră, toate lucrurile să fac pe dos... dar pe la noi, în provinciile, ne apucăm de joc cum amurgește... și slavă Domnului, precum vezi d-ta, nu ne merge prea rău.¹⁸
(*Își arată talia.*)

AFIN (*zîmbind*): Cu adevărat.

CHIRIȚA: Da' bine... ce-o să facem noi acum până la nouă ceasuri?... Să șîdem așa, cuc, amîndouă?...

AFIN: Nu vreți să mergeți la teatru?... Este lojîia mea.

CHIRIȚA: La ftiatru?... Da' ce parastuiește în astă-seară?

AFIN: O piesă nouă... *Două fete ș-o nineacă.*

CHIRIȚA: Ei, mă duc, că drept să-ți spun... mă nebunesc de rîs la cel ftiatru.

AFIN: Dacă poștești să mergi... trăsura mea-i gata.
(*Bate în palme. — Un fecior intră.*) Zî să tragă la scară.

CHIRIȚA: Sărut ochisorii... Aristițo, Calipsițo... veniți cu mine.

GULIȚA: D-apoi eu, nineacă, să nu vin?

CHIRIȚA: Mată, puiule, rămii aice, ca să nu răcești pe drum... Șazi cu duduca Luluța... (*În parte:*) Mai știi pozna?... Poate să ne încuscrim mai târziu cu Afinoaia. (*Tare:*) Hai, fetelor!

(Împreună:)

CHIRIȚA, ARISTIȚA, CALIPSIȚA

Haideți, haideți cu grăbire
La teatru românesc,
Unde rălele din fire
Necruțat să biciuiesc!

AFIN, LULUȚA, GULIȚĂ

Mergeți, mergeți cu grăbire
Etc., etc., etc.

(Chirița, Aristița, Calipsița se pornesc spre fund.)

CHIRIȚA (*întorcându-se iute din salonul din fund*):
Știi, una, dragă cucoană Nastasică?... I-am pus la mână...

AFIN: Pe cine?

CHIRIȚA: Pe aga și pe spatariul. I-am prins mai dinioare, cu oca mică, la picioarele fetelor, în genuunchi... și tronc! i-am strâns cu ușa. De-acum poți să-i privești ca ginerii mei... Ce zici?... Așa-i că-s voluntiroaie?

AFIN: Și, zău, îți plac străinii cei doi?

CHIRIȚA: Disperați tinerii!... Tocmai ce-mi trebuie... că și Aristița și Calipsița îs disperate fete... Doamne ferește!

AFIN: Dacă-ți plac... ce să zic? Să deie Dumnezeu numai să nu te căiești mai târziu.

CHIRIȚA: Da' vorbă-i!... să mă căiesc că m-am cotorosit de o nevoie... (*În parte:*) Aș vra

eu s-o văd cu două manine ca ale mele. (*Tare:*)
Cu plecăciune.

(Împreună:)

CHIRIȚA, CALIPSIȚA, ARISTIȚA

Haideți, haideți cu grăbire ș.c.l.

GULIȚĂ, AFIN, LULUȚA

Mergeți, mergeți ș.c.l.

(Chirița cu fetele iesă prin fund. Afinoaia intră în stînga.)

SCENA 3

Luluța, Guliță

LULUȚA (*în parte*): Oh! *la drôle de figure!*^a (*Rîde încet.*)

GULIȚĂ (*în parte*): Cînd aș avè încălțete minavetu aici!... aș dura un corțent¹⁹, de-ar țîui urechile.

LULUȚA (*în parte*): *La drôle de figure! mon Dieu!*^b
la drôle de figure! (Rîde tare.)

GULIȚĂ (*în parte*): Dec!... ce să tot uită la mine!...

LULUȚA (*se apropie de Guliță*): *Monsieur*^c Guliță...,
mai sînt mulți ca d-ta în provinție?... Ha,
ha, ha!

GULIȚĂ (*în parte*): Rîde de mine? (*Tare și minios.*)
Ba nici unul... auzîtu-m-ai?

LULUȚA: Parcă te-ai miniet?!

GULIȚĂ: Să știi că m-am miniet. Ce ai să rîzi de mine?

a — O! ce mutră caraghioasă! (*fr.*).

b — Dumnezeuul meu! (*fr.*).

c — Domnule (*fr.*).

LULUȚA: Apoi dacă nu mă pot stăpîni... ce să fac?...

Ha, ha, ha!

GULIȚĂ: Iar ascultă... pre legea mea...

LULUȚA: Ce?

GULIȚĂ: Acuș... mă duc acasă.

LULUȚA: Călătorie sprîncenată!

GULIȚĂ: Cum ai zîs... struncinată?

LULUȚA: Ei! nu te mai rățoi așa, că nu-ți șade bine.

Hai mai bine să ne jucăm împreună.

GULIȚĂ (*îmbîlînzindu-se*): De-a puia-gaia... ori de-a baba-oarba?

LULUȚA: Ha, ha, ha!... parcă-i la școală...

GULIȚĂ: Iar rîzi de mine?.... Mă duc acasă... (*Vrea să iasă.*)

LULUȚA: (*oprindu-l*): Șazi, că-ți făgăduiesc să-ți dau pace de-acum. Numai să nu te uiți drept la mine, că iar mă umflă rîsu.

GULIȚĂ: Foarte bine... M-o-i uita de-a curmezîșul... cu coada ochiului, dacă vrei.

LULUȚA: Iar spune-mi: știi să gioci?

GULIȚĂ: Hai, hai!... m-o învățat un franțuz să joc carcanu... Ia așa, și cu mînele și cu picioarele.

LULUȚA: Și să cînți?

GULIȚĂ: Hai, hai!

LULUȚA: Apoi să jucăm împreună tot balul...

GULIȚĂ: Da' mată știi să împletești din picioare?

LULUȚA: Auzi întrebare... parcă n-aș fi din Iași!

GULIȚĂ: Nu te supăra... Credeam că, fiind mititică... poate că...

LULUȚA: Mititică?... (*Se înalță pe vîrful picioarelor.*) Te poftesc...

GULIȚĂ: Măcar... că și bunica-i mititică, și-i de vro șaptezăci de ani... Așa-i tot tremură capul... Mată de cîți ani ești?

LULUȚA: De cincisprăzăce...

GULIȚĂ: Treisprăzăce?

LULUȚA: Cincisprăzăce... *quinze... (Îi dă trei tifle.)*

Cinq... dix... quinze^a...

GULIȚĂ (*furios*): Îmi dai tifla!... Ian ascultă, *mamzelă^b*... pre legea mea...

LULUȚA (*apropiindu-se de Guliță*): Ce? mă rog, ce?...

GULIȚĂ (*domolindu-se*): Nimic...

LULUȚA: Ha, ha, ha!... Iar te-ai uitat drept la mine.

GULIȚĂ (*în parte*): Eu, zău, mă duc acuș acasă...

LULUȚA: Iar te-ai supărat?... Da' iute ești...

GULIȚĂ: Să știi că-s iute... ca hreanu...

LULUȚA: Hai să ne împăcăm... vrei?... Dă-mi mâna-ncoace.

GULIȚĂ (*îi dă mâna; în parte*): A dracului fetiță!... mă sucește ca pe-un titirez.

LULUȚA: Acum... fiindcă sîntem prietini, hai să cîntăm și să jucăm... Vrei, monsiu Guliță?

GULIȚĂ: Bucuros... dar ce să cîntăm?... *Frunză verde?*...

LULUȚA: Ba nu... lasă să-ți cînt eu un cîntic care l-am auzit la guvernanta... cu joc la sfîrșit.

GULIȚĂ: Să te văd... adică să te-aud... îmi deschid urechile-n patru.

LULUȚA: Da' că-s destul așa cum sînt... îs deschisă cît opt.

GULIȚĂ: Ha, ha, ha! m-o pîcîlit.

LULUȚA (*în parte*): *C'est un bon garçon^c. (Tare:)* Ascultă...

GULIȚĂ: Da' cum îi zîc cînticului?

LULUȚA: Drin, drin, drin...

a — Cinci... zece... cincisprezece (*fr.*).

b — *Mamzelă* (*def., fr., Mademoiselle*): Domnișoară.

c — *E un băiat cumsecade* (*fr.*).

GULIȚĂ: Drin, drin, drin?... Parcă-s zurgalăi de sanie... (*În parte:*) Ce păcat că n-am minavetu aici!... I-aș trage un corțent de cele tătărăști.

(În vremea scenei următoare, feciorii aprind luminările de prin candelabre. — Salonul se luminează.)

LULUȚA

1-iul cuplet

Aici, în Iași, de vrei să ai răsunet,
La toți să placi și să fii chiar slăvit,
Cel mai bun chip e să produci un sunet,
Un sunet viu și de toți pre iubit;

(Sunind o pungă.)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Drin, diririndrin, drin, drin, drin,
Drin, drin, drin, drin, drin,
Drin, diririndrin, drin.

LULUȚA și GULIȚĂ

(Eăcînd balanse de cadril.)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc., etc.

LULUȚA

<al> 2-lea cuplet

Aici, ades, cînd e vro cununie,
Orhestru-n bal răsun-armonios,
Dar pentru miri, cea mai dulce-armonie
E drin, drin, drin, sunet scump și voios:
Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

(Împreună:)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

LULUȚA

(al) 3-lea cuplet

De vrei amor, dă-ți ochii peste spate,
Și, la prilej, fii cam obraznicel;
Iar de voiești să ai în veci dreptate,
Cel mai bun chip e să faci frumușal:
Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

(Împreună:)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Etc., etc.

(Trece un fecior cu o tablă de cofeturi.)

GULIȚĂ: Îra! iaca cofeturi! (*Aleargă la tablă și-și umple buzunările.*) De cele cu fîstîci sînt?...
LULUȚA: (*alegînd la tablă*): Da' lasă-mi și mie,

monsieur Guliță... nu le lua pe toate.

GULIȚĂ: Pentru mată le-am luat, Luluță...

LULUȚA: Mersi. (*În parte:*) *C'est un charmant garçon^a.* (*fare:*) Dacă-i așa, hai să jucăm ș-o polcă.

GULIȚĂ: Hai ș-o polcă... Eu sînt gata să fac ce ți-a plăcea... (*În parte:*) Tare mi-i dragă fetița asta!

(Se prind la polcă și joc cîntînd:)

(Împreună:)

Polca, polca, veselă joc,
Polca, polca, te iubim!

^a — E un băiat încîntător (*fr.*).

Polca, polca... plini de foc
Vesăl noi te dănțuim!

(Ies amindoi în fund, jucind, și împing pe sărdarul Cuculeț,
care intră.)

SCENA 4

Cuculeț (intră prin stînga, în fund)

Na! că era să mă deie gios diavolii!... Să vede că balul s-o și început, deși n-o sosît încă nici un musafir... Eu sînt cel dîntăi... dar ca prietin vechi a cucoanei Nastasîcăi, îi de datoria mea să vin odată cu lăutarii... Am adus de la Agie vro doi epistați, ca să șeadă la ușă... după formă... că în zîua de astăzi un bal fără slujitori la scară și-n tindă, n-are nici lfos, nici ighemonicon.

SCENA 5

*Cuculeț; Afîn (iesă din odaia sa, zicînd à la c a n -
t o n a d e)*

AFIN: Zîceți lui domnu Timofti să gătească limonada. (*Văzînd pe Cuculeț:*) A! sărdariul Cuculeț!...

CUCULEȚ: Eu!... cel întăi și cel de pe urmă... dar pururea credincios și supusă slugă.

AFIN: Cel întăi?... Ba astăzi te-ai trezît prea tîrziu, arhon sărdar.

CUCULEȚ: Cum?

AFIN: O venit alții înaintea d-tale.

CUCULEȚ: Și cine?

AFIN: Cucoana Chirița cu tot neamul ei... Încă nu apucasără feciorii a aprinde lumînările, și dumneiei, țop!... o și fost aici.

CUCULEȚ: Mare poznașă-i!... Da' unde-i, te rog?...

AFIN: Am trîmes-o la teatru, ca să petreacă până ce s-a începe balul.

CUCULEȚ: La teatru?... Da' să vede că nu știi ce gioacă în astă-seară!

AFIN: O piesă nouă... *Două fete ș-o nineacă*... Nu-i asta?

CUCULEȚ: Ai făcut pacostea!...

AFIN: Ce pacoste?...

CUCULEȚ: Apoi are să să mînie foc cucoana Chirița... pentru că-i chiar piesa ei.

AFIN: Mări, lasă-ncolo, arhon sărdar... Dacă pentru cel mai mic lucru ar fi să să tot mînie unii și alții, cînd să gioacă vro piesă, apoi n-ar mai fi chip de-a avea teatru național.

Teatrul este o școală
Unde-nveți, rîzînd voios,
A te feri ca de boală
De-orice nărav urîcios.
Acolo e criticată
Îndeobște fapta rea,
Dar persoana-i respectată,
Fie bună, fie rea!²⁰

CUCULEȚ: Să deie Dumnezeu să giudece și cucoana Chirița ca d-ta... dar parcă nu-mi vine a crede.

AFIN: Apropò... știi pe cine și-o ales gineri cucoana Chirița?

CUCULEȚ: Și-o găsit gineri, în sfîrșit?... Slavă Domnului!... că mult o mai umblat căutîndu-i cu lumînarea, biata femeie!... Da' pe cine zîsăși?...

AFIN: Pe berbanții cei doi de care mi-ai vorbit mai dăunăzi.

CUCULEȚ: Bondici și Pungescu?... Ce zîci!

AFIN: Așa, frate... O ales, o ales... păn-o cules.

CUCULEȚ: Da' bine, soro... aceia-s niște tîrîie-brîu de n-au margini... O fugit din Focșani ca să scape din mîna administratorului, fiindcă dizbrăcasără lumea cu teșmecheriile lor... De cînd îi pasc eu, ca doar i-oi prinde cu oca mică și să-i trîntesc la dubă... Până și mai alaltaieri, m-am pus eu înadîns la cărți cu ei...

AFIN: Și nu i-ai prins cu vro coțcărie?...

CUCULEȚ: Nu... Să feresc de mine ca dracu de tîmîie... și mi-i mai mare ciuda că mi-o luat vro cincisprăzace galbini.

AFIN: Din banii d-tale?

CUCULEȚ: Aș!... nebun sînt?... Dar las', că nu scapă ei de Cuculeț... nu... de-oi ști că s-or strecura toți banii Agiei, am să-i înhaț... Da'... ian spune-mi: nu cumva-s poftiți în astă-seară la bal?

AFIN: Nu...

CUCULEȚ: Păcat!

(Se aude, în fund, lăutarii)

AFIN: Iaca... musafirii încep a veni... Arhon sâr-dar, primește d-ta boierii... că eu oi primi cucoanele.

CUCULEȚ: Bucuros... (*În parte:*) Mai bucuros aș primi cucoanele.

(Merg amîndoi înaintea damelor și a cavalerilor, care intră prin salonul din fund.)

SCENA 6

Afin, Cuculeț; Pofțiții la bal

POFTIȚII

Iată-ne cu toți la bal!
Venim vesel, ne-adunăm,
Ne-adunăm ca să urăm
Mult plăcutul Carnaval.
Vivat cei care dau bal
În plăcutul Carnaval!

O DAMĂ

(Afinoaiei)

Doamna mea, îți mulțămim.
Balu-ți este minunat!

UN BOIER BĂTRÎN

Drept să-ți spun, zău, aferim!
Parcă-i halimă, curat.

TOȚI

Vivat cei care dau bal
Etc.

(Damele se pun pe scaunele de lângă canapă, care rămâne slobodă. Cavalerii se pun în fund.)

SCENA 7

Cei dinainte; Chirița, Aristița, Calipsița, Bondici și Pungescu. (Coșcarii, dînd brațul fetei lor, le aduc spre canapă-)

CHIRIȚA (înrînd furioasă și făcîndu-și vînt cu basmaua): Auzi d-ta așa batgiocură!... așa catigorie!... așa catahrismie!...

AFIN: Ce este, cucoană Chiriță?... Ce-ai pățit?...

CHIRIȚA: Ce-am pățit?... Foarte-ți mulțănesc de lozniță și de ftiatru. M-am englendisit de minune... (*În parte:*) Îmi vine să plesnesc... na!

AFIN: Cum?... cum?...

CHIRIȚA: Vai!... bată-l concina de auctor... care-a fi acela... Da' ce are el cu fetele mele, de să leagă nitam-nisam de dînsăle?... Auzi! Două fete ș-o nineacă!... Eu cred, ca o proastă, că-i vro istorie cu moral ca din *Apotichi ton pedon*²¹... și mă duc frumos la ftiatru, fără ca să-mi treacă măcar pînă gînd că oi să mă văd parastuind chiar pe mine...

AFIN: Pe d-ta?

CHIRIȚA: Da' știi?... bucățică tăietă... Ba încă ce?... Să mă arăte la o mulțime de boieri, cum m-am troienit în Păcurari, și cum îmi fac sprîncenile, și cum mă sfădesc cu Ioana țiganka, și cum mă chinuiesc ca să-mi mărit fetele!... Da' ce are el cu mine?... Ce are el a împărți cu copilele mele?... Aud?...

AFIN: Lasă, cucoană Chiriță... nu-ți mai închipui lucruri de pe ceea lume... Ce te superi degeaba?...

CHIRIȚA: Îmi închipuiesc lucruri de pe ceea lume, eu?... Da' l-am văzut pe ahtoru acela... făcîndu-și sprîncenile dinaintea oamenilor. Așa mi-o venit un paraxîn, că am ieșit din lozniță... și noroc că am găsit în scara ftiatru-lui pe spatariu Pungescovici și aga Bondi-cescu, care m-o întovărășit aici. (*Arătîndu-i:*) Iată-i amîndoi...

(Bondici și Pungescu se închină.)

AFIN (*în parte*): Cine i-o poftit la bal?

CUCULEȚ (*în parte*): Iaca voinicii mei... Am să
le ieu urma toată seara, ca un prepelicar.
CHIRIȚA: Doamne! de s-ar face Guliță mai mare.
ca să scrie și el pesă de ftiatru... Am să-l
pun să toarne o pesă auftorului... da'stii?
Să să sature.²²

(Un fecior aduce înghețate.)

AFIN: Ei, bine, bine... treacă-ți mînia acu... și ie-o
înghețată, doar te-i mai răcori... De care
poțtești?... de alămîie?...

CHIRIȚA: Ba nu, că-mi străpezăsc dinții... Dă-mi
de cea roșie, că-mi bate mai bine la ochi.
(*Îe înghețata.*) Răce-i, mămulica mea!... ca
o ghețarie. (*Suflă în farfurie.*) Mă furnică
nu știu ce pin vârful nasului... Pune-ți în
gînd, soro, că mai anțărț, la iarmaroc, la
Iălticeni, mă duc la un cofetar ca să ieu în-
ghețată; el îmi trîmete răspuns că s-o mîn-
tuit înghețatele pe zîua aceea. Îl poftesc
atunci la oblonul trăsirii și-i zîc ritos: mon-
siu cela, mai destupă o puțină, pentru hatîrul
meu!... și el s-o mînieta zîcînd că nu-i de la
Gogomănești!... Curioji îs nemții ăștia!

(Toți rîd cu hohot.)

CHIRIȚA: Dec!... Ce i-o apucat? Iaca, frate!... Mă
rog, boieri, de mine rîdeți d-voastră?... Ei,
apoi să vă arăt eu cum să rîde... (*Rîde cu
spasmuri.*) Măi, că mare nu știu cum îs boierii
ieșani!

(Merge de se pune lingă Aristița și Calipsița, în fața
publicului.)

CUCULEȚ (*cătră Bondici și Pungescu*): Domnilor, nu
metahirisîți în astă-seară un stosișor ceva?

BONDICI: Cu mare plăcere domnule director. (*Încet, lui Pungescu:*) *Pil*, Pungescule, și pe urmă *aport...*

PUNGESCU (*încet, lui Bondici*): Oare?

BONDICI (*asemene*): Dă colb Agiei pă zdreavăn.

PUNGESCU (*asemene*): Dă la mărtepea?

BONDICI: Țeapăn...

(Se pun la masa de cărți.)

CUCULEȚ (*în parte*): Doamne, de i-aș prinde cu vro coțcărie!

(În vremea acestor cuvinte, orhestrul începe a ezeceuta o polcă *en s o u r d i n e^a*, care ține neconținut. — Cavalerii, pe rind, poftesc damele la joc și merg în salonul din fund. — Chirița, Aristița și Calipsița rămân pe canapă.)

CHIRIȚA (*în parte*): Na... că să-ncepe ștăieru (*Fetelor.*) Țineți-vă frumos, și nu fiți așa de pomorite, c-au să vie cavalerii să vă poțtească... Mai zîmbiți... mai zîmbiți, soro dragi... mai trageți cu coada ochiului... ca altele. (*În parte:*) Doamne! de n-am păfi ș-acum ca pe la celelalte baluri... să stăm pe loc, și, cum zic aice, să facem patisărie²³... (*Arătînd damele care joc:*) Ian privește!... Toate machele-s poftite pe rînd... numai a mele șad locului, parcă-s înfipte... Să vezi că n-or să să miște toată noaptea! (*Se scoală.*)

Un filosof fără minți
O fost, cică, de părere
Că la casă de părinți
Copii mulți sînt o avere!
De-i așa, cu pot să zic

a — În surdină, încet (*fr.*).

Că-s bogată, am comoare,
Că deși n-am bani nici chic...
Am averi nemișcătoare²⁴. (*Arată fetele.*)

(Merge în fund, în salonul de joc.)

PUNGESCU: Ștos!

CUCULEȚ: Mare noroc ai, domnule!

PUNGESCU: Nu fie dă diochi... mă paște bine norocul cărților.

CUCULEȚ: Să giuri că-s măsluite.

PUNGESCU: *Oriste?*^a

BONDICI: Ha, ha, ha! că șagalnic mai ești, arhon sardar.

CHIRIȚA (*în parte, apropiindu-se de masă*): Îra! da' eu uitasăm că am doi gineri... numai buni ca să-mi gioace fetele. (*Tarc:*) Arhon spatar...

PUNGESCU: Poroncă?

CHIRIȚA: Este o pîrsoană care ar dori foarte mult să gioace o poalcă cu d-ta.

PUNGESCU: Cît de rău îmi pare... dar mă stringe o cizmă dă mă usuc ca o prună pă streșină.

CHIRIȚA (*în parte*): Tronc! (*Tarc:*) Arhon agă?...

BONDICI: Poroncă?

CHIRIȚA: Nu metahirisîți poalca?

BONDICI: Cum nu, cucoană... dar îs cernit.

CHIRIȚA: Ai perdut vrun neam?

BONDICI: Pe străbunul meu!

CHIRIȚA: Dumnezeu să-l ierte!

(Se apropie un cavaler de Aristița și Calipsița, ca cum ar căuta damă de joc, și, după ce le privește prin lornion, se depărtează.)

CHIRIȚA (*zărind cavalerul*): Ha!... iaca un cavaler... Dă Doamne!... Parcă cată damă de

a -- And?, poftim? (*gr.*), (1875).

gioc... Dar'... Slavă ție, Doamne, c-a să-mi poștească o fată! Ba niei hici?... Vai! bată-l cucu miliord... cu orbu găinilor... Uf! iar a să facem patisărie! (*Se pune pe canapê.*)

(Un fecior trece cu cofeturi.)

PUNGESCU: Ștos!

CUCULEȚ: Nu pot să bat macar o carte!... Ce ghinion!... Zăce galbini pe valet!

PUNGESCU (*întorcînd cărțile*): *Pliè!*^a

CUCULEȚ: Iar *pliè?*

BONDICI: Ai goană dă fante, nenișorule.

CUCULEȚ (*în parte*): Haide, hai, că Ț-oi da eu acuz goană.

CHIRIȚA (*feciorului cu tablaua*): Măi fecior, vină-n-coace... (*Întinde basmaua ș-o umple de cofeturi.*) Ia așa! încalte n-oi șîdea o noapte întreagă degeaba la bal... Păcat că nu mai am o basma!... Altădată am s-aduc o față de perină și s-o umplu cu vîrf.

SCENA 8

Cei dinainte; Guliță și Luluța

GULIȚĂ ȘI LULUȚA

(joc)

Polca, polca, vesăl joc,
Polca, polca, te iubim!
Polca, polca... plini de foc,
Vesăl noi te dănuim!

^a -- *Pliè!* (def., fr., *pli*): expresie folosită la jocul de cărți.

CHIRIȚA: Iaca Guliță! Cum gioacă de frumușăl,
dragu mamei!... parcă-i un titirez!.... Numai
voi stați locului ca turnu Triisfetitelor²⁵...
Guliță... Guliță...

GULIȚA: Aud, nineacă... (*Vine lângă Chirița.*)

CHIRIȚA: Vină, Guguleo, de-ți gioacă țîțacele...

GULIȚA: Bucuros... Hai, țîțacă Aristițo...

ARISTIȚA: Bai.

GULIȚA: Bai?... Hai mată, țîțacă Calipsițo.

CALIPSIȚA: Bai.

CHIRIȚA: Bai, bai?... Ian vezî-le că să șî fasolesc
acu?... Mări, ian să vă arăt eu cum să gioacă
poalca. Vin-încoace, Guguleo... ce atîtea ma-
rafeturi... (*Joacă cu Guliță, cîntînd:*)

Polca, polca, vesăl joc,

Etc., etc.

LULUȚA (*cu mirare, lui Pungescu*): Monsieur... mon-
sieur...

PUNGESCU: Madmuazel?

LULUȚA: De ce ai tras acû pe riga de desubtul căr-
țîlor? (*Se depărtează.*)

PUNGESCU (*tîlburat*): Eu?! (*În parte:*) M-a zări-
tără gîngania!

CUCULEȚ: Aud?... Ha! coțcarule, cu de-aste-mi
umbli?... Bine că te prinsăi...

PUNGESCU: Ce?... Ce vorbe sînt alea, domnule?

CUCULEȚ: Ce vorbe?... Da' de cînd vă pasc eu cu
prăjîna?...

BONDICI: Domnule! numai bobocii să pasc cu
prăjîna... Auzîtu-m-ai? Șî boboc e fecioru
tătîni-tău...

PUNGESCU: Boboc?... Ba zi, neneo coșcogè gîscan.

CUCULEȚ: Gîscan eu?... Gîscan? (*Dă o palmă lui
Pungescu.*) Na, gîscan!... Să te-nvăț eu a
batgiocorî oamenii stăpînirii.

PUNGESCU: Aoleo!... mi-a scăpărată ră pă di-,
nainte... (*Fuge de la masă și vine în dreapta,*
dregându-și frizura.)

TOȚI (*viind din fund*): Ce este? Ce s-o întâmplat?

PUNGESCU (*amestecându-se între musafiri*): Cine
a dată ră o palmă?... Cine a primită ră o pal-
mă?... Aud?... O palmă?... Brea!... brea!...
ce scandal!...

(Împreună:)

POFIȚII

BONDICI și PUNGESCU

Vai! ce întâmplare!
Stau încremenit.
Așa scandal mare
Nu s-o pomenit.

Vai! ce scandal mare!
Stau încremenit.
De ciudă, turbare,
Mă simt amețit.

CUCULEȚ

Ah! ce bine-mi pare
Că i-am căpușit.
Fie scandal mare;
Eu mi-am răsplătit.

BONDICI: Dămnule... satisfacție să ne dai!

CUCULEȚ: Satisfacție?... Iaa așteaptă... (*Șuieră tare.*)

(Vin doi epistați.)

CHIRIȚA (*astupându-și urechile*): Carnaxi!... că m-o
asurzit... Parcă-i în codru.

CUCULEȚ (*epistaților, arătând pe Bondici și pe*
Pungescu): Puneți mîna pe d-lui și pe d-lui.

BONDICI (*în parte*): Am codălghit-o!

PUNGESCU (*asemene*): To esfeclisa!^a

(Epistații pun mîna pe amîndoi.)

CHIRIȚA: Pe arhon aga și pe arhon spatari!... Ce
catahris îi aista, arhon sărdar?

^a — Am sfeclit-o! (*gr.*), (1875).

CUCULEȚ: Nu-î nici un catahris, cucoană... Am poroncă de la departament să-i opresc.

TOȚI: Da' pentru ce?

CUCULEȚ: Pentru că unu-i Bondici, și celalalt, Pungescu: doi coțcari vestiți din Focșani.

CHIRIȚA (*tipînd*): Coți... Vai de mine!

CUCULEȚ: Care o dizbrăcat lumea cu teșmecherii și cărți măsluite.. Ați înțales acu?...

CHIRIȚA (*tipînd*): Coți... coți... ginerii mei?... Valeu! am dat cînstea pe rușine... Ah! ah! (*Leșină.*)

(Afinoaia, Aristița, Calipsița și Guliță pun pe Chirița pe canapă și caută s-o dezleșine. — Damele vin lingă canapă. — Cuculeț, Bondici, Pungescu și epistații, în stînga. — Fundul scenei îi slobod.)

(Repriză:)

CORUL

Vai! ce întîmplare! etc.

CUCULEȚ

Ah! ce bine-mi pare! etc.

BONDICI și PUNGESCU

Vai! ce întîmplare!

Mă simt prăpădit

Groaza-mi este mare...

De-acum m-am topit!

SCENA 9

Cei dinaintea; Bîrzoii

BÎRZOI (*întrînd prin salonul din fund*): Care-i cucoana de gazdă aici?...

- GULIȚĂ** (*alergînd la Bîrzoii*): Băbaca!... băbaca!...
o venit băbăcuța!...
- BÎRZOI**: Gugulea băbacăi!... (*Îlsărută. Cu glas tare:*)
Care-i cucoana de gazdă?... cea cu balul?...
- AFIN**: Cine răcnește așa?... (*Întorcîndu-se:*) Ce
văd?... cucomu Grigori Bîrzoii!...
- BÎRZOI**: Eu și cu mine, cucoană dragă!... Unde
mi-i Chirițușcă cu pulii?
- GULIȚĂ**: Nineaca?... o leșinat, băbacă.
- BÎRZOI**: Ce zîci, Guguleo? Iar o leșinat?... Mări,
ce-s marghioliile aieste? (*Merge la Chirița.*)
Amă!... ha! frumos îi mai șăde!... Iar fe-
riți într-o parte, că eu îi sînt popa. Acuș
o să-nvie ca o muscă de iarnă... (*Îi bate
în palmă cît poate.*)
- CHIRIȚA** (*răsărînd*): Carnaxii!... Ce văd? D-lui?...
- BÎRZOI** (*serios*): D-lui... banul Grigori Bîrzoii ot
Bîrzoieni... și soțul d-tale tocmai din vre-
mea volintirilor²⁶.
- PUNGESCU** (*lui Bondici*): Țsta-i soeru, nene Bondici?
- BONDICI** (*oștînd*): Neschi!.
- PUNGESCU**: Urît tată a mai avutără.
- BÎRZOI**: Întălegi, cucoană, de ce mă aflu aici în
Ieș, pe la ceasul aista, în loc de a horăi boie-
rește la moșie... după obicei?...
- CHIRIȚA** (*tulburată*): În... ță... leg. (*În parte:*)
Îmi vine leșîn la inimă.
- BÎRZOI**: Potrivit răvașului ce ți-am scris din 15
a următoarei, anul 1844, am venit să te
umflu din Ieș cu nepus în masă... Hai!...
că Brustur și Cociurlă ne așteaptă cu preoții...
- CHIRIȚA**: Brustur și Cociurlă!... Scăpătații ceia?...
Niște răzăși!... Nu ți-i greu să vorbești, frate?

^a — Ce mai treabă! (*gr.*), (1875).

^b — Așa (*gr.*), (1875).

BÎRZOI: Iau tacă-ți gura cu fleacuri de-aiste...
Auzi cuvinte?... Scăpătați!... Răzăși!... Da'
noi ce sîntem? Împărați cu steua-n frunte?...
Scoboriți cu hîrzobu din cer?...

CHIRIȚA: Hîrzob sau nehîrzob... nu știu... dar
cît pentru familia lui Brustur și Cociurlă...
mă închin cu plecăciune... răzăși și altă ni-
mică.

BÎRZOI: Cucoană Chiriță... să știi d-ta că răzășii
din zîua de astăzi au fost cele mai mari fa-
milii în vremea veche. Ei au apărat țara și
au scăpat-o cu peptul lor din mîna dușma-
nilor, pentru că pe atunci tot românul era
viteaz, și tot viteazul era boier... boierit pe
cîmpul războiului, în fața patriei întregi!²⁷

CHIRIȚA: Ei! iar ai să începi cu litopisîtu... Mă
rog, agiungă-ți...

BÎRZOI: În slîrșit... vorbă multă, sărăcie!... Brus-
tur și Cociurlă sînt feciori de oameni cu
moșioanele lor, cu bînișorii lor...

CHIRIȚA: Cu vitișoarele lor... le știu...

BÎRZOI: Gospodari buni și nelatori cu nimic ni-
măru... Înțalesu-m-ai, cucoană?... Nu-s da-
tori nici c-o lețcaie, pentru că nu-și ridică
nasul mai sus decît să cuvine... ca de-alde
d-ta, care vrei să te-nalți ca ciocîrlia... și
vii pîn la Ieș, cale de zăce poște, ca să-ți faci
fetele de rîsul lumii... și ca să le găsești
bărbați ca de-alde Bondici și Pungescu... niște
tîrîie-brîu, ce sorb zăstrele cu lingura!²⁸

PUNGESCU (lui Bondici): Aoleo! ne-a pocnitără
în pălărie.

BONDICI (asemene): Ghiuju dracului!...

BÎRZOI (luînd pe Chirița de mînă): Hai la Bîr-
zoieni, la locul nostru... și nu mai umbra
după cai (verzi) pe păreți.

CHIRIȚA: Suflețale...

BÎRZOI: Haide,-ți zîc, astăzi, și nu mai lungi vorba!... Trăsura ne-așteaptă la scară, cu lucruri, cu tot.

GULIȚĂ (*în parte*): Și cu minavetu meu? (*Iesă cu fuga.*)

CHIRIȚA: Tiranule!...

BÎRZOI: Așa... dacă-ți place... Altădată să știi de la mine o vorbă bătrînească: Nu te-ntinde mai mult decît ți-i oghealu... Haide!..

(Guliță vine înapoi cu minavetu.)

CHIRIȚA: Iar letopisîță?... Destul!... Iaca vin... Mai stăi, că doar nu dau tătarii... să-mi ieu măcar zîua bună de la prietini... Măi!... că avan mai ești! (*Vine în fața publicului și face compliment.*) Cu plecăciune, boieri d-voastră... Copilele le-ați văzut, iată-le-s... Aristițo, Calipsițo... (*Fetele vin lîngă dînsa.*) Aieste-s, cum le-am procopsît de douăzeci ș-atîți de ani... Una-i de 16 pe 17, și una de 18 pe 19... îi împlinesc la lăsatu săcului... Precum le vedeți... îs tinerele, frumuseșale, curățale, hărnicile, cu ghitarda lor, cu cadrilu lor, cu franțuzasca lor. *Parle franse, madmuzel*^a...

FETELE: *Ui, maman*^b.

CHIRIȚA: Le-ați auzît?... Ca apa! (*Fetelor:*) *Le pleze vu monsio*^c cavalier din Ieș!

FETELE: *Ui, maman.*

a — *Parle franse, madmuzel?* (def., fr., *Parlez-vous français, mesdemoiselles?*): Vorbiți franțuzește, domnișoarelor?

b — *Ui, maman* (fr., *Oui, maman*): Da, mamă.

c — *Le pleze vu monsio...*? (def., fr., *Plaisez-vous le monsieur...*): Vă place domnul...?

CHIRIȚA: Ei, minciuni v-am spus?... Ce ziceți?
Vă place?... Ascultați-mă pe mine, că eu știu
ce știu... Nu perdeți chilipiru de la mână.

Fetele-s bune
De măritat,
Îs de minune...
V-o spun curat.

TOȚI

Ha, ha, ha, ha!

CHIRIȚA

(la public)

Frunză verde măcieș,
Păn-a nu pleca din Ieș
Spuneți-mi, mă rog, îndată,
De vă place vre o fată,
Cuscră-n Ieș ca să mă fac,
Lui Bîrzoî să-i vin de hac.
Iată-le-s bibici hazlie,
Pupuice... seamănu mie.
Vreți, sau ba soacră să fiu?
Fîra-n palme, ca s-o știu.

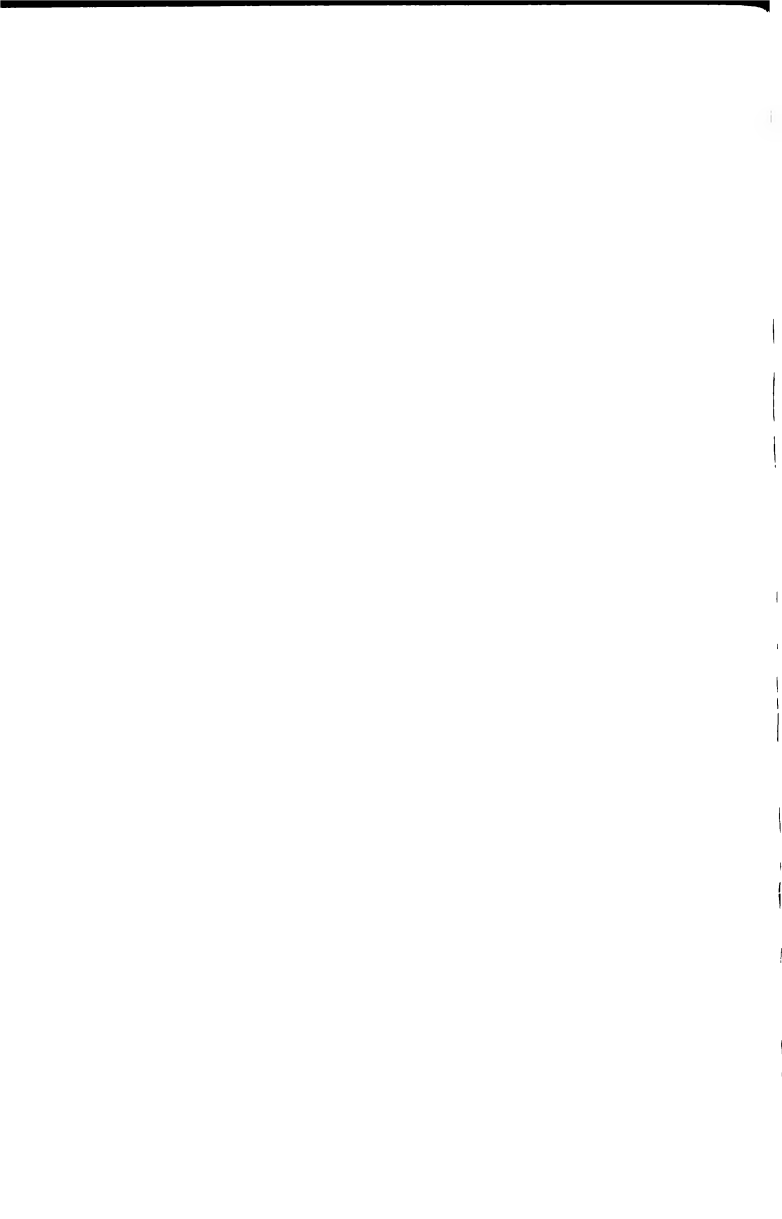
BÎRZOI: D-apoi vină azi!

TOȚI

Fetele-s bune
Etc., etc.

(Bîrzoî apucă pe Chirița de mână și o trage spre ușa
din fund. — Guliță, Aristița și Calipsița îi urmează.
— Cuculeț face semn epistaților ca să ducă pe Bondici
și pe Pungescu. — Pofțiții la bal se închină la fami-
lia lui Bîrzoî, rîzînd în hohot.)

C o r t i n a c a d e.

CHIRIȚA
ÎN PROVINȚIE

1852

P E R S O A N E :

CUCOANA CHIRIȚA.

GRIGORI BÎRZOI, soțul ei.

GULIȚĂ, copilul lor.

LULUȚA, orfană.

SAFTA, sora lui Bîrzoî.

D-NUL ȘARL, profesor francez.

LEONAȘ, tânăr iașan.

ION, fecior boieresc.

TREI ȚĂRANI.

ȚĂRANI. — JANDARMI. —

POFTIȚI LA MASĂ. —

UN CURCAN.

CHIRIȚA ÎN PROVINȚIE

Comedie cu cîntice, în 2 acte

ACTUL I

Teatrul reprezintă o ogradă de curte boierească la țară.
— În stînga, casa Chiriței, cu cerdac și cu ferestre pe scenă.
— În dreapta, lîngă culisele planului I, o canapă de iarbă, încunjurată de copaci. — În fund, ostrețile și poarta ogrăzei. — Lîngă casă, o porțiță în zaplaz, care duce în grădină.
— În depărtare se vede satul.

Scena se petrece la moșia Birzoieni.

SCENA I

Chirița (în costum de amazonă, intră călare pe poartă, încunjurată de țărani)

(Arie din Scara mîței: Tălharii)

ȚĂRANII

Dreptate, dreptate
Ne fă!
Cucoană, dreptate
Ne dă!

CHIRIȚA

Ce vreți voi?... Dreptate?

ȚĂRANII

Așa!

CHIRIȚA

Cu biciul pe spate
V-oi da!

(Împreună:)

ȚĂRANII

Dreptate, dreptate
Ne fă!
Cucoană, dreptate
Ne dă!

CHIRIȚA

Cu biciul pe spate
V-oi da!
V-oi da eu dreptate
Așa!

CHIRIȚA (*amenințînd țăranii cu cravașa*): Tacă-vă gura, mojișilor!

UN ȚĂRAN: D-apoi bine, cucoană... păcat de Dumnezeu să ne lași a fi de batgiocură!

CHIRIȚA: Ce batgiocură? Ce batgiocură?... Cine v-o batgiocorî?

ȚĂRANII: Cuconașu Gurluiță.

CHIRIȚA: Guliță?... Minciuni spuneți... Ce v-o făcut?

UN ȚĂRAN: Mi-o ucis un vițal la vînat.

ALTUL: Și mie mi-o dat foc bordeiului cu ciubucu cel de hîrtie.

ALTUL: Și eu l-am prins ținînd calea Măriucăi...

CHIRIȚA: Țist, bețîvilor!... Bine v-o făcut suflețalu!... De ce nu vă păzîți vițaii și Măriucelile? Așa să pățîți!... Hai, lipsîți de-aici!

UN ȚĂRAN: Da-i păcat, cucoană, să ne lași păgubași... Dă! dacă nu ne-om jălui la d-ta, care ne ești stăpîină vecinică¹... la cine să rîdicăm glasul, săracii de noi!

ALTUL: Am ajuns mai rău decît țigani²!

CHIRIȚA: Auzî-i?... Auzî-i, țopîrlanii!... Ei, apoi să nu-i iei la măsurat cu prăjina de falce?...

Afară, moșicilor, că vă știu eu de mult că
sînteți buni de gură și răi de lucru... Afară!

ȚĂRANII: Cucoană...

CHIRIȚA: Perii din ochii mei... că vă ieu de fugă
cu calul! (*Răpede calul spre ei.*)

(Împreună:)

ȚĂRANII

(îngînd:)

Dreptate, dreptate
Ne fă!

Cucoană, dreptate
Ne dă!

CHIRIȚA

(furioasă:)

Cu biciul pe spate
V-oi da!

V-oi da eu dreptate
Așa!

SCENA 2

*Chirița (după ce a alungat țăranii călare, se întoarce și
vine în fața scenei)*

Vai de mine cu niște țărănoi, că n-ai cap să
trăiești de răul lor!... De-abia am ieșit pu-
țințel la primblare, ca să mă mai răcoresc...
și parcă dracu i-o scos în cale-mi să mă tul-
bure... Iar m-oi fi făcut roșie la față ca un
stacoș. (*Strigă:*) Ioane!... Ioane!... Și-apoi
astfel hurducă și gloaba asta, că m-o apucat
de vro șapte ori sughițu păn-acu... (*Strigă
iar:*) Ioane!... Ioane!... Iaca somnorosu, că
iar a fi adormit în podul grajdului... și nici
c-a să vie să mă coboare de pe cal... Ioane...
Ioane!... mă!... săracan de mine, c-or să
mă lase să șad toată ziua călare ca un jăn-
dar... (*Strigă furioasă:*) Ioane!... Guliță!...
Luluță!... monsiu Șarlă!... cumnățică!...

SCENA 3

Chirița; Guliță, Șarl, Safta, Ion. (Ion vine alergînd dintre culisele din dreapta. Ceilalți ies din casă și se cobor din cerdac.)

GULIȚĂ { concomitent : Cine mă cheamă?... Nineaca!
SAFTA } : Ce este?... Ce este?
ȘARL { : *Qui diable?...* Ah, madame!^a...
ION } : Aud, cucoană... Iaca ia...

CHIRIȚA: Da' veniți azi de mă coborîți de pe cal...
Ce, Doamne iartă-mă!... ați adormit cu toții?

(Ion se pune dinaintea calului și-l apucă de zăbale ca să-l ție. Ceilalți se adun împrejurul Chiriței.)

GULIȚĂ: Ba nu, nineacă... dar învățam *Telemac*³ cu monsiu dascalu.

SAFTA: Și eu făceam dulceți în cămară, cumnă-tică.

ION: Și eu...

CHIRIȚA: Taci din gură... că ești încă cu ochii plini de somn... Ține calu!...

ȘARL (*apropiîndu-se de Chirița*): Madam cocona... sari în brați a me.

CHIRIȚA (*cochetînd*): În brațele d-tale, monsiu Șarlă?... Ești foarte galant... însă mă tem...

ȘARL: *O! non* te tem... că sunt vurtos.

CHIRIȚA: Nu de-aceea... că și eu îs ușurică ca o pană; dar apoi... să sar în brațele unui cavalier... nu știu de să cuvine...

ȘARL: Dacă *non* vre la mine, sari la Ion... (*În parte:*) *J'aime mieux ça*^b.

CHIRIȚA: Ei, dacă vroiești numaidecît, monsiu Șarlă... aține-te, că sar.

^a — Cine dracu?... A, doamnă!... (*fr.*).

^b — Prefer (*fr.*).

ȘARL: No... poftim... *une, deux, trois*^a.

CHIRIȚA (*sărind*): Hup!

ȘARL (*în parte*): *Cristi!* ușuric ca un pan... *merci*.⁴

CHIRIȚA (*în parte*): Îi nostim franțuzu... (*Tare:*)
Ați văzut agilitaua mea? Ioane... du calu
la grajdi și-l adapă; dar să nu-i scoți șaua...
Auzi?

ION (*căscînd*): Aud. (*Duce calul între culisele din
dreapta.*)

CHIRIȚA: Ho!... că parc-ai să ne-nghiți... Face-o
gură cît o șură.

GULIȚĂ: Nineacă... las' să mă sui și eu pe cal.

CHIRIȚA: Ce face?!... Ca să te trîntească?!... Ba nu,
Gulița mamei.

GULIȚĂ: Pe mată cum de nu te trîntește?

CHIRIȚA: Eu am învățat la Ieș, la manejarie.. (*În
parte:*) Numai eu știu cîte bușituri am mîn-
cat... d-apoi dă!... dacă-i moda...

GULIȚĂ (*scîncîndu-se*): Ei... nineacă, las' să mă
primblu călare... măcar numai pînă ogradă.

CHIRIȚA: Bai... Ț-am mai spus o dată că nu vreu...
Nu mă supăra mai mult. Mai bine apucă-te
de-ți învață franțuzasca cu monsiu Șarlă...
că mă ții o mulțime de parale, trîntore!

GULIȚĂ: Bai și eu!... M-am săturat de carte!

ȘARL: *Monsieur Goulitze... taissez-vous quand*^b po-
roncesc madam nenec...

GULIȚĂ: Madam nenec... (*În parte:*) Franțuz stropsît!

ȘARL: Ce spus? (*În parte:*) *Cré moutard!*... *il
m'agace toute la journée*^c.

CHIRIȚA: Nu te potrive, monsiu Șarlă, că-i copil
încă.

^a — Una, două, trei (*fr.*).

^b — Domnule Guliță... taci cînd (*fr.*).

^c — Al dracului puști!... toată ziua mă sîcîie (*fr.*).

ȘARL: *Oui... copil... obraznic.*

CHIRIȚA: Ce să-i faci dacă are duh, Gulița ninea-căi... (*Sărută pe Guliță.*) Îmi seamănă mie... bacățică tăietă. Hai, du-te cu domnu profesor de învăță frumușăl, că Ț-oi face straie de moda nouă.

GULIȚĂ: Da'... cal mi-i cumpăra?

CHIRIȚA: Cum s-a face băbacă-tău ispravnic.

ȘARL: *Allons, Goulitze... venez donc^a.*

GULIȚĂ: Iaca, monsiu... *je vene^b.*

(Șarl și Guliță se primblă împreună prin ogradă, eitind pre o carte, și din vreme în vreme zic tare: *«Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse»^c.*

CHIRIȚA: Uf! Doamne! că mare cald îi!... Hai sub copaci, cumnățico. (*Merge în boschet.*)

SAFTA (*urmînd pe Chirița*): D-apoi și d-ta, soro, ai minte s-alergi calare în luna lui iuli? Îi păți ceva într-o zî.

CHIRIȚA: Ce să fac, soro, dacă-i moda... și dacă-mi place... Oi zîce și eu ca l'ferchezianca:

Hop, hop, hop,
 La galop,
 Cînd alerg călare,
 Hop, hop, hop,
 La galop,
 Inima mea sare.
 Hop, hop, hop,
 La galop,
 Cînd sînt armazoană;
 Hop, hop, hop,
 La galop,
 Ieu lumea de goană.

^a — Să mergem, Guliță... vino odată (*fr.*).

^b — Monsiu... *je vene* (*def., fr., Monsieur... je viens*): Domnule... vin.

Ce plăcere de-a fugi în fuga mare
Pe-un cal sprinten, ușurel ca un ogar,
Cîteodată alivanta pe spinare...
Dar ce-mi pasă... dacă-i moda, n-am habar!

Hop, hop, hop,
La galop,
Etc., etc., etc.

Ș-apoi trebuie să știi, cumnățică, că de cînd
m-am dezbărat de Calipsița și Aristița... de
cînd, în sfîrșit, le-o mîritat bărbatu-meu cu
Brastur și Cociurlă... pare c-am întinerit de
20 de ani... îmi vine tot să zburd... că, Doam-
ne!... mult m-am mai năcăjît prin Ieșu cela
ca să-mi găsăsc gineri... știi?...⁶

SAFTA: Știu... Căzusăși în mîinile unor coțcari?...

CHIRIȚA: Cine dracu să-i cunoască? Acu toți îs
îmbrăcați într-un fel... și uu poți alege care-i
boier, care-i coțcar... Dar ce-o fost s-o tre-
cut... De trii ani, de cînd m-am întors la
moșie la Birzoieni... i-am și uitat.

SAFTA: Bine-ai făcut.

CHIRIȚA: Hei!... cînd ar da Dumnezeu să mi să
împlinească gîndul... aș da șapte sărindaruri.

SAFTA: Ce gînd, soro?

CHIRIȚA: Ah! cumnățică, să mă fac isprăvniceasă!...
alta nu doresc pe lumel... Isprăvniceasă cu
jăndari la poartă și-n coadă!

SAFTA: De ce nu?... Te-i face și d-ta ca alte multe...
Doar a izbuti el frate-meu la Ieș, unde l-ai
trîmes...

CHIRIȚA: Așa nădăjduiesc... că și noi... Dumnezeu
știe cîte-am pătimit la 48... ca patrioți...
Las' că ne-o perit vro zăce capete de vite;
dar apoi îți aduci aminte ce friguri o avut

Bîrzoî... şi cum m-o durut măsaua care am scos-o!...

SAFTA: Aşa... aşa...

CHIRIȚA: De aceea l-am silit pe bărbatu-meu să meargă la Ieş ca să cerce a căpăta isprăvnicia de aice din ţinut... Doară şi el are drituri... ca patriot... ca pătimit... Nu-i vezi, acū, care de care are pretenţii să între în slujbă... sub cuvînt că i-o fost frică la 48?... Helbet! dacă-i pe-aceea... apoi şi noi avem temeiuri... Adă-ţi aminte ce groază-l apucasă pe Bîrzoî... că strîga şi pin somn c-o venit zavera?...

SAFTA: Aşa... aşa...

CHIRIȚA: I!... cînd să-l văd deodată întrînd pe poartă cu doi jăndari... ştii?... i-aş sări în cap.

SAFTA: D-apoi eu?...

CHIRIȚA: Măi tras-ai în cărţi, cumnăţico?

SAFTA: Tras, soro... că alta nu fac toată zîua...

CHIRIȚA: Şî ce zîc cărţile?

SAFTA: Menesc a bine... mi-o ieşît zăce ochi de carò... bucurie... lîngă riga de trefli... frate-meu, şi dedesubt trii ochi de cupă... drum.. Trebuie să vie negreşît astăzi... şi să-ţi aducă veste bună.

CHIRIȚA: Să te-audă Dumnezeu!... Atunci să vezi, soro, căpăţîni de zăhar... să nu poţi dovedi cu dulceţile..

SAFTA: Iaca pozna, că eu mi-am uitat belteua pe foc... şi m-am luat cu vorba...

CHIRIȚA: Nu-i nimică... o beltè mai mult sau mai puţin pentru o isprăvniceasă... nu-i cea pagubă... Ian spune-mi, te rog... *(Îi vorbeşte încet, în vreme ce scoate un port-ţigar din buzunar.)*

ȘARL (*în fund*): *Dis donc comme moi, Goulitze^a:
Calypso ne pouvait se consoler du départ d'U-
lysse.*

GULIȚĂ: *Calypso ne pouvait d'Ulysse^b.*

ȘARL (*în parte*): *Cré gamin!... it m'agace joliment!^c*

SAFTA: Iar îi să tragi tiutiu, soro?... Pare că te
văd iar c-ai să te îmbolnăvești.

CHIRIȚA: Ba nu, soro, c-așa-i moda. Dacă sînt
armazoancă, trebuie să mă deprind cu țîgă-
rile...

SAFTA: Mă mir ce gust poți găsi să pufuiești din
gură ca un neamț?!

CHIRIȚA: Ce gust?

Toată lumea azi fumează,
Scoate fum pe nas, pe gît;
Unii moda imitează;
Alți fumează de urît.
Omenirea-i o țîgară
Care să prefacă-n scrum;
Și amorul cel cu pară
Arde și se schimbă-n fum...
Numai fumuri vezi aice
La femei și la bărbați.
Toți fumează... poți dar zîce,
Că-s mai toți înfumurați.

SAFTA: Cum înfumurați?... Vrei să zîci afumați?

CHIRIȚA: Și una și alta... Dar... ian spune-mi,
cumnățică, ce face Luluța?

SAFTA: Îi în grădină.

CHIRIȚA: Biata copilă!... De cînd o murit cucoana
Nastasîca Afinoia, nineacă-sa, și am luat-o

a — Spune, deci, după mine, Guliță (*fr.*).

b — Calipso nu putea de Ulise (*fr.*).

c — Al dracului puști!... tare mai mă sîciie! (*fr.*).

sub epitropia noastră... mi-i drăguță ca o noră.

SAFTA: Mai știi?... poate să-i fii soacră cu vreme.

CHIRIȚA: Țist, așa am chibzuit treaba cu bărbatu-meu... Luluța are zăstre bună... Guliță asămine... Mai potriviți unde să-i găsați?...

SAFTA: Să-i cauți cu lumînarea...

CHIRIȚA: Numai atîta mă îngrijăște, că Luluța nu bate nicidecum cu Guliță... și-i tot tristă de cînd o rămas orfană... ba încă cîteodată parcă să perde... nu-i în toate mințile.

SAFTA: Nu băga de seamă, că încă-i tînără.

CHIRIȚA: Ce tînără?!... că-i de vro 15 ani... Cînd s-o născut Guliță, era de un an... îmi aduc aminte ca acû... la Sîn-Chetru... (*Vorbind își caută chibriturile.*) Da' oare ce mi-am făcut chibriturile?... Hait!... că le-am prăpădit pe cîmp. (*Tare:*) Monsin Șarlă?

ȘARL (*înaintîndu-se*): Poroncesc, madam.

CHIRIȚA: Nu cumva ai fosfor cu d-ta?

ȘARL (*aprinzînd un chibrit*): Voilă, madame. (*În parte:*) *Elle fume comme un caporal.*^a

CHIRIȚA (*aprinzîndu-și o țigară groasă*): *Merci... Voulez-vous aussi boire une cigare?*^b

ȘARL (*în parte*): *Aïe... aïe... elle va recommencer ses traductions libres...*^c

CHIRIȚA: *Ils sont de minune... cigares de Halvannc*^{d-8}.

ȘARL (*luînd o țigară*): *Merci, madame.*

a — Poftim, doamnă. (*În parte:*) Fumează ca un caporal (*fr.*).

b — Mulțumesc... Vrei și dumeata să bei o țigară? (*fr., trad. literală*).

c — Vai... vai... iar o să-nceapă cu traducerile ei libere...

d — Sînt de minune... țigări de Halvana (*fr., trad. literală*).

GULIȚĂ: Țigară de halva?... Nineacă, dă-mi și mie o țigară.

CHIRIȚA: Auzi? Atîta ar mai trebui!... Cuconașii nu trag țigări.

GULIȚĂ: Ei... mată de ce tragi, dacă ești cucoană?

CHIRIȚA: Tacă-ți gura, plodule!... Monsiu Șarlă... ian dîtes-moi, je vous prie: est-ce que vous êtes... mulțămît de Guliță?^a

ȘARL: Comme și, comme ça... mulțemit et pas trop.^b

CHIRIȚA: C'est qu'il est très... zburdatic... mais avec le temps je suis sûre qu'il deviendra un tambour d'instruction.^c

ȘARL (cu mirare): Tambour?!

CHIRIȚA: Oui... adică dobă de carte... tambour... nous disons comme ça en moldave^d.

ȘARL (în parte): Ah, bon!... la voilà lancée!^e

CHIRIȚA: Et alors nous l'enverrons dedans.^f

ȘARL: Où ça, madame?^g

CHIRIȚA: Dedans... înîntu... nous disons comme ça en moldave.

ȘARL (în parte): Parle donc le moldave alors, malheureuse!^h

CHIRIȚA: Et voyez-vous, monsieur Charles, je ne voudrais pas qu'il perde son temps pour des fleurs de coucou.ⁱ

a — Domnule Charles... ian spune-mi, te rog: ești... mulțămît de Guliță? (fr.).

b — Așa și așa... mulțemit și nu prea (fr.).

c — Pentru că e prea... zburdatic... dar cu timpul sînt sigură că va deveni tobă de carte (fr., trad. literală).

d — Așa spunem noi pe moldoveneste (fr.).

e — Așa!... iat-o că și-a dat drumul! (fr.).

f — Și atunci o să-l trimitem înîntu (fr., trad. literală).

g — Unde, doamnă? (fr.).

h — Păi, vorbește-atunci moldoveneste, nenorocito! (fr.).

i — Și vezi dumneata, domnule Charles, n-aș vrea să-și piardă timpul de florile cucului (fr., trad. literală).

ȘARL: *Pour des fleurs de coucou?*

CHIRIȚA: *C'est-à-dire^a de flori de cuc... Nous disons comme ça...*

ȘARL: *En moldave... (În parte:) Cristi!... qu'elle m'agace avec son baragouin!^b*

CHIRIȚA: *Aussi, je vous prie... quand il se paressera... de lui donner de l'argent pour du miel.^c*

ȘARL: *Comment?!... que je lui donne de l'argent?!^d*

CHIRIȚA (*rîzînd*): *Non... Să-i dai bani pe miere... de l'argent pour du miel... C'est correct...^e Nous disons comme cella...*

ȘARL: *C'est convenu... en moldave... Vous parlez comme un livre.^f*

CHIRIȚA: *Merci... j'ai apprendré toute sculette le français...^g pre legea mea.*

ȘARL: *Est-ce possible?!... C'est extraordinaire!... Hé bien, votre fils vous ressemble... Il a une facilité!... Dans quelques années il parlera aussi bien que vous.^h*

a — Adică (*fr.*).

b — Hristoase!... cum mă mai sîcîie cu păsăreasca ei! (*fr.*).

c — Așijderea, te rog... cînd o să se lenevească... să-i dai bani pe miere (*fr., trad. literală*).

d — Cum?!... să-i dau bani?! (*fr.*).

e — Așa e corect... (*fr.*).

f — Bineînțeles... pe moldovenește... Vorbiți cu din carte (*fr.*).

g — Mulțumesc... eu am învățat singurică detot franceza (*fr.*).

h — Se poate?!... Este extraordinar!... Ei bine, fiul dumneavoastră vă seamănă... Are o ușurință <de a învăța>!... În cîțiva ani va vorbi tot așa de bine ca și dumneavoastră (*fr.*).

CHIRIȚA: *Quel bonheur !^a* Gugulea nineacăi !... Auzi ce spune monsiu Șarlă?... Zice că ai să vorbești franțuzăște ca apa... *N'est-ce pas, monsieur Charles, qu'il parlera comme l'eau ?^b*

ȘARL: *Comme ?... Ah, oui, oui... vous dites comme ça en moldave... Oui... oui.*

CHIRIȚA: Da' ian să-i fac eu un examen... Guliță, spune nineacăi, cum să cheamă franțuzăște furculița?

GULIȚĂ: *Furculision.*

CHIRIȚA: Frumos. Dar friptura?

GULIȚĂ: *Fripturision.*

CHIRIȚA: Prea frumos... Dar învîrtita?

GULIȚĂ: *Învîrtision.*

CHIRIȚA: Bravo... Guliță!... Bravo, Guguliță!...
(*Îl sărută.*)

ȘARL (*în parte, furios*): *Gogomanition, va !...*

SCENA 4

Cei dinainte; Ion (viind pe poartă)

ION: Cucoană, cucoană... Iaca un răvaș de la Ieș.

CHIRIȚA (*tresărind*): De la Ieș? A fi de la d-lui...
Cine l-o adus?

ION: Un jăndar de la isprăvnicie... Cică-i grabnic.

CHIRIȚA: Grabnic?... Adă... (*Vrea să ieie răvașul și se oprește.*) Da' așa s-aduce răvașul, măi oblojîtule?

ION: Apoi cum?

CHIRIȚA: Cum?... Nu ți-am spus c-acum îi moda să s-aducă răvașale pe talgere...? Ha?

^a -- Ce fericire! (*fr.*).

^b -- Nu-i așa, domnule Charles, că va vorbi ca apa? (*fr., trad. literală*).

ION: Iaca... parcă răvaşăle-s alivenci.

CHIRIȚA: Ce-ai zîs?... Lîspăşti de-aici!... Şî doar nu mi lă-i aduce acu îndată după modă... c-atîta-ţi trebuie.

ION: Da' unde să găăsesc eu talgere, cucoană?... că nu-s sofragiu.

CHIRIȚA: Du-te sus la jupîneasa de cere un talger ş-un şărvet.

ION: Şî şărvet?

CHIRIȚA: Şî după ce-i pune şărvetu pe talger, şî răvaşu pe şărvet... să mi-l prezăntezi frumos... ai auzît?

ION: Am auzît. (*Se duce în casă, zicînd:*) Să pun talgeru pe şărvet, şî răvaşu pe şărvet... ba şărvetu pe răvaş... ba...

SAFTA: Bine, soro, cum ai răbdare s-aştepţi, cînd îi răvaş grabnic, de la frate-meu poate?

CHIRIȚA: Fie măcar de la Pori Împărat^a... Am hotărît să introduc în provincîie obiceiurile din Ieş, doar ne-om mai roade puţinţel şî noi... N-am dreptate, monsiu Şarlă?

ŞARL: Mult dreptat, mult... în care pricin?

CHIRIȚA: În predmetul civilizaţiei.

ŞARL: *Civilisation... cu serviette.*^a

CHIRIȚA: Pe *assiette*.^b

ŞARL: *C'est l'étiquette.*^c

CHIRIȚA: Cu *serviette*.

GULIȚĂ: Pe *assiette*.

ŞARL: *Au fait... (În parte:) Je n'y suis pas du tout.*^d

a — Civilizaţie... cu şervet? (*fr.*).

b — Farfurie (*fr.*).

c — Aşa cere eticheta? (*fr.*).

d — De fapt... (*În parte:*) Nu mai înţeleg nimic (*fr.*).

SCENA 5

Cei dinainte; Ion (fiind din casă și aducând răvașul acoperit, sub șervet și sub talger)

ION: Cucoană... iaca răvașul de modă.

CHIRIȚA: Adă-l încoaci... *(Căutînd în talger:)*
Unde-i, că nu-l văd în talger?...

ION: Cred și eu, dacă-i deles ibt.

CHIRIȚA *(rîdicînd talgerul)*: Dedesubt?... Așa te-am învățat eu?... Nu-i nici sub talger... Ce-ai făcut răvașu, tontule?

ION: Dec!... să face că nu știe... Îi sub șarvet... ca de modă... Nu mi-ai spus?

CHIRIȚA: Sub șarvet?... *(Azoîrle șervetul și găsește răvașul în palma lui Ion.)* Bată-te cucu, mangosîtile...! Ian vedeți, mă rog, c-o făcut cu totul dimpotivă!... *(În răvașul.)*

ION: Ei!... parecă eu am fost de gemine cu moda... Așa mi-ai poroncît, așa am făcut.

CHIRIȚA: Ai noroc că-i răvaș grabnic de la bărbatu-meu... că ți-aș arăta eu...

SAFTA: Da' lasă-l încolo, cumuățică, și citește azi...

CHIRIȚA: Ian să videm. *(Citește adresa răvașului:)*
«Isprăvnicia ținutului către prea iubită mea soție, Chirița Bîrzoî, ot Bîrzoieni».

SAFTA: Com nent?... *Măline est* mîritat c-un ispravnicie?

CHIRIȚA *(zîmbînd)*: Ba mi sã pare că c-un ispravnic nou... Cumuățică, ce sãmn îi cînd îți țiue urechea stîngă?

SAFTA: Sãmn bun, soro.

CHIRIȚA: Sã videm... Cruce-agiută! *(Citește:)* «Cu frățescă mî închin și te sãrut dulce, iubită Chirițo. — În sfîrșît, cu mila lui Dumnezeu,

m-am isprăvnicit!... Neamul nostru s-o înăl-
țat!... Ie-o pe-acolo cam pe mare cu megieși,
că pe-aici las' pe mine! — Scoală-te îndată
și vină în târg cu toată gospodăria și cu tot
neamul... dintre care nu uita a-mi aduce
curcanul cel bătrîn, c-am să-l pun în slujbă.
— Scris-am.

Al d-tale ca un soț,
Grigori Bîrzoii.»

Kirie elèison!^a... iată-mă-s isprăvniceasă!...
(*Nebună de bucurie:*) Cumnățică, Guliță, mon-
siu Șarlă, Ioane... îs isprăvniceasă!

TOȚI (*cu bucurie*): Isprăvniceasă!

CHIRIȚA (*jucînd singură de bucurie*): Tra, la, la, la
la...sînt isprăvniceasă... Cumnățică, vină să te
sărut. (*Sărută pe Safta.*) Guliță, vină să te
sărut. (*Sărută pe Guliță.*) Monsiu Șarlă,
vină și d-ta să te... (*Coboară ochii rușinată.*)

ȘARL: *S'il vous plaît?*^b

CHIRIȚA: *Pardon...* Ioane, Ioane!...

ȘARL (*în parte*): *Comment?*... Ion aussi?^c...

CHIRIȚA: Ce era să-ți spun?... Am uitat-o de bucu-
rie... Ha!... du-te de spune surugiilor să înha-
me poștalionii la trăsura cea galbănă... de-
grabă... degrabă, că o să ne pornim la târg.

TOȚI: La târg?

CHIRIȚA: Dar'!... Destul am mocnit la țară... Ian
să mai fantaxăsc și eu pin târg, ca altele..
doar îs isprăvniceasă... Nu că adică m-am
fudulit dintr-aceasta... sau că mi-ar fi făcut
vro mulțămire mai deosăbită... Nu!... nu să

a — Doamne miluiește!... (*gr.*).

b — Vă rog?, Poftim? (*fr.*).

c — Cum?... și pe Ion?... (*fr.*).

sparie Chirița așa lesne... cu una, cu două..
Zău nu!... Minciuni nu știu să spun, că nu-s
ipo... ipocondră¹⁰... M-am isprăvnicit? Să-mi
fie de bine!... Dacă-am dorit-o... am dorit-o
numai de-o ambiție care am... iar nu de alta.
Ioane... trimes-o boieru vro ceată de jandari
ca să meargă pe lângă obloane?

ION: O trimes o ceată întreagă: doi slujitori.

CHIRIȚA: Numai?!... Spune-le să se gătească...
Hai... cară-te!...

ION: Iaca mă car, cucooană isprăvniceasă... măria-ta!
(*Iesă.*)

CHIRIȚA: Isprăvniceasă!... De-acum să vedeți bon-
tonuri¹¹ și tenechele... Am să-i dures și-un voiaj
la Paris¹².

SAFTA: Tocmai pe-acolo!... în țara nemțească?...

GULIȚĂ: Să mă iei și pe mine, nineacă.

CHIRIȚA: Te-o! lua puiule... și pe monsiu Șarlă... și
pe Luluța... Parcă văd pe pasport: baroana
Chirița!... Am să mă dau și eu de baroană,
cum oi trece granița... să spariu nemții...

ȘARL (*în parte*): Îi lipsește un dog.

CHIRIȚA: *Qu'est-ce que, monsiu Șarlă?*

ȘARL: *Je partage votre bonheur, madame.^a*

CHIRIȚA: *Ah, oui, monsiu Șarlă... je suis heureuse
par dessus la mesure...^{b-13}*

ȘARL: *Je comprends...^c* peste masur...

CHIRIȚA: *Tout à fait...^d* Hai iute să ne gătim ca să
plecăm cu ziuă... Hai!

(Se aude glasul Luluței în grădină, cîntînd.)

a — Împărtășesc bucuria dumneavoastră, doamnă (*fr.*).

b — Ah, da, domnule Charles... siut peste măsură de
bucuroasă... (*fr., trad. literală*).

c — Înțeleg... (*fr.*).

d — Chiar așa... (*fr.*).

GULIȚĂ: Auzi, nineacă, glasu Luluțai?
CHIRIȚA: Iat-o, vine-ntr-acoaci... Stați locului.
(Se opresc lingă boschet.)

SCENA 6

*Cei dinainte; Luluța (între pe porțița grădinei, cîntînd
și alungînd un flutur cu un năvod mic de bariș)*

LULUȚA

*(Arie din Baba Hîrca: Ei, zău, tare-mi pare
bine...)*

Fluturaș, vin' lingă mine...
Ah, ascult-al meu cuvînt,
Că și eu sînt ca și tine
Sîngurică pe pămînt!
Nu zbura, nu zbura, stăi...

GULIȚĂ

(căutînd pe sus)

Iată, iată-1! măi, măi, măi!

LULUȚA

Tare-i sprinten și frumos.

GULIȚĂ

Cînd pe sus îi, cînd pe jos.

LULUȚA

Nu zbura, nu zbura, stăi...

GULIȚĂ

Iată-1, iată-1! măi, măi, măi!

LULUȚA

Zău, te-oi prinde... De-a te prinde
Un dor mare mă cuprinde.
Vin' cu mine, fără frică,
Că-s și eu o fluturică...
În zădar fugi pe-mprejur;
De-a te prinde eu mă jur.
În' zădar zbori așa tare...
Na, te-am prins... Ce bine-mi pare!

(Luluța trîntește năvodul în capul lui Guliță și-l prinde înintru.)

LULUȚA: L-am prins!... l-am prins!

GULIȚĂ: Da' șazi binîșor, Luluță, că te spun nineacăi...

LULUȚA: Vai de mine!... În loc de flutur, am prins un cărăbuș... Ha, ha, ha, ha, ha!

Cărăbuș, cărăbuș,
Pe-a cui mîni încăpuși.

TOȚI: Ha, ha, ha, ha!...

GULIȚĂ (*mînios*): Cărăbuș!... Auzi, nineacă?... zîce că-s cărăbuș!

CHIRIȚA: Nu te mîni, Guliță, că suguieste Luluța...
Luluțo, vin-încoaci la mătușica, să-ți spun o veste bună.

LULUȚĂ: Ce veste?...

CHIRIȚA: M-am făcut isprăvnițeasă.

LULUȚA: Ei... ș-apoi?

CHIRIȚA: Apoi... nu sari în sus de bucurie?

LULUȚA: Nu.

CHIRIȚA (*supărată, Săftci*): Îți spun eu 'că cîteodată să perde. (*Tare*!) Ei, dar gătește-te, Luluță, c-a să mergem la tîrg.

LULUȚA (*cu bucurie*): Unde?... la Ieș?

CHIRIȚA: Ba colè, alături cu Bîrzoieni... unde-am mai fost an-tarnă.

LULUȚA (*tristă*): Ori acolo... ori aici la țară... totu-
na-i.

CHIRIȚA: D-àpoi... vezi d-ta... te-ai deprins tot
la Ieș... Mai șazi și pin ținut, că nu-i muri.

LULUȚA (*plângînd*): Ba oi muri...

CHIRIȚA: Îndărătnico!...

ȘARL (*în parte*): *Pauvre enfant!*^a

CHIRIȚA: Hai, să ne gătim de drum... Monsiu
Șarlă... *je vous prie, à la brayette.*^b

ȘARL (*dîndu-i brațul*): *Trop heureux, madame.*^c
(*Dă cellalt braț Saftei.*) Madam cu-na Safta,
non poftesc?

SAFTA: Bucuros, domnule...

ȘARL (*în parte*): *J'ai l'air d'une cruche à deux
anses ... tableau!*^d

(Chirița, Safta, Șarl și Guliță intră în casă.)

SCENA 7

L u l u ț a

Doamne!... tare mi-i urît aici!... Nu știu
ce să fac toată ziua... N-am pe nime care să
mă iubească, de cînd o murit biata ninecuță...
Mătușica-i prea bătrînă, și Guliță prea tînăr...
Nu mă pot înțălege cu ei cum mă înțălegeam
cu nineaca și cu Leonaș... Dragu Leonaș!...
unde-a fi el acû?... De trii ani de cînd nu l-am
văzut, a fi crescut mare și m-a fi uitat poate...

a -- Biet copil! (*fr.*).

b -- Domnule Charles... te rog, la brațetă (*fr., trad.
literală*).

c -- Preafericit, doamnă (*fr.*).

d -- Pareă-s un urcior cu două toarte... tablou! (*fr.*).

da' eu una știu, că nu l-oi uita niciodată...
că-l iubesc din copilărie.

(*Arie din Însurățeii:
Zile dintăi ale-nsoțirii.*)

Scump suvenir de fericire,
Cu glasul tău de nălucire
Alungi ades a mea mîhnire
Și mă îngîni vesel, ușor,

Ah! vin-acum, vis de plăcere,
Ca să-mi aduci o mîngîiere,
Și, ca prin vis, a mea durere
Să mi-o rîdici în al tău zbor!

SCENA 8

Luluța; Guliță (viind pe porțița grădinei)

GULIȚĂ (*în parte*): Am fugit pe ușa din dos și
am dat prin grădină, ca să scap de dascal...
Acum... hai la grajdi... Tot oi să încalec, în
ciuda nineacăi... Mă duc să fur calul de la
iesle... Ia așa!... De ce nu mă lasă de bună-
voie? (*Dă cu ochii de Luluța.*) Luluța!

LULUȚA: A!... iaca și monsiu cărăbuș...

GULIȚĂ: Iar mă faci cărăbuș?... Ian ascultă, Lu-
luță... aici nu sîntem la Ieș, ca să mă iei în
rîs¹⁴ ... Acu-s mare! și dar, te poftesc...

LULUȚA: Mare?... Vra să zică ești cărăbuș de cei
cu două coarne?

GULIȚĂ: Ba nici cu două... nici unu ... îs cava-
ler!... învăț pe *Telemac*...

LULUȚA: Zău!... ai agiuns pău-acolo?... Nu te cred!

GULIȚĂ: Nu mă crezi?... Ascultă dar', să ți-l spun pe derost... *Télémaque ne pouvait d'Ulysse dans sa douleur*¹⁵...

LULUȚA: Destul, că doar nu-s profesòr... să-mi spui lecția.

GULIȚĂ: Păcat, Luluță... că nu ești mată în locu lui monsiu Șarlă... că zău, mai mult aș învăța cu mată.

LULUȚA: Da' de ce, Guliță?

GULIȚĂ: Nu știu bine de ce... dar cu mată mi-ar fi dragă cartea.

LULUȚA (*în parte*): Bietu copil!

GULIȚĂ: Mată îți tot bați joc de mine... nu înțeleg pricina pentru care... dar cu toate aceste.. nu pot să mă mîinii pe mată cu tot dinadinsul... că-mi ești drăguță... na!

LULUȚA: Drăguță!

GULIȚĂ: Pre legea mea!

(*Arie: Căruța poștei.*)

Îmi plac arșicii și zmeu-mi place;
Mă e drag cu mînea de-a arunca,
Dar lîngă tine, ah! cum să face
Că-mi trece gustul de-a mă giuca?
Nu știu, Luluță, cum, zău, să face
Că-mi trece gustul de-a mă giuca.

În puf sînt meșter și suflu tare;
Dar cînd pe tine eu te zăresc,
Rămîn deodată fără suflare
Și nu pot jocul să-l isprăvesc.
Cînd vreu să suflu... n-am răsufare;
Și bani, și minte, tot prăpădesc!

LULUȚA: Bietu Guliță!... Eu te-nțăleg... dar ce folos, că ești încă copil!

GULIȚĂ: Copil?... Ian să vezi acuză dacă-s copil...
cînd oi alerga călare.

LULUȚA: Cum?... Ce fel?

GULIȚĂ: Pe calu nineacăî... da' să nu spui, Luluță...
Așteaptă aici. (*Alcargă în culisele din dreapta.*)¹⁶

SCENA 9

Luluța; pe urmă Guliță și Ion

LULUȚA (*singură*): Auzi, mă rog? Guliță... un
copil de ieri, de-alaltaieri, cum zice mătu-
șica... Cine-ar fi crezut?... Zău că nu mai
sînt copii astăzi pe lume... Ce huiet s-aude?...

(*Se aude în culisele din dreapta sfadă între Ion și
Guliță.*)

ION (*în culise*): Da' lasă calu-n pace, cuconașule!

GULIȚĂ (*asemene*): Taci, Ioane, că ți-oi da bac-
șiș... Hi!... cal... hi!... ca!...

ION: Ce bacșiș?... Să mă bată cucoana?...

GULIȚĂ: Hi!... cal... hi!... cal... (*Strigă surugiește.*)

ION: Iaca pozna!... Nu lăsa, mări! Săriți de opriți
calu!

GULIȚĂ (*răpit de cal, vine în scenă, spăricit și ți-
pînd*): Valeu!... valeu!... nu mă lăsa, Ioane,
că mă trîntește! Valeu!... valeu!... (*Iesă
călare, cu fuga, pe poartă, în dreapta.*)

ION (*alergînd dintre culise*): Vai de mămulica mea!...
De-acum mi-am găsit arțagu cu cucoana...
Hait!... l-o umflat Rusaliile... (*Iesă prin
fund, strigînd:*) Săriți!... săriți!...

LULUȚA: Ha, ha, ha... parcă era Făt-Logofăt din poveste. (*Cade de râs pe canapè.*)

(Se face zgomot în sat. — Chirița, Safta și Șarl ies în cerdac.)

SCENA 10

Luluța; Chirița, Safta, Șarl, țărani

CHIRIȚA }
SAFTA } Ce este?... Foc?... Tălharii?

(Guliță trece pe la poartă, din dreapta în stînga, în fuga calului, strigînd: «Nineacă... monsiu dascal... nu mă lăsați... valeu!...!». Cîțiva țărani alerg după el; alții intră pe scenă.)

CHIRIȚA }
SAFTA } Vai de mine!... Guliță călare?

ȘARL: *Grands dieux!... Il est perdu, courrons!*
(*Se coboară rapide din cerdac.*)

CHIRIȚA: *Perdu!... mon odor?... Ah!... vah!... săriți!... alergați!... (Se coboară cu Safta în scenă.)*

(Arie din *Baba Hîrca*: *Săriți... săriți!*)

CHIRIȚA

Săriți, săteni, argați,
Cu toții alergați.
Săriți și-mi agiutați
Copilu să-mi scăpați!
Iată-mă-s în disperare!
Săriți, săriți, alergați;
Guguliță-i în perzare;
Săriți de mi-l scăpați!

a — Preaputernici zei!... E pierdut, să alergăm! (*fr.*)

COR

Săriți, săteni, argați,
Cu toții alergați.
Săriți de-o agiutați,
Copilu să-i scăpați!

(Toți aleargă pe poartă și apucă pe urmele calului.)

LULUȚA (*singură*): Vai de mine!... Să vede că-i în primejdie!... Mă duc să caut colonie, că poate să lășine mătușica... (*Întră în casă.*)

SCENA 11

Leonaș (*învîndu-se la poartă*) și, *pe urmă*, *Luluța*

LEONAȘ: Ce i-o apucat de aleargă ca niște nebuni?... Să giuri că o lovit strechea pe tot satu... Ian privește cum să-ntrec... Ce vād? Două cucoane cu dînșii?... Ce să fie oare?... Ian să întreb la curte... (*Vine în scenă.*)

LULUȚA (*ieșind în cerdac*): Iaca colonia... Hai degrabă după dînșii. (*Se coboară răpide și se întâlnește cu Leonaș.*)

LEONAȘ: Luluța!

LULUȚA: Leonaș!... Leonaș aici! A!... (*Se aruncă cu bucurie în brațele lui.*)

LULUȚA

Tu ești, iubite Leonaș?

LEONAȘ

Eu sînt, iubite îngeraș.

LULUȚA

Nu-i vis?... Îmi vine, zău, să pîng.

LEONAȘ

Nu-i vis... în brață-mi eu te strâng.

(Împreună:)

Ah, ce fericire!

Ce veselă sîmțîre

Sînt acum, că te-am g sît,

O! scump odor iubit.

Dulcea mîngîiere

Gonește-a mea durere,

Și-n rai mult așteptat

Parc-am intrat.

LULUȚA (*sărind de bucurie*): I!... cît îmi pare de bine c-ai venit, Leonașule!... Știi? îmi vine să rîd și să plîng totodată.... De mult nu te-am văzut!

LEONAȘ (*cu dragoste*): De mult, dragă Luluță... tocmai de cînd te-o luat cucoana Chirița sub epitropia ei și te-o adus la Bîrzoieni.

LULUȚA (*ștergîndu-și ochii*): Așa... de la moartea nănecuțai.

LEONAȘ: Nu mai plînge, Luluțică... că, zău, acuz plîng și eu.

LULUȚA: Cum n-oi plînge, dacă de trii ani de zile mă găsesc pîntre străini, care, pentru că mă văd tristă și pe gînduri, zic că dau sîmne de nebunie... Ei nu pot înțălege că mi-i dor de nănecuța.

LEONAȘ: Ce spui?... Vra să zică ești nenorocită în casa Chirițai?

LULUȚA: Apoi giulecă tu însuți de pot fi fericită... singură, orfană!... depărtată de toți prietiii copilăriei mele... de tine, Leonaș, care eram deprinsă să te văd în toate zilele în casa mamei-me!

LEONAȘ: Biata Luluță!... De știam una ca asta...
nu mă duceam peste graniță.

LULUȚA: Cum?... ai făcut voiajuri?

LEONAȘ: De cum ne-au despărțit întâmplările...
m-am pornit la Paris, și am șezut acolo trii
ani...

LULUȚA: Trii ani!... Încaltea gândit-ai vrodată la
mine?

LEONAȘ: Nu o dată... dar totdeauna... Și, cum
m-am întors în țară, cea întâi dorință a mea
o fost ca să te gășesc și să te văd.

LULUȚA: Ce bine-mi pare!... De-acum cred că-i
șădea tot cu mine.

LEONAȘ: Numai de mi-a da voie cucoana Chirița.

LULUȚA: De ce nu?... Ce poate s-o supere șăderea
ta aici?

LEONAȘ: Poate să nu-i vie la socoteală, pentru că,
după cum am aflat la Iași, de la sărdariul
Cuculeț, să vede că Chirița plănuiește ca să te
mărite mai târziu cu Guliță.

LULUȚA: Cu Guliță?... Ha, ha, ha, ha!... Da' nu
l-ai văzut cum merge călare? Ha, ha, ha!...

LEONAȘ: Cum?... Ce are a face?

LULUȚA: După dînsu aleargă acû tot satu... îl hăi-
tuiește.

LEONAȘ (cu mirare): Nu te înțăleg... Dar oare ce
s-aude?

(Zgomot afară.)

LULUȚA: Or fi hăitașii lui Guliță... (Merg în fund
și cantă între culise.) Dar', iată-i... ei sînt...
aduc vînatul aici... Hai degrabă, Leonaș, să
ne ascundem colè în boschet.

(Merg amîndoi în boschet.)

SCENA 12

Luluța și Leonaș (în boschet); țărani (aduc pe Guliță leșinat și-l așază pe un scaun în fața publicului), Chirița, Săfta, Șarl, Ion (vin plângînd împrejurul lui Guliță)

*(Aria' din Baba Hîrca:
Bobii hai, bobii na.)*

COR

Vai de el! o murit!
Iată-l!
Calul rău l-o bușît!
Iată-l!
O murit, o murit,
Iată-l!

CHIRIȚA

(cu deznădăjduire)

O murit Gugulea meu!

COR

Ierte-1, ierte-1 Dumnezeu!

CHIRIȚA *(bocînd)*: Gulița mamei!... Gugulița ninea-căi.... cît era el de frumușal... cît era de sprintinel, ș-acum iată-l țepăn... bujorășu mamei... l-am pierdut!...

LULUȚA și LEONAȘ *(în parte, spărieți)*: O murit!
ȘARL *(apropiîndu-se de Guliță)*: No... taci, madam cocona... că el nu-i murit... traiesc bine.
(Caută să-l dezleșine.)

CHIRIȚA: N-o murit!... Ești sigur, monsiu Șarlă?... Ah, aș fi în stare să mă duc la Ierusalim pe gios cu traista-n cap. *(Bocînd cu bucurie:)* Îngerășu mamei!... n-o murit!...

ȘARL: Destul țipat acum... asurzit la mine... Apă de colonie este?

CHIRIȚA: Na flacornul meu... dă-i la nas... Gugulița mamei... (*Furioasă:*) Ei las', bade Ioane, că te-oi drege eu!

ȘARL (*puind flaconul sub nasul lui Guliță*): *Enfin!... voilà qu'il revient, son nez remue!*^a

CHIRIȚA: *Son nez remue?... Quel bonheur! . . Cher Goulitze!... il a mangé une terrible... comment dites vous en francais... une terrible... trîntă?*^b

GULIȚĂ (*trezindu-se, cu glasul slab*): *Trîntision.*
TOȚI: A!...

CHIRIȚA: *Trîntision!... o învîiet franțuzăște! Gugulița nineacăi!... (Îl strînge în brațe.)*

LEONAȘ } (*în boschet*): *Trîntision?* Ha, ha, ha, ha!
LULUȚA }

CHIRIȚA: Cine chicotește aici?... (*Aleargă furioasă la boschet.*) Luluța cu un cavaler!... Ce faci, aici, dimoni?... Și d-ta, cuconașule, cine ești?... ce cauți? ce vrei?

LEONAȘ (*ieșind din boschet*): Cucoană Chiriță... mai întâi mă închin cu supunere.

CHIRIȚA: Și al doile?

LEONAȘ: Al doile, nu lipsăsc a cerceta despre între gimea fericirii sănătății d-tale, ca aflînd...

CHIRIȚA (*detot furioasă*): Și al triile?

LULUȚA: Al triile, vei ști că d-lui îi Leonaș, prietinel meu din copilărie.

CHIRIȚA: Leonaș?... A! d-ta ești domnu Leonaș?... Mă bucur... Ieși afară din ogradă, nerușinatele!

a — În fine!... iată că-și vine-n fire, îi palpită nările! (*fr.*).

b — Îi palpită nările?... Ce fericire!... Dragă Guliță!... el a mîncat o teribilă... cum spuneați dumneavoastră pe franțuzește... o teribilă... trîntă! (*fr.*).

LULEȚA: Să iasă?... De ce să iasă?

CHIRIȚA: Te-oi învăța eu să rîzi de Guliță!... Auzi, mă rog?... Vine pe furis în casa mea, șî, în loc să mă mîngăie la supărare... îi vine chef de ris?... Ghidi ștregar!

LEONAȘ: Cuceană Chiriță... mai întăi...

CHIRIȚA: Întăi, al doile ș'al triile... ieși afară... cară-te!... cît e treaba cu cînste... să nu te mai vād!... Auzi? un chichirneț acolo...

LEONAȘ (*mînios*): Ian ascultă, Bîrzoaie, ai noroc că ești de cînd Papură Vodă... c-apoi...

CHIRIȚA: Minciuni spui... că tocmai eri am împlinit 35 de ani.

ȘARL (*în parte*): *Oh! elle est bonne celle-là!*^a

LEONAȘ: 35 fără mercuri, fără vineri și fără sîmbete.

CHIRIȚA: Ce-ai zîs?... îmi lipsăsc sîmbetele? (*Cătră țărani*:), Mări, ian împingeti-l, măi, de spate pe poartă, să-l învăț eu a vorbi cu isprăvni-cesăle.

(Țăranii vor să se răpeadă asupra lui Leonaș.)

LEONAȘ (*scofînd un pistol*): Să nu vă mișcați, că dau!

GULIȚĂ (*ascunzîndu-se după Chiriță*): Nineacă... ne-mpușcă!

CHIRIȚA (*ascunzîndu-se după Safta*): Vai de mine, c-aista-i volîntic!¹⁷

SAFTA (*ascunzîndu-se după Șarl*): Nu lăsa, monsiu Șarlă!

ȘARL (*alergînd înaintea lui Leonaș*): Arrêtez, mon-sieur!...^b

LULEȚA (*lîngă Leonaș*): Leonaș, te rog... nu face vro nenorocire.

a — O! asta-i bună! (*fr.*).

b — Stați, domnule!... (*fr.*).

LEONAȘ: N-ai nici o frică, Luluță; cît pentru d-ta, Chirițoaio... scrie-n frunte ce-ți spun; de azi înainte te așteaptă la toate șotiile din partea mea.

CHIRIȚA: Nu-mi pasă, că-s isprăvniceasă.

LEONAȘ: Tu, Luluță dragă... fii liniștită, c-oi privighè totdeauna asupra ta. Adio... (*Sărută pe Luluța și se depărtează spre fund.*) Să ne videm sănătoși, Bîrzoaie!

CHIRIȚA: Ba să te văd cînd te-oi chema eu...

(Împreună:)

(*Arie din Baba Hîrca: Dar ce este, ce-n tîmplare?*)

LEONAȘ!

Lasă, lasă, Chirițoaie,
Babă-cloanță, ră strîgoaie,
Îi păți tu, vai de tine,
Multe șotii de la mine!

CHIRIȚA ȘI CORUL

Cale bună, sprîncenată,
Mergi la dracu, să-i fii plată:
Și să nu dai ochi cu mine,
Că-i păți, zău, o rușine.

LULUȚA

(cîntînd să împace pe Leonaș)

Mergi, iubite,-n cale bună...
Nu te pune c-o nebună.

ȘARL

(cîntînd să împace pe Chirița)

Non te super, de minie...
Non te-apuc l-apoplexie.

(Împreună:)

LEONAȘ

I,asă, Iasă, Chirițoaie etc.

CHIRIȚA și CORUL

Cale bună, sprîncenată etc.

(I,eonăș iesă.)

SCENA 13

Cei dinainte, afară de Ieonăș

CHIRIȚA: S-o dus volintiriu?

ȚĂRANII: S-o dus.

CHIRIȚA: De-acum hai să ne ducem și noi la tîrg
ca să ne punem în siguranție... Ioane, gata-s
trăsurile?

ION: Gata, cucoană.

CHIRIȚA: Du-te de zî jăndarilor să vie aici cu să-
biile scoasă... (*Ion iesă.*) Cumnățică, pune
la cale să ducă lucrurile la trăsură... (*Safta
întră în casă.*) Și voi, na doi fifirigi... să beți
în sănătatea boierului.

ȚĂRANII: Să trăiască boieru ispravnic!

CHIRIȚA: Amin!

(Jandarmii intră pe poartă cu săbiile scoase și stau
în fund. — Safta vine aducînd șapca lui Guliță și
capela Luluței. — Cîteva slugi ies totodată din casă,
purtînd geamandauri, cutii și saltele, și se îndreaptă
spre poartă.)

CHIRIȚA: Iaca și jăndarii... iaca și lucrurile... sîn-
tem gata ca ș-un purces... Haideți de-acum...
Guliță, dă brațul Luluțai... *Monsieur Char-
les, je vous prie, à la braccette.*

ȘARL: *Comment?... Vraiment, nous parlons?*^a

CHIRIȚA: *Oui, nous lavons le baril.*^b

ȘARL: *Le baril?*

CHIRIȚA (*cu nerăbdare*):... *Oui... nous lavons le baril... spălăm putina... Quoi?... Nous disons comme ça en moldave.*

ȘARL: *Ah! (În parte:) C'est égal, elle m'agace de plus en plus.*

GULIȚA: *Nineacă... da' nu iei ș-un curcan fript la drum?*

CHIRIȚA: *Iaca că era să uit curcanu cel bătrîn... Ioane, ie curcanu să-l duci boieriului.*

ION (*iesă*): *În-lată, cucoană... (Vine aducînd un curcan în brațe.)*

CHIRIȚA: *Hai... (Cu entuziasm:) Ia isprăvnicie!*

COR

(*Arie: Sonni la trompa 'n trepidă*)

CHIRIȚA, SAFTA, ȘARL, GULIȚĂ

Hai la isprăvnicie,
În slavă, avuție,
Și-n lungă veselie
De-acuma să trăim!

ȚĂRANII

A voștr-isprăvnicie
Ferice să vă fie!
Bună călătorie
Cu toții vă dorim.

a — Cum?... Plecăm într-adevăr? (*fr.*).

b — Da, spălăm putina (*fr., trad. literală*).

c — Mi-i totuna, mă enervează din ce în ce mai mult (*fr.*).

d — Rasună trompeta cutezătoare (*it.*).

CHIRIȚA

Ah! Sînt isprăvnițeasă!

Parcă-s împărăteasă

Aferim, moțpăneasă!

Chirițo, aferim!

- Ah!

(În repriza corului, jandarmii pornesc înainte; după ei, Zuluța cu Guliță; pe urmă Șarl dintr-un braț al Chiriței și Saffei, și, în sfîrșit, Ion purtînd curcanul. —

Marș general. Tăranii arunc cușmele în sus.)

C o r t i n a c a d e

ACTUL II

Teatrul reprezintă salonul Chiriței, cu cinci uși: una în fund, care duce afară, și cîte două de fiecare parte. — O canapă în stînga pe planul I, jilțuri, scaune ș.c.l.

Scena se petrece într-un tîrg din ținut.

SCENA 1

(Air: des Compliments^a)

CHIRIȚA

(pe canapă)

Iată-mă-s isprăvniceasă!
Dorul meu s-o împlinit,
Ce vis *(bis)* frumos și fericit!
M-am făcut cea mai aleasă,
Și tot neamul mi-am mărit.
Ce vis *(bis)* frumos și fericit!
Toată lumea mi să-nchină,
Căci aice eu domnesc,
Și din oricare pricină
În întăi mă folosăsc.
Păstrăvi buni și căprioare,
Căpățîne de zahăr,

a — Aria: Complimente *(fr.)*.

Juvaeruri, bani, odoare...
Toate le primesc în dar!
Iată-mă-s isprăvniceasă!
Ș.c.1., ș.c.1.

SCENA 2

Chirița; Ion (în lierè)

ION: Cucoană... cucoană... jîdovii cei cu pricina
de ieri o adus zăce căpățîni de zăhăr.

CHIRIȚA: Numai?... Tîrtanii dracului... tot șa-
feri!... de unde făgăduisă 12 căpățîni... Las',
că mi-or mai cădè ei la mîină...

ION: Să le primesc?...

CHIRIȚA: Auzi vorbă?... Du-le în cămară.

(Ion iese și începe a căra căpățînele prin fundul sce-
nei, cite două, două. El le duce în odaia din fund,
în stînga, și, de cite ori trece, numără tare căpățînele,
zicînd: «Două, patru, șăsa, opt, zăce».)

CHIRIȚA (*în parte*): Dulce-i viața de isprăvni-
ceasă!... Zăhărită viață!... Ai jăndari la poartă,
la scară, la ușă... și, cînd ieși la primblare, ai
alai pe lîngă trăsură... Cu toate aceste, de m-aș
porni mai degrabă la Paris!... că m-am săturat
de Moldova... Of! de-ar veni azi monsiu Șarlă
de la Ieș, să-mi aducă pasportu, m-aș porni
cu nepusă masă... Pune-ți în gînd efect ce-oi
să fac în Paris ca isprăvniceasă! Oi să le par
franțuzîlor cît...

ION (*trecînd prin fund*): Două!

CHIRIȚA (*întorcîndu-se*): Ce?

SCENA 3

Chirița; Bîrzoii (iesă din odaia din stînga, cea de pe planul I. El poartă șapcă de aghiotant și un palton cu bumbi mari cît niște farfurioare)

BÎRZOI (*intrînd*): Ardă-le focu straie nemțăști, că-mi vin de hac!

CHIRIȚA: Da' bine, frate, încă nu te-ai mai dus la canțălerie?

BÎRZOI: Apoi dă!... de cînd m-ai scos din minte ca să mă schimosăști în straie strîmte, pun cîte două ceasuri pînă mă-mbrac... și ian privește ce seamăn... cu bumbii își mari... Parcă-s un negustor de farfurii.

CHIRIȚA: Ian taci, taci... că de-o mie de ori te prinde mai bine așa decît cu anterior și cu giubeua... Încalte mai seameni a ispravnic... dar înainte parcă erai un lăutar din tarafu lui Barbu... știi? cel cu naiu.

BÎRZOI: Ai vorbit de te-ai prichit. Măcar!... Ce-mi mai bat eu capul să te-aduc la cunoștință!... De cînd te-ai făcut isprăvniceasă... nu ți-o rămas fire de minte în cap nici măcar...

ION (*trecînd*): Patru.

CHIRIȚA (*mînioasă*): Ce face?

BÎRZOI (*văzînd căpățînile*): Ce-s aieste, Ioane?

ION: Peșcheșu jîdovilor celor cu pricina... zăce căpățîni.

BÎRZOI (*Chiriței*): Socot că nu te-i mai jălui că n-ai zahăr... Hai, apucă-te de dulceți!

CHIRIȚA: Eū?! Să fac dulceți!?!... Ai nebunit?

BÎRZOI: D-apoi cine?... Eū?

CHIRIȚA: Făcă cu năițica Safta, soră-ta... da' eu știu că nu mi-oi pîrli fața la foc.

BÎRZOI: Ce față?... ce față?... Da' pân-acum, mă rog, cum ți-ai pîrlit-o ca toate celelalte gospodine din tîrg?

CHIRIȚA: Pân-acu nu eram isprăvnicasă... de asta... înțălesu-m-ai?

BÎRZOI: Ard-o focu isprăvnicie!... că mare belea-i pe capul meu!... De cînd m-o împins păcatele să fiu în slujbă... tot dojene primesc de la departament...

CHIRIȚA: Dojane?

BÎRZOI: Asta n-ar fi nimică... dar ați căpchiet cu toții în casă... ba încă m-ați căpchiet și pe mine!

CHIRIȚA: Ce te-o apucat azi?

BÎRZOI: Ias' că dumneiei cucoana nu să mai cata-dicsăște să caute de gospodărie... să facă cozonaci, pască, păstrămuri, dulceți, vutci, vișinapuri... ca la casa omului... sau măcar să-mi facă la masă vrun cheșchet, vro plachie, vro musaca, vro capamă, vro baclava... vro ciulama... bucate creștinești... sănătoasă și ușoare... Unde!... Șade toată zîua pe tandur, la tauletă, și din blanmanjăle, din bulionuri, din garnituri nemțăști nu mă slăbește... Auzi? Blanmanjăle?... Bulionuri?... Borș și alivenci... că cu astea am crescut în casa părintească...

CHIRIȚA: Iar o început litopisîtu!

BÎRZOI: Ș-apoi, și alt păcat... o luat obicei să aducă la sfîrșitul mesai păhăruță verzi cu apă caldă... cică așa-i moda la Iaș... de-și spală gura unii dinaintea altora... și nu-i zî în care să nu mă-nșăl... și să nu beu apă caldă!

CHIRIȚA (*publicului, arătînd pe Bîrzoii cu dispreț*): Priviți-l, mă rog!

BÎRZOI: Și cînd ar fi numai atîta!... D-apoi de-a còlè... cheltuicli, nu șagă... pe mobili nouă cu

lastic... pe trăsură de cele cu fundu la pământ...
pe straie cu ȋr, la slugi... pe lampe de cele
cu apă... pe fleacuri... capèle... rochii cu jălet-
ce... cuşme jîdoveşti de ascuns mîinile iarna...
conţerturi de strîns talia... Cine le mai poate
înşîra?... Da-i lipsă de păsări în ogradă...
Da-i cămara pustie!... Aş!... ce-i pasă cucoa-
nei?... Cînd o cauţi... unde-o găseşti?... La
şandra-mandra!

CHIRIȚA: Şandra-mandra?

BÎRZOI: Dar'... cea care vinde rochii şi capèle...
Sărmană Chiriţă, ai nebunit la bătrîneţă, fata
mea!

CHIRIȚA: Ian... nu mai bodogăni... că parcă eşti o
moară strîcată... Mai bine du-te la canţăle-
rie, că te-or fi aşteptînd împricinaţi.

ION (*trecînd*): Zăce!

BÎRZOI (*tresărind*): Zăce împricinaţi?...

CHIRIȚA: Ha, ha, ha, ha!... S-o spăriet ispravnicu
de treabă multă! Hai... cară-te, şi vină mai
devreme acasă, că astăzi avem musafiri.

BÎRZOI: Ce musafiri?

CHIRIȚA: Ai uitat că dăm masă mare astăzi... de
zîua-bună... că mă duc la Paris şi că logodim
pe Guliţă cu Iuluţa?

BÎRZOI: Ba că să zîci... altă nebunie!

CHIRIȚA: Nebunie?

BÎRZOI: Guliţă-i prea tînăr.

CHIRIȚA: Cu atîta mai bine... însuratu de dimineaţă
şi mîncatu devreme...

BÎRZOI: Şi Iuluţa-i bolnavă... pătimaşă... are toane
de nebunie. N-o vezi toată zîua cum năcăjăşte
biata miţă din casă?... Cum o să-mi dau eu
băietu... bunătate de odor, în mîinile ei?

CHIRIȚA: Cu adevărat, îi cam lipsită acû... dar i-a tre-
ce... Cînd a avè un bărbat, n-a mai bate mîîile.

BÎRZOI: Da' de unde știi că s-a îndrepta?

CHIRIȚA: Știu, că doar și mie-mi era dragi mîțile, păn-a nu mă mărita... și cum te-am văzut pe d-ta, nu m-am mai uitat la ele... Ș-apoi s-a îndrepta, nu s-a îndrepta... vrei să perdem zăstrea Luluțai de la mînă?

BÎRZOI: Ei, bine... treacă pentru logodnă... dar la Paris ce-ai să cauți?

CHIRIȚA: Să mă primblu... să mă mai răcoresc, că m-am uscat aici în provincie.

BÎRZOI (*pufnind*): Ba că chiar... Să vede că nu te-ai uitat de mult în oglindă!

CHIRIȚA: M-am uscat, îți zic... și de nu m-oi porni degrabă... să știi că-mi vine ipohondrie... (*Ți-pînd:*) Of! că nu mai pot trăi în țara asta!...

BÎRZOI: Taci, soro... nu răcni așa, că te-aude musafirul... Du-te și la Beligrad¹⁸, dacă vrei!

CHIRIȚA: Musafiriu? ofițariu?... cu adevărat?...

BÎRZOI: Detreabă ofițar, să-ți spun drept!... De aseară, de cînd o tras în gazdă la noi... tot «părinte ispravnice» mi-o zis.

CHIRIȚA: Nu ți-o spus cu ce treabă o venit aici?

BÎRZOI: Nu... dar l-am priceput eu... Pare-mi-să că-i trîmes teptil ca să cerceteză starea isprăvnicilor.

CHIRIȚA: Dacă-i așa... de ce șazi și nu te duci la canțălerie?... că-s aproape de 12.

BÎRZOI: Iaca mă duc, mă duc... doar nu dau tătarii... însă, ian ascultă, soro: cată să fie masa gata mai devreme, că eu nu-s deprins nem-țaste.

CHIRIȚA: Înainte de 5 ceasuri nu să poate.

BÎRZOI: La 5?!... cînd să pun boierii la cărți?!...

CHIRIȚA: Așa-i moda la Ieș.

BÎRZOI: Sta-i-ar în gît cine-o mai scornit-o!... (*Ieșă furios prin fund.*)¹⁹

CHIRIȚA: (*singură*): Ei!... geaba, geaba!... Cît îmi bat eu capul să-l mai cioplesc... să-l mai chilesc... pace! Îi stă rugina de-o șchioapă la ceafă. Ce deosebire cu musafiriu nostru! Îl cunoști cît de colo că-i civilizat... Iaca, de pildă aseară, cînd am luat ceaiu... ofițariu ș-o pus frumușăl zăhăru-n ceașcă cu cleștele cel de argint... da' d-lui... las' că bodogănește că n-ar trebui să deie ceai la iuli, pe călduri... dar ce face?... ie zăhăru cu degitele din zăhar-niță ș-apoi îl pune în clește... încît îmi vine așa, paraxîn!... Îmi era mai mare rușinea de ofițar aseară...²⁰ (*Cătră public:*) mai ales că... știți una? îmi face curte moțpanu... ce vă spune Chirița!

SCENA 4

Chirița; Leonas (îmbrăcat în uniformă de ofițer și purtînd musteți mincinoase, iese din odaia din dreapta, cca de pe planul I)

(*Arie din Rămășag: Amînghețat*)

CHIRIȚA

LEONAȘ

(în parte:)

(în parte:)

Iată-1, valeu!
Fără să vreau
Sînt acum, zău,
Că mă roșăsc!
Mii de furnici,
De tricolici,
De vîrcolici
Vai! mă muncesc!

Iat-o, valeu!
Fără să vreau
Baba mereu.
O întilnesc.
Mă giur aici,
Ca tricolici,
Ca vîrcolici
Să o muncesc!

CHIRIȚA: Bună dimineața... *bonjour, monsieur*... Cum ai petrecut noaptea?

LEONAȘ: Sărut minile... cît să poate de bine... mai ales că am avut un vis de minune.

CHIRIȚA (*cochetînd*): Îi fi visat poate că te-ai făcut ghinărari.

LEONAȘ: Atîta nu-i nimică.

CHIRIȚA: Crai poate?

LEONAȘ (*apropiîndu-se și luînd pe Chirița de mînă*):

Crai?... Cum o înțelegi vorba asta, cuconiță?

CHIRIȚA: Cum Ț-a plăcea mai bine d-tale.

LEONAȘ: Dar... dacă mi-ar plăcea să mă fac pușintel... crai... în minutul acesta... nu te-ai supăra?

CHIRIȚA (*coborînd ochii și trăgîndu-și mîna*): Vai de mine, că răci Ți-s mîinile!...

LEONAȘ: Dovadă că mi-i inima ferbinte.

CHIRIȚA: A fi, că-i lumea ră... Dar ce vis zîci c-ai avut?

LEONAȘ: O bazaconie din ceca lume. Pune-Ți în gînd că parcă mă furase o zîină și mă dusă într-o grădină plină de păsări galbine.

CHIRIȚA: Or fi fost canari.

LEONAȘ: Canari... ganguri... nu-Ți pot spune... dar ce-i curios, că toate să închina la mine și-mi cînta ia așa: (*Imitînd un canar*;) chiriririiii-ța... chiriririiiiiiița?...

CHIRIȚA: Chirița?... Ei, apoi era canari... Și zău, pomenea numele meu, Chiriririiiița?...

LEONAȘ: Te îndoiesti?... (*Caută cu dragoste la Chirița și oftează.*)

CHIRIȚA (*coborînd ochii*): Ba... nu... dimpotrivă... mai virtos... dar mă mir de unde și pînă unde?... nu pot înțalege ce înșămnează...

LEONAȘ: Nu înțalegi că am adormit cu gîndu la mata?

CHIRIȚA: Așta mă flatarisăște... domnule... (cu pudoare) însă nu să cade să mi-o spui nitam-nisam... tronc în obraz...

LEONAȘ (făcînd că-i deznădăjduit): Vai de mine!.. poate că te-am supărat cu vorbele mele?...

CHIRIȚA: Ce să potrivește!... Nu să supără Chirița cu una cu două... dar trebuie să socotești că-s o ființă gingașă... impresionabilă... sîntimentabilă...

LEONAȘ (în parte): Iaca, frate!... și ea vorbește limba cea nouă, cu bibiluri.

CHIRIȚA: Trebuie să socotești că cuvintele d-tale pot să mă scoată din sărute și să-mi pricinuiască un nixis...

LEONAȘ: Un nixis?... Ah, scumpa mea cucoană Chiriță hăi!... crede-mă că de cînd sînt în lume n-am întîlnit un ipochimen atît de nostim ca mată...

CHIRIȚA (cu dragoste): Să mă vezi moartă?

LEONAȘ: Să te văd!... Și cînd ai ști!... cînd ai pricepe zguduiturile inimei mele!... știi?... parcă sî tot eutremură pămîntul!

CHIRIȚA (cu dragoste): Să mă vezi pe nășăle?

LEONAȘ: Sî!... M-ai fermecat... m-ai scos din sîmțiri... căci cînd te zăresc... ia așa-mi scăpără pe dinaintea ochilor... să giuri că ești un fulger... o trăsniță...

CHIRIȚA: Trăsniță?...

LEONAȘ: Ba un trăsniț... m-o luat gura înainte... Ah! Chirițoaie, ești o zîină.

CHIRIȚA (cochetînd): Ian las'.

LEONAȘ: Un mușun...

CHIRIȚA: Ei...

LEONAȘ: O zarnacadè.

CHIRIȚA (*bucuroasă*): O acadè? O zarnacadè? Ah!

LEONAȘ: Chirițoaio, Bîrzoaio... dacă mă iubești...
dă-mi portretul matale.

CHIRIȚA: Da' cum, Doamne iartă-mă?... așa îndată?

LEONAȘ: Dă-mi-l... or mă-mpușc în ochii matale
cei verzi... (*Scoate un pistol de ciocolată.*)

CHIRIȚA (*spărietă*): Vai de mine, că avan mai
ești!... (*Scotînd un portret mare din sîn și
dîndu-l lui Leonaș*): Na, frate, și nu face
păcatu.

LEONAȘ: Ah!... Chirițoaie... să fii blagoveștită
în vecii vecilor că m-ai scăpat de la moarte...
(*Mușcă pistolul; în parte:*) Bună ciocolată!

CHIRIȚA (*în parte*): Ei, apoi mi-i drăguț, și pace...

(*Arie din Doi morți:
I a țiganc a m a l a d a i a :^a)*)

LEONAȘ

(cu foc)

Ah, Chirițo, scumpă zîină,
De-acum ești a mea stăpîină,
Și-n veci te-oi iubi!

CHIRIȚA

(cu dragoste)

Ah, și eu, zău, totodată
Cu-a mea dragoste-nfocată
Nici că te-oi slăbi.

(Se îmbrățișează cu foc.)

a — Eu, țigancă tinăară (*rus.*).

(Împreună:)

LEONAȘ

(în parte:)

Vai! băborniță bătrînă,
Bine că te-am pus la mînă,
Cum te-oi mai suci!

CHIRIȚA

(În parte:)

Bine că l-am pus la mînă...
De-acum sînt a lui stăpînă...
Cît l-oi mai iubi!

(Leonaș o stringe tare pe Chirița în brațe. — Chirița se smucește rușinată.)

CHIRIȚA: Ah... Leonaș...²¹ te rog menajarisăștemă, nu face abuz de slăbiciunea unei gingașă ființi; dacă mă iubești... dacă-ți sînt scumpă... fii delicat... nu mă opri mai mult... lasă-mă să fug... că mă muncește cugetul... (*Se tot trage îndărăt.*)

LEONAȘ (*fără a să mișca din loc, în parte*): Du-te la Bender²², Rusalie!

(Împreună:)

LEONAȘ

Vai! băborniță bătrînă.

CHIRIȚA

Bine că l-am pus la mînă.

(Chirița iese în stînga, fugind și aruncînd o sărutare lui Leonaș, care pufnește de ris.)

SCENA 5

LEONAȘ

Ha, ha, ha, ha!... Încă așa babă străchietă!... Auzi?... ha, ha, ha!... cică să nu fac abuz! (*Imitînd pe Chirița:*) Ah, Leonaș... dacă mă iubești... menajarisăște-mă... lasă-mă să fug... mă muncește cugetul... Ha, ha, ha!... bine că i-am prins portretu la mîină... de-acum îi la cheremul meu... A! Chirițoaie, m-ai alungat de la Bîrzoieni?... te-oi învăța eu!... Am giurat să-i joc feste peste feste... și vād că păn-acum îmi merge bine... Baba nu mă cunoaște sub uniforma asta militărească... ea mă crede că-s ofițăr... Minunat!... De m-aș putea încalte întîlni cu Luluța... A!... iat-o... (*Se trage mai deoparte, în fund, și privește cu dragoste la Luluța.*)

SCENA 6

Leonaș; Luluța (*între pe ușa din fund, fiind o miță în brațe*)

LULUȚA

(*dizmerdind mița și nevăzînd pe Leonaș*)

(*Arie nouă*)

Frumușică mîțîșoară,
Cu-a ta mică unghișoară
Apără-mă nencetat
De oricare-amorezat.
Dar pe cel ce-mi place mie,
Pe iubitul Leonel,
Să-l dizmerzi cu bucurie

Și să-i torci, torci frumușăl.
Fă-i miau, miau, pisică dragă
Ca să-i dai să înțăleagă
Că-a lui ființă-mi este dragă...
Că nencetat gîndesc la el.

LEONAȘ (*în parte*): Draga Luluță!... gîndește la mine... (*Tare:*) Miau, miau...

LULUȚA (*tresărind*): Ce-i?... (*Văzînd pe Leonaș, se uimește:*) D-nul ofițăr!...

LEONAȘ: Eu... Luluță... nu mă cunoști?

LULUȚA (*cu sfială*): Nu... domnule...

LEONAȘ (*scoțîndu-și mustețile*): Uită-te bine la mine.

LULUȚA (*veselă*): Leonaș! (*Se aruncă în brațele lui.*) Tu aici?... în uniformă?... (*Scapă mîța.*)

LEONAȘ: Mai încet... să nu ne-audă baba... Am împrumutat straietele unui prietin, ca să pot intra în casa Chiriței și să mă apropiu de tine.

LULUȚA: Și nu te-o cunoscut mătușica?

LEONAȘ: Nu... că almintere mă da afară... ca la Bîrzoieni... îți aduce aminte, dragă Luluțică?... Știi tu că de-atunci îs șasă luni?

LULUȚA: Cui o spui, Leonaș dragă?... Am numărat zilele pe degite, în toată vremea cît nu te-am văzut.

LEONAȘ: D-apoi eu!... Ce n-am cercat să te pot întîlni!... dar, în zădar!... Să vede că te ține baba de-aproape... închisă ca într-un harem.

LULUȚA: Așa... să teme să nu-i scape zăstrea de la mîină.

LEONAȘ: Cum?

LULUȚA: O hotărît, precît am înțales, să mă cunune cu Guliță.

LEONAȘ: Să te mărite pe tine... cu țincariu ei?!

LULUȚA: Dar'... vra dintăi să ne logodească...
ș-apoi, peste doi ani, să facă cununia... Aista-î
planul Bîrzoilor... și chiar astăzi au de gînd
să facă logodna.

LEONAȘ: Și tu... primești, Luluță?

LULUȚA: Eu?... Astfel primesc de bine, că de două
luni de zile, de cînd le-am aflat planul, mă
fac, din vreme în vreme, că am toane de ne-
bunie... pentru ca să le joc o festă de cele
frumoasă, chiar la logodnă.

LEONAȘ: Bravo, Luluță... să nu te dai... dacă mă
iubești.

LULUȚA: Îi videa.

LEONAȘ: Cu toate aceste... știi una? Le-i în mînă
nu-i minciună... Hai să fugim împreună.

LULUȚA: Bucuros, Leonaș dragă... cu tine m-aș
duce-n fundul lunei; dar cum să facem? că-s
păzită din toate părțile...

LEONAȘ: Foarte lesne... Hai să ieșim pe poartă, la
braț... ca cînd am merge la primblare... și,
cum om scăpa în uliță, ne facem nevăzuți...
Vrei?

LULUȚA: Vreu ce-i vrea tu...

LEONAȘ: Haidem dar', să nu pierdem vreme... și
să nu deie stăhia peste noi.

LULUȚA: Hai!... de-acum mă-ncred în dragostea
ta.

LEONAȘ (*stringînd-o în brațe*): Draga mea Luluță!

(Împreună:)

(*Arie nouă*)

Ah! de-acum în fericire
Soarta vrea ca să trăiesc,
Și în dulcea ta iubire
Raiul să găască.

(Leonaș ridică pe Luluța în brațe și o sărută.)

SCENA 7

Leonaș, Luluța; Ion, Guliță

(Guliță și Ion intră tocmai când Leonaș sărută pe Luluța. — Guliță îi îmbrăcat după modă: pantaloni foarte strinți, jiletcă scurtă, frac cu talie și cu cozile scurte; fiong mare la cravată.)

GULIȚĂ (*încrămenit*): Ai văzut, Ioane?

ION: Am văzut, cucoane.

LEONAȘ (*Luluței*): Cine-i sfrijîtu ista?

LULUȚA: Guliță.

LEONAȘ: A!... (*Pufnește de rîs, încet.*)

GULIȚĂ (*rătoindu-se*): Domnule... ce făceai aici cu Luluța?

LEONAȘ (*dizmerdîndu-l*): Ce-ți pasă mătăluță, mon-siu Gurluiță?...

GULIȚĂ (*sărind înapoi*): Nu mă chem Gurluiță... da' Guliță.

LEONAȘ: Ba Gurluiță.

GULIȚĂ: Ba Guliță, îți zîc... auzîtu-m-ai?

LEONAȘ: Ei... fie și Gărgăriță, dacă vrei... Ce te rățoiești așa?

GULIȚĂ: Mă rățoiesc pentru că vreau să-mi dai satisfacție... duel... auzîtu-m-ai?

LULUȚA: Duel?

LEONAȘ: Gugulea băbacăi... că nostimu-i!... Vrei satisfacție?... Ei, poftim o jucărică de ciocolată.

GULIȚĂ (*zvîrlind ciocolata jos*): Nu mi-i foame...

LEONAȘ: Nu?... ai păpat zacuscă astăzi?

GULIȚĂ: Domnule... știi d-ta că eu, cînd mă mîinii, mă fac leu?

LEONAȘ: De care?... leu... bătut?

GULIȚĂ (*furios*): Ai auzit, Ioane?

ION (*mîncînd ciocolata*): Îi bună, cucoane.

GULIȚĂ: Ba leu paraleu ... auzîtu-m-ai?... Șî ca să
 ți-o dovidesc, îți cer duel.

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha!

GULIȚĂ: Ce rîzi d-ta?... Vreu duel! așa să știi.

LEONAȘ: Foarte bine... Cum vrei să ne batem?...
 de-a mîngea, ori de-a baba-oarba?

GULIȚĂ: Ai auzît, Ioane?

ION: Am auzît, cucoane.

LEONAȘ: Dacă poștești almintere... trebuie să-ți
 faci cunoscut că cu pistolu am ucis mai dău-
 năzi cinci nagîți... cu sabia, zăce curcani, și
 cu pușca, opt șoldani... În care număr vrei
 să te pun?... în rîndul nagîților, în rîndul
 curcanilor, ori în a șoldanilor?... Alege...

GULIȚĂ (*slăbind*): Cu pistolu vreu să mă bat!

LEONAȘ: A!... te pui în rîndul nagîților?... Prea
 bine... îi fi al 6-lea la număr.

GULIȚĂ: Ai auzît, Ioane?

ION: Am auzît, cucoane.

GULIȚĂ: Ba cu sabia.

LEONAȘ: Șî mai bine... te-oi face curcan.

GULIȚĂ: Ba... cu... pușca.

LEONAȘ: Minunat... te-oi șoldani dintr-o chiteală.

GULIȚĂ: Ba... cu pistolu.

LEONAȘ: Ei! hotărăște-te acu... sau nagîț, sau
 curcan... Oricum a fi, sînt sîgur că te trîmet
 în rai cu cerga-n cap.

GULIȚĂ: Ai auzit, Ioane?

ION: Am auzît, cucoane.

GULIȚĂ (*făcîndu-și curaj*): Cu cerga-n cap?... Ba tu
 te-i duce-n rai... auzîtu-m-ai?

LEONAȘ: Om videa care...

GULIȚĂ (*răcnind*): Te-oi învăța eu să săruți pe
 Luluța...

LULUȚA: Șî ce-ți pasă d-tale... cherapleșule?

GULIȚĂ (*furiș*): Cherapleș!... Ai auzît, Ioane?

ION: Am auzît, cucoane... cherapleș... (*Iesă după sfîrșitul ariei.*)

(*Arie din Chirița; Vai! ce întîmplare!*)

(Împreună:)

GULIȚĂ

Ce obrăznicie!
Stau uimit pe loc.
Și, zău, de mînie,
M-am făcut chiar foc.

CEIALALȚI

Vezî-l, de mînie,
O-nlemnit pe loc.
Făța-i stacoșie
S-o aprins de foc.

4

SCENA 8

Cei dinainte; Chirița

CHIRIȚA: Ce este?... Cine să sfădește?

GULIȚĂ: Nineacă, nineacă... ofițariu o sărutat pe Luluța.

CHIRIȚA: Domnu ofițar?... (*Cunoscînd pe Leonaș:*)
Ce-mi văzură ochii? Leonaș!

GULIȚĂ: I-am cerut duel.

CHIRIȚA: Duel?!... să te omoare?!... (*Furioasă:*)
Ce cauți aice,-n casa mea, berbantule?

LEONAȘ: Ce să caut, cucoană?... o zarnacadè.

CHIRIȚA: Ț-oi da eu acuș o zarnacadè, de nu-i pute-o duce, nerușinatule... că te dau pe mînele jandarmilor... (*În parte:*) Auzi? să mă facă a crede... că-mi face curte!

LEONAȘ: Iaca ies; (*imitînd pe Chirița:*) dar, te rog, nu face abuz... de slăbiciunea unei ființi sîntimentabile... lasă-mă să fug... cugetul mă muștră... Ha, ha, ha! (*Vrea să iasă.*)

CHIRIȚA: Haiducule!

LULUȚA: Leonaș... Leonaș... nu mă lăsa singură aici. (*Aleargă lingă el.*)

LEONAȘ (*încet Luluței*): N-ai grijă, că oi găsi eu vrun chip să vin iară.

CHIRIȚA: Ce faci acolo, giupîneasă? Îți plac ofițării?... Încoace să vii!... (*O ie de mîină și o dă deoparte.*)

LEONAȘ: Adio, Chirițoaie Bîrzoaie!...

CHIRIȚA: Ieșit-ai azi?

LEONAȘ: Adio, zîină... adio, muțun... Portretul tău nu să va dizlipi niciodată de la sînul meu... Ha, ha, ha!

CHIRIȚA: Portretul meu? (*În parte:*) Vai de mine... Ce-am făcut!... M-am dat în mîinele haiducului!

(Împreună:)

CHIRIȚA, GULIȚĂ	LEONAȘ, LULUȚA
Ce obrăznicie!	Vezî-i, de mînie
Etc., etc.	Etc., etc.

CHIRIȚA

Ah! ce nebunie!
Stau uimită-n loc,
Și, zău, de mînie
M-am făcut chiar foc.

(Leonaș iese pe ușa din fund, în dreapta.)

S C E N A 9

Cei dinainte, afară de Leonaș; Bîrzoii și Ion (întrînd prin fund)

BÎRZOI: Ce spui, măi Ioane, de duel!... Guliță?... duel?... unde-i?... A! iacată-l!... (*Îl ie în brațe.*) Gugulea băbacăi!... Unde-i duelgiu, să-l trîntesc la gros?

GULIȚĂ: O luat tălpășița, băbacă... l-am spăriet eu.

BÎRZOI: Viteazu băbacăi, viteaz!... Da' bine, Chi-rișo, pentru ce era să să puie în primejdie odoru?

CHIRIȚĂ: Pentru că o prins-o pe d-neii, duduca cea crescută în pasioane, sărutîndu-să cu ofițarii.

BÎRZOI: Ialei!...

LULUȚA

(făcîndu-se nebună:)

Zîce că era o babă,
Biată babă, ș-un moșneag,
Ș-amîndoi, cînd n-aveau treabă,
Să răzămau pe toiag...

(Imitînd poza moșnegilor răzemați pe toiag:)

Ia așa... și dau din cap... așa (*dă din cap tremurînd*) unu la altu... parcă să tot mustrau...
Ha, ha, ha, ha!...

BÎRZOI: Iaca pozna, soro, că iar i-o venit toana nebuniei.

CHIRIȚĂ: Sărăcan de mine!... tocmai azi, în zîua logodnii?

BÎRZOI: Taci...

LULUȚA

Baba zîcea: Moșulică,
Vreu o noră precum nu-i,
Moșu zîcea: Băbulică,
Îți mai pune pofta-n cui.
(Rîde perdută.)

BÎRZOI: Sărmana copilă!... Mult o ține cînd o apucă?

CHIRIȚA: Cîte-o zi întreagă...

BÎRZOI: Parcă nu-i lucru curat!... Hai, Chirițo, să o lăsăm sîngură... poate că și-a veni în cunoștinți.

CHIRIȚA: Hai... (*În parte:*) Zău că-mi vine și mie să nebunesc de ciuda ofițariului... Să mă ieie în trei parale... coșcogè isprăvniceasă!... Așa rușine de cînd sînt n-am pățit!

GULIȚĂ: Hai, nineacă.

CHIRIȚA: Ba nu, Guliță... mată șazi cu Iuluța, de o păzăște să nu facă vreo nebunie... șazi cu dînsa, că țî-i logodnică...

GULIȚĂ (*în parte*): Dacă mi-i logodnică, de ce-mi zice cherapleș?

(*Arie: Vai, ce întîmplare! din Doi morți vii.*)

(Împreună:)

BÎRZOI, GULIȚĂ, CHIRIȚA,

IULUȚA

(*în parte:*)

Sărmana copilă,

Cît îmi pare bine

Ce patimă grea!

C-așa-i amăgesc.

Mă apuc-o milă

Să rîd, zău, îmi vine

Cînd privesc la ea.

La ei cînd privesc.

(Cîntînd, Birzoi și Chirița se trag încetîșor îndărăpt și intră în odaia lor.)

SCENA 10

Guliță, Luluța (pe canapă)

(Mică tăcere. — Guliță caută să se apropie de Luluța, și nu îndrăznește. — Luluța îl urmărește cu coada ochiului, zîbind.)

LULUȚA (*în parte, zîbind*): Așteaptă... așteaptă... cocolitule... Te-oi pune eu la cale și pe tine, acuș.

GULIȚĂ (*cu jumătate de glas*): Luluță...

LULUȚA (*în parte*): Ce are de gînd să-mi spuie?

GULIȚĂ (*mai tare*): Luluță...

LULUȚA (*tresărind*): Aud?... cine mă cheamă?...

A!... monsiu Guliță... Ce poștești?

GULIȚĂ: Fi... Luluță, fi!... nu-i frumos să lași ca să te sărute ofițarii.

LULUȚA: Eu?... Care ofițar?

GULIȚĂ: Cel cărui am cerut duel... Nu te face-a uita.

LULUȚA: Ha!... cel care te-o făcut nagîț?

GULIȚĂ: Hî, hî...

LULUȚA: M-o sărutat el pe mine?... Nu-mi aduc aminte.

GULIȚĂ (*în parte*): Să vede că era într-o toană de nebunie și nu știa ce făcea.

LULUȚA: Ba... îmi aduc aminte... că ți-am zîs, mi să pare... cherapleș...

GULIȚĂ (*supărat*): Iar?

LULUȚA: Da' nu trebuie să te superi, monsiu Guliță, pentru că cîteodată nu știu ce spun... Îmi vine așa ca o amețeală cu furie... ideile mi să tulbură... ochii mi să aprind...și atunci, dacă nu m-aș stăpîni, aș bate, și aș zgîrie, și aș mușca pe toți.

GULIȚĂ (*stînd pe loc, în parte*): Iaca... iaca...

LULUȚA: Atunci cea mai mică împotrivire mă mînie... mă turbează și, zău, mă tem să nu fac vrun păcat într-o zi.

GULIȚĂ (*trăgîndu-se înapoi*): Iaca!... iaca!...

LULUȚA: Da' unde te duci?

GULIȚĂ: Mă... cheamă nineaca.

LULUȚA: Nu-i adevărat... Stăi aice cu mine.

GULIȚĂ: D-apoi...

LULUȚA: Nu vrei?... (*Făcînd că se mînie:*) Valeu!... iaca-mi vine... îmi vine să zgîrii... Tare aș bate pe cineva...

GULIȚĂ: Nu te tulbura, că șăd... (*În parte:*) Parcă-i o mîță.

LULUȚA: Așa mai vii la socoteală... Ian spune-mi, Guliță, știi că a să ne logodim astăzi?

GULIȚĂ: Știu.

LULUȚA: Și îți pare bine?

GULIȚĂ (*cu foc*): Îmi!

LULUȚA: Și mie... Nu poți crede cu ce nerăbdare aștept să fiu logodită și, mai ales, măritată... c-apoi atunci ai să fii toată ziua cu mine... pe mîna mea... Știu c-oi avea pe cine zgîrie și mușca.

GULIȚĂ (*în parte*): Auzi, așa gust? Ba să ferească Dumnezeu!

LULUȚA: Ei, de vreme ce ai să-mi fii soțior... fă-mi puțîntică curte. Spune-mi că mă iubești, că mă slăvești... că ești fericit... Dă!... să te văd.

GULIȚĂ (*cu sentiment*): Luluță... te iubesc... te slăvesc... sînt fericit...

LULUȚA: Și mă giur... zî după mine...

GULIȚĂ: Și mă giur.

LULUȚA: Să fac tot ce-i poronci.

GULIȚĂ: Să fac tot ce mi-i poronci.

LULUȚA: Parol?

GULIȚĂ: Parol?

LULUȚA: Da' nu... eu te întreb... Parol că-i fi supus la toate?

GULIȚĂ: Parol.

LULUȚA: Dă-mi parola cu degitul.

GULIȚĂ (*dându-i parola*): Poftim.

LULUȚA: Bravo... așa te vreau!... Acum ian cîntă-mi o bucată din *Lucia*²⁴ ... știi?... frumos...

GULIȚĂ: Să cînt?... Da'... îs răgușit...

LULUȚA: Ce?... poate nu vrei?... (*Îi arată unghiile.*)

GULIȚĂ: Ba vreu. (*În parte:*) Cînd ar veni nineaca să mă scape!

LULUȚA (*cu nerăbdare*): Hai... începe azi.

GULIȚĂ: Iaca încep... să-mi dreg glasul...

(Guliță cîntă o bucată din *Lucia*, cu un chip comic. — Luluța pufnește de ris în batistă.)

LULUȚA (*bătînd în palme*): Bravo, bravo... *bravissimo!*

GULIȚĂ (*îngîmfat*): Ți-o plăcut?

LULUȚA: Minunat... I! ce pușor de bărbățul oi să am!.. Îmi sare inima cînd gîndesc... Dar apropo, ian gioacă...

GULIȚĂ: Cum?... Să joc?... Așa, nitam-nisam?... Ai nebunit?

LULUȚA: Ce?... nu vrei?

GULIȚĂ: Nu.

LULUȚA: Nu? ... (*Sculîndu-se de pe canapè:*) Vină-n coace să te mușc... să te mănînc...

GULIȚĂ: Vai de mine!... mare belè-i fata asta!...

LULUȚA: Te-oi învăța eu să nu vrei, cînd poroncesc eu... (*Îi arată unghiile și dinții.*)

GULIȚĂ: Săracul de mine!... Îi în stare să mă mănînce de viu... să nu rămîie nici o bucă-țică băbacăi... Luluțo... liniștește-te! (*Alcar-gă prin odaie, pe după canapè.*)

LULUȚA (*cîrșnind din dinți*): Ba nu... c-am să te
mănînc...

GULIȚĂ: Ba nu mi-i mînca.

(Aria polcăi.)

LULUȚA

(alungînd pe Guliță împrejurul canapelei:)

Ba te-oi mînca.

GULIȚĂ

Ba nu, nu mi-i mînca.

LULUȚA

Ba te-oi mînca

Și nu-i scăpa.

GULIȚĂ

(în parte:)

Tare mi-i frică, valeu! valeu! valet!

LULUȚA

(în parte:)

De-a lui figură-mi vine să rîd, zău!

(împreună:)

LULUȚA

(alungînd pe Guliță:)

Zău te-oi mînca,

Întreg, întreg eu te-oi mînca,

Și nu-i scăpa

Tot nu-i scăpa.

GULIȚĂ

(fugînd:)

Nu m'-i mînca

Zău nu, zău nu, nu mi-i mînca...

Că oi scăpa,

Tot oi scăpa.

GULIȚĂ (*fugind în odaia tălîni-său*): Valeu... îpu, îpu!

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha!... (*Iesă alergînd pe ușa din fund.*) L-am degustat de logodnă.

SCENA 11

Ion, Leonaș (îmbrăcat în costum de bricicar)

ION (*întră pe ușa din dreapta, în fund*): Întră, întră... nu-ți fie frică.

LEONAȘ: Da' oare cuconu ispravnic acasă-i?

ION: Acasă... Ai vro treabă cu d-lui?

LEONAȘ: Am, logofete Ioane... Am venit să mă jăluiesc.

ION: Bine-ai făcut... că boieru-i om drept și cu frica lui Dumnezeu; dar... adus-ai v. un peșcheș?

LEONAȘ: Ba nu... n-am știut că-i plac peșcheșurile.

ION: Nu?... Apoi cară-te... N-are vreme să te primească boieru.

LEONAȘ: Da' bine, logofete Ioane... unde să cant eu acū peșcheș?... păcatele mele!... Dă!... că cu toată sărăcia mea...

ION: N-ai nimică?... nici hîrzob de păstrăvi?... nici caș de munte? nici căprioară? nici vro căpătină de zăhâr?...

LEONAȘ: Doar nu-s băcal.

ION (*la ureche*): Nici bătuți?

LEONAȘ: Da' bine... boieru metah risăște și?...
(*Face semn de numărat bani.*)

ION: Huf!... Ian caută bine-n pungă, că-i găsi poate vro carboanță ruginită.

LEONAȘ: O carboanță am... (*Scoate o carboavă din pungă.*) Unde-i ispravnicu să i-o dau îndată?

ION: Nu așa, că-i prea puțin ca să primească... almintere.

LEONAȘ: Cum?

ION: Așteaptă, că-i vidè... Avem alte tertipuri pe-a-ici... Așteaptă. (*Iesă pe unde a intrat.*)

LEONAȘ (*singur*): Aferim ispravnic! Adună și cu carboanța... Bine c-am aflat-o și asta.

ION (*întră serios, aducînd un curcan*): Vezi d-ta curcanu ista?

Acest curcan bătrîn
În țară e vestit.
Din el al meu stăpîn
Își trage bun venit.
Curcan plin de noroc,
El, ca nealți curcani,
Scăpînd de orice foc...
A fript mulți gogomani.

LEONAȘ: Cum asta, logofete?

ION: L-am vîndut păn-acum de 57 de ori pe la împricinați, și o slujît păn-acum de 57 de ori ca peșcheș.

LEONAȘ: Nu te pricep bine.

ION: Iaca: cînd vine cineva cu jalobă și cu mîinile goale... de pildă, ca d-ta... eu, din poronca boieriului, mă ațîn la ușă cu curcanu, i-l vînd o carboanță... și pe urmă duc carboanța ispravnicului, și ieu iar curcanu înapoi de la jîluitoar... ca poclon... înțelegi?

LEONAȘ: Cîre vra să zică curcanu ista țîne pănă acum 696 lei?

ION: În capăt.

LEONAŞ: Bună moşie!

ION: Îl cumperi?... ori te îndrept spre calea-ntoarsă.

LEONAŞ: Cumpăr... na carboanţa.

ION: Na curcanu....

LEONAŞ (*ie curcanu şi dă carboava lui Ion*): Noroc să deie Dumnezeu!

ION: Amin... şi la anu cu bine!... Mă duc să dau carboanţa boierului şi să-i spun că eşti aici. (*În parte, întrînd la Bîrzoî:*) 58 cu asta... am s-o trec la răbuş.²⁵

LEONAŞ (*singur*): Aşa, părinte ispravnice?... Bine că ţi-am aflat coţcăriile şi curcăniile... Ne-om răfui mai tîrziu... Dar oare unde-i Luluţa?... (*Caută prîmprejur.*) M-am schimbat în straie de cărucer, ca să pot iar intra aici... să mă-n-tîlnesc cu Luluţa... De-ar veni... am lua tălpăşiţa amîndoi pe uşa asta de dindos... Bricica mea-i la portiţa grădinei... ne-am sui iute într-însa, şi nici tătarii nu ne-ar prinde... Cine vine? A! ispravnicul!... Ce minciună să-i dărez?...

SCENA 12

Leonăş; Bîrzoî, Ion

BÎRZOI: Unde-i jăluitoriul?

ION: Iacătă-l, cucoane.

LEONAŞ (*închinîndu-se*): Eu sînt, măria-ta.

BÎRZOI: Ce cauţi?... Cine eşti?

LEONAŞ: Piciu bricicariul... să nu-ţi fie cu bănat, măria-ta...

(Arie din Doi morți vii: Îi mare cu cei mici.)

Eu sînt vestitul Pici,
Ce n-am decît un bici
Ș-un cal străin, căzut,
Ș-o bricică de-mprumut.
Dar, vai ș-amar de cine
Mă ie la drum pe mine!
Îl duc în fuga mare,
Cu poșta... și mai tare...
Dar îi paveua rea?
Da-i muștereu greu?

(Bate din bici și zice:) Ce-mi pasă... mișcă, copile!

Nici bricica nu-i a mea,
Nici drumul nu-i al meu;
Că sînt vestitul Pici,
Ce n-am decît un bici
Din care tot pocnesc,
Cu care mă hrănesc.

BÎRZOI: Piciu bricicariu... de la Ieș?

LEONAȘ: Dar', măria-ta... știi?... din colț de la Sfîntul Spiridon... Piciu bricicariu... Întreabă pe cine vrei și ț-a spune de mine... Cîte giupînesă cu testimoneluri... cîți logofițai cu vipiscă... tot Piciu îi bălăbănește hurduz burduz, prin toate rătăcăniile... ba pe la vii... ba pe la Rădiu... ba pe la Sprăvăle-Babă... ba pe la clănțălărie... și tot cam pe datorie... că despre bătuți... vorba ceea: i-o bătut vîntul de mult! și cînd mă trezăsc... tufă-n pungă, tufă-n buzunar... afi!... Dar ce-mi pasă ... Piciu să trăiască! treacă de la mine... că doar îs român... îs creștin... slavă Domnului!... din toți negustorii și meșterii din Ieș,

numai eu am rămas din neam curat... și un
biet halvițar... și un biet brahagiu... și un
biet cojocar... toți ceilalți îs cu perciuni.
(*Toate aceste le zice foarte rapide.*)

BÎRZOI (*astupându-și urechile*): Mă... ce daradaică
hodorogită ... Destul... stăi!...

LEONAȘ: Ha, ho!... tbrrr... am stătut.

BÎRZOI: Spune acù, ce cauți?

LEONAȘ: Ți-am adus un curcan, măria-ta, tocmai
de la Ieș...

BÎRZOI (*în parte*): Auzi, Piciu? ... și-i curcanu
meu cel de pripas.

LEONAȘ: Și mă rog măriei-tale să-l primești drept
peșcheș.

BÎRZOI (*făcînd că se supără*): Adică... fără peșcheș
nu puteai să vii?

LEONAȘ: Apoi dă, cucoane... nu te supăra... obi-
ceiul pămîntului.²⁶

BÎRZOI: Ei fie... dă-l la fecior.

ION (*apropiîndu-se de Leonaș*): Adă-l încoace.

LEONAȘ: Na... (*Dă curcanu lui Ion.*)

BÎRZOI (*încet lui Ion, de ceea parte*): Unde-i car-
boava, hoțule?

ION (*dîndu-i carboava pe dinapoi*): Iaca. (*În parte:*) Pil!

BÎRZOI (*luînd carboava*): Bine, bine, fătul meu...
Spune acù... ce pricină ai la Isprăvnicie?

LEONAȘ (*în parte*): Oare ce dracu să-i înșîr? (*Stă
puțin pe gînduri.*)

ION (*ieșînd, în parte*): 58 cu asta! De-a mai ținea
isprăvnicia cîtăva vreme, ne suim la sută...
(*Sărutînd curcanul:*) Vai drăguțu-mi-i... mîn-
ca-l-aș fript... (*Iesă.*)

BÎRZOI: Ei, dă!... spune azi... că n-am vreme de
perdut... Ce ai?

LEONAȘ: Apoi... ce să am, măria-ta? Ia, păcate!...
M-am pornit de la Ieș c-o actoriță... Și după

ce-am adus-o aici numai într-o fugă de cal...
cînd la plată... vrea să-mi mănînce dreptul,
sub cuvînt c-am prăvălit-o de cinci ori.

BÎRZOI: O actoriță?... de la fteatru?

LEONAȘ: De-acolo... de la denia cea nemțească.

BÎRZOI: Și unde-o tras în gazdă?

LEONAȘ: La pitariu Chirculici... știi?... de la vale
peste drum... Dacă-i avea bunătate să mergi
d-ta să-i grăiești... ca părintele ispravnic...
poate că nu m-ar lăsa păgubaș...

BÎRZOI: Bucuros, fătul meu... mă duc. (*În parte:*)
N-am văzut niciodată actoriță... îs curios
să văd ce lighioaie sînt. (*Tarc:*) Mă duc...
(*Își caută șapca.*)

LEONAȘ (*În parte*): Călătorie sprîncenată... De-aș
putea să-i depărtez pe toți de-acasă... mi-ar
veni la socoteală... ca să fugim cu Luluța.

BÎRZOI: Iaca șapca... Vină cu mine, Piciule..

LEONAȘ: Mergi înainte, cucoane... că te-agiung.

BÎRZOI: Bine (*Vrea să iasă*)

SCENA 13

*Leonaș, Bîrzoii, Chirița, Guliță (acești
doi ies din odaia din stînga, planul I)*

CHIRIȚA: Unde te duci, frate?

BÎRZOI: Vin-acuș... Mă duc păn' la vărul Chircu-
lici... să mă-ntîlnesc c-un ipochimen care-o
tras acolo-n gazdă.

CHIRIȚA: La Chirculici?... Da' Chirculici s-o por-
nit de trii zile la moșie... ș-o pus să-i gri-
jască casăle.

LEONAȘ (*în parte*): Tronc!... c-am codălghit-o!...

BÎRZOI (*lui Leonaș*): Apoi... ce dîrdîiai tu, măi
bricîcariule?

CHIRIȚA: Care bricicar?... (*Cunoscînd pe Leonaș:*)
Ce văd?... Iar hoțu cel de Leonaș!

BÎRZOI: Leonaș?

GULIȚĂ: Dar', băbacă... aista-i ofițariu care-o
sărutat pe Luluța.

BÎRZOI: Duelgiu?... (*Lui Leonaș:*) Ce însămnează,
dar?... grăiește... acu ofițar, acu bricicar?...

LEONAȘ: Iaca, măria-ta... am voit să văd cu ochii
cum faci dreptate în Isprăvnicie... și cît țin
curcanii isprăvnicești.

CHIRIȚA: Vai de mine!... că aista-i Pepelea!

BÎRZOI: Așa? Care vra să zică... ești șpion d-ta?...
Apoi, așteaptă... dacă-i așa, să-ți dau o răfu-
ială isprăvnicească pe spinare. (*Strigă:*) Măi
jândari

CHIRIȚA: Jândari!

GULIȚĂ: Jândari!

LEONAȘ: Așa-i socoteala?... Apoi... ian așteptați
și voi, să vă-nvăț eu galopu...

(În vremea cît cîntă, îi lovește cu biciușca peste pi-
cioare. Chirița, Bîrzoii și Guliță sar prin casă în mă-
sura muzicei.)

(*Aria galopului.*)

LEONAȘ

Hi, hi, bălan... Hi, hi, jărpan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ

Vai! ce hoț! ce feară!

LEONAȘ

Hi, hi, bălan... Hi, hi, șoldan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ

Vai, că m-o pișcat iară,

Bre! ce om șugubăț!

Da' șazi, măi, binișor.

LEONAȘ

Ba nu... vreau să vă-nvăț
Galopu-ntr-un picior.
Hi, hi, bălan... Hi, hi, jărpan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ
Vai! ce hoț! ce feară!

LEONAȘ

Hi, hi, jărpan... Hi, hi, șoldan.

BÎRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ
Vai! că m-o pișcat iară!

(Leonaș ieseă rizind, pe unde o intrat, în vreme ce
Luluța intră pe ușa din fund.)

SCENA 14

Bîrzoii, Chirița, Guliță; Luluța

LULUȚA: Da' ce-ați pățit de săriți drăgaica prin
casă?

CHIRIȚA	}	(sărind neconținut): Luluță... zî-i să șeadă binișor.
BÎRZOI		
GULIȚĂ		

LULUȚA: Cine?... cui?

CHIRIȚA	}	(oprindu-se): Lui Leonaș. Unde-i?
BÎRZOI		
GULIȚĂ		

LULUȚA: Leonaș?

CHIRIȚA: Bre! ce împușcă-n lună!

BÎRZOI: Bre! ce ienicer!

GULIȚĂ: Am să-i cer iar duel!

LULUȚA: Da' tăceți din gură, că vă vin musafirii
la masă!

CHIRIȚA: De pe-acu?... Unde-s?

LULUȚA: I-am văzut întrînd pe poartă... Iacătă-i.²⁷

SCENA 15

Cei dinainte; musafirii.

(Arie din Hîrca: Tanana.)

MUSAFIRII

Plecăciune, cucuiete!

Iată-ne că am sosît.

Hai la masă, căci de săte

Și de foame am murit.

CHIRIȚA

Mă închin și sînt voioasă

C-ați venit cu toți la masă,

Și sperez că, bucuros,

Îți mîncea și-ți bea vîrtos.

MUSAFIRII

Plecăciune, cucuiete!

Iată-ne că am sosît.

Hai la masă, căci de săte

Și de foame am murit.

CHIRIȚA: Cred, boieri d-voastră, că vi s-or fi cam lungit urechile de foame, pentru că pe aici obicînuîți a mîncea pe la ameză... Dar noi metahirisîm evropenește... pe la 5; nu vă fie cu supărare... Peste o jumătate de ceas or da bucatele pe masă... Vă rog să îngăduiți.

MUSAFIRII: Sărut mînile.

CHIRIȚA: Astăzi vreu să-mi ieu zîua bună de la d-voastră... fiindcă mă duc la Paris.

MUSAFIRII: La Paris?

CHIRIȚA: Dar'... și nădăjduiesc că îți chili vîrtos
în sănătatea isprăvnicesei d-lor-voastră.

MUSAFIRII: N-ai nici o îndoială, cucoană.

CHIRIȚA: Însă păn' la masă... dacă poftiți cîte
un păhăruț de rachiu... Ioane.: adă rachiu.

(Ion intră cu o tablă plină de păhăruțe de rachiu și
se duce de dă întâi cucoanei Chiriței, și pe urmă pe la
musafiri.)

CHIRIȚA (*bînd*): Să trăiți... întru mulți ani... și
să ne videm sănătoși!... Bun rachiu... îi pe
cursă... ca la Ieș... Poftim, boieri... Ioane!...
dă la d-lui... dă la d-lui... dă și la d-lui...
(*Arată un musafir mai rușinos.*)

(Ion, după ce dă rachiu, iese.)

CHIRIȚA: Ș-așa cum vă spuneam, boieri d-voastră...
peste vro trii zile vă las cu lacrîmile pe obraz...
aștept numai pasportul.

SCENA 16

Cei dinainte; Ș a r l (cu pasportul în mînă dă busta în salon)

ȘARL: Pasport?... *Voilà!*^a

TOȚI: Monsiu Șarlă?

ȘARL: *Présent!*^b

(*Air du Royal tambour.*^c)

Me voici... am sosit

Moulu, bouillant de rage,

a — Iată! (*fr.*).

b — Prezent! (*fr.*).

c — Arie din *Tamburul regelui* (*fr.*).

*Pour cîte-am pătimit,
Am pătimit dans ce voyage.
En un caroutze affreux
On m'a condui hurduz—burduz,
Les surugi riaien entre eux
Disant: Draco franțuz!*

(Închinîndu-se la Chirița:)

*Mais pour vous, cocona,
On irait en enfer...^a*

CHIRIȚA

(făcînd talî)

Ah! vous êtes^b juvaer.

ȘARL

(în parte, făcînd semnul gamenilor din Paris)

*Tiens! v'là pour toi... voilà!
Quel bonheur! am sosit
Enfin dans ce village^c
Ma^d cîte-am pătimit... etc.²⁸*

*Madame, am împlinit co nmission d-tale... Am
scos pasport.*

CHIRIȚA (cu bucurie): Unde-i?

ȘARL: Voillllà!

CHIRIȚA: Dă-mi-l degrabă...

*a — Iată-mă... am sosit / Frint de oboseală, clocotînd
de furie / Pentru cîte-am pătimit, / Am pătimit în această
călătorie. / Într-o căruță îngrozitoare / M-au dus hurduz-
burduz / Surugiii rideau între ei / Zicînd: Draco franțuz! /
(Închinîndu-se la Chirița:) / Dar pentru dumneavoastră, co-
cona, / Ai merge și-n infern... (fr.).*

b — Ah! ești (fr.).

*c — Nu mai spune! iată / <asta> / pentru tine... iată! /
Ce fericire! am sosit / În sfîrșit în acest sat (fr.).*

d — Dar (gr.).

ȘARL.: *Pardon... trebuie un farfuri... să-l prezentez pe farfuri... à la mode...^a*

CHIRIȚA: Bine zîci... Ioane!

ȘARL.: *Non strigăt... Am găsit farfuri... Monsieur barbat d-tale port un duzen la surtuc. (Se apropie de Bîrzoî și-i taie un bumb de lă surtuc.) Vous permettez?^b*

BÎRZOI: Ce faci, neamțule?

ȘARL.: *Non faci attention... Am trebuinț un farfuri... et voilà! (Arată bumbul, și, pe urmă, pune pasportul pe dînsul, ca pe un talger, de-l prezentează Chiriței.)*

MUSAFIRII: Ha, ha, ha, ha!... a dracului franțuz!

ȘARL. (în parte): *Voilà une mode commode... On porte toute une vai-selle sur soi... (Tare:) Madame la baronne de Chiritza...^c*

CHIRIȚA: *Merci, monsiu Șarlă... Cînd ai ști ce mulțămire mi-ai făcut... Vous m'avez frotté le coeur avec du miel.^d*

ȘARL.: *Quoi?^e*

CHIRIȚA: *Oui... avec du miel... m-ai uns la inimă cu miere... Nous disons comme ça...*

ȘARL.: *En moldave... Suffit! (În parte:) Jolie langue!*

CHIRIȚA (deschizînd pasportul): *Ascultați, boieri d-voastră... (Citește:) «Dumneiei baroana Chirița Bîrzoî, care merge peste graniță, în staturile Evropei...»*

a — După modă (fr.).

b — Permiteți? (fr.).

c — Iată o modă comodă... Porți o veselă întreagă pe tine. (Tare:) Doamna baroană de Chirița... (fr.).

d — Mi-ai uns inima cu miere (fr., trad. literală).

e — Ce? (fr.).

f — Pe moldovenește... De-ajuns! (În parte:) Frumoasă limbă! (fr.).

TOȚI: Baroană!

BÎRZOI: Baroană?!... tu... baroană?!...

CHIRIȚA: De ce nu?... dacă-i moda.

GULIȚĂ: Nineacă... da' eu nu-s baron?

CHIRIȚA: Ba și tu ești, Guliță... ești baronaș.

GULIȚĂ: Vra să zică și băbaca îi baronoi?

BÎRZOI: Ba... mă ferească Dumnezeu!

CHIRIȚA: Da' ian mai spune-ne ceva de la Ieș,
monsieu Șarlă!... Ce mai fac ieșânii?

ȘARL: Toți ieșenii s-o făcut bulangeri... chitari.

TOȚI: Pitari?

ȘARL: *Parbleu!*...^a Plamadesc glodu iarna, ca să-l
înghită vara.

CHIRIȚA: Bine zîci!... Îmi aduc aminte cînd am
fost acolo cu Aristița și Calipsița... era să
mă înec!²⁹

ȘARL (*în parte*): *Ah, bah! un tonneau... ça flotte
toujours.*^b

CHIRIȚA: Da' despre teatru ce știi?

ȘARL: Est opera italian... am vezut *Robert le
Diable*³⁰!

CHIRIȚA: Nu mă-nnebuni!... Și cum o fost?

ȘARL: Formos... tare formos.

CHIRIȚA: Ei... parastuiește și nouă piesă aceea...
c-am auzit că-i cu o mulțime de drăcii.

ȘARL: Dacă poroncesc *madame* cocona... bucros.

(Toți se așează pe canapă și pe jilțuri. — Șarl, în mij-
locul lor, cîntă cînticelul: *Titi à la repré-
s(entation)* de «*Robert le Diable*».)^{c-31}

^a — Zău!... (*fr.*).

^b — Ah, ași! un butoi... plutește întotdeauna (*fr.*).

^c — *Titi la reprezentația (operei) «Robert Diavolul»*
(*fr.*).

TOȚI (*sculîndu-se*): Mare minune! Nemțîi ceia îs
cu dracu, zău!

S C E N A 17

*Cei dinainte; I o n și pe urmă L e o n a ș (în toaletă
femeiască)*

ION: Cucoane... cucoane... o vinit o madamă de
la Iaș... șî cere să între aici.

BÎRZOI: Cine-i?

ION: Cică-i actoriță.

TOȚI: O actoriță?

LEONAȘ (*întrînd rapide*): Plecăciune, boieri... Mă
rog de iertare că dau busta-n casă, nitam-ni-
sam... dar, avînd treabă cu părintele isprav-
nic, am luat îndrăzneală... Care-i părintele?...

BÎRZOI: Supusă sluga d-tale, madamo.

LEONAȘ: D-ta să fii sănătos.

BÎRZOI: Sărut mînile.

CHIRIȚA (*în parte*): Mare minune-i! cum seamănă
cu Leonaș!

LEONAȘ: Pune-ți în gînd, părinte ispravnice, că
am un frate, care de cîteva zile s-o făcut
nevăzut de la Iași... șî precît am aflat de
ici, de colè... am prepus că-i ascuns aici în
tîrg... șî că-i amoretat de o duduică care-i
zîc Luluța.

LULUȚA (*în parte*): De mine?

CHIRIȚA: Luluța?... Șî cum îl cheamă pe fratele
d-tale, cheramò?

LEONAȘ: Leonaș... de nu ți-a fi cu bănat, cucoană.

CHIRIȚA: Nici cît pe-o măsură... să ierți... Șî d-ta
zîci că ești actriță?

LEONAȘ (*făcînd compliment femeiesc*): La teatru național... să ierți.

CHIRIȚA: Să fii d-ta sănătoasă... dar cît pentru fratele d-tale... cine-a fi acela... nu avem cînte...

LEONAȘ: Bunătatea d-tale... Dar mă rog... pe duduca Luluța nu știți unde-aș putea-o găsi?

CHIRIȚA: Nu departe... Dacă vrei s-o vezi, iat-o... O logodim astăzi cu Guliță, fiul meu...

LEONAȘ: Să-ți trăiască!

CHIRIȚA (*cu dispreț*): Plecăciune!

LEONAȘ (*care în toată vremea asta a întors spatele Luluței*): A!... dumneiei îi duduca Luluța? Tare-i frumușică! Dă-mi voie, dragă, să te sărut și să te fericesc de odorul ce-ai să capeți. (*Sărută pe Luluța și-i zice încet:*) Eu sînt, Luluțo, eu, Leonaș... Oprește logodna.

LULUȚA (*îțipînd*): A!...

TOȚI: Ce-i?

LULUȚA (*făcîndu-se nebună*): Vai de mine! se învîrtește casa cu mine. Toate le văd pe dos... Iaca, mătușica să dă de-a tumba... ha, ha, ha, ha!...

CHIRIȚA: *Kirie elèison!*... că iar i-o venit nebunia... și tocmai în ceasul aista!... Luluțo!...

LULUȚA: Fugiți!... fugiți!... dați-mi pace!... că-mi vine-a mușca... Unde-i Guliță, să-l zgîrii?... Unde-i, să-l mușc?

GULIȚĂ (*ascunzîndu-se după tatăl-său*): Nu mă lăsa, băbacă, că mă mănîncă.

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha!... Am să mă mărit cu iubitul meu, pe care-l iubesc din copilărie... Iată-mă-s la nuntă... orchestrul începe valțul, valțul!... Unde-i mirele, să joc cu el?

(Valsul.)

LULUȚA

(vălsuind singură:)

Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Astăzi chiar mă mărit,
Mă mărit, mă mărit!
Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Chiar astăzi mă mărit
Cu al meu iubit.

(Se oprește din joc plângind:)

Ah, ah, ah, ah, ah, ah!
Dragul meu nu mă vrea...

CORUL

Sărmana, vai de ea! (*bis*)

LULUȚA

(rîzînd:)

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!
Ba mă vrea, ba mă vrea.

- CORUL

Sărmana! vai de ea!

Vai de ea!

(Împreună:)

LULUȚA

(jucînd:)

Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Astăzi chiar mă mărit,
Mă mărit, mă mărit!

Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Chiar astăzi mă mărit
Cu al meu iubit.

CORUL

Sărmana fată!
Priviți-o, iată,
Iată c-a-nnebunit,
Nebunit; nebunit!
Sărmana fată!
Mai bine-ndată,
Îndată-ar fi murit,
Ar fi murit!

(Luluța se aruncă în brațele lui Leonaș.)

LULUȚA: A!... iaca logodnicul meu... iată-l, iată-l!

CHIRIȚA: Cine?... madama?... logodnic!... (*Cătră musafiri:*) S-o perdut de istov!

LULUȚA (*tipînd*): Aista-i, aista-i!... vreau să mă măritați cu dînsul... că de nu... nebunesc!..

CHIRIȚA: Să te mărităm cu madama?!... Altă belea acù!...

ȘARL: No... faceți caprisu Luluței... *non* trebuie *contrariet un malade^a*.

CHIRIȚA: Bine zîci, monsiu Șarlă... Ei... fie, Luluță dragă... Dacă ți-i drag dumnealui... ie-ți-l... Noi ți-l dăm. (*Cătră Leonaș:*) Mă iartă, madamă, că te supăr...

LEONAȘ: Da' unde, cucoană!... dimpotrivă...

LULUȚA: Dacă mi-l dați... logodîți-mă acù-ndată cu el.

CHIRIȚA: Fie ș-acù, numai nu te tulbura... (*Cătră Leonaș:*) Madamă... facem abuz de bunăta-

^a — Nu trebuie să contrariați un bolnav (*fr.*).

tea d-tale... dar apoi vezi în ce stare-i biata copilă... Fii bună, te rog, și primește a te logodi cu dânsa... Ne-i îndatori peste măsură.

LEONAȘ: Cu mare bucurie... Cea mai mare dorință a mea este ca să vă îndatoresc... Poftim inelul meu.

CHIRIȚA: Foarte mulțămesc... Luluțo, iaca inelul d-sale... dă-i acum pe-al tău... și să vă fie logodna într-un ceas bun... amin!

(Leonaș și Luluța schimbă inelele.)

LULUȚA (veselă): M-am logodit... m-am logodit! De-acum ziceți să cînte muzica... să-nceapă balul... la bal!... la bal!...

CHIRIȚA: Bal înaintea mesai?

ȘARL (încet Chiritei): Ne la contrariez donc pas... *puisque'elle est folle.* (Tare:) *En avant la contre-danse!*^a

CHIRIȚA (căutînd cu dragoste la Șarl): Fie, monsieu Șarlă... Vous serez mon cavalier!^b

ȘARL (în parte): Crac!^c

CHIRIȚA: Hai, hoieri... să vă văd!...

(Orchestra cîntă contradansul. — Chirița joacă cu Șarl în față cu Guliță, care joacă cu Luluța. — Leonaș slujește de damă lui Birzoi și joacă amîndoi vizavi cu doi musafirii. — Musafirii, mai în fund.)

TOȚI

(jucînd)

Ah, ce plăcere de-a juca,
Și de grijă a să scutura.

^a — Nu o contrariați... de vreme ce-i nebună. (Tare:) Înainte, contradansul! (fr.).

^b — Vei fi cavalerul meu! (fr.).

^c — Scîrț! (fr.).

CHIRIȚA

Ah, monsieu Șarlă... te rog îmi spune
Dacă joc frumos cancan.⁸²

ȘARL

Ah! *que des grâces!* jocuri de minune!

(*in parte:*)

Elle danse comme un ours blanc.^a

TOȚI

Ah! ce plăcere de-a giuca,
Și de griji a să scutura.

CHIRIȚA: Destul, c-am obosit!

LEONAȘ (*stringînd pe Luluța în brațe*): Ah! dragă
Luluță!... de-acum ești a mea, și nimic nu
ne mai poate despărți!...

CHIRIȚA (*cătră musafiri*): Vezi, dacă-i actriță...
cît de bine-și gioacă rolu!

LEONAȘ: De-acum festa-i giucată; pot să m-arăt
fără grija.

CHIRIȚA: Festa?... ce vra să zică asta?

LEONAȘ (*scofîndu-și capela*): Mă cunoști, Chiri-
țoale, cine sînt eu?

CHIRIȚA

BÎRZOI

GULIȚĂ

} : Leonaș!

LEONAȘ: Eu!... V-am giucat-o bună?

CHIRIȚA (*căzînd pe un scann*): Ah! ne-o giucat-o
Pepelea!

BÎRZOI: Ian, stăi, moțpane!... Dacă-i pe feste...
apoi să ți-o joc eu mai sărată și mai chipă-

^a - Ah! cite grații! jocuri de minune! (*În parte:*)
Dăusează ca un urs alb. (*fr.*).

rată... doar am puterea-n mână!... doar îs ispravnic!...

LEONAȘ: Ba te șterge pe guriță, boieriule... Iaca demisionul d-tale. (*Îi dă un pachet.*)

BÎRZOI: Demisionu?

LEONAȘ: Așa!... Mai dinioare am primit un plic de la directorul departamentului, care mi-i prietin, și înîntu am găsit demisionul d-tale.

BÎRZOI: Da' să n-am parte de Chirița dac-am gîndit vrodată să-mi dau demision. (*Citește:*) «Demisionul ce ai dat din postul de ispravnic să primește... și să poroncește d-tale ca să încredințazi trebile ținutului, d-sale d-lui Leonaș, noului diregător.» — Am sfeclit-o! (*Cade pe un scaun, de altă parte,*) Da' bine... pentru ce?... care-i pricina?

LEONAȘ (*încet*): Curcanu cel bătrîn ți-o giucat festa... Ce să faci?... s-o trecut vremea curcanilor!... Iar cît pentru logodna mea cu Luluța, de nu-i încuviința-o acû îndată... spun lui Piciu bricicariu să deie jalbă că i-ai luat o carboavă chiar de haram.

BÎRZOI: Încuviințaz... încuviințaz, numai taci.

CHIRIȚA (*pe gînduri*): Să-mi treacă pintre degite bunătate de zăstre?... Nu să poate!... (*Tare:*) Nu să poate!

LEONAȘ (*încet Chiriței*): Ba să poate, căci almintire... l-oi ruga pe prietinu meu, pe ofițariu cel de azi-dimineață, să arate portretu d-tale lui Bîrzoî... Să poate acum?...

CHIRIȚA (*plecînd capul*): Să poate!

LEONAȘ: Care vra să zică... toate s-o pus la cale... Acum, boieri d-voastră, fiindcă un ispravnic trebuie să fie un om așăzat... vă poftesc la nunta mea cu duduca Luluța. Dumneiei

cucoana Chirița și cuconu Grigori, preaiubitul ei soț, s-o primit a ne fi nuni mari... Așa este?

BÎRZOI } (*zîbind mînzește*): Cum nu?... Cu-mare
CHIRIȚA } bucurie...

LEONAȘ: Cît pentru monsiu Guliță, dacă tot voiește duel...

GULIȚĂ: Bai!

ȘARL: *Comment?! tu refuses, malheureux?!^a*

GULIȚĂ (*cu nerăbdare*): *Qu'est-ce que vous voulez?^b*
Omorision?

ȘARL: *Fricosion... va! (În parte:) Quel petit cretin!^c*

ION (*întrînd*): Cucoană... să deie bucate?

CHIRIȚA: Strîgă să deie.

ION (*la ușa din fund, strigă chiuind*): Mă, Postolachi... mă!... dă bucate la masă... mă!

CHIRIȚA: Carnaxî, că ne-ai asurzît! Boieri d-voastră... poftim... D-le Leonaș, ce-o fost s-o trecut... Nădăjduiesc că nu ne-i refuza de-a șîde cu logodnica d-tale la masă.

LEONAȘ: Dimprotivă, cucoană dragă, (*încet*) și drept dovadă că sînt prietinu d-tale, poftim portretul.

CHIRIȚA (*încet, luînd portretul*): Să-ți spun drept... mare comedian ai mai fost!

LEONAȘ: Apoi... nu știi că lumea-i un teatru plin de comedieni?

CHIRIȚA: Bine zîci!... blagoslovită să-ți fie vorba!.. Tocmai asta era s-o spun și eu d-lor-sale...

(Arată publicul și înaintează spre el.)

a — Cum?! refuzi, nenorocitul?! (*fr.*).

b — Ce vreți? (*fr.*).

c — Ce dobitoc! (*fr.*).

Credeți-mi mie: cei mulți în lume,
 Fie din Londra sau din Eocșeni,
 Fie cu stare, cu rang, cu nume...
 Joc ades roluri de comedieni.
 Cea ce strigă că țara p'ere
 Pân'ce apucă vre un ciolan,
 Și cât îl roade, stă în tăcere...
 Cine nu-l știe că-i comedian?

GULIȚĂ

Cel care vecinic să tot fălește
 Că-i de neam nobil cit un sultan...
 Și-n faptă-i neamul și-l necinstește...
 Ți prost, sărmanul! prost comedian!...

ȘARL

Celui qui tourne^a cum bate vîntul,
 Fiind azi [...], mîni moldovan...
Est un... non trouve au juste cuvîntul;
Une girouette^b... un comedian.

LULUȚĂ

Cela ce caut-o zăstre mare,
 Deși el poate nu face-un ban,
 Și zice fetei că-i dragă tare...
 Are iubire de comedian.

LEONAȘ

Cel care jacaș fiind, de moarte,
 A luat pelea de pe sărman...
 De-l vezi deodată blînd, smerit foarte...
 Să fugi de dînsul, că-i comedian.

a — Cel ce se-nvîrte (*fr.*).

b — Este un... nu găsesc cuvîntul potrivit; O sfîr-
 lează (*fr.*).

CHIRIȚA

Astfel e lumea... o comedie!
Iar noi, artiștii care-o jucăm,
N-avem dorință alta mai vie
Decît aplauzi să merităm.

TOȚI

Astfel e lumea... o comedie!
Etc., etc., etc.

(La sfîrșitul cupletelor ușele din fund se deschid, și toți se pornesc spre masa care se vede dincolo de ușă.)

C o r t i n a c a d e.

CUCOANA CHIRIȚA
ÎN VOIAJ

1863

CUCOANA CHIRIȚA ÎN VOIAJ

Cîntîcel comic

(Teatrul reprezintă un salon)

CHIRIȚA (în costum ridicol de voiaj, întră zburdalnic.
Ea poartă malacoș exagerat, tocă de catifea
neagră cu flori, pene și corădele stacoșii etc.)

(Ea cîntă pe aria: *R o y a l t a m b o u r a*):

Iată-mă-s! Am sosît
Dintr-o călătorie
În care-am pătimit
O sută de șotii ș-o mie,
Dar zău, nu mă căiesc,
Nu-mi pasă de nimică;
Eu sînt zdragon și mă numesc
Chirița cea voinică.
Ce voiaj minunat!
Ce frumos m-am primblat!
În urmă-mi am lăsat
Un nume lăudat.

Plecăciune, boieri! (*Se închină.*) De mult
nu ne-am văzut. Sănătoși?... Dar cucoanele?
Și copiii? Bine? Mă bucur. Aud? Și mie,
precum vedeți, îmi merge de minune... sărut

a — *Tamburul regelui* (fr.).

ochişorii. (*Se întoarce în loc de-şi arată talia.*) Am fost la Paris de mi-am aşăzat plodu la şcoală, ca să înveţe politica, pentru că-n zîua de astăzi, la noi, un om ce nu ştie politica nu plăteşte nici chiar cît jîlţul cel strîcat, care s-o vîndut cu doba la Bucureşti, pentru plată de impozît... El e un mobil de prisos... Şî cu prilejul acesta m-am folosit şî eu ca să văd lumea cea mare, că, m-ăţi crede?... mă mucezîsăm la ţară, la Bîrzoieni¹... De la o vreme îmi venisă stenahorie şî ipohondrie; aşadar... nu-ţi uita vorba... într-o dimineaţă, pe la toacă, după ce m-am cotorosît de Aristiţa şî de Calipsiţa², mi-am luat catrafusăle şî am spălat putina!... Soţul meu, paharnicu Bîrzo, cam cîrnea din nas, dar l-am sărutat între sprîncene, după obice³, şî l-am lăsat cu buza umflată... Uff!... M-am dus la Galaţi, cu trăsura mea cea galbănă⁴, şî, cum am ajuns, nici una, nici două.. ţup în vapor, Guliţă ţup după mine, Ioana ţiganka ţup după Guliţă, şî, vorba ceea, cu căţal, cu... am plecat!!!

Doamne, boieri d-voastră, minunat lucru-i vaporul!... Să vezi şî să nu crezi... Auzi d-ta? Merge focu pe apă ca în vremea halimalei. D-apoi salonuri, d-apoi zafeturi, d-apoi căpitanul!... Bată-l norocu că mare nostimior mai era, puşchiu! (*În taină:*) Să vă spun una? Soţul meu nu-i pe-aice?... Mi-o făcut curte, berbantu, tot drumul şî, zău, între noi să rămîie... dacă nu mi-ar fi fost de ighemonicon, mai că... mai că...

UN GLAS DE LA GALERIE: Aferim, cucoană Chiriţă!
CHIRIŢA (*adresîndu-se către capelmaistru*): D-apoi cum socoţi, domnule? Chiriţa nu să dă cu

una, cu două. (*Cătră public:*) În sfârșit... nu-ți uita vorba... am ajuns la Beligrad... Când la Beligrad, întreb pe căpitanu: — «*Monsieu* căpitan, *je vu pri^a*, aice-i Viena?» El îmi răspunde zîmbind: — «Ba nu, madam, aice-i Beligradul.» — «*Mersi, monșerb*... nu poți crede ce bine-mi pare că m-am învrednicit să văd Beligradu cu ochii, că mare mult am auzît pe bărbatu meu pomenind de el⁵.»

După Beligrad am sosît la Rușava... Când acolo, vameșii de la hotar încep a cotrobăi prin lăzile mele, ca în vremea volintirilor⁶, și dau peste o cutie cu țiri zvîntați ce-i lua-săm la drum. — «*Fui, taifel^c* Ce-i asta?»... strigă căprariu. — «Ce să fie, domnule? Ia, țiri... Eu postesc mercurea și vinerea, și meta-hirisăsc sărături, de cînd pătinesc de rast.» — «*Vas^d* rast? Asta-i pudoare mare la d-ta; trebuie plătești vama.» Și, îndată, s-o adunat vro trei șoacăță ca să hotărască dacă să cuvienea să-mi ieie vama ca pentru pești, ori ca pentru mirodenii. În sfârșit, am dat ce le-o plăcut și mi-am cătat de drum.

De-acolò am urmat
Prin țara cea nemțească⁸,
Și-n Peșta am mîncat,

a — *Monsieu* (căpitan), *je vu pri* (def., fr., *Monsieur... je vous prie*): Domnule (căpitan), vă rog.

b — *Mersi, monșerb* (fr., *Merci, mon cher*): Îți mulțumesc, dragul meu.

c — *Fui, taifel!* (def., germ., *Pfui, Teufel!*): Ptîu, dracel

d — *Vas* (germ., *Was*): Ce.

Mîncat paprică ungurească.
 Apoi în drum-de-fer,
 Suindu-mă în grabă,
 Am voiajat c-un cavaler,
 Un baron prea detreabă...
 Ce voiaj minunat!
 Ce frumos m-am primblat!
 În urmă-mi am lăsat
 Un nume lăudat.

Post-ați cu drumu-de-fer, boieri d-voastră? Ei! apoi ce mai ziceți? Să juri că neam-țu-i cu dracu... Sfinte Panteleimoane!... te duci ca vîntu și ca gîndu, ca în povești; cît ai plecat, ai și ajuns; ba încă baronu, care călătorea cu mine, m-o încredințat *auf Ehre*^a că în Englitera drumu-de-fer merge așa de iute, că sosăște până a nu pleca. Bată-l vîntu de baron! Mare ghiduș era și nostim! (*În taină:*) Și el s-o cercat să mă curtenească o bucată de drum, dar geaba... n-o catar-tosît să mă scoată din minte... Cum?!... Nu credeți?!... Alei! Dar să n-am parte de Bîr-zoi dacă vă ascund ceva... Ba încă să vedeți: trecînd odată pe sub o hrubă lungă care-i zîc tunel, și găsîndu-ne prin întuneric, șoa-căța de baron și-o întins botu, ca să mă să-rute... Vai! mîncă-l-ar moliile!... Cînd i-am tras un pumn, o făcut hîc! și o căzut de-a rostogolu în celalalt colț a vagonului.

CLASUL DE LA GALERIE: Aferim, Bîrzoaie!

CHIRIȚA (*cătră capelmaistru*): Așa să știi, domnule,
 (*Cătră public:*) Baronu, rușinat să vede de
 acest *tropos*^b, s-o coborît la cea întăi stație

^a — Pe cuvînt de onoare (*germ.*).

^b — Manieră; mod de purtare (*gr.*).

și o dispărut... împreună cu săcușorul meu de voiaj... Hait! mi-l ștersă potlogaru, drept suvenir... bunătate de săcușor, cusut de copile, cu un turc călare, de-o parte, și cu un *Andenken*^a dindos...^a Cum vă pare așa bazaconie? Te mai încrezi în baroni de drumu mare?... Dar asta nu-i nimica, pe lângă ce mi s-o întâmplat în urmă. Plodu cel de Guliță să cobora la toate stațiile... Copii nu-i, mă rog?... Îl trimiteam cu Ioana țiganka pentru ca să nu să prăpădească; când, aproape de Viena, aștept să să întoarcă în vagon... nu vine. Conductoru închide oblonul¹⁰, clopotu de la stație sună de trei ori, mașina șuieră, trenu să pune în mișcare, și Guliță nu-i!... Sfinte Panteleimoane! era să turbez... Scot capu pe fereastră și încep a striga: — «Guliță! Ioană! cioară! dimone!» Tufă... «Monsiu conductor, stăi, oprește, ține caii!» Aș! Nimeni-auea. Dau să deschid oblonu, nu pot; dau să sar pe fereastră, nu încap. Atunci parcă mi s-o luat viderile, și deodată am căzut lată pe perine, am leșinat!... Când ne-am trezît, eram sosiți la Viena. Alerg la Poliție, răcnesc, îmi smulg păru, mă bocesc până ce d-nu polițmaistru mă încredințază că va face toate chipurile ca să-mi găsească odoru și că mi l-o aduce chiar cu telegrafu. Ei!... închipuiți-vă, boieri, că fără a mai da leturghie la Sfântu Mina, Guliță și Ioana sosăsc buni teferi, în desară, la oțel. Ah! Dumnezeu! când i-am văzut, era să nebunesc de bucurie, și în prima furie am tras

^a — Suvenir (*germ.*), (1875); semn sau obiect care evocă o amintire.

trii palme țigancei, precum și lui jupînu Guliță i-am făcut o morișcă în chică, ca să le pun minte...

Halal de țările care au drumuri-de-fer!... Ele, după cum zîcea baronu, au aripi de zboară iute pe calea progresivului, dar cît pentru celelalte, cum e țara noastră, de pildă, sînt ciunte și oloage, sărmanele.¹¹

GLASUL DE LA GALERIE: Aferim, Chiriță!

CHIRIȚA (*cătră capelmaistru*): Ba nu, zău, adică nu-i așa?

În Viena m-am primblat,
La Hițing¹² și pe Grabe¹³,
C-un tînăr delicat,
Ce-i zîc Her Graf von Kleine-Schwabe.
Ș-apoi, înspre Paris,
Am plecat cu grăbire,
Căci Parisu-i un paradis
Plin de adimenire.
Ce voiaj minunat!
Ce frumos m-am primblat!
În urmă-mi am lăsat
Un nume lăudat.

În sfîrșit, am sosît la Paris, în patria lui monsiu Șarlă!... Știți, monsiu Șarlă, care o fost dascalu lui Guliță¹⁴... În Paris! Minunea minunelor! Tîrgu Vavilonului¹⁵ din zîlele noastre! Am ajuns noaptea și am tras la un otel din ulița Geofroi Marie¹⁶, adică: Mi-i frig, Marghioală¹⁷... A doua zî l-am înfundat pe Guliță într-un pansion și am rămas liberă, de capu meu. Ha... a... alal de cine-i tînăr și are bani mulți! Acolo-i pămîntu făgăduinței, cel din Scriptură; numai un lucru e cam supărător: toate să vînd

cu porțlia, și porțile-s mici detot, ca de pomană. De pildă, ceri un biftec? Îți aduc o fărîmă de friptură, mare cît un irmilic, ba încă și aceea crudă... cîcă-i englizască... Ceri raci? Îți aduc vro doi răcușori în șapte luni, chirciți, oftigoși, ca vai de ei! Cît despre bucate de cele sănătoasă, ca la noi, precum: musaca, capamă, ciulama, baclava, cheșchet... nici nu să pomenește...¹⁸ Însă nu face nimică... Parisu nu are seamăn pe fața pămîntului, și pot zice că nici chiar Bucureștiul nu-l întrece... adică, să fim drepți... nu-l întrece. Ce nu găsești în el? Galerii de muzăuri vrei? ai; munamenturi vrei? ai; teatruuri vrei? ai; pasagiuri române ca la București vrei? ai. *Che ta lipa*^a. Eu nu le-am vizitat nici pe unele, nici pe altele, pentru că am avut de umblat pe la magazii de marșande-de-modă.

Am fost la Madam Desal și la Madam Fovel, de mi-am comendat tualete pe dato-rie... Le-oi plăti și eu cînd or plăti și celelalte cucoane care le-o rămas datoare... (*În taină*:) Și știți una? Sînt cam multe... așa de multe, încît croitoresăle o hotărît să nu mai facă credit compatrioatelor. Cam rușine, dar ce-mi pasă? Eu tualetele le-am pus la mîna și am și fantaxît cu dînsăle la baluri, la Mabil¹⁹... Ah! frățiorilor, ce juvaer de grădină-i Mabilu! Ce adunare elegantă în-tilnești în ea!... Nu era seară să nu mă duc acolo la petrecere... ba încă am jucat și cancanu.

a — Și celelalte (*gr.*), (1875).

GLASUL DE LA GALERIE: Aș! Aferim! Chiriță!

CHIRIȚA: Mersi... Acolo am făcut cunoștință cu o mulțime de contesă și de prințesă: contesa Frizet, princessa Rigolboș, marchezul Brididi, marșalu Șicar, duca Șicocandar²⁰, ba încă am întâlnit și o claije de boieri și cucoane de la noi, precum, de pildă... Aud? Să nu le numesc? Fie!... Dar, din toți, cine era mai cu haz era d-nu Agachi Flutur²¹, un berbant în doi peri, care o fost și volintir la Ipsilant²². Cu dînsu făceam supe, la cafe-neaua englizască²³, pe bulivar. Ce rîsate, ce chicote! Flutur mi-o compus și un cîntic... Să vi-l spun? Bucuros, dar să rămîie între noi, vă rog, ca să nu afle dumnealui. Iată-l... ascultați:

(Chirița cîntă următoarele cupleturi și joacă un pas de cancan la sfîrșitul fiecărui cuplet.²⁴)

(*Arie de Offenbach*²⁵)

Vivat, mîndră Chirițoaie!

Vivat, spanchia de Bîrzoaie!

Oaie, oaie, oaie, oaie, oaie, oaie, oaie.

În amoruri să trăiască,
Lumea-ntreagă să pîrlească,
Ească, ească, ească, ească, ească, ească, ească,
Tra, la, la, la, la, la, la, la,
Sai, Chirițo, -n joc!
Tra, la, la, la, la, la, la, la,
Sai mereu cu foc!

Chirițoaia-i sprîncenată,
Și ca un balon umflată,
Lată, lată, lată, lată, lată, lată, lată,
Elegantă și frumoasă,
Armazoancă, amoroasă,

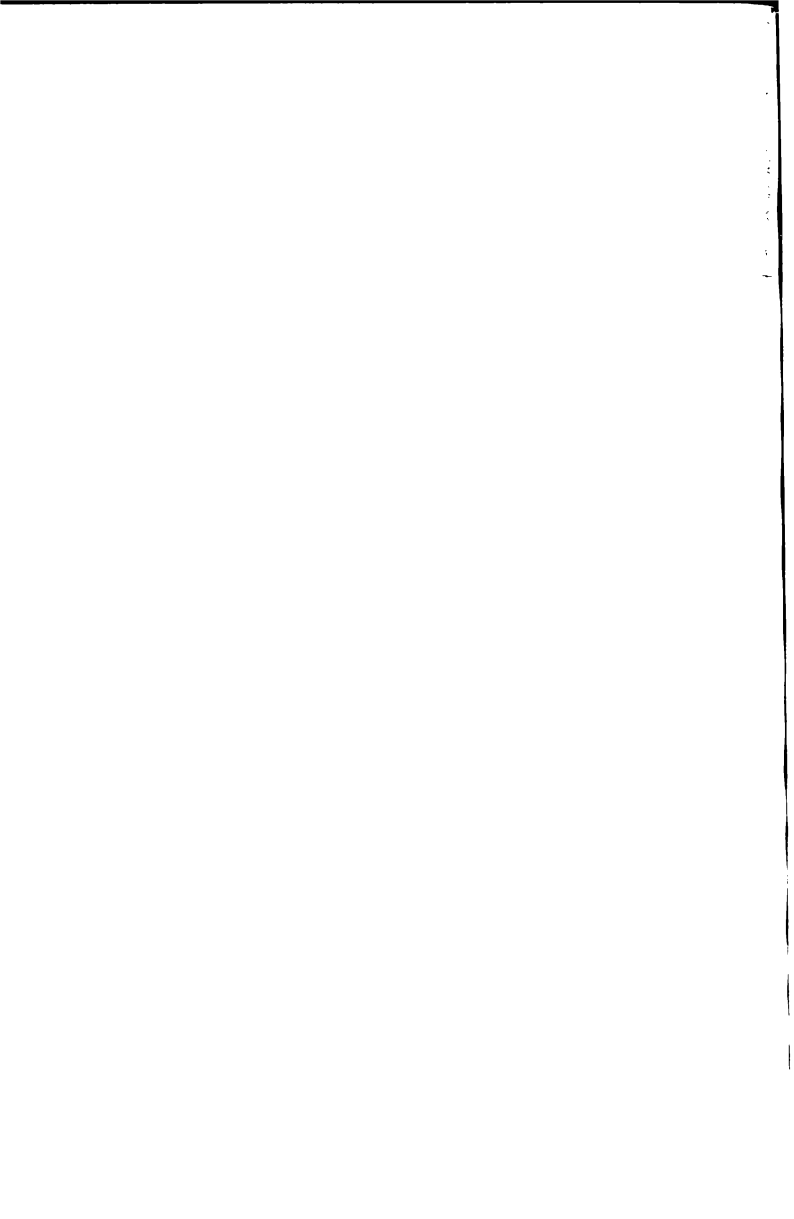
Roasă, roasă, roasă, roasă, roasă, roasă.
Tra, la, la, la, la etc.

Chirițoaia-i din natură,
Gingășă peste măsură,
Sură, sură, sură, sură, sură, sură, sură.
Ea cu ochiul te atrage,
Și pe șfară-apoi te trage.
Rage, rage, rage, rage, rage, rage, rage,
Tra, la, la, la etc.

Chirițoaia cea ușoară
Are-o inimă fecioară,
Cioară, cioară, cioară, cioară, cioară, cioară.
Ea te leagă și te-ncurcă
De nici dracul te discursă,
Curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă,
Tra, la, la, la etc.

GLASUL DE LA GALERIE (*entuziasmat*): Aferim!
Aferim! Aferim Chirițoaia mea!
CHIRIȚA (*spăriată*): Vai de mine!... că-i dumnea-
lui! (*Fuge.*)

C o r t i n a c a d e .

CHIRIȚA ÎN BALON

1874

P E R S O A N E:

CUCOANA CHIRIȚA.

GRIGORI BÎRZOI, soțul ei.

ELLIEN MOGHIOR, aeronaut ungar.

NAE NĂUCESCU.

DESPA, soția lui.

COSTICĂ HAZLIUL.

LICĂ PANGLICĂ.

UN COMISAR.

UN VÎNZĂTOR DE ALUNE PRĂJITE.

PUBLIC.

Scenele se petrec dindosul Mitropoliei, pe piața destinată pentru ascendarea baloanelor, 1874.

CHIRIȚA ÎN BALON

Farsă de Carnaval

NOTĂ

La deschiderea cortinei, cîțiva soldați, în mijlocul scenei, țin frînghiile ce sînt legate de năvodul balonului. — Elien Moghior e în naselă, ocupat a-și face pregătirile de plecare. — Balonul, purtînd cu litere mari numele de Ciubăr Vodă, este înălțat astfel ca să fie văzut de publicul din sală. — Nasela e ornată cu steaguri tricolore. — Lume multă, în fund. — În dreapta, o estradă. — Pe lăița din față, Năucescu și Despa. — Hazliu și Panglică se prîmblă pe sub estrade, lornietînd damele. — Vinzătorul se poartă pîntre public, strigînd din timp în timp: «Alune prăjite! șapte de-o pară!»

SCENA I

*Publicul, Moghior, Năucescu, Despa,
Hazliu, Panglică, Vinzătorul.*

COR

Ce minune, ce drăcie!
Parcă-i din poveste, zău!
A agiuns omul să fie
Mai ușor decît un zmau.
Nu-i destul că el pe lume
Bate cîmpii deseori,
Acum el vroește-anume
Ca să zboare chiar prin nori!

NĂUCESCU (*într-o mirare necurmată*): Aoleo! mai-că!... Ce-a fost se mai fie!

DESPA: Taci, frate; nu te mai mira așa cu gura căscată, că te-or crede bucureștenii scăpat din tufe.

NĂUCESCU: Ce tufe? Ce tufe, Despo?... Dar n-ai cetit ziarul de astăzi?

DESPA: Care, că-s multe de toate, ca semința de ardei.

NĂUCESCU: Ziarul cel cu...

VÎNZĂTORUL (*strigă*): Alune prăjite! șapte de-o pară!

NĂUCESCU: Cel cu alune... asta... cel cu anonțuri prăjite...

DESPA: Și ce mai spune el în limba lui?

NĂUCESCU: Spune că astăzi «Ciubăr Vodă» a să se urce în naltul cerului.

DESPA: Care Ciubăr Vodă? Cel din basme?

NĂUCESCU: Ba... nu... Balonul ăsta... Așa-i e numele, dar pentru ce și cum, nu e treaba noastră.

DESPA: Apoi de!... s-a urca el dacă i-a fost scris.

NĂUCESCU: Tronc!...

MOGHIOR (*la soldați*): Apucați de frînghii și țineți zdreavăn.

NĂUCESCU: Aoleo, maică!... se mișcă balonul.

HAZLIUL (*oprindu-se*): Ce te-a apucat, boierule? Te dor ficații, de țiipi așa?

NĂUCESCU (*închinîndu-se*): Plecăciune... D-ta ești doftor de ficați?

HAZLIUL: Ba... sînt doftor de năuci.

NĂUCESCU: Să mă fericesc cu numele d-tale?

HAZLIUL: Tachi Hazliul, licențiat în mofturie și domiciliat la Rașca¹.

NĂUCESCU: Hazliu nume!... Să-l porți sănătos... Și d-lui ? (*Arată pe Panglică.*)

PANGLICĂ: Lică Panglică, candidat de paraponisire, domiciliat în Cuibul-cu-Barza.

NĂUCESCU: Tocmai acolo, sus?... Bine ți-a fi mergînd... cînd suflă viforul.

PANGLICĂ (*păunindu-se*): Precum vezi... numai într-un picior.

NĂUCESCU: Panglică!... După nume te-aș fi crezut din Liptcani.

PANGLICĂ: Și nu te-ai fi înșelat... sînt din Brăila.

NĂUCESCU: Nu mă nebuni!... Și eu, de la Gorji.

HAZLIUL: Sînteți vecini... Numele d-tale?

NĂUCESCU: Nae Năucescu, proprietar... cu nevastă... Dumneaei (*arată pe Despa*) Despa Calcăstrachini, fiica răposatului Pitar Moș, zis Cioclu.

HAZLIUL: Și ați venit în București ca să vedeți balonul?

NĂUCESCU: Să văd?... adică să vezi: am venit la Curtea de Apel² pentru un proces cu Statul... Și am să-l cîștig!

HAZLIUL: Nici vorbă nu-i... Statul n-are noroc la procesuri.

NĂUCESCU: Ce-i pasă? Are de unde plăti.

HAZLIUL: Negreșit... e bute de bani.

PANGLICĂ: Nu mai încap în el... îi crapă pelea.

NĂUCESCU: Asta o zicem cu toții, și... ca patrioți... cătăm să-l mai ușurăm.

HAZLIUL: Ce bun suflet de om!... Mă rog, sînt mulți ca d-ta prin provincie?

NĂUCESCU (*mîndru*): Mulți!... și tot oameni... nu glumă...

VÎNZĂTORUL: (*strigă*): Șapte de-o pară!

NĂUCESCU: Domnule Hazliu, să te întreb un lucru,
dar, mă rog, să mă pliroforisești ritos... Ce
să fie balonul ăsta?

HAZLIUL: Ți-oi spune bucuros... dar în taină...
E o beșică de chit.

NĂUCESCU: De chit!... așa de mare!... Auzi, Des-
po? Cică Ciubăr-Vodă e o beșică de chit!

DESPA: A fi, dacă așa i-a fost scris.

NĂUCESCU: Tronc!... Și cu ce-i umflată, Hazliule?

HAZLIUL: Iar între noi să rămâie.

Arie

Acest balon e umflat,
Ca să aibă ușurință,
Cu profesii de credință
De patriot răsufat.
Cu fumuri de nerozie(-a)
Parveniților de azi;
Vorbe mari, șarlatanie,
La un loc cu nițel gaz,
Și de-accea, ușurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

COR

Și de-accea, ușurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

NĂUCESCU: A fi!... Materia nu lipsește... Dar
cine-l poartă pe sus?... Cine-i aeronautul?

HAZLIUL: Un ungur... magnatul Ellien Moghior,
cel din naselă.

NĂUCESCU: Care?... cel din paneri... colo?

HAZLIUL: Tocmai.

NĂUCESCU: Și nu i-e teamă că s-a lovi de bolta
ceriului și și-a face un cucui?

HAZLIUL: Nu!... el cearcă să facă joncțiune între
cer și pământ... Deprindere... ce să zici...

NĂUCESCU: A prins gust la joncțiuni, Moghiorul...

Vrea multe și ieftine...

VÎNZĂTORUL (*strigă*): Șapte de-o pară!

HAZLIUL: Ha, ha, ha, ha! Parc-o face înadins mitocanul.³

PANGLICĂ: Iaca, nene... unguru-i gata de plecare..

Hai să ne apropiem.

HAZLIUL: Bine zici, Lică... Vii cu noi, cucoane Nae?

NĂUCESCU: Ba, ferească pronia!... N-ar avea decît să mă umfle șontul fără veste... și hait! m-a dus la dracul praznic... Nu-i așa, Afro-dito?

DESPA: A fi, dacă ți-a fi fost scris.

NĂUCESCU: Tronc!... (*În parte:*) Tot din Scriptură grăiește cioacla!

(Se produce o mișcare pe scenă. — Publicul din fund se apropie de naselă și dă semne de nerăbdare.)

HAZLIUL: Ei! domnule Moghior, ai de gînd să pleci astăzi, sau te-ai pus pe clocit ouă?

MOGHIOR: No, plec, domnule, plec... sînt gata numaidecît... (*Tare, către public:*) Domnilor, doamnelor, înaltă nobleță și onorabil public... Marele balon Ciubăr Vodă, aice pornit, are se aibă onoare a face ascensiune... Glorie României!... Viitorul patriei române..

HAZLIUL: Ian lasă România-n pace, domnule... și pleacă fără să ne mai faci cuvînt...

MOGHIOR: Ei, dar'... cu vînt sau fără vînt... Cîre vroiește se facă ascensiune cu mine?

NĂUCESCU: Eu nu vreau, domnule, nici Despa... așa s-o știi!

MOGHIOR: Nime nu are curagiul?... Nime?... O dată, de două ori... de...

CHIRIȚA (*dintr-o tribună*): Stăi, că eu vin!

NĂUCESCU: Domnule Hazliu, să te întreb un lucru,
dar, mă rog, să mă pliroforisești ritos... Ce
să fie balonul ăsta?

HAZLIUL: Ți-oi spune bucuros... dar în taină...
E o beșică de chit.

NĂUCESCU: De chit!... așa de mare!... Auzi, Des-
po? Cică Ciubăr-Vodă e o beșică de chit!

DESPA: A fi, dacă așa i-a fost scris.

NĂUCESCU: Tronc!... Și cu ce-i umflată, Hazliule?

HAZLIUL: Iar între noi să rămâie.

Arie

Acest balon e umflat,
Ca să aibă ușurință,
Cu profesii de credință
De patriot răsufat.
Cu fumuri de nerozie(-a)
Parveniților de azi;
Vorbe mari, șarlatanie,
La un loc cu nițel gaz,
Și de-accea, ușurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

COR

Și de-accea, ușurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

NĂUCESCU: A fi!... Materia nu lipsește... Dar
cine-l poartă pe sus?... Cine-i aeronautul?

HAZLIUL: Un ungur... magnatul Ellien Moghior,
cel din naselă.

NĂUCESCU: Care?... cel din paneri... colo?

HAZLIUL: Tocmai.

NĂUCESCU: Și nu i-e teamă că s-a lovi de bolta
ceriului și și-a face un cucui?

HAZLIUL: Nu!... el cearcă să facă joncțiune între
cer și pământ... Deprindere... ce să zici...

NĂUCESCU: A prins gust la joncțiuni, Moghiorul...

Vrea multe și ieftine...

VÎNZĂTORUL (*strigă*): Șapte de-o pară!

HAZLIUL: Ha, ha, ha, ha! Parc-o face înadins mitocanul.³

PANGLICĂ: Iaca, nene... unguru-i gata de plecare..

Hai să ne apropiem.

HAZLIUL: Bine zici, Lică... Vii cu noi, cucoane Nae?

NĂUCESCU: Ba, ferească pronia!... N-ar avea decît să mă umfle șontul fără veste... și hait! m-a dus la dracul praznic... Nu-i așa, Afro-dito?

DESPA: A fi, dacă ți-a fi fost scris.

NĂUCESCU: Tronc!... (*În parte*;) Tot din Scriptură grăiește cioacla!

(Se produce o mișcare pe scenă. — Publicul din fund se apropie de naselă și dă semne de nerăbdare.)

HAZLIUL: Ei! domnule Moghior, ai de gînd să pleci astăzi, sau te-ai pus pe clocit ouă?

MOGHIOR: No, plec, domnule, plec... sînt gata numaidecît... (*Tare, către public*;) Domnilor, doamnelor, înaltă nobleță și onorabil public... Marele balon Ciubăr Vodă, aice pornit, are se aibă onoare a face ascensiune... Glorie României!... Viitorul patriei române..

HAZLIUL: Ian lasă România-n pace, domnule... și pleacă fără să ne mai faci cuvînt...

MOGHIOR: Ei, dar'... cu vînt sau fără vînt... Cîre vroiește se facă ascensiune cu mine?

NĂUCESCU: Eu nu vreau, domnule, nici Despa... așa s-o știi!

MOGHIOR: Nime nu are curagiul?... Nime?... O dată, de două ori... de...

CHIRIȚA (*dintr-o tribună*): Stăi, că eu vin!

NĂUCESCU: Ferească pronia! (*În parte:*) Să-mi
cadă coșcogea bute pe scăfirle... m-am to-
pit!

CHIRIȚA (*exaltată*): Dar', oi să mă înalț pe unde
nu s-au înălțat nici zmeii, ca să meargă ves-
tea Chiriței peste nouă mări și nouă țări; oi
să mă sui în lună și în stele ca să văd de oi
găsi și pe acolo bazaconiile ce le-am văzut pe
pământ.

(*Arie din Chirița la Paris*¹¹)

CHIRIȚA

Am văzut amoruri multe
Ș-amorasi cu pene smulte,
Smulte, smulte, smulte, smulte etc.
Și caractere-njosite,
Nu demult la noi ivite,
Vite, vite, vite, vite, vite, vite, vite.
N-are cine cumpăra.

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

CHIRIȚA

Ei, parol, n-ar zice ba!

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

COR

N-are cine cumpăra
Șapte de-o pară.
Ei, parol, n-ar zice ba,
Șapte de-o pară.

CHIRIȚA

Deci, Chirița, exaltată,
Vrea în ceruri să răzbată,
Bată, bată, bată, bată, bată, bată, bată,
Chiar de-a fi din a lor poală,
(Coborînd ochii.)

Ca să cadă rostogoală
Goală, goală, goală, goală, goală, goală,
Sper că toți m-or admira.

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

CHIRIȚA

Ș-or striga voios: Ura!

VÎNZĂTORUL

Șapte de-o pară!

COR

Dar'! cu toți te-om admira,
Șapte de-o pară,
Și cu toții om striga
Șapte de-o pară!

(Moghior se coboară din naselă și se apropie de Chirița.)

MOGHIOR: Cucoană Chiriță... cînd v-a fi cu plăcere, balonul e gata.

CHIRIȚA (întorcîndu-se și zăbind pe Moghior): Pei, drace!... D-ta ești balonistu?

MOGHIOR: Eu... Mă recunoașteți?

CHIRIȚA: Da' cum tătarii să nu te recunosc?... -

(Scena următoare e aparte.)

MOGHIOR (*cu sentiment*): Ah!

CHIRIȚA: D-ta m-ai scăpat de belea la Viena, plă-tindu-mi datoriile, și ai venit cu mine la București pentru ca să capeți concesiuni și joncțiuni...¹² Ba încă am și jucat ceardașul împreună, în sala lui Bossel¹³. Da'bine, grăfușorule, cum de-ai agiuns balonist din joncționist?... măcar că, bine bătînd, tot ca una, fata mea.

MOGHIOR (*în taină*): Amoriul!... el m-a metamorfozat.

CHIRIȚA: El te-o metamorfozat? Bată-l norocu, Amoraș, îi cunosc și eu drăciile și renghiurile *et cetera* și cele multe! Dar ce are a face cu balonul?

MOGHIOR: Ascultă-mă: neputînd să am parte de d-ta pe pămînt, mi-am pus în gînd să te răpesc în văzduh, ca să fii a mea!

CHIRIȚA: Eu? Pe mine... în văzduh?!... Ba să-ți cați de treabă, că-ți găsești pîrțagul cu Chirița!

MOGHIOR: Pîrțag, nepîrțag... nu-mi pasă! Vreu să facem joncțiune de inimi împreună.

CHIRIȚA (*în parte*): Mititelul! (*Tare:*) Dar nu să poate una ca asta, măgnățălule... Eu sînt măritată cu Bîrzoii; am fete mari cu copii, și un flăcău de băiet la Senat. (*În parte:*) Cenușăr... (*Tare:*) Ș-apoi, nu știi, sînt o persoană vertuoasă... vertuoasă de nu-mi încap în pele¹⁴... sînt jurată să păzesc credință...

MOGHIOR: A! nu face nimic... Cînd îi fi sus, în aer, te-oi dezlega eu de toate jurămintele.

CHIRIȚA: Ba, să nu te-mpingă păcatul, că, pre legea mea, te azvîrl din naselă ca pe-o minge.

MOGHIOR (*răsucindu-și musteata*): Om videă... Cucoană Chiriță, publicul așteaptă... Pof-

tim. (*Dă brațul Chiriței și face giurul scenei, închinându-se la public: apoi se apropie de naselă.*)

CHIRIȚA: Hai!... (*În parte:*) Ar avea haz să pat vro șotie tocmai în nori... dar, las' pe mine!

COR

Chirița, Chirița Bîrzoaie,
Se urcă, se urcă-n balon!

CHIRIȚA

Adio! Chirița-i leoaie,
Hailaifă, model de bonton.

COR

Vivat! bravo mii de ori!
Chirița se duce-n nori!
Ea din mîndră baroneasă
Vrea s-ajungă baloneasă.

SCENA 3

Cei dinainte: Bîrzoii, Un comisar

BÎRZOI (*intră în sala teatrului, pe la finele corului, se apropie de orchestră și strigă deodată*): Nu lăsați!... N-o lăsați să se suie în năsălie¹⁵ cu ungurul!... Chirițo!

TOȚI: Ce este, ce este?

BÎRZOI: Chirițo... fugi de lîngă naselă!

CHIRIȚA: Vai de mine! bărbatu meu?!

BÎRZOI: Eu, dar'... și nu-ți dau voie să bați lela prin văzduh cu balonistul.

CHIRIȚA: Da' bine, frățioare, gîndește că onorabilul public și înalta nobleță...

- BÎRZOI: Nu știu eu de astea... Chiriță, să mă vezi mort, dacă-i face asfințiune cu balonul.
- CHIRIȚA: Măcar să te și îngrop, suflețale, nu mă iartă filotimia¹⁶ să te ascult.
- BÎRZOI: Așa ți-e povestea, giupîneasă?... Apoi vin eu să te-nhaț... Nu te iartă filotimia?! Ian să-ți arăt eu filotimie!... (*Vrea să sară pe scenă, peste orhestră.*)
- CHIRIȚA: Opriți-l, legați-l, duceți-l la Mărcuța¹⁷, c-o turbat!
- COMISARUL (*lui Bîrzo*): Stai, domnule! Unde te duci?
- BÎRZOI: Ce-ți pasă dumitale?
- COMISARUL: Domnule, sînt comisar!
- BÎRZOI: Nici nu vreau să te știu!
- COMISARUL: Domnule, nu face scandal, c-oi fi silit să te arestez!
- BÎRZOI: Scandal?! Eu fac scandal?! Iaca cine face scandal... Arestuiește-i pe dînșii!
- COMISARUL: Ei, nu mai lungi vorba și șezi liniștit.
- BÎRZOI: Cum?! Să tac mîlc cînd îmi fură de la ochi pe Chirițușca mea?! Mări, fugi încolo! (*Dă brînci comisarului.*)
- COMISARUL: Așa?!... Dar', ieși afară! (*Îl apucă de guler.*)
- BÎRZOI: Ba n-oi ieși!
- COMISARUL: Nu-i ieși?!... Dacă doar știu că te duc și pe sus. (*Îl apucă-n brațe și-l scoate afară din sală.*)
- BÎRZOI (*zbătîndu-se*): Protestarisăsc în numele hristoitiei! Domnule, ești vîndut ungurului!...
- CHIRIȚA: L-o umflat?... Aferim! D-le Moghior, hai degrabă în balon.

MOGHIOR (*luînd-o de mînă*): No, hai! (*Cu foc:*)

De-acum ești a mea!

CHIRIȚA: Pune-ți pofta-n cui!

(*Se suie amîndoi în naselă.*)

CHIRIȚA: Strîmtă naselă... dar încălce solidă-i?

MOGHIOR: Cît podul de la Pesta... N-ai nici o grijă. (*La soldații care sînt împregiurul naselii:*) Acum, d-lor, luați seama bine, să dați drumul frînghiilor cînd oi striga: *Ellien^a Moghior!*... ați înțeles? Cucoană Chiriță, ține-te bine, plecăm... (*Scoate pălăria și o învîrtește-n aer, strigînd:*) *Ellien Moghior!*

CHIRIȚA (*la soldați*): *Lâchez tout!*^b

PUBLICUL: Ura!

(*Soldații lasă frînghiile și se retrag în fund. Balonul se urcă puțin, apoi se oprește.*)

NĂUCESCU: Aoleo, maică... se duce, iaca... privește, Despo... se duce, ba... se oprește... s-a oprit!

HAZLIUL: Nasela e cam grea... Chirița are prea mulți nuri.

VÎNZĂTORUL: Șapte de-o pară!

MOGHIOR (*în văzduh*): Ah! Chirițo... de acum n-ai încotro face... Trebuie să mă iubești!

CHIRIȚA: Ian nu te obrăznic!

MOGHIOR: Ah! dă-mi un cioc¹⁸, Chirițo!

CHIRIȚA: Iaca, moșpanu!... (*Se apără.*) Da' du-te-ncolo, nerușinatule, că te văd oamenii! Vai de mine... mi-am găsit beleaua! Mai bine aruncă lest¹⁹, ca să ne putem sui, căci s-a oprit balonul.

^a — *Ellien!* (*ung., Eljen!*): Trăiască!

^b — Dați drumul! (*fr.*).

MOGHIOR: Bine zici... să nu ne vadă nime de pe pământ. (*Ridică un sacuşor de năsip.*)

NĂUCESCU (*viind în scenă şi cătînd în sus*): Ian priveşte, maică!... Se drăgostesc prin văzduh, ca cărăbuşii.

MOGHIOR (*de sus*): Feriţi! (*Deşartă sacul.*)

NĂUCESCU: Aoleo, m-a chiorît! (*Se întoarce la locul lui, frecîndu-şi ochii. Publicul rîde.*)

(Nasela se ridică încet. Un nour se coboară puţin din frize, pentru efectul perspectivei.)

MOGHIOR: Ne suim, Chirişo! Ne suim!... Dă-mi un cioc unguresc.

CHIRIŞA: Ce să-ţi dau?! Un cioc?!... Du-te cioarilor!

MOGHIOR: Adică un sărutat. (*Vrea să o sărute.*)

CHIRIŞA: Ian ascultă... astîmpără-te, că te dau jos din trăsură²⁰.

MOGHIOR (*cu foc*): Numai un cioc, ş-apoi să mor.

CHIRIŞA (*luptîndu-se*): Vai!... umflate-ar Rusalile!

(Nasela dispare după nour.)

CHIRIŞA (*după nour*): Săriţi! Agiutor!... Pompierii!
(Publicul se uită în sus).

HAZLIUL: Ce s-aude?... Chirişa cere agiutor! Oare ce i se-ntîmplă?

PANGLICĂ: Priveşte... Parcă se luptă cu unguruş... Iaca, l-au apucat de gît... l-au plecat pe marginea naselei!... Aoleo! Feriţi!... Cade unguruş... cade...

TOŢI: Cade!... Feriţi!...

(Deodată cade în mijlocul publicului un manechin ce seamănă cu Moghior.)

PUBLICUL (*încungiurînd manechinul*): A!... Sărmanul! A murit! S-a turtit ca o plăcintă!

Un doctor! Un doctor! Să-l ducă la spital!
Degrabă!

(Soldatul ridică manechinul și iese.)

NĂUCESCU: Bree, ce grozăvenie!... Mi s-a încre-
țit pelea!... Ai văzut, Despo, cum a căzut
de rău?

DESPA: Apoi, dă... așa i-a fost scris... se vede...

COR

Ce fapt grozav și trist!
Ce fapt neașteptat!
Sărmanul balonist
De-a tumba a picat!

HAZLIUL: Dar oare unde-i balonul?... Îl vezi, Lică?

PANGLICĂ: Ba nu... A dispărut... S-a dus în nal-
tul cerului, cu Chirița cu tot.

HAZLIUL: Sărmana... e perdută!... Cum a să se
coboare?...

TOTI: Sărmana!...

HAZLIUL: Stați... iaca balonul!... colo, sus, ca
o rîndunică.

PANGLICĂ: Pare că se coboară...

HAZLIUL: Ba cade... cade cu o răpegiune spăimîn-
tătoare...

PANGLICĂ: Bine zici!... Primejdie!... De s-a lovi
de pămînt, nu s-alege nici țandără de biata
Chirița.

NĂUCESCU: Aoleo! De nu mi-ar cădea pe scăfir-
lie! (*Își deschide cortelul.*)

HAZLIUL: Iaca și Chirița... O vezi în naselă?

PANGLICĂ: O văz... face semne de desperare... Se
dezbracă... își aruncă mantila!...

HAZLIUL: Și cortelul.

PANGLICĂ: Și cocul. (*Toate aceste obiecte cad pe
scenă una după alta.*)

HAZLIUL: Și tunica ... și... ba nu... balonul a început a se coborî mai încet... Chirița l-a ușurat !azvîrlind cocul... Știi una, Lică? Hai să improvizăm o orățiune cucoanei Chirițe... Mergi de pregătește cele trebuincioase.

PANGLICĂ: Bună idee... Mă duc... (*Iese.*)

(O frînghie lungă începe a spînzura de sus.)

TOȚI: Balonul, balonul!... s-a apropiat!

CHIRIȚA (*strigă de după nouă*): Prindeți capătul frînghieii... prindeți frînghia.

(Publicul apucă de frînghie, trage, și nasela se ivește coborîndu-se.)

PUBLICUL: Ura! Să trăiască cucoana Chirița!

CHIRIȚA: Încet, încet... Să nu mă izbiți de pămînt...²¹ Așa... dămol... frumos... bine... bravo!

(Nasela agiunge pe scenă.)

COR

Bine-ai venit înapoi!
Bine-ai sosit între noi!
Chirițușca lui Bîrzoî,
Eroină-ntre eroi!

CHIRIȚA (*fără coc, în corset, cu brațele și umerile goale*): Bine v-am găsit, oameni pămînteni! (*Sare din naselă.*) Uff! slavă Tatălui și Fiului că m-am văzut iar pe uscat!

HAZLIUL: Cît ne pare de bine la toți, cucoană, că, zău, te-am crezut perdată pentru totdeauna.

CHIRIȚA: Aș, nu pere Chirița cu una, cu două.

HAZLIUL: Dar, vă rog, spune<ți>-ne, ce vi s-a întîmplat? V-ați perdat hainele pe drum, și vă întoarceți... într-o toaletă cam...

CHIRIȚA: Cam... *neglijé!*... Adevărat, monsiu mu-
țunachi, că-s cam... desfrunzită²², dar, apoi,
ce era să fac pentru ca să-mi scap viața?...
M-am despoiat... Însă, apropò... nu mi-ați
găsît bulendrele?... Le-ați cules?... Mersi...
Acum ascultați tragedia mea:

(*Arie din Domino noir: Ah! quelle nuit^a*)

CHIRIȚA

I

Cum am plecat,
Moghiorul, bat,
De mine s-o legat,
Cerînd cu mare foc
Să-i dau un cioc.
Eu îl refuz
Și-l rog cinstit să nu facă abuz,
Iar el, numaidecît,
Îmi sare-n gît!
Zadarnic cat să-l potolesc,
Onoarea să-mi diafendefsăsc,
Moghiorul meu, turbat,
M-apucă la pupat!
Atunci mînia m-o umflat,
Și din naselă l-am zburat
Că pe-un flaimuc
Ce s-o tot dus de-a tumba, huștiuliuc;
Privindu-l, am rămas,
Zău, fără glas,
Ș-am zîs în gîndul meu:
Ah! te rog, sfinte Dumnezeu,
Apără-l de mai rău!

a — Dominoul negru: *Vail ce noapte!* (f.).

Dar, apropò... unde-i Moghiorul?... Cred că s-a fi metamorfozat în paprică... și s-a fi săturat de amor.

COMISARUL: Ba nu, cocoană... a înviat și s-a dus cu banii adunați la casă.

CHIRIȚA: Cum?!... n-o rămas lat?!... Tare, de oțal, ungurul!... A fi căzut pe slănină... Dar să nu-mi uit vorba:

II

Deodată-n sus,
Balonul, dus
De duhul necurat,
În aer o zburat,
S-o înălțat!
Mi să părea
Că-n ochii mei lumea peră,
Și amețeam lulea...
Altă belea!
Ce să mă fac? Și cum să scap?
M-acaf în grabă de supap
Și trag mereu, cît pot,
Să iasă gazul tot.
Însă deodat-am început
A coborî precum n-am vrut,
Întocmai chiar,
Și mai dihai decît bietul Moghior.
Atunce am rămas
Iar fără glas
Ș-am zîs în gîndul meu:
«Ah! te rog, sfinte Dumnezeu,
Scapă-ne de mai rău!»

Și nici una, nici două, pentru ca să să ușure
balonul, zvîrl mantila de pe umeri, zvîrl de

pe cap părul meu de bașca, cocul cel de patru
oca și trii litre, zvîrl cortelul, zvîrl tunica...
Puțin o lipsît să-mi azvîrl și turniura, dar
noroc că balonul și-o moderat repegiunea.

HAZLIUL (*aducînd obiectele*): Ce inspirație minu-
nată ați avut! Iată obiectele d-voastră.

CHIRIȚA: Mersi, mușunachi... Să-mi pun tunica...
așa... mersi... cu toate că nu mi-e rușine să
mă vadă soarele cum sînt!...

III

Și cum cădeam,
Pe gios videam
Acest oraș frumos,
Luxos, politicos²³
Și... noroios.
Iar pe aici,
Oamenii mari, oamenii mici
Mi să păreau pitici,
Pitici, pitici.
Cîți dintr-acei fuduli, măreți,
Aveau aspectul de bureți!
Cîți zmei, lei-paralei,
De sus, păreau pigmei!
Atunci, gîndind că gioacă rol
Păn' ce să dau frumos de gol,
De-a rostogol,
Și iar dispar, perzîndu-se-n nămol,
Un rîs neașteptat
M-o apucat
Ș-am zîs în gîndul meu:
«Ah! te rog, sfinte Dumnezeu,
Apără-ne de mai rău!»

TOȚI: Bravo... cucoană Chiriță!... Să trăiască
cucoana Chiriță!

CHIRIȚA: Sărut ochișorii!... (*Își așază cocul.*)

(Se aude zgomot în culise.)

SCENA 4

Cei dinainte: Bîrzoii, Comisarul

COMISARUL: Prindeți-1... prindeți-1... nu-1 lăsați
să între.

BÎRZOI: În lături, gulerăților! (*Întră.*) Aice-i?
aice-i?... Unde-i Chirița?

CHIRIȚA: Vai de mine!... Bîrzoii!... bărbatu-meu!...
am sîfclit-o!

BÎRZOI: A!... iată-te, giupîneasă!... Așteaptă să-ți
dau eu balonuri și nasăle... (*Se răpede.*)

CHIRIȚO: La sănătoasa, Chirițo, că-i slut [...]*! (Fuge
prem pregiurul balonului, apoi sare peste lavita
pe care șede Năucescu, îl răstoarnă jos și dis-
pare în culise.)*

NĂUCESCU: Aoleo, maică!... m-a ucis!

COMISARUL (*prinzînd pe Bîrzoii*): Stai, nebunule!...
Unde te socoți? la Mărcuța?

BÎRZOI: Ce vrei cu mine... zapciule?... N-am eu
dreptul să-mi păzesc nevasta?... Chirița e
a mea... Nu-i averea Statului... M-am cunu-
nat cu dînsa înainte de răzmiriță... Fugi
încolo!

COMISARUL (*zice soldaților*): Umflați-1 pe sus...
și, la poliție!

(Soldații ridică pe Bîrzoii, care se luptă.)

BÎRZOI: Anaftemă să fiți... cu tot neamul vostru!
(*Iese furios.*)

(Îndată se aude între culise fanfara din marșul operei
P r o f e t u l și începe a defila pe scenă un cortegiu format
de principalele roluri create de Millo. În frunte merge Pan-
glică, purtînd un stîndard cu inscripția: «Viyat Chirița!»
apoi Baba Hîrca²⁴, Barbu Lăutarul, Plăcintarul, Moisi, Para-
cliserul²⁵... etc., avînd fiecare cîte un steag cu numele său
pe dinsul. Chirița, culcată într-un baldachin împodobit,
este adusă în triumf, pe sunetul marșului. Cortegiul face
giurul scenei pe dinaintea estradelor din care sînt aruncate
buceturi Chiriței, apoi se oprește în mijlocul scenei.)

PUBLICUL: Ce s-aude ce s-aude? (*Vrea să iasă.*)
HAZLIUL (*oprindu-i*): Stați pe loc! Vine cucoana
Chirița în triumf!

PUBLICUL: Uraa!

(După fanfară, corul cîntă versurile următoare pe
partea întăi a marșului.)

COR

Glorie și onori,
Mîndră Chirița,
Bravă zmeiță
Care-a zburat prin nori,
Ca o porumbiță!
Hai să strigăm în cor:
Mîndră Chiriță!
Acum și în viitor,
Glorie și onori!

(Cortegiul oprindu-se în mijlocul scenei, Chirița se
coboară din baldachin, salută și cîntă pe partea mu-
zicei marșului ce vine în urma corului.)

CHIRIȚA

(cu sentiment)

Români! sufletu-mi este uimit!
Și de m-aș asculta,

Pe toți v-aș săruta!
Cu foc, cu foc nepotolit
Buluc la sînul meu
V-aș strînge, zău!

(Apoi ea se suie iar în baldachin, și cortegiul pleacă, cîntînd)

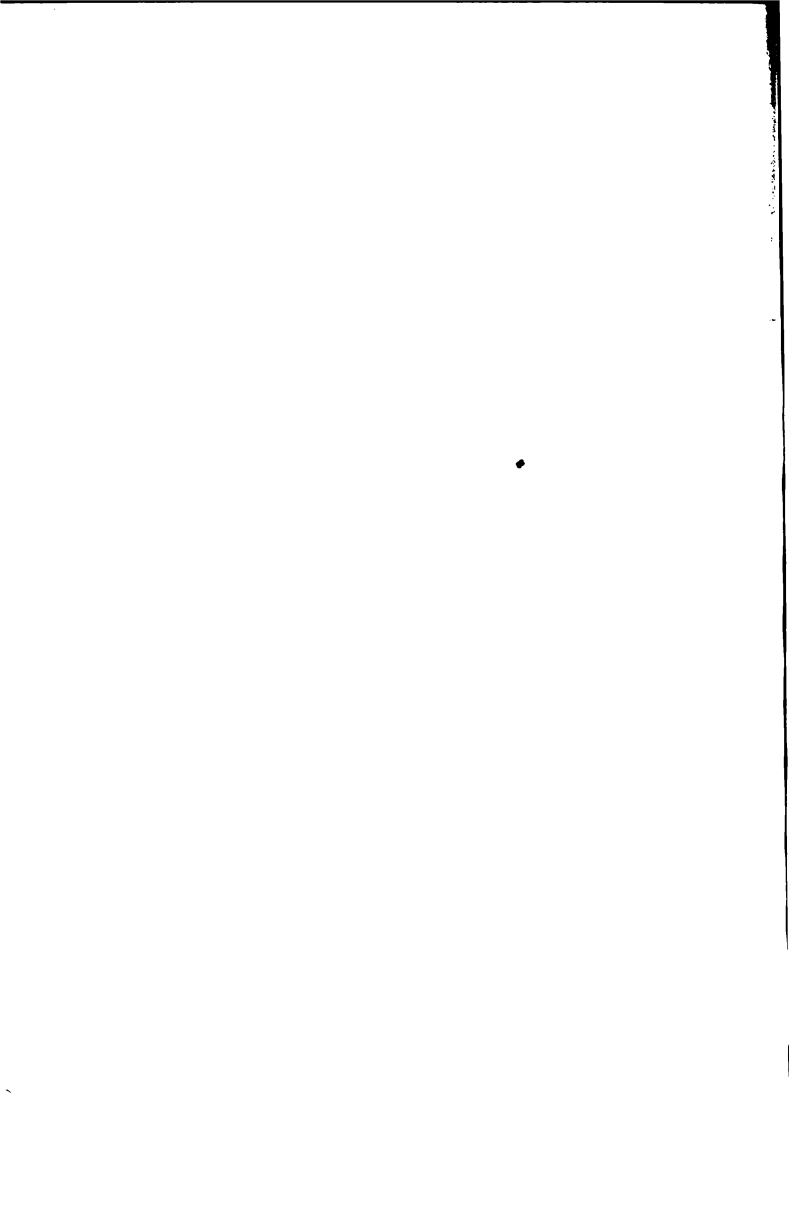
COR

Glorie și onori,
Mîndră Chiriță!
Etc., etc.

(Cortina cade în strigătul de «Ura!» al publicului
de pe scenă.)

SANDU NAPOILĂ
ULTRA-RETROGRADUL

1861

SANDU NAPOILĂ ULTRA-RETROGRADUL

Cînticel comic

Teatrul reprezintă un salon.

NAPOILĂ

(afară)

Ce face!?... Să plătesc eu capitație!?... Eu, boier-velit!?... Eu, Sandu Napoilă!?... Atunci s-agiungi, tu guleratule!

(Între furios pe scenă și se adresează publicului.)

Da'bine, boieri d-voastră, unde mergem?... Ba nu, adică vă întreb, unde mergem?...

De cînd legea asta nouă
Ce Convenție¹ îi zîc
Au rupt Reglementu²-n două,
Am agiuns chiar de nimic!
Și de unde mai nainte
Eram toți boieri-veliți,
Ne-au luat pe dinainte
Niște pușchi apelpisîți!

Și ce pușchi! Cică-s patrioți, liberali, progresiști, naționali, demagogi... dracu-i mai știe!... că deodată au răsărit în țară podzerie, și tot unu și unu!... oameni mari, învățați de știu și toaca-n ceri, colțoși și cu barba în furculiță... Ei pun țara la cale în zîua de astăzi, ei sînt și numai ei adevărați români cu iubire de patrie, căci au luat patriotismul în oțcup!... și, dacă nu vrei să ieși cîmpii pe urma lor, te fac albie de cîni prin foile lor... Mai

dăunăzi mă-ntilnește unul ce-i zîc Clevetici, și mă-ntreabă nitam-nisam de sînt ca dînsul, demagog³. Dă, măi gogule, i-am răspuns și eu, cată-ți de drum până ce nu scot luleaua de la ciubuc!... Hei bine, boieri d-voastră, unde mergem?... Ba nu, vă întreb, unde mergem?

Păn-acuma-n țara-aceasta
Noi ne-am burzuluiit creasta;
Noi am fost simandicòsi
Mari și ighemonicòsi;
Dar acum, fără sfială,
Ne fac pușchii de dîrvală,
Și ne chem pe noi, pe noi,
Vinograzi! rugini! strîgoi!

Auzi, mă rog?!... După ce te dizbracă de caftanul boieriei; după ce-ți ieu sufletele de țigani de le dau drumul sub cuvînt de libertă; după ce-ți rîdică feciorii boierești, sub alt cuvînt, că, după Convenția cea afurisită, nu mai sînt pri... pri... privilegiuri; după ce-ți ieu copiii la oaste cu sorții, ca pe proști; după ce, vorba ceea, îți fac drum pin barbă¹ pe dintregu, apoi te mai și poreclesc retrograd!... vinograd!... tureată!... strîgoi!... Strîgoi?... Hei, bine, boieri d-voastră, unde mergem?... N-o mai rămas în țară nici sevas, nici hristoitie... Unde mergem? Ba nu, adică vă-ntreb, unde mergem?...

Zîc că-i timpul libertății,
Al frăției ș-al dreptății;
Că de-acuma pe pămînt
Toți deopotrivă sînt.
Și cu astfeli de minciună
Hoții cei de-mpușcă-n lună
De caftan ne-au dezbrăcat,
Și mantaua-n loc ne-au dat!

Auzi?... Egalită... Să fiu deopotrivă cu Chiosa vezeteul și cu Mănciurică bucătariul?... Amă rînduială!... Dacă pe cînd cu unirea, știți... mai anțărt... și eu am purtat bairacul, și eu am giucat hora unirei în colț la Petrea Bacalu⁵, și eu am răgușit strîgînd: să trăiască libertaua și egalitaua!... dar întăgeleam egalitaua cu boierii cei mari; să fiu *ena mu che ena su^a* cu vornicu Hîrzobeanu și cu logofătu Protipendescu; să șăd cu dînșii la taifasuri pe divan, cu ciubuce, cu cafele, cu tot ighemoniconu boieresc; dar nu egalită cu Barabulă ciobanu și cu badea Trohin văcariu!... Ei bine, boieri d-voastră, unde mergem?... Ba nu, adică vă-ntreb, unde mergem?

N-auzi altă decît forme,
Uniforme și reforme.
Toți croiesc, fac și prefac
Ca să nu vie de hac.
Ieri o lege, astăzi altă,
Și, cînd cați, lucrul stă baltă!
Cică-aista e progres!...
Na-ți-l frînt, că ți l-am dres!

Poftim!.. mai deunăzi s-o rîdicat bătaia... lege nouă în țară veche!... Știți ce-am pățit? Avusăsăm poftă să mănînc un ostropăț de iepure și poftisăm la masă pe vărul Buște... știți, Buște, care o fost baș-ciohodari la Domnul Ioniță Sturza-Vodă...⁶ Cînd să ne deie bucate, giupînu bucătar ne spînzură lingurile la brîu și să duce la primblare... Ei, apoi să nu-l bați?... Ian nu, că nu-i voie; căci vine comisariul și te pune la ștraf... D-apoi alta! Mă duc la moșia mea, la Tălinoasa, și poroncesc țăranilor să-mi facă o clacă de vro cincizile... Știți ce mi-o

a — Unul și altul deopotrivă (gr.) (1875).

răspuns mojîcii?... Mi-o răspuns că le grăiesc vorbe de clacă... Ei, apoi să nu-i întinzi la scară?... Ian nu, că vine subprefectul, şi plăteşte ştraf, Sandule fătul meu... Da' bine, boieri d-voastră, unde mergem?...

Asta încă nu-i nimică,
Dar tot cheful mi să strică
Cînd mă văd supus la bir,
Atins tocmai la chimir.
Să plătesc pentru şosăle,
Pentru vin, rachiu, pavele,
Pe moşîie, şi pe cap!...
Aste-n mintea mè nu-ncap!

Bre!... bre!... Adică multe-am văzut în viaţa mè!... c-am văzut ieniceri şi răzmeriţi; am văzut ciuma, holera şi lăcustele, dar încă aşa bazaconie n-am chitit c-oi agiunge să văd... Auzi? reforme? îmbunătăţiri?... Să mă sîlească a plăti 5 la sută din venitul Țălinoasăi, proprietă cu hrisov domnesc de la răposatul întru fericire Cehan Racoviţă Voievod?...! şi după toate păcatele să mă trîntească şi pe mine în capitaţie, eu, Sandu Napoilă, boier cu caftan din vremea fericitului întru pomenire Ioniţă Sturza Voievod!... Eu să plătesc un galbîn împărătesc pentru că am cap, şi văru Bostănescu, tij, pentru că nu are cap nici de o liţcaie!... Ei bine, boieri d-voastră, unde mergem?... Ba nu, adică vă-ntreb... unde mergem?...

Ş-apoi alta şi mai mare,
Care, zău, nu-i de crezare!
Hojma unii scriu, răcnesc
Să nu fie boieresc!
Şi pămîntul să să-mparte!
Tot mojîcul s-aibă parte!

Numai noi să fim abrași,
Liude pîntre calarași!

D-voastră rîdeți!... Haide, haide!... Vă pare glumă?... (*Cu minie:*) Dar nu-i de glumit, boieri d-voastră, căci vor să ne ieie și pelea de pe noi!.. Și noisă nelăsăm așa, ghiojghioare, să ne despoaie?... Să nu ne diafendefsim? Aud?... Dar n-avem gură să țipăm?... N-avem Obșteasca Obicînită Adunare, unde putem merge ca să ne suim colo pe tribu... nal, ca să facem și noi engomii patrioticești?...⁹

Treaba să îngroașă, boieri d-voastră!... ascultați-mă pe mine, că eu știu ce știu... Trebuie să ne deschidem ochii ca să alegem depotați tot de-ai noștri... știți... colè... get-beget... vinograzi, care să să lupte vîrtos pentru apărarea boieriei și a proprietății... Și dacă vreți un om cu falca sănătoasă, vă poftoresc pe supusa sluga d-voastră:

Vel-cluceriul Napoilă,
Ce vă plînge-acum de milă.
Boierit și căftănit,
Și la mînte-nțălenit.
Cu progresul nu sînt rudă,
Pe Convenție mi-i ciudă,
Și, de-aș arde chiar în iad,
Voi fi hojma... vinograd!

(*Se închină și iese strigînd:*) Căci altmintrele, unde mergem? Ba nu, adică, vă întreb, unde mergem?

C o r t i n a c a d e .

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

1881

P E R S O A N E L E :

PAPURĂ ÎMPĂRĂȚ.
SÎNZIANA, fata lui.
<PEPELEA.>
PÎRLEA VODĂ.
LĂCUSTĂ VODĂ.
PĂCALĂ.
TÎNDALĂ.
BABA-RADA.
<ZMEUL>
ZÎNA LACULUI.
ZÎNA CODRULUI.
STATU-PALMĂ-BARBĂ-COT.
IARNA.
CRIVĂȚUL.
ZORILĂ.
MURGILĂ.
DASCĂLUL MACOVEI.
TOMA.
MĂRICA.
SAFTA.
CRAINICUL LUI PAPURĂ.
STOLNICUL LUI LĂCUSTĂ.
PAHARNICUL LUI PÎRLEA.
UN GENIU.
AL DOILEA GENIU.
UN URS ALB.
O PASĂRE MĂIASTRĂ.
POPOR, OSTAȘI, ȚĂRANI, ȚĂRANCE.

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

Feerie națională în 5 acte

ACTUL I

Teatrul reprezintă o cîmpie arsă de soare, în fund o pădure, în stînga o căsuță între copaci uscați, în dreapta, spre fund, un lac.

SCENA 1

Descălușul Macovei, Toma, Mărica, Safta, țărani, țărance; Pepelea (doarme sub copaci, lângă căsuță)

COR

Ce secetă! ce foc!
Amar și vai de noi!
Avem lipsă de ploi
Și lipsă de noroc. (*Bis.*)

SAFTA

(arătînd pe Toma:)

Ce-a fost verde s-a uscat,
Ca și bietul meu bărbat!

TOMA

(arătînd pe Safta:)

Ce-a-nflorit s-a scuturat,
Ca nevasta mea din sat.

COR

Ce secetă! ce foc!
Amar și vai de noi!
Avem lipsă de ploi
Și lipsă de noroc.

MACOVEI: Uff!... de cînd trăiesc eu, dascălul Macovei, și slavă Domnului!... trăiesc de cînd cîinii purtau colaci în coadă... încă așa arșiță n-am apucat; să juri că ne găsim în Țara lui Pîrlea Vodă.

TOMA: Dar cum e țara aceea, jupîne dascăle?...

MACOVEI: O țară unde-i așa de cald tot anul, că găinile fac ouă răscoapte.

TOMA: He! he!... gogonată o mai spuseși, jupîne.

MACOVEI: Tomo!... ești necredincios, o știe lumea-ntreagă... dar prost, de cînd?

TOMA: Apoi dă, jupîne, eu nu-s cărturar ca d-neta, care știi *Alexandria*¹ pe de rost, și care ai umblat pe unde ș-a-nțărcat dracul copiii.

MĂRICĂ: Așa-i; jupînul Macovei, bărbatul meu, cunoaște și-*Afgatanghelescu*.

MACOVEI: Tronc, Mărico!... ai sclintit-o, fata mea; vrei să zici *Afgatanghelul*²!... Da, oameni buni, știu multe de toate... nu că mă laud... căci am fost prin Țara Căpcăunilor, și prin Țara Năucilor... unde oamenii pătinesc de boala politice³.

TOMA: Dar ce boală a mai fi ș-aceea?

MACOVEI: Boală de balamuc, care seacă toate simțirile și-nvrăjbește frați cu frați.

TOMA: Fie lor acolo!...

MACOVEI: Ș-am mai fost, oameni buni, pe la Sfînta Vineri, pe la Sfînta Joi, pe la Sfînta Mercuri, unde m-am întîlnit cu Statu-Palmă-Barbă-Cot,

cel care fuge călare pe un iepure șchiop și doarme într-un vîrf de plop.

TOMA: He! He!... asta e și mai gogonată, și mare, cît... cît...

MACOVEI: Cît prostia ta.

TOȚI: Ha, ha ha! Te-a păcălit, Tomo!

MĂRICA (*vizînd*): Cred și eu că l-a păcălit, dacă jupîn Macovei, bărbatul meu, știe și ceriul din toacă... asta, toaca din cer.

MACOVEI: Tronc, Mărîco, iar ai sclintit-o, sufletele. Ș-am mai fost, oameni buni, pe la Curtea lui Lăcustă Vodă.

TOȚI: Lăcustă Vodă?

MACOVEI: Da! Ce, n-ai auzit de el?... Un Domn mare, cu oaste mare... și cu stomah și mai mare... El mănîncă, mănîncă, de cum setrezește pîn' ce adoarme, și tot nu se mai satură, vecinic flămînd și slab.

TOMA: Ș-a fi mîncînd și comîndul; dar poporul lui?...

MACOVEI: Sărmanul! E și mai slab și mai flămînd decît dînsul.

TOMA: Halal de el!... Vrea să zică, tot mai bine la noi, în Țara lui Papură Împărat; deși se spune că Împăratul nostru e cam șovăi-șovăi... ca numele lui.

MACOVEI: Tacă-ți gura, lehăule!... nu te-atinge de mai-marele tău; Împăratul nostru e om cu chibzuială și are doi sfetnici mari, pe Păcală și pe Tîndală. Unul îl sfătuiește într-un fel, altul într-alt fel, și augustatea-sa se tot clatină într-amîndoi.

TOMA: Ca papura după vînt.

MACOVEI: Ei, ș-ăpoi!... Clatine-se papura, broaștele să hălăduiască... nu-i așa?

TOȚI: Așa, așa, jupîne.

MĂRICA: Cică, pe cînd trăia Împărăteasa, ea cînta cucurigu-n casă.

MACOVEI: Ce-ai spus?

MĂRICA: Ş-acum, se zice că-l poartă de nas fata lui, domniţa Sînziana?

MACOVEI: A fi!... că-i bună şi frumoasă.

MĂRICA: Frumoasă, ce-i drept, pe dînsa poţi căta, dar pe soare ba... asta... pe soare...

MACOVEI: Destul; iar ai sclintit-o, Mărico dragă; dar noi stăm de vorbă, şi ziua trece.

TOMA: Şi soarele ne prăjeşte.

ȚĂRANII: Şi sămănăturile per.

ȚĂRANCELE (*văitîndu-se*): Per, per, păcatele noastre! Ce-o să devenim?... O să ne moară copiii de foame!

MACOVEI: Tacă-vă ciocul, gaițelor!... Decît ați urla, mai bine v-ați apuca să faceți descîntece de ploaie.

MĂRICA: Că doar noi nu sîntem vrăjitoare, ca Baba-Rada, din căsuța aceea. Numai ea știe, să facă vrăji și să tragă-n bobi, și să descînte de dragoste cu ulcica, și să dezlege norii...

MACOVEI: Da' de unde știi, jupîneasă, că Baba-Rada descîntă de dragoste cu ulcica? Nu cumva...

MĂRICA: Ferească Dumnezeu, bărbate, nu se află! Dar toată lumea știe că Baba-Rada cetește și-n stele... și-i carte de tobă, asta... tobă de carte.

MACOVEI: Tronc, Mărică!... Oameni buni, hai să ne mai sfătuim cu părintele Pricochi și să-l rugăm să mai iasă cu icoanele.

TOȚI: Hai, hai ! (*Repetă corul și ies prin dreapta.*)

PEPELEA (*trezindu-se*): A!... bun somn am tras!... și frumos vis am făcut!... Eu, Pepelea, băiat sărac, fără tată, fără mamă, venit în locurile

• acestea din Țara Românească, părea că mă-n-
surasem cu fata împăratului, după ce o scă-
pasem din ghearăle unui zmeu, care-o răpise
din palatul tătîne-său. Greu m-am luptat
prin somn... dar i-am venit eu de hac zmeului.

Arie

Frumoasă Sînziană,
Copilă Cosînziană,
Răpită-era d-un zmeu!
Am dat pe el năvală —
Și cu viteaza-mi pală
Ucisu-l-am chiar eu.
Iar fata, în uimire,
Mi-a dat a sa iubire,
În schimb pe dorul meu.

Aș!... vorbă să fie... Împăratul a trimis
crainici în tuspătru părți ale lumii, ca să
dea de știre crailor și împăraților că acel
din ei, care va plăcea Sînzianeii, îl va lua
de ginere; și-i va da zestre jumătate de-m-
părăție... Ce mai trebuie zestre?!... Eu m-aș
mulțămii numai cu fata, pre legea mea!

SCENA 2

*Pe pe le a; B a b a-R a d a. (Ea stă pe pragul ușei,
sprijinită pe o cîrjă; îi gîrbovită și zdrențuroasă, cu plete albe.)*

BABA-RADA (*auzindu-l, în parte:*) Auzi, pușchiul,
pe unde-i bat gîndurile... Chelului îi tre-
buie chitie de mărgăritar. (*Tare:*) Pepeleo!

PEPELEA: E!... iaca și Baba-Rada... vino colè,
mătușică, am să-ți spun un vis d-ale poz-
nașe.

BABA-RADA: Nu pot, dragul mătușei, că-s oloagă de-o cîrjă.

PEPELEA: Oloagă de-o cîrjă?!

BABA-RADA: De-abia-mi port tinerețele, cu ajutorul cîrjelor... și mi s-a frînt una astănoapte.

PEPELEA: Se vede că încălecaseși pe ea, ca să mergi la nunta lui Statu-Palmă.

BABA-RADA: Ba, am alungat o pisică neagră, care se băgase pe coș la oala cu smîntînă.

PEPELEA: A fi fost Duhul Necurat?

BABA-RADA: Ucigă-l toaca!... Cînd am lovit-o cu cîrja, a scos foc pe ochi; și cîrja s-a făcut numai țanduri în mîna mea... Bunătate de cîrjă... mi-o dedese chiar Strîmbă-Lemne, acu o sută de ani.

PEPELEA: Strîmbă-Lemne?!... Alei!... Dar de cînd ești pe lume, mătușică?

BABA-RADA: Eu?... ascultă:

Arie

I

Eu sînt de cînd, în astă lume,
Românul încă n-avea nume;
Pe cînd Carpații cei măreți
Erau ca niște bureți;
De cînd lupii, la noi,
Erau păstori de oi,
Și urșii cu cimpoi
Mînau cirezi de boi.

II

Eu sînt de cînd pe mîndrul soare
Nu erau pete arzătoare;

De cînd un purice ușor
Purta potcoavă la picior.
Potcoavă grea de fer
Cu care sărea-n cer,
Ș-apoi din cer venea,
Și barba mi-o ciupea.

Pe atunci eram tînără, frumoasă... eram
zîină... dar m-a scos din minte Făt-Frumos...
și mi-am pierdut darul.

PEPELEA: În adevăr, că ești cam schimbată la față.

BABA-RADA: He! He!... Vremea vremuieste, fețele
se zbîrcesc, bălămalele slăbesc, și în locul
puricilor sprinteni au ieșit pe lume alte jigă-
nii, care sar din gunoi... și cu-o săritură
ajung... sus... sus... sus.

PEPELEA: Hei!... că nu sînt și eu jiganie din soiul
lor.

BABA-RADA: Și ce-ai face, măi băiete?

PEPELEA: Aș zbura tocmai lîngă fata Împăratului.

BABA-RADA (*îl trage de urechi*): Ți-e dragă!...
Hai?...

PEPELEA: Ca ochii din cap.

BABA-RADA: Dar tu ei?...

PEPELEA: Și ea mie, vorba țiganului.

BABA-RADA: Ei, știi una?... Pepeleo, hai cu mine
în pădure, să-mi durezi o cîrjă nouă de alun...
Și eu voi culege flori de navalnic, ca să-ți
fac o scăldătoare de dragoste.

PEPELEA: Și crezi că Sînziana m-a îndrăgi, dacă
m-oi scălda?

BABA-RADA: De ce nu?

PEPELEA: Oare?... Hai la pădure, mătușică... hai
la pădure. (*O ia de braț și pleacă în fugă.*)

BABA-RADA: Încet, încet... vai de mine!... parcă te-au umflat Rusaliile.

PEPELEA: M-au umflat... hai... nu pot sta pe loc... mi s-au aprins călcăiele!...

BABA-RADA (*sare-ntr-un picior*): Încet, încet, nebunule, cad, ține-mă, încet, vai de mine!
(*Iese amîndoi și intră în pădure.*)

SCENA 3

Lăcustă Vodă, Stolnicul, servitori și ostași (sub costum de lăcuste)

STOLNICUL (*vine alergînd și purtînd un steag, pe care e brodată o lăcustă*): Plecați-vă, închinați-vă, că vine măria-sa Lăcustă Vodă... Iaca, nu-i nimeni?... nu face nimica, eu să-mi fac meseria mea... (*Strigînd:*) Plecați-vă, închinați-vă... (*Stolnicul intră cu servitori care poartă merinde.*)

COR

(*de lăcuste*)

Trece-aci Lăcustă Vodă,
Dintre Domni cel mai flămînd:
Să-i întindem masă mare
Chiar în drum, cît mai curînd.

(*Așază merindele pe-o masă în dreapta, blide cu mîncări, garafe și potire.*)

STOLNICUL: Grăbiți, copii, grăbiți... Măria-sa ne calcă pe urme... Așa... așezați fripturile-n rînd... Unde-s piftiile? Puneți-le la iveală, colea, bine.

(*În sunetul unui marș bizar, intră Lăcustă Vodă răzemat pe doi curteni.*)

LĂCUSTĂ: Mîncare, mîncare, mor de foame! Unde-i ministrul meu secretar de Stat la departamentul bucătăriei?

STOLNICUL (*încilinîndu-se*): Aici, măria-ta!...

LĂCUSTĂ: Masa gata-i?...

STOLNICUL: Gata, priviți...

LĂCUSTĂ: Stolnice, ai binemeritat de la patrie, te decorez cu Ordinul Frigării de Aur.

STOLNICUL: Să trăiești, măria-ta!

LĂCUSTĂ (*șede la masă*): Bune bucate!... Îmi fac cu ochiul... De unde să-ncep?... A!... de la curcan. (*Mănîncă.*) Minunat!... Am un țigan, bucătar meșter... cinci zloți pe lună, leafă... (*La suita lui:*) Vouă vă e foame?

TOȚI: Foame, măria-ta.

LĂCUSTĂ: Bine; priviți la mine cum mănînc și vă-ndestulați.

TOȚI: Poftă bună, milostive stăpîne!...

LĂCUSTĂ: Vă place poate friptura de curcan?

TOȚI: Place, place.

LĂCUSTĂ (*lacom, mîncînd*): D-apoi mie!...

TOȚI: Mănu că-l sănătos, măria-ta!

LĂCUSTĂ: Acum să zic două vorbe astor piftii... Ce miros, ce parfum (*mirosindu-le*), ce arom! (*Suitei:*) Dar piftiile vă plac?

TOȚI: Plac, plac.

LĂCUSTĂ: Cu vanilie, sau... sadea?

TOȚI: Ba cu usturoi.

LĂCUSTĂ: Mă bucur... Dar ce s-aude?...

(Afară — trîmbițe.)

STOLNICUL: Se-naintează o oaste mare!

LĂCUSTĂ (*încetîndu-se*): O oa... o oa... oaste... Or fi dușmani!... Unde mi-e paloșul? Na, l-am uitat acasă... Cu ce să mă apăr?... Ha! cu furculița astă mare. Vie de-acum chiar

Pîrlea Vodă... Vitejilor, adunați-vă împrejurul meu și să muriți cu toți, apărîndu-mi viața și masa.

(Toți se grupează lângă Lăcustă, care se înarmează cu o furculiță lungă.)

SCENA 4

*Aceiași: Pîrlea Vodă, Paharnicul, Crai-
nicul, servitori și ostași. (Toți sînt îmbrăcați
în roș.)*

CRAINICUL (*viind răpede în scenă*): Închinați-vă,
plecați-vă, că sosește măria-sa Pîrlea Vodă.
LĂCUSTĂ: Pîrlea Vodă!... Sînt platcă...

(Întră Paharnicul, urmat de servitori care poartă balerce
în spinare.)

COR

Iată vine Pîrlea Vodă,
Înfocat și-mbujorat;
Dintre toți Domnii din lume,
Cel mai roș, mai însetat!

PÎRLEA (*întră răpede. El e gras și aprins la față.*)

Arie

Eu sînt Pîrlea cel aprins,
Care ard în foc nestins
Și dau foc și mistuiesc
Inimile ce-ntîlnesc.
Uf! Uf! Uf! în sînul meu
Curge lavă de vulcan.
Dați-mi apă ca să beau,
Să tot beau cît un borcan.

Apă, apă, mor de sete!

PAHARNICUL: Măria-ta, balercele sînt deșarte; ai băut tot.

PÎRLEA: Nu-i apă?... M-am stins!... Paharnice, te osîndesc să-ți tai capul tu singur, cu mîna stîngă. (*Vede masa.*) A!... iaca chileală., (*Se răpede la masă.*)

LĂCUSTĂ

Semețe, un pas numai de-i face cătră masă
Çazi mort, de astă armă străpuns...

(Îl amenință cu furculița.)

PÎRLEA

Străpuns?... Nu-mi pasă!
Mai bine mort de paloș, ca un viteaz, decît
De sete, mișelește, cu iască-aprinsă-n gît.

(Apucă o garafă și o deșartă.)

LĂCUSTĂ: Iaca minune!... grăim amîndoi în stihuri, ca niște apelpisiți?... Aferim, vere!

PÎRLEA: Vere?... Cine ești tu, de îndrăznești a mă vărui?

LĂCUSTĂ: Eu sînt Domn, ca și tine.

PÎRLEA: Domn... (*Amabil:*) Să mă fericesc cu numele?...

LĂCUSTĂ: Lăcustă Vodă!

PÎRLEA (*furios:*) Lăcustă?!... Dușmanul meu de moarte?!

LĂCUSTĂ: Tocmai.

PÎRLEA (*gratios:*) Sînt prea fericit de cunoștință.
(*Dă mîna.*)

LĂCUSTĂ: Și eu tij, vere... poftim la masă.

PÎRLEA: Mulțămesc, sînteți prea amabil.

LĂCUSTĂ: Da', mă rog, nu te mai fasoli.

PÎRLEA (*șede:*) N-aș vrea să fiu indiscret.

LĂCUSTĂ: Să mă vezi pe năsălnic!

- PÎRLEA: Ba mai bine pe brațe, vere!
- LĂCUSTĂ (*vesel, ghiontind pe Pîrlea*): Pe brațe, berbantule? Pe brațele Sînzianei?
- PÎRLEA (*posomorît*): Ba, cît despre fata lui Papură Împărat, pune-ți pofta-n cui!
- LĂCUSTĂ: Și pentru ce, mă rog?...
- PÎRLEA: Pentru că mă duc s-o-mpețesc.
- LĂCUSTĂ (*ironic*): Ș-ai s-o pățești în adevăr, vere.
- PÎRLEA: Văr-vere?!... Și cum asta?
- LĂCUSTĂ: Fiindcă și eu mă duc la Curtea Sînzianei, cu gînd de-a-i face curte.
- PÎRLEA (*se scoală*): Sîntem rivali!... Unul din noi, dar, e de prisos pe lume; trebuie să peară!
- LĂCUSTĂ (*liniștit*): Ai dreptate, peri tu.
- PÎRLEA: Ba tu!... Scoală și vin' la luptă, să ne ciocîrtim cu paloșele.
- LĂCUSTĂ: Ce face?!... Să ne batem împreună?!... Cată-ți de treabă, omule!... Avem oști pentru certele noastre, ucigă-se între ele!... Și noi să petrecem, cu voie bună... Așa-i rîndul Crailor ș-al Împăraților. (*Strigă:*) Stolnice!... Pune-te în capul armatei mele... și taie bucăți oastea lui Pîrlea Vodă; de-i scăpa teafăr... de te-i arăta leu... te-oi face ban.⁴
- PÎRLEA (*asemenea*): Paharnice!... Ai auzit?... Să te vâl: harcea-parcea în oamenii lui Lăcustă Vodă!... De-i fi învingător... te schimb din particular în general.
- STOLNICUL (*cu glas slab*): Nu putem, măria-ta, că sîntem morți de foame.
- PAHARNICUL (*asemenea*): N-avem vlagă, măria-ta, sînteri morți de sete.
- LĂCUSTĂ: Ei, dar' fie pe altădată... (*Lui Pîrlea:*) Primești, verișorule, să ne ucidem altădată?

PÎRLEA: Bucuros... Acum să plecăm la Curtea lui Papură Împărat.

LĂCUSTĂ: Să plecăm; cunoști drumul?

PÎRLEA: Ba nu!... M-am rătăcit de vreo șapte ori de cînd am pornit de-acasă.

LĂCUSTĂ: Ai umblat în bobote, ca și mine; ne trebuie, dar', un călăuz. Stolnice, un călăuz cît oi bate-n palme!

STOLNICUL (*nemișcîndu-se*): Numaidecît, măria-ta!

PÎRLEA: Paharnice, un călăuz!

PAHARNICUL (*stă pe loc*): Numaidecît!

(Pepelea se ivește între copaci.)

SCENA 5

Aceiași: Pepelea

PEPELEA (*aparte*): Am lăsat pe mătușa-n pădure, să caute buruieni.

PÎRLEA: Găsitul-ați?

STOLNICUL (*zărînd pe Pepelea*): Iaca unul; pe dînsul, voinici! (*Toți se răped și-l apucă.*)

PEPELEA: Ho, țară!... Ce este?... Ce v-au apucat?

STOLNICUL (*trăgîndu-l*): Te cheamă Lăcustă Vodă.

PAHARNICUL (*asemenea*): Te cheamă Pîrlea Vodă.

PEPELEA: Minciuni... Nu mă cheamă nici Pîrlea, nici Lăcustă... mă cheamă Pepelea.

LĂCUSTĂ: Pepelea!... Ha, ha, ha!... poznaș nume!

PÎRLEA (*rizînd*): Nu-i nume de calendar.

LĂCUSTĂ: Ca ale noastre. (*Tare:*) Pepeleo, răspunde, poți să ne duci la Curtea lui Papură Împărat?

PEPELEA (*aparte*): Or fi pețitori de-ai Sînzianei.

LĂCUSTĂ: Ai auzit?

PÎRLEA (*tare*): Poți, mă?

PEPELEA: Pot!... Vă duc și până la mărul roș,
dacă vreți, și până la calea-ntoarsă.

LĂCUSTĂ: Nu, că-i prea departe.

PEPELEA: Și până la dracu-n praznic.

PÎRLEA: Praznic?... Hai dar cu noi... pleacă-nainte.

PEPELEA: Bine... (*Aparte:*) Am să-i rățăcesc în
pădurea cea deasă, din ea să nu mai iasă.

(Servii fură merindele de pe masă.)

LĂCUSTĂ: Mergem?... Poftim, vere.

PÎRLEA: Ce se potrivește!... Apucă d-ta înainte,
vere, ești mai cărunt.

LĂCUSTĂ: Cărunt, eu?!... Știi că te găsesc, nostim?

PÎRLEA: Mă-i fi găcind... Dă-mi brațul, ș-aidem
împreună.

(Pîrlea și Lăcustă își dau brațul și cearcă a pleca
odată cu piciorul stîng, dar nu nimeresc. Iese cu toții
prin fund și dispar în pădure, cîntînd.)

COR

Haideți cu toții la Curtea
Lui Papură-mpărat,
Atrași de Sînziana
Cu nume lăudat.

•

SCENA 6

Dascălul Macovei, Toma, Mărica, țărani, țărance (care vin prin dreapta)

TOMA: Așa a fi, jupîne dascăle!... Sfîntă să-ți fie
vorba, mare adevăr ai rostit!... Nu plouă,
pentru că-i secetă!

MACOVEI: Și-i secetă, pentru că nu plouă.

TOMA: Dar fă bine de ne spune, pentru ce-i și secetă,
și lipsă de ploaie?

MACOVEI: A fi trecut prin văzduh un zmeu cu limbă de foc.

TOȚI (*speriați*): Un zmeu?!

MACOVEI: Sau poate că zidarii și cărămidarii or fi legat norii.

TOMA: Dar nu cunoști d-ta vreun chip de-a-i dez-lega?

MĂRICA: Bărbatul meu să nu cunoască?... Ai pripit de te-ai vorbit; asta... ai vorbit de te-ai pripit.

MACOVEI: Tronc, Mărico!... Oamenii buni, este un leac de secetă, care nu dă greș.

TOȚI: Care, care?

MACOVEI: Să-necați o babă.

TOȚI: Ș-a ploua?

MACOVEI: Cu cofa.

TOȚI: Hai, mări, să găsim o babă. (*Arătînd femeile:*) Pe care din ele s-o alegem?

FEMEILE (*arătîndu-se una pe alta*): Pe Catrina, pe Safta, pe Tudora, pe Tofana, pe jupîneasa dăscălița...

MĂRICA: Pe mine?!... Eu, babă?!... (*Lui Macovei:*) Babă-s, jupîne dascăle? Babă?

MACOVEI: Ba, ba!...

BĂRBAȚII: Pe dînsele, mări!

(Se luptă bărbații cu femeile, ele dau țipete.)

BĂRBAȚII

Degradă, degradă,
Să prindem o babă,
Și-n apă s-o dăm.
Degradă, printr-însa,
De foc și de dînsa,
Acum să scăpăm.

FEMEILE

Hoților! periți de-aici,
Că v-om bate cu urzici,
V-om zgîria ca pisici,
De-ți fi toți numai beșici.

SCENA 7

Aceiași; B a b a-R a d a (se ivește-n fund)

BABA-RADA: Să trăiască Pepelea!... Bună cîrjă
mi-a durat... am să-i descînt de dor.

FEMEILE: Iaca o babă, iaca o babă!

TOȚI: Baba-Rada, vrăjitoarea!

MACOVEI: Ea a fi legat norii!... Pe dînsa, oameni
buni... și uștiuluc în baltă! (*Bărbații se
răped de apucă pe babă, luîndu-o-n sus.*)

BĂRBAȚII: În baltă!

BABA-RADA: Ce-i? Ce-i?

FEMEILE: În baltă!

BABA-RADA: În baltă? Vai de mine!... Dar ce
v-am greșit, eu, oameni buni?...

MACOVEI: În baltă, Talpa-Iadului!

BABA-RADA: Ajutor! Ajutor! Pepeleo!

SCENA 8

Aceiași; P e p e l e a (alcargă prin fund)

PEPELEA: Cine mă cheamă?... Mama-Rada?

BABA-RADA: Nu mă lăsa, Pepelaș dragă, vreau
hoții să mă-nece.

PEPELEA: Să te-nece? Pentru ce? Stați, oameni
buni... nu faceți păcatul.

TOȚI: În lături, mă sfrijitu!e!

PEPELEA: Nu mă las de voi, chiar de m-ai ucide...

Mama-Rada-i nevinovată.

MACOVEI: Cum îndrăznești, măi țîngăule, să te împotrivești voinței poporului?... Nu știi ce spuneau strămoșii noștri: «Box pipili, box...»⁵

PEPELEA: Ce box, mă? Na box! (*Trage un pumn în ghigilicul lui Macovei.*)

MACOVEI: Aoleo! M-a necinstit.

TOMA: Iii!... a ridicat mîna asupra lui jupîn Macovei.

MĂRICA: I-a turtit nasul pe ghigilic? Asta...

MACOVEI: Legați-l, măi, să-l ducem la procuror.
Cît pentru babă, uștiuluc în baltă.

(*Țăranii leagă minile lui Pepelea.*)

PEPELEA (*luptînd*): Hoților, ticăloșilor!... Vă puneți o sută pe un om, ca corbii și ca [...].
(*Țăranii lasă pe Pepelea legat și se întorc la Baba-Rada.*)

BABA-RADA: Pepeleo, Pepeleo!...

(*Țăranii ridică pe babă și se îndreaptă spre lac cu ea.*)

PEPELEA: Ticăloșii!... Ucid pe biata babă fără vină, și pe mine m-au legat, ca să mă ducă la închisoare... S-au dus cu toții... nu-i nime, pe-aici mi-e drumul. (*Fuge-n căsuță.*)

ȚĂRANII (*pe malul lacului*): Una!

BABA-RADA: Pepeleo!

ȚĂRANII: Două, trei... hup, uștiuluc! (*O aruncă pe babă, și deodată s-aude un tunet depărtat, ccriul s-acopere de nourî negri.*)

MACOVEI: Parapanghelos!^a De-acum umflați pe Pepelea, și hai la procurorul.

5 a — Veșnica <ei> pomenire! (gr.)

ȚĂRANII (*revenind în scenă*): Dar unde-i?

ȚĂRANII: A perit!

MACOVEI: Perit să fie! (*Începe furtună mare, tunele prelungite.*) Iaca, mări!... vedeți? Cum a înecat vrăjitoarea, a și-nceput a ploua.

TOMA: Plouă cu fulgere, jupîne dascăle, dar apă tufă.

FEMEILE: Vai de noi! A să ne trăsnească.

MĂRICA: Hai s-aprindem Paști de la lumînare. asta, lumînare de la Paști.

MACOVEI: Tronc, Mărico!

TOȚI: Hai pe-acasă. La sănătoasa, voinici! (*Un fulger cade-n lac, toți fug în dreapta spărieți.*)

SCENA 9

P e p e l e a (*ieșind din căsuță*)

Să se fi înecat biata mătușă?... De-aș ști că aș găsi-o, m-aș arunca înot... Ia să vedem! (*Vine în scenă și găsește o cîrjă.*) Iaca una din cîrjele ei... poate să-mi fie de ajutor... (*La mal.*) A!... pare că zăresc ceva... ea-i... plutește... Dă Doamne s-o scap. (*Întinde cîrja-n apă și scoate sumanul babei.*) Nu-i ea. Sărmana, e numai sumanul ei; a murit, s-a dus pe ceea lume, și eu am rămas iar singur! (*Plînge.*) Rău mă doare inima după ea... Dar ce aud!... Ce văd!

(Furtuna trece, norii dispar, și luna se înalță de după copaci, în fund... Pe suprafața lacului răsar mai multe flori mari de nufăr, și în fiecare din ele stă închisă cite-o zîină; în cea mai frumoasă se găsește Baba-Rada, metamorfozată în regina zinelor; razele lunii luminează tainic tabloul.)

P e p e l e a; z î n e, B a b a-R a d a (schimbată în zîină)

COR DE ZÎNE

Frumoasa zîină, cu dulce nume,
Din sînul apei iese la lume.
Ferice omul care pre ea
La loc de stele o va vedea.

(Florile de nufăr se deschid. Zînele iese de formează împreună un grup artistic, în lumina electrică. În floarea din mijloc apare Baba-Rada sub figura și costumul unei zine tinere și frumoase și încununată cu plante acvatice.)

ZÎNA

Pepeleo, blînde suflet, tu singur cu-ndurare
Ai vrut să-mi aperi viața de-a proștilor turbare.
Pe tine, eu, din umbră, te-oi scoate la lumină,
Căci fosta Baba-Rada de-acum e a ta zîină.

(Zîna, ieșind din floare, pășește pe fața apei și vine în scenă.)

PEPELEA (*cade-n genunchi*): O!... ce minune cerească!

ZÎNA: Pepeleo... de azi începe o viață plină de lupte pentru tine... dar să n-ai grijă; vei fi pretutindeni apărat și susținut de mine. Ține acest fluieraș de trestie, el te va ajuta la orice nevoie... cînd îi cînta din el... Ține ș-acest inel de logodnă-cu Sînziana.

PEPELEA: Ah!... Zîină frumoasă și milostivă, mă logodești cu norocul!

ZÎNA: Norocul să te însoțească în calea vieții.
Acum te las, Pepeleo... rămâi cu bine, eu
/mă-ntorc în împărăția zînelor.

(Zîna se-ntoarce-n floarea ei, toate florile s-afundă încet,
în sunetul simfonic al orchestrei. Corul repetă refrenul de
la început.)

ACTUL II

Teatrul reprezintă sala tronului lui Papură Împărat.
— Vasuri mari cu plante acvatice sînt așezate în colțuri. — Un tron mare de aur, în stînga, alt tron mai mic alături, spre public. — O ușă în stînga, ce duce în apartamentul Împărătesei. — În dreapta, uși mari. — În fund, arcade largi și înalte, ce se deschid pe terasă, deasupra grădinei.

SCENA 1

Pepelea (se ivește cu sfială pe terasă, apoi intră în scenă)

Nu mă vede nime? M-am furișat prin grădina împărătească, doar oi zări pe Sînzi-ana... dar toate ferestrele palatului sînt închise... Ce bogății!... Ce locaș fărîmecător!... Bine m-aș deprinde a trăi aice... alături cu fata Împăratului. Dacă m-ar ajuta Zîna Lacului să mi se împlinească dorul... Ian să-mi încerc norocul, sunînd din fluierul ăsta!... Să vedem ce poate el!... (*Privind fluierul, cîntă:*)

Arie

Fluieraș frumos,
Mult zici tu duios,

Scumpe fluieraș,
Mult zici drăgălaș.
Zi cu glasul tău.
Zi pe gândul meu
Versul cel cu foc,
Ce-aduce noroc.

II

Fluieraș de fag,
Ah! spune cu drag.
Spune de-al meu dor
Scumpului odor,
Că inima mea
Vecinic pentru ea
Bate nencetat
D-un amor curat.

(El vrea să cînte din fluier, dar se oprește, zărind în dreapta pe Tîndală.) Dar vine cineva... Mă închin cu cîntecul, și la fugă... să mă ascund în grădină. *(Dispare după arcade.)*

SCENA 2

Tîndală, pe urmă Păcală (amîndoi în haine brodate cu fir ș-acoperite cu decorații pe pept și pe spate)

TÎNDALĂ *(viind din dreapta)*: Stăpînul meu, augustatea-sa, marele Împărat Papură, doar-me... Doarmă sănătos și fără grijă, cît mă are pe mine, Tîndală, prim-ministru... Toată sarcina Statului e pe spinarea mea... Sarcină grea! *(cu emfaz)* Însă mă simt mîndru de-a o purta pentru gloria, prosperitatea, proșă-

șirea și moralitatea poporului ce se adăpostește la umbra sceptrului împărătesc al augustății-sale... (*Zărind pe Păcală:*) Dar pare că zăresc pe Păcală, colegul meu de cabinet... un șiret de frunte, care ades mă păcălește!... Cum să mă dezbar de el?... Am cătat să-l trimit departe, peste nouă mări și nouă țări, într-o ambasadă... dar n-a primit... Ce tertip să mai iscodesc? (*Stă pe gânduri.*)

PĂCALĂ (*întră pe sub arcade*): Doarme augăstul nostru, și soarele-i sus... Însă are și dreptate să-și odihnească bătrînețele. (*Zărind pe Tîndală:*) A!... iaca Tîndală, părechea mea de la carul Statului... Cum să-l dau peste cap?...

TÎNDALĂ: Ce văd? Escelența-voastră la Curte, așa de dimineață!

PĂCALĂ: Datoria-mi fac, urmînd pildei escelenței-voastre.

TÎNDALĂ: Datorie sacră... Cînd stăpînul trage la aghioase... sluga credincioasă veghează pentru gloria...

PĂCALĂ: Propășirea...

TÎNDALĂ: Prosperitatea...

PĂCALĂ: Și moralitatea poporului, ce s-adăpostește...

TÎNDALĂ: La umbra sceptrului părintesc...

AMÎNDOI (*înclinați*): Al augustății-sale...

PĂCALĂ: Bine, acum ad-o colea jumătatea milionului ce-ai cîștigat astă-noapte.

TÎNDALĂ: Ce milion? Care milion? De unde milion?

PĂCALĂ: Care?... (*Îi șoptește la ureche:*) Cel care ai cîștigat rușfet de la concesionarii baloanelor.

TÎNDALĂ (*cu mirare*): De unde o știi?!

PĂCALĂ: E scris pe nasul escelenței-voastre; ad-o...

TÎNDALĂ: Ei, știi una? Lasă-mi mie milionul ăsta, și eu îți făgăduiesc alt milion la anul.

PĂCALĂ: Cum?

TÎNDALĂ (*îi vorbește la ureche*): Din răscumpărarea concesiunii baloanelor.⁶

PĂCALĂ: Parol?

TÎNDALĂ: Parol!

PĂCALĂ: Ba, ba, ba, mai bine azi un ou decît la anul un bou; adă!

TÎNDALĂ: Bine, om regula socotelile mai pe urmă; acum să ne ocupăm de afacerile politice... Știi că domnița Sînziana e fată mare?...

PĂCALĂ: A fi; și, prin urmare, i-a abătut să se mărite numaidecît.

TÎNDALĂ: Fată mare nu-i? Trebuie să-i credem.

PĂCALĂ: Și Împăratul, care se supune la toate voințele ei, a trimis crainici pe la toate împărățiile, ca să le ducă această veste.

TÎNDALĂ: O știu.

PĂCALĂ: Și chiar au început a sosi în oraș mai mulți din acei ce-au auzit de frumuseța domniței.

TÎNDALĂ: Care și care?

PĂCALĂ: Zorilă, Craiul Răsăritului; Murgilă, Craiul Apusului... și Pîrlea Vodă, și Lăcustă Vodă, și alți mulți din toate părțile lumii.

TÎNDALĂ: Minunat; și unde au tras la gazdă?

PĂCALĂ: La Grand-Hotel «La trei sarmale»⁷.

TÎNDALĂ: Cred că om căpăta ceva decorații de la ei... decorații cu briliante primprejur... iar nu ca potcoavele astea, care cîntăresc zece oca... de aramă... Privește: Ordinul Hipopotamului!... Ordinul Urangutanului!... Ordinul Bivolului!... Ordinul Bibilicului!... etc.

PĂCALĂ: Acestea sînt decorații zoologice... Dar unde le-om mai anina și pe celelalte?...

TÎNDALĂ: Pe dinăuntru livrelei... ca căptuşală.

(S-aude în stînga un căscat lung.)

PĂCALĂ: Taci... S-anunţă Împăratul.

(Papură Împărat vine în halat şi papuci galbeni... Şi cu
coroana peste scufă.)

SCENA 3

Aceiaşi; Papură

PAPURĂ: A... a... a!... bine am dormit.

AMÎNDOI: Să vă fie de bine, augustate!

PAPURĂ: Aicea sînteţi, miniştrii mei isteţi?!

TÎNDALĂ: La uşa augustă a ietacului împărătesc...

PĂCALĂ: Precum se cuvine...

PAPURĂ: Vine... bine, vreau să zic, ne place să
vă vedem aproape de tron, pentru că sînteţi
ageri.

AMÎNDOI (*îchinîndu-se*): Măria-ta!...

PAPURĂ: Credincioşi!

AMÎNDOI: Augustate!

PAPURĂ: Integri!

AMÎNDOI: Luminate Împărate!...

PAPURĂ: Deşi nu prea frumoşi...

AMÎNDOI: Milostive stăpîne!...

PAPURĂ: Destul, nu vă mai frîngeţi şalele... Cîte
ceasuri sînt?

TÎNDALĂ: Cîte porunceşte augustatea-voastră să
fie.

PAPURĂ: M-am trezit destul de dimineată, nu-i
aşa?

TÎNDALĂ: Aşa! V-aţi trezit odată cu zorile.

PAPURĂ: Oare?... Ce crezi şi tu, Păcală... Îmi
pare că soarele-i sus.

PĂCALĂ: Zorile au mai întârziat astăzi, pentru plăcerea augustății-voastre.

PAPURĂ: Bine-au făcut, pentru că eram foarte obosit... trebile Statului...

TÎNDALĂ: Vă prea osteniți, augustate; și nu se cade să compromițați augusta voastră sănătate. Nouă, servitorilor tronului, ne incumbă truda, pentru gloria...

PĂCALĂ: Propășirea...

TÎNDALĂ: Prosperitatea!

PĂCALĂ: Și moralitatea poporului ce s-adăpostește...

TÎNDALĂ: La umbra sceptrului părintesc...

AMÎNDOI: Al augustății-voastre!

PAPURĂ: Frumoasă imagină!... Umbra sceptrului... Mi-o repetați în toate zilele... E cam monotonă, însă plăcută... Și ce mai face poporul?... Nu l-am văzut de mult...

TÎNDALĂ: Nu-și încape în pele de fericire.

PAPURĂ: Așa să fie, Păcală, își încape, sau nu-și încape?

PĂCALĂ: Nu-și încape... e burduf.

PAPURĂ: Burduf!... A!... mulțămirea mea este deplină... Adică tocmai deplină nu... pentru că tărăfurile politice se-nmulțesc pe toată ziua... Cîte avem păn-acum?

PĂCALĂ: 57, augustate.

PAPURĂ: Numai atâtea?!... Le credeam mai plo-doase... Care au mai ieșit la măidan?...

PĂCALĂ (*desfășurînd o hîrtie lungă*): Iată lista.

PAPURĂ: Breee!... ce pomelnic!... Citește-1, Păcală.

PĂCALĂ: Categoria-ntăi.

PAPURĂ: Cum?!... Sînt pe categorii?!

PĂCALĂ: Dar', categorisiți.⁸

PAPURĂ: Zi-naainte.

PĂCALĂ: Categoria-ntăia... tarafuri colorate.

PAPURĂ: Colorate?!...

PĂCALĂ: Da... pentru ca să bată mai bine la ochi.

(*Citind:*) Taraful verde.

PAPURĂ: Verde?! Pentru ce verde?!...

PĂCALĂ: Pentru că-i spanac. (*Citind:*) Taraful galbăn.

PAPURĂ: Galbăn?!... A fi taraf de dovleci?

PĂCALĂ: Tocmai... e un taraf care a prins gălbeață.⁹

(*Citind:*) Taraful alb.

PAPURĂ: Alb?!... Se vede că-i mai spălat...

PĂCALĂ: Și pătimește de albeață pe ochi.¹⁰ (*Citind:*) Taraful stacojiu.

PAPURĂ: Stacojiu?!... Pentru ce?

PĂCALĂ: Pentru că cu cât e mai fert, cu atît e mai roș.

PAPURĂ: Ca racii.

PĂCALĂ: Raci progresiști¹¹ etc. Categoria a doua... Taraful național-liberal, taraful liberal-național, taraful liberal-național-moderat, taraful moderat-național-liberal.

PAPURĂ: Treci la altă categorie... asta-i cam într-aceiași păr.

PĂCALĂ: A treia categorie... Taraful aristocrat, democrat, burtocrat, pungocrat, postocrat...

PAPURĂ: Destul... m-am amețit și simt că devin prostocrat, ca dînșii... Și care-i deviza politică a tuturor?

PĂCALĂ: Una ș-aceeași... «Scoală-te de la locul tău, să mă pun eu!»

PAPURĂ: Adică, cu alte cuvinte... să vă dau afară pe voi și să-i iau pe dînșii în loc?

PĂCALĂ: Cam așa!

PAPURĂ: Ş-asta se poate... Să vă dau afară... să nu vă dau?... Ba să vă dau.

AMÎNDOI: Ferească Dumnezeu, augustate!

PAPURĂ: Dar dacă vă voi păstra... cum să salvăm situaţiunea?...

TÎNDALĂ: Trîntind tarafurile la puşcărie.

PAPURĂ: Bună idee, să le trîntim... Oare să le trîntim?... Şi pentru ce să nu le trîntim?... Ce zici şi tu, Păcală?...

PĂCALĂ: Zic să nu le trîntim, maiestate.. pentru că o asemenea trîntă ar fi o măsură în incompatibilitate cu abilitatea guvernamentală.

PAPURĂ (*aiurit*): Aşa... (*Aparte:*) N-am prea înţeles. (*Tare:*) Apoi, dar, să-i lăsăm în pace, mai cu samă că am altă belea pe capul meu...¹² Sînziana mi-a declarat că vrea să se mărite pe placul ei... iar nu după conveninţele politiceii Statului... Eu chibzuisem să fac alianţă cu vecinul meu, cu Pipăruş Craiul... dar fata-l găseşte prea iute... şi nu-l vrea.

TÎNDALĂ: Asta poate să nască mari complicaţiuni.

PĂCALĂ: Poate chiar şi războaie.

PAPURĂ: Ş-ăpoi?... Nu mi-e teamă de-un Pipăruş. Cîţi pipăruşi am mîncat eu, de cînd împărăţesc!... Au început să curgă peţitori pentru Sînziana?

TÎNDALĂ: Început... Hotelul «La trei sarmale» e plin de Crai, Domni şi Împăraţi care aşteaptă să fie invitaţi a se prezenta la Curte.

PAPURĂ: Bine, făceţi-le cunoscut că-i voi primi chiar astăzi... Gătiti-aţi tot pentru ceremonialul primirii lor?

PĂCALĂ: Totul e gata.

PAPURĂ: Mergeţi dar să-i aduceţi în prezenţa noastră, hai, marş!

AMÎNDOI: Numai decît, auguste... (*Iese închinîndu-se.*)

PAPURĂ (*singur*): Un cap încoronat trebuie să aibă caracter ferm și voință neștrămutată... altminterea se-ncurcă rău ițele politice... Eu am hotărît să fac pe voia Sînzianei... și nu mă schimb odată cu capu. (*O pauză.*) Și, însă, prudent e de-a espune împărăția la cine știe ce calamități, pentru capriciul unei copile alintate?... Ce-ar fi, adică, dacă n-aș mărita-o acum?... Ar plînge, ș-atîta tot... Dar de ce s-o fac să plîngă, drăguța?... Vrea să se mărite, lucru natural. (*Schimbă tonul.*) Vrea, vrea... multe vrea omul... de m-aș potrivi... Ea are voința ei... dar și eu am pe-a mea... și, în sfîrșit, cine-i Împăratul? Eu!... Cine are dreptul de a porunci?... Eu! Prin urmare, s-o mărit... alta n-am ce face. (*Stă pe gînduri, numărînd pe degete:*) S-o mărit?... Să n-o mărit?...

SCENA 4

Papură; Sînziana (iese din apartamentul ei)

SÎNZIANA: Tătucă! (*Vine de-l sărută.*)

PAPURĂ: Copila mea, te-ai trezit?

SÎNZIANA: Ce fel, trezit?!... Soarele-i ameazi, și d-ta tot în halat și cu scufa de noapte?!...

PAPURĂ: Am avut multe de pus la cale cu miniștrii.

SÎNZIANA (*zîbind*): Înțeleg... Ați organizat ceremonialul de astăzi?... Scumpul meu părinte, cît mă doare să mă despart de d-ta!

PAPURĂ: Apoi dacă te doare așa de mult, pentru ce vrei numaidecît să ieși din casa părintească?

SÎNZIANA: Pentru ca să mă duc și eu la casa... Așa a făcut și mama...

PAPURĂ: Dumnezeu s-o ierte... însă, pe vremea ei, fetele se măritau după placul părinților.

SÎNZIANA: S-au schimbat lucrurile de-atuncea, tătucă. Astăzi sîntem libere și independente.

PAPURĂ: Formați și voi un taraf?...

SÎNZIANA: Dar', găsim că e drept să ne alegem noi înșine tovarășii vieții noastre.

PAPURĂ: De aceea s-au înmulțit despărțeniile... Ascultă, Sînziană... n-ai putè să mai răbzi vreo doi-trei ani?...

SÎNZIANA: De ce nu zece?... să-mpletesc coadă albă.

PAPURĂ: Păn' la coadă albă mai ai mult, fata mea.

SÎNZIANA: Tătucă, vrei să afli adevărul? Mi-a prezis o vrăjitoare că, de nu m-oi mărita în anul acesta, am să mă găsesc într-o primedie de moarte.

PAPURĂ: De moarte!... Să mori?... Ferească Dumnezeu!... Să nu faci una ca asta!... Mai bine te mărit de 17 ori, cu cine ți-a cere inima... chiar c-un zmeu, dacă ai poftă de zmei.

SÎNZIANA: Bunul meu părinte!... Tocmai de zmei mi-e teamă, pentru că ei fură fete de-mpărați... și mi-a spus vrăjitoarea că sînt amenințată...

PAPURĂ (*spăriet*): Ce?!... Să te răpească o dihanie de pe ceea lume?!... Merg să dau porunci, ca să puie străji împrejurul palatului... (*Strigă:*) Păcală, Tîndală... Iaca, uitasem că ei sînt duși la «Trei sarmale»!

SÎNZIANA: Nu te turbura, tătucă, mai bine mergi de te gătește, ca să primim oaspeții veniți la noi de prin fundul lumii.

PAPURĂ: Ai dreptate; mă duc să-mi lepăd halatul și să-mi pun hlamida... Pupă-mă frumos... Pupă-mă încă o dată. (*După ce-o sărută, iese zicînd:*) E frumoasă... ruptă din soare!... și-mi samănă mie, bucățică tăiată. (*Iese-n stînga.*)

SCENA 5

Sînziana (singură)

Azi trebuie să-mi aleg un mire!... Pe care?...
Pe cel mai viteaz, mai tînăr și mai frumos.

Recitativ

De multe nopți mi-e somnul agitat,
Și până-n zori ades nu pot dormi.
Un glas ascuns îmi zice nencetat
Că am ajuns în timpul de-a iubi.

Arie

I

Fără dor, fără iubire,
Nu e-n lume fericire,
Spune doica mea.
Ea-i bătrînă, ispitită;
Ca să fiu, dar, norocită,
S-o ascult pe ea.

II

Făt-Frumos, o! dulce mire,
Te aștept, vin' cu grăbire.

Vino de mă ia,
Ca să ducem împreună
Viață dulce, viață bună,
Cum inima vrea.

Ah!... cînd ar veni Făt-Frumos... (*Stă gîndind. Un zmeu trece călare prin văzduh.*)
Cînd ar apărea deodată-n ochii mei... (*Zmeul apare între arcade.*)

SCENA 6

Sînziana; Zmeul

ZMEUL (*în fund*): Sînziană!

SÎNZIANA (*tresărind*): Cine mă cheamă? (*Vede pe Zmeu.*) A!... (*Vra să fugă.*)

ZMEUL: Nu fugi, dulce minune; veștea frumuseței tale a trecut peste nouă mări și nouă țări, și, ca să te văd, am venit în zbor nouă zile și nouă nopți.

SÎNZIANA: Dar cine ești tu, care îndrăznești?...

ZMEUL: Eu sînt Împăratul zmeilor.

SÎNZIANA (*cu groază*): Ești zmeu?...

ZMEUL: Ș-am jurat să te fac soția mea.

SÎNZIANA: Eu?!...

ZMEUL: Vino cu mine!

SÎNZIANA: Mai bine să mor!

ZMEUL: Vino!... (*Face un pas, întinzînd mîna spre ea.*)

SCENA 7

Aceiași; Pepelea (se arată sub arcade)

PEPELEA: Stăi, feară de pe ceea lume!... Un pas mai mult, ești mort!

ZMEUL: Ce?... Tu, piticule, îmi poruncești mie?!

PEPELEA: Peri, peri, îți zic!

ZMEUL (*ridicînd buzduganul*): Se vede că vrei să legi frăție de moarte cu buzduganul meu!

PEPELEA: Și tu cu fluierașul meu. (*Sună din fluier.*)

ZMEUL (*rămîne încremenit, vra să-nainteze, dar nu poate; vra să rîdice buzduganul, și-i cade brațul fără putere*): Păcătosule!... așteaptă... Ce-am pățit?!... Nu pot face un pas înainte... Nu pot purta buzduganul, sînt fărmeecat... Fluierul acesta mă-nvinge... (*Se tot retrage îndărăt, împins de o putere misterioasă, în sunetul fluierului. Pepelea-l urmărește, amîndoi dispar în grădină.*)

SÎNZIANA (*trezindu-se din buimăceală*): Am visat?... Era să mă răpească un zmeu?... Și m-a scăpat de el... cine m-a scăpat?... Poate că era Făt-Frumos.

Făt-Frumos, o, dulce mire,
Te aștept, vin' cu grăbire,
Vino de mă ia... etc.

(Iese prin stînga, cîntînd sotto-voce^a.)

SCENA 8

Păcală, Tîndală, Pîrlea Vodă, Lăcustă Vodă, Zorilă, Murgilă, (Mai multe persoane din toate părțile lumii, în diverse costume fantastice)

(S-aude fanfare-n curte, ușile-n dreapta se deschid; doi ușieri vin de se așază la intrare. Întră cortejul de Crai, Domni și Împărați, precedați de Tîndală și

a — Fredonînd, în surdîină (*it.*).

Păcală, și urmași de steaguri cu emblemele lor. Se
pun în semicerc, în fața tronului.)

COR

Azi e ziua mult dorită,
Cînd uimiți a să vedem
O minune strălucită,
Un crin alb cu diadem.

TÎNDALĂ: Poftim, vestiți și de bun neam Domni,
Crai și Împărați! În curînd va sosi marele,
gloriosul, mărinimosul, augustul Papură Îm-
părat, împreună cu frumoasa, încîntătoarea,
augusta sa copilă, domnița Sînziana.

(În sunetul unui marș triumfal, intră Papură, cu hla-
midă și cu coronă aurită, ținînd pe Sînziana de mînă,
urmași de mai multe dame și magnați de Curte...
Ei fac giurul salei, salutînd pe oaspeți, ș-apoi merg
de se suie pe tronuri. Steagurile se înclină în fața lor,
și toți oaspeții rămîn extaziați, privind la Sînziana...
Pirlea Vodă dă semne de admirație grotească. Tîn-
dală stă lîngă tron.)

COR

Iată Împăratul,
Iată luminatul,
Cu Sînziana,
Mîndra Cosînziana,
Orișicine-o vede
Jură și crede
Că e un juvaer
Căzut aci din cer.

Aceiași: Papură cu Sînziana

PAPURĂ (*pe tron*): Bine-ați venit la Curtea noastră, oaspeți de soi și de tot soiul!... Crainicii noștri v-au dus vestea despre copilă și zestre ei... jumătate din împărăție, fără ipotecă... Care dintre voi va avea noroc să placă fetei va avea parte de amîndouă... Haide, arătați-vă talentele și nuri, concursul e deschis; am zis!...

TOȚI: Trăiască Papură Împărat!

PAPURĂ: Acum și pururea și-n vecii vecilor...

TOȚI: Amin!

PAPURĂ: Păcală, te numesc mareșal de ocazie, fără leafă. Prezentează-ne concurenții cu tropos.

PĂCALĂ: Ascult. (*Prezentînd pe Zorilă:*) Măria-sa Zorilă, Craiul Răsăritului.

PAPURĂ: Zorilă?... Am cunoscut în tinerețe pe babacu-tău; pătimea, sărmanul, de căscat, altminterea era deștept și cam... berbant.
 (Rizînd:) Îmi aduc aminte că odată ne-am întîrziat împreună, până-n faptul zilei, într-o mahala!... Ha... ha... ha!... Stîrnisem toți cîinii și comisarii... ha, ha, ha!

TÎNDALĂ (*încet, cu dezaprobare*): Augustate!...

PAPURĂ (*serios*): Ai dreptate, Tîndală, nu iartă ighemoniconul. (*Arată pe Sînziana:*) Și e sărbătoare-n casă; iaca tac, tac.

ZORILĂ

(*îngenunche dinaintea tronului Sînziane și declamă*)

Princesă! Răsăritul e raiul pămîntesc;
 Din el răsare luna și soarele ceresc;

Primește-a fi regină acelu dulce plai,
Ca să privească lumea-n mirare rai în rai.

(Se scoală și se retrage.)

PAPURĂ (*lui Tîndală*): Rarerareraî în rai? Parcă
aud broaște, Tîndală.

TÎNDALĂ: Poezie imitativă, auguste.

PAPURĂ: A fi!...¹³

PĂCALĂ (*prezentînd pe Murgilă*): Măria-sa Mur-
gilă, Craiul Apusului.

PAPURĂ: Murgilă?... Stăi... am cunoscut și pe
babacu-tău; era cam posomorît de firea lui.
Ce mai face?

MURGILĂ (*posomorît*): A apus...

PAPURĂ: A apus!... Ce spui? A dat pelea popii?
Hei!... lume, lume!... Toți sîntem mai mult
sau mai puțin muritori. (*Își suflă nasul tare.*)
Ca mîne îi apune și tu.

MURGILĂ

(asemenea și el ingenușche înaintea Sinzianei și de-
clamă)

Princesă, în Apusul profund, mistuitor,
Apune soare, lună, tot ce-i strălucitor,
Dar jur pe-a ta frumseță, de lume admirată,
Că tu nu vei apune din ochii-mi niciodată.

(Se retrage.)

PAPURĂ: Frumos!... (*Lui Tîndală*.) Ce au, Tîn-
dală, de grăiesc toți în stihuri?... E vreo
boală nouă?

TÎNDALĂ: Da... o boală ce se numește stihomor-
bus.

PAPURĂ: A fi!...

PĂCALĂ (*prezentînd pe Lăcustă*): Măria-sa Lăcus-
tă Vodă.

PAPURĂ: Lăcustă? Te știu de mult... Mi-ai potopit ogoarele într-o vreme... la anul o mîie și ceva!

LĂCUSTĂ: Era foamete, augustate... și eram pe-a-tunci un copil fără judecată, zburdalnic.

PAPURĂ: Așa!... Ș-acum văd cu mulțămire că, deși ești flăcău tomnatic, te ții bine; tot verde!

LĂCUSTĂ: Am stomah bun!

PAPURĂ (lui Tîndală): Stomah de lăcustă.

LĂCUSTĂ

(îngenunchează dinaintea Sinzianei și declamă)

Frunză verde de mohor,
Mor de dor... zău... de dor mor,
Mor... mor... mor...

(Aparte:) Ce dracu!... am uitat restul și mi-am pierdut rostul.

PAPURĂ (lui Tîndală): Ia ascultă, Tîndală, asta mormorosește ca un urs.

LĂCUSTĂ

(cată a continua)

Frunză verde de mohor,
Mor... mor.... mor...

PAPURĂ: Lăcustă... dragă Lăcustă, lasă, nu mai muri acum, fătul meu, pe altădată, pe altădată, așa să trăiești!

LĂCUSTĂ (retrăgîndu-se): Curios!... Mi-am uitat improvizația.

PĂCALĂ (prezentînd pe Pîrlea): Măria-sa Pîrlea Vodă.

PAPURĂ: Pîrlea?... Pîrlit ești de soare!

PÎRLEA: Ba din născare, augustate.

(Declamă:)

Princesă, a ta frumuseță-nfocată și bălaie
În vulcanul meu de suflet a aprins o palalaie,
Ard, ard, ard, mă fac cenușă, căci amorul
mă încinge,
A! precum ai aprins focul, fă bine de mi-l
și stinge.

PAPURĂ: Pompieri!... Chemați pompierii... E-n
stare să-mi dea foc palatului.

(S-aude afară fluierul lui Pepelea.)

PÎRLEA (*indignat*): Cine mă fluieră?

PAPURĂ: Ce s-aude, un fluier?

SÎNZIANA (*uimită, aparte*): Parcă-i fluierul care
m-a scăpat de Zmeu.

(Apare Pepelea pe pragul ușei din dreapta.)

S C E N A 10 .

Aceiași; Pepelea

PAPURĂ: Cine ești tu, semețule, de îndrăznești
ș-ai îndrăzneala de a te prezenta dinaintea
noastră?

PEPELEA: Luminate împărate, sînt solul Zînei
Lacului. Acea zîină năzdrăvană a auzit de
preaputernicul, preaînțeleptul, preamărinim-
osul Papură Împărat, precum și de ce-
reasca frumuseță a fiicei sale, care-i sa-
mănă...

PAPURĂ (*îmblînzit*): Așa mai vii de-acasă... Ur-
mează!

PEPELEA: Și vrînd să vă arăte admirarea ce i-ați
inspirat, vă trimite prin mine, pentru serba-
rea de astăzi, două prezenturi, cum nu s-a
mai văzut pe lume.

PAPURĂ: Care? Unde-s?

PEPELEA (*face un semn afară; un paj intră, aducând o colivie mică de aur, în care este închisă o pasăre albastră, și alți doi servitori aduc o oglindă mare, pusă pe două picioare aurite*):
Iată-le!... o pasăre măiastră, pentru frumoasa și încântătoarea princesă. (*Ia colivia și-o prezintă Sînzianei:*) Și-această oglindă, pentru augustatea-voastră... Pasărea are grai omenesc și răspunde la toate întrebările... Oglinda arată adevărul... Zîna vă roagă să le primiți bucuroși, din parte-i.

(Servitorii așază oglinda între ambele arcade, față cu publicul.)

PAPURĂ: Primim, cum nu... Și-i trimitem asigurarea înaltei noastre considerațiuni.

SÎNZIANA: Ce frumoasă pasăre!

PAPURĂ: A fi dumbrăveancă? (*Lui Pepelea:*) Și zici că astă pasăre grăiește?

PEPELEA: E pasăre măiastră... Adresați-i orice întrebare, ea va răspunde.

PAPURĂ: Ce s-o-ntreb?... Ha! am găsit... Pășărică dragă... spune-mi: sînt coțcari în împărăția mea?

PASĂREA: Da! da! da! da!

PAPURĂ: Nu mă-ndoiam de asta... Care sînt cei mai mari gheșeftari?

PASĂREA: Păcală... Tîndală...

PAPURĂ: Ce-a zis?

PĂCALĂ: A zis Tîndală.

TÎNDALĂ: Ba Păcală.

PĂCALĂ: Ba Tîndală.

TÎNDALĂ: Ba Păcală.

PASĂREA: Păcală—Tîndală, Tîndală—Păcală.

PAPURĂ: Cum se poate?!... Și eu credeam...

TÎNDALĂ—PĂCALĂ: Minciuni, minciuni! Gaiță nerușinată!... Nu o credeți, augustate!

PAPURĂ (*sever*): Tăcere! Mîne voi fi supremul vostru judecător, astăzi n-am vreme să fiu decît părinte... Sînziană, ai văzut ș-ai ascultat pe onorabilii preopinanți... asta... aspi-ranți... Răspunde, care din d-nealor îl socoți mai demn de a-mi fi ginere mie, și, prin urmare, bărbat ție?

SÎNZIANA (*sculîndu-se*): Sire, sînt confuză, în momentul acesta... și nu mă pot pronunța îndată... atît de mari sînt meritele d-nealor.

PAPURĂ: Prea bine, fata mea... Vom suspenda ședința pe zece minute, pentru ca să ai tot timpul necesar de-a lua o rezoluție. (*Tare:*) Ședința e suspendată pe zece minute. Pof-țiți la bufet, dacă vă place. (*Se scoală.*)

SÎNZIANA (*aparte*): Am să consult pasărea despre ursitul meu. (*Cătră pasăre:*) Păsărică dragă, cum se numește ursitul meu?

PASĂREA: Pepelea! Pepelea!

SÎNZIANA: Pepelea... (*Iese printre arcade, împreună cu damele.*)

PAPURĂ: Acum mă pot coborî de pe tron, să-mi mai dezmoțesc șalele. (*Se coboară:*) Unde-i cel ce-a adus pasărea și oglinda?

PEPELEA: Eu sînt.

PAPURĂ: Cum te cheamă?

PEPELEA: Pepelea.

PAPURĂ: Din botez sau de-aiurea?

PEPELEA: Ba de-aiurea.

PAPURĂ: Așa am chitit și eu... Acum spune-mi, ce meșterie are oglinda asta?... Până azi eu n-am văzut oglinzi.

PEPELEA: Ea arată chipul și totdeodată caracterul fiecărui om ce se uită în ea.

PAPURĂ: Minunat. (*Aparte:*) Prin ea am să cunosc firea mosafirilor mei. (*Tare:*) Păcală, Tîndală... ian priviți-vă mutrele în oglinda asta... ca să vedeți cît sînteți de frumoși.

PĂCALĂ—TÎNDALĂ (*cu sfială*): Auguste...

PAPURĂ: Am poruncit... marș!

(Păcală și Tîndală se duc în față, la oglindă, care reflectează doi lupi cu gurile căscate, trăgînd de-o pungă.)

PĂCALĂ—TÎNDALĂ: Doi lupi!... Pei, drace!... Sîntem lupi?

PAPURĂ: Lupi!... Miniștrii mei, secretari de Stat, sînt lupi! Și eu i-am rînduit păstori la oi?... (*Sever:*) Am să vă hăituiesc cu copoi, pun-givorilor!

PĂCALĂ—TÎNDALĂ (*abătută*): Ne-am dat de gol! Am pățit-o!

TOTI (*cu mirare*): O!

PAPURĂ (*aparte*): Acum să trecem la mosafiri. (*Tare:*) Lăcustă Vodă... ai idee de nurii cu care te-a înzestrat natura?

LĂCUSTĂ: Aproximativ, augustate, după cît m-au încredințat sexul frumos.

PAPURĂ: Treci la oglindă, treci, ca să te aproximești cu ochii.

LĂCUSTĂ: Bucuros... (*Se pune în fața oglinzii, Oglinda reflectează o lăcustă slabă.*)

TOTI (*rizînd*): A!... o lăcustă?

LĂCUSTĂ: Eu! Lăcustă!...

PAPURĂ: Aidoma.

PÎRLEA (*ride cu hohote*): A pățit-o, vărul!

PAPURĂ: Pîrlea Vodă, e rîndul dumitale.

PÎRLEA: Eu n-am grijă... sînt frumos. (*Cată în oglindă. Oglinda reflectează un curcan.*) Un curcan!

TOȚI (*rid*).

PAPURĂ: Numai bun de pus în frigare.

PÎRLEA (*furios*): Asta-i o insultă... cere răzbunare.

(*Scoate sabia ca să lovească oglinda.*)

PAPURĂ (*oprindu-l*): Ba te poftesc să-mi lași mobilele în pace; nu poți lupta cu adevărul... Am să mă uit și eu... privești și admirați. (*Se pune majestos înaintea oglinzii. Oglinda reflectează o broască, purtînd scufă.*) Ce?... Un buhai-de-baltă?... Eu?... Asta-i broscărie... boscărie vreau să zic; sfărâmați oglinda asta obraznică în 40 de mii de bucăți... Buhai-de-baltă?... Pepelea, unde-i Pepelea?

PEPELEA (*ieșind de după oglindă*): Aici.

PAPURĂ: La spînzurătoare!... Duceți-l la ștreang!

TÎNDALĂ—PĂCALĂ: Pe dînsul cu toții!

(Toți se răped asupra lui Pepelea, care scoate fluierul de la brîu.)

PEPELEA (*aparte*): Am să te văd, fluierașule, ce poți. (*Fuge spre ușa din dreapta.*)

PAPURĂ: Nu-l lăsați să scape!

PEPELEA: Sună, fluierașule, să-i faci a juca de streche. (*Sună din fluier «Ca la ușa cortului». Toți se opresc din goană și încep a juca în loc, sărînd în sus, strîmbîndu-se și nepuțindu-se opri; Pepelea iese, fluierul încetează, danțul se oprește.*)

TOȚI: După el! (*Se răped spre ușă, fluierul se aude mai departe, danțul iar începe și continuă mai strechiat, pîn' ce fluierul tace.*) Uf! am obosit, nu mai pot, îmi dau sufletul. (*Unii cad pe scaune, alții se razimă-mpreună, spate de spate.*)

PAPURĂ (*căzînd pe treptele tronului*): Uf! am jucat fără voie «Ca la ușa cortului», la bătrînețe. Sîntem vrăjiți!

SCENA II

Aciași; damele Curții, Macovei, Toma, țărani, țărance

DAMELE (*dau țipet, afară*): A!

TOȚI (*tresărînd*): Ce este?

DAMELE (*pe terasă*): Zmeul! Zmeul!... Săriți!... a răpit pe domnița!

(Zmeul trece călare prin aer, cu Sinziana în brațe.)

TOȚI: Zmeul!...

DAMELE (*vin alergînd spăriete în scenă*): Zmeul! (*Se ascund după tronuri.*)

PAPURĂ: Ce zmeu? Unde-i zmeul?... Ce-ați pățit?

O DAMĂ (*răpede*): În vreme ce domnița sta de parte, pe terasă, grăind cu pasărea cea măias-tră, soarele s-a-ntunecat, ca de un nor, și deodată a apărut prin văzduh un zmeu călare; el a trecut pe lîngă domnița, a luat-o în brațe și s-a dus, s-a dus...

PAPURĂ (*buimăcit*): S-a dus, s-a dus, unde s-a dus?

DAMA: Și s-a făcut în curînd nevăzut.

PAPURĂ (*tare*): Unde?

DAMA: În fundul orizonului.

TOȚI: A!...

PAPURĂ: Tocmai în fund?

DAMA: Tocmai.

TOȚI: A!... A!...

PAPURĂ: Ce a... a... a...? Ce ați căscat gurile?...

La goană după el! (*Scoate paloșul și umblă*)

pe scenă ca un nebun, strigînd:) După ei
voi toți... Domni, Crai, Împărați, Păcală
Tîndală, Macovei! Oștile, să iasă oștile!...
Poporul!... Să sară poporul! Cum?!... Să-mi
fure bunătate de fată de sub nas?!... După
hoț, la goană! Înarmați-vă cu buzdugane
cu ciomege, cu ce-ți găsi! Încălecați pe cai
pe măgari, pe prăjini, și după Zmeu, la goană.
Eu plec înainte.. Hai, nu mă lăsați singur.
TOȚI: Hai! Hai!

COR

La goană, la goană, la goană,
În grabă, la fugă mereu!
Să-l prindem, să-l facem tocană,
Pe hoțul, pe hîtrul de Zmeu!

(Toți iese alergînd pe ușă și pe sub arcade.)

ACTUL III

Teatrul reprezintă o pădure deasă, prin care se deschide o alee ce duce din fața scenei până-n fund. — În dreapta, un tufar sub care stă ghemuit Statu-Palmă.

SCENA 1

Statu-Palmă, apoi Zîna Codrului

COR

(În pădure)

În pădurea fărmeacă
Stăm închiși, vai, fără vină!
O! tu, Zîna adorată,
Scoate-ne iar la lumină!

STATU-PALMĂ: Iau auzi cum se bocesc toți nenorociții prinși în codru de Mama-Pădurei!... Ce dihanie răutăcioasă!... Pe cine-l întâlnește rătăcit pe-aice, îl închide într-un copac... Chiar pe mine, uncheșul Statu-Palmă-Barbă-Cot, m-a osîndit să stau în tufarul ista... și mi-a luat amanet iepurașul meu cel schiop... De nu l-ar fi mâncat ostropăț, sărmanul!... Dar iată că vine... La tufar, moșule!... (*Se ascunde după tufar.*)

ZÎNA (*care vine prin alee*): Frate-meu, Zmeul, a răpit pe Sînziana... și de-atunci nu l-am mai văzut... L-a fi fărmeceat, și-l ține legat de poalele ei... Ce proastă beție e beția amorului!... Cum ea schimbă pe om în neom!... Eu disprețuiesc această slăbiciune omenească... N-am iubit, nici voi iubi vreodată, deși mulți s-au înamorat de mine și s-au rătăcit prin codru, căutîndu-mă. Năucii! Le-am arătat eu cine-i Mama-Pădurei... I-am atras aci în desime și i-am închis în trunchii copacilor... În stejarul cel mare am pe Făt-Frumos; în salcia cea pletoasă, pe un poet bocitor; în tufa cea de spini înveninați, pe un invidios jurnalist... în putregaiul cel de ulm, un fost ministru putred la inimă; în strîmbătura cea de lemnul-cînelui, un fals patriot; în tufarul cela am închis pe Statu-Palmă-Barbă-Cot și i-am luat zălog iepurașul lui cel șchiop, ha, ha, ha! (*Corul iar se repetă.*) Îți plîng și eu rîd de bocetele lor... Dar ce zăresc? Iaca frate-meu, Zmeul... Posomorît e!... Efectul amorului!

SCENA 2

Zîna; Zmeul (vine prin alee, trist, palid și abătut)

ZÎNA: Bine-ai venit, frate... Ce-ai pățit de ești așa trist?

ZMEUL (*oftează*): Ha!

ZÎNA: Ești bolnav?

ZMEUL (*dă din cap*): Ha!

ZÎNA: Nu?... Ai pierdut poate pe Sînziana?

ZMEUL (*tragic*): Ah!... n-am pierdut-o, soro... ea m-a prăpădit pe mine.

ZÎNA: Cum?

ZMEUL: Nu vrea!

ZÎNA: Ce nu vrea?

ZMEUL: Să mă iubească.

ZÎNA: Cum se poate?!... Tu, Zmeul zmeilor?

ZMEUL: Eu, Zmeul zmeilor!

ZÎNA: Care va să zică, nu te-ai îndulcit cu nimica până acum?

ZMEUL: Îndulcit?... Zi amărît, căci numai amar am înghițit... privește-mă în față, ș-apoi mă-n-treabă de viață.

ZÎNA: Într-adevăr, ești cam tras la față.

ZMEUL: Și tras pe sfoară... Sînt galben ca nufărul, căci nici mănînc, nici beau, nici dorm, sînt năuc.

ZÎNA: Adică înamorat?

ZMEUL: Înamorat lulea.

ZÎNA: Lulea?

ZMEUL (*tragic*): Lulea; ascultă: după ce am răpit-o de la Curtea lui Papură... am adus-o prin văzduh, la palatul meu din Insula cea Nevă-zută... Sărmana!... era leșinată de spaimă... Cînd s-a trezit și a dat cu ochii de mine... în loc să-mi zîmbească, ca celelalte fete bine-crescute, știi ce-a făcut?...

ZÎNA: Ce?

ZMEUL: S-a-nfuriat ca o pisică sălbatică, și cît pe-aci să mă chiorască cu unghiile sale tran-dafirii. Eu am început, după obicei, a-i înșira vorbe drăgălașe... Aș!... ca și cînd aș fi grăit politică.

ZÎNA (*rizînd*): Așa efect deșanțat ai produs?

ZMEUL: Așa!... I-am spus că o iubesc, că vreau s-o fac Împărăteasa zmeilor, că i-o-i aduce toate comorile din lume, botine cu tocuri de-o șchioapă, corsete, chirase, degeaba!...

În sfîrșit, i-am căzut la genunchi... am plîns
chiar, crezi tu, Pădureanco?

ZÎNA: Și ea?

ZMEUL: Ea s-a uitat la mine cu dispreț și mi-a
zis: Slut ești cînd te scîncești!

ZÎNA: Și tu?

ZMEUL: Eu m-am supărat și am răspuns: Slut,
neslut, ai să fii a mea, de voie, de nevoie!
și m-am răpezit s-o apuc în brațe.

ZÎNA: Și ea?

ZMEUL: Ea mi-a tras o palmă... dar știi ce palmă?
de mi-au scăpărat ochii... (*Duios:*) Cine ar
crede că o mînușită atît de fragedă ar putè...
Mi-e umflată falca?

ZÎNA: Umflată bine... Și tu?

ZMEUL: Eu m-am făcut că n-am mîncat palma
și am dat asalt înainte...

ZÎNA: Atunci?

ZMEUL: Ea a scos, de nu știu unde, un pumnar și
mi-a declarat că se ucide, de-oi face un pas
mai mult.

ZÎNA: Și tu ai crezut-o?

ZMEUL: Era în stare să se străpungă, diavoloaica,
pentru ca să-și apere... onoarea.

O copiliță cu mîna-i albă,
Pe mine, soro, m-a prins de nas,
Și lîngă-aceasă minune dalbă
N-am nici putere, nu am nici glas.

Credeam odată că cel mai tare
Și cel mai mare pe lume-s eu.
Ce nerozie!... O fată mare
E mai zmeoaică decît un zmeu.

ZÎNA: De este așa, te jălesc, frățioare... După cîte
mi-ai spus, Sînziana are mîndrie și energie?

ZMEUL: Prea multă energie... (*Își pipăie falca.*)
Și eu nu mai am vlagă în mine, de când mă muncește dorul... puterile mi-au secăt, încît sînt foarte îngrijit, căci am aflat de venirea lui Papură Împărat asupra mea, cu oaste mare!

ZÎNA: Cine ți-a adus astă veste?

ZMEUL: Un șoim cu cap de cuc.

ZÎNA: Vro pasăre măiastră?

ZMEUL: Nicidecum!... Un simplu cuc, care și-a schimbat numele ca să se coțofănească.¹⁴

ZÎNA: Și ce-ai de gînd să faci?

ZMEUL: De-aș fi în apele mele, nu mi-ar păsa de oastea lui Papură... dar mă simt fără curaj... de cînd m-a muiat amorul, și mă tem.

ZÎNA: Nu te teme, cît sînt eu în calea lor... Alt drum decît acest din codru nu duce spre insula ta. De-or intra în el, îi prind în mrejele mele.

ZMEUL: Prinde-i, sorioară! mai cu samă pe Împăratul... Sînziana va face tot ce voi vrea eu, pentru ca să scape pe tată-său... ș-atunci voi redeveni iar Zmeul zmeilor, cu-o falcă-n cer și cu alta pe pămînt... Dar ce s-aude?

(În stînga e un zgomot de gameni.)

ZÎNA: Zăresc o oaste mare... a fi Papură.

ZMEUL: O oaste?... Fug...

ZÎNA: Mergi degrabă de te închide în cetatea ta.

ZMEUL: M-am dus! (*Iese fuga prin fund.*)

ZÎNA: Sărmanul frățior, cine-ar zice c-a fost spaima lumii... Privește, din zmeu s-a schimbat în iepure. Efectul amorului! (*Intră în pădure.*)

SCENA 3

Papură, Păcală, Tîndală, Macovei, țărani, ostași. (Toți sînt înarmați cu fel iurimi de arme; intră din stînga, obosiți de drum)

COR

Aoleo! nu mai pot,
Ostenit sînt detot,
Am să mor!

Ce necaz! păn-acum
De un an sînt pe drum
Umblător, mor, zău, mor.

PAPURĂ: Unde sîntem, Tîndală?

TÎNDALĂ: La marginea unui codru, auguste.

PAPURĂ: Ai vorbit de te-ai pripit... Te întreb, în ce țară am ajuns?

TÎNDALĂ: Cine poate ști?... De un veac de om umblăm lela pe fața pămîntului, fără a-i da de capăt... Ne-am pierdut și drumul și cărarea.

PAPURĂ: Așa este, mi-am lăsat tronul, masa și odihna, ca să-mi gălesc fata... În ce hal oi găsi-o!

PĂCALĂ: Dacă-i găsi-o...

PAPURĂ: Dacă-o găsi-o, precum zici... Dar, adică de ce n-aș găsi-o? Cu toate că se poate prea bine să n-o gălesc, dar se poate s-o și gălesc. Însă în ce hal?... în ce hal?... Asta-i întrebarea!...

PĂCALĂ: Asta.

PAPURĂ: În sfîrșit, unde ne aflăm?... Am trecut, ca Alexandru Machedon, prin Țara Furnicilor, prin Țara Căpcăunilor, și abia am scăpat teaferi, deși am pierdut jumătate de oaste. Așa vom scăpa și de-acum nainte... nu vă temeți! Dascăle Macovei... tu, care ești membru <al>

Societății Geografice din Podul Iloaiei, trebuie să cunoști partea asta de lume.

MACOVEI: Măria-ta... de nu cumva am intrat în Împărăția Urișilor, sau în Crăia Piticilor, sau în Domnia Tricolichilor, apoi trebuie să nu fim departe de Țara Zmeilor.

TOȚI (*cu frică*): Oare!

PAPURĂ: Cum?... Să fie oare Zmeul așa aproape de noi?

TOȚI (*dînd îndărăt*): În codrul ăsta?!

PAPURĂ (*se dă după ostași*): Ce v-ați spăriet, voi nicilor?... Au nu vă gîndiți la strămoșii voștri?... La acei eroi care sînt meniți a fi esploațați de strănepoții lor?... Păcală, Tîndală, unde sînteți?

PĂCALĂ—TÎNDALĂ (*ieșind dintre ostași*): Prezenți!

PAPURĂ: Intrați în codru și trageți cu ochiul, nu cumva îți zări zmei pe după copaci.

AMÎNDOI (*uimiți*): Noi?!

PAPURĂ: Voi, d-apoi cine?... Eu?... Hai, marș!... De-ți scăpa din ghearăle lor, voi fi mărinimos cu voi, iertîndu-vă păcatele... Marș!

AMÎNDOI: Ne-am topit...

PAPURĂ: Pornit-ați azi?...

AMÎNDOI: Pornit, auguste.

PAPURĂ (*ostașilor*): Până se vor întoarce din misiunea lor extraordinară, de se vor mai întoarce... voi întindeți-mi cîrțul sub pădurețul cel tufoș, ca să mă odihnesc... (*Arată cu dreapta între culise.*) Unde-s Pîrlea și Lăcustă?

MACOVEI: Au rămas pe urmă, după obicei.

PAPURĂ: Pare-mi-se că bat lăturile... Hai!... (*Iese pe gînduri.*) În ce hal oi găsi-o? (*Iese-n dreapta, cîntînd corul de la începutul scenei.*)

SCENA 4

Păcală, Tîndală

TÎNDALĂ: Păcală?

PĂCALĂ: Ce-i, Tîndală?

TÎNDALĂ: Te-ai spovăduit, păn-a nu pleca de-acasă?

PĂCALĂ: Ba nici am gîndit; dar tu te ai împărtășit?

TÎNDALĂ: Nici atîta.

PĂCALĂ: Apoi halal de noi!

TÎNDALĂ: Halal!... Păcală, știi una?

PĂCALĂ: Ce?

TÎNDALĂ: Dacă am spăla putina?

PĂCALĂ: M-am gîndit de mult la asta... dar unde să mergem?... Încotro s-apucăm singuri-singurei? Să ne rătăcim?... Să ne mănînce feărăle?... Asta vrei?...

TÎNDALĂ: Ferească sfîntul!... Hai, dar, în codru... De-om întîlni vreun zmeu... i-om da decorațiile noastre, ca să-l îmblînzim... Cine știe?... Poate că și zmeii să aibă slăbiciune pentru decorații...

PĂCALĂ: Bună ideeie... Tîndală... nu ești prost de-tot!... Hai!

(Între amîndoi în alce și se îndreaptă, cu sfială, spre fund. Deodată, mulțime de țîțari iese dintre copaci, bîzîind prin văzduh, și-i atacă.)

TÎNDALĂ: Păcală, vezi ceva?

PĂCALĂ: Nimic alt decît un soi de țîțari mari de foame... să juri că-s postulanți.

TÎNDALĂ (*apărîndu-se*): Hîș, dihanie... Na!... m-a pișcat de mînuă... (*Își trage o palmă peste mînă.*)

PĂCALĂ: L-ai ucis?

TÎNDALĂ: Ba!... Ia sama, se pune unul pe obrazul tău.

PĂCALĂ: Îl aud bîzîind şi-l pîndesc.

TÎNDALĂ: Dă-i!

PĂCALĂ: Na! (*Îşi trage o palmă peste obraz.*)

TÎNDALĂ: L-ai ucis?

PĂCALĂ: Ba nu, ucigă-l crucea! (*Înaintînd:*) Vezi ceva printre copaci, Tîndală?

TÎNDALĂ: Tufă!... Stăi!...

PĂCALĂ: Ce-i?

TÎNDALĂ: Un ţînţar cît un bivol... Iaca vine... bîzîie... se pune pe vîrfu nasului... Na!... Aoleo!... (*Îşi trage un pumn peste nas.*)

PĂCALĂ: L-ai turtit?

TÎNDALĂ: Ba, mi-am turtit nasul!

PĂCALĂ: Să-i fie de bine!...

(Tot apărîndu-se de ţînţari şi examinînd desimea codrului, ajung în fund.)

TÎNDALĂ: Păcală... apucă tu în dreapta, şi eu în stînga... De-acum, ce-a vrea Dumnezeu cu noi.

PĂCALĂ: Poate să perim... Tîndală, să ne îmbrăţîşăm pentru întăia şi ultima oară... să ne ier-tăm...

TÎNDALĂ (*luîndu-l în braţe*): Multe ţi-am greşit, frate.

PĂCALĂ: Şi eu ţie...

TÎNDALĂ: Am cătat să te dau peste cap din minister.

PĂCALĂ: Şi eu pe tine.

TÎNDALĂ: Ştii că asta nu-i delicat? Dar sîntem chit... Adio... să ne vedem sănătoşi.

PĂCALĂ: Da! pe ceea lume.

(Se despart, apucînd unul în dreapta și celalalt în stînga..
Ei dispar... Tremolo^a.)

TÎNDALĂ (cu glas spăriet, între culise): Păcală!...
PĂCALĂ (asemenea): Tîndală!...

(Vin amîndoi în scenă, plini de groază și cu nasurile
beșicate.)

TÎNDALĂ: Ce este? Zmeul? Ai văzut Zmeul?...

PĂCALĂ: Ba nu... Dar tu?...

TÎNDALĂ: Nici eu...

PĂCALĂ: Apoi, de ce m-ai chemat?...

TÎNDALĂ: Mi-a fost dor de tine!...

PĂCALĂ: Zi mai bine că ți-a fost frică.

TÎNDALĂ: Frică?... Nicidecum!... Groază!...

PĂCALĂ: Iaca!... Da' ce-ai pățit, Tîndală? Ți-e
nasul roș și umflat ca o sfeclă.

TÎNDALĂ: Ș-al tău, ca un morcov.

PĂCALĂ: Sîntem decorați amîndoi cu Ordinul Legu-
milor!...

TÎNDALĂ: Taci!... S-aude ceva... Ia sănătoasa,
frate!

PĂCALĂ: Stăi, nu te teme... vine Împăratul.

SCENA 5

Tîndală, Păcală; Papură cu suita

PAPURĂ: Ha, ha! V-ați întors din codru?... Ați
cercetat bine?... Ați văzut ceva?...

PĂCALĂ: Am văzut numai niște țînțari.

TÎNDALĂ: Cît niște zmei!

^a — Ix-enție vibrantă a unei note sau bucăți muzicale
(it.).

PAPURĂ: Și v-ați războit cu dînșii... judecînd după
halul nasurilor voastre... Ha, ha, ha, ce fru-
moși sînteți!... Începeți a da mugur.

(Toți rid.)

COR

Ce nas roșcovan!
Să juri că-i curat
Morcov degerat
Sau muc de curcan.
Ha, ha, ha, ha, ha!
Ha, ha, ha, ha, ha!

TÎNDALĂ: Ce rîdeți?!...

PAPURĂ: Dar, în sfîrșit, v-ați convins că nu-i nici
o primejdie de trecut prin codru... Hai dar,
copii, adunați-vă-mprejurul meu. Și cruce-a-
jută... Hai!...

(Vor să plece spre alee.)

SCENA 6

Aceiași; Zîna Codrului

ZÎNA: Cale bună, Împărate!

PAPURĂ: Sărut ochii, drăguliță.

ZÎNA: Unde mergi cu așa oaste mare?... Vrei să co-
tropești lumea?...

PAPURĂ: Ba deocamdată merg să-mi găsesc fata.

ZÎNA: Pe Sînziana, care a răpit-o Zmeul?

PAPURĂ: Tocmai!... Dar nu prea cunoaștem dru-
mul; n-ai putè d-ta să ne îndrepti spre Țara
Zmeului?

ZÎNA: Cum nu, dar ce-mi dai?...

PAPURĂ: Îți dau un bărbățel, gigît și frumușel,
într-ales... Vrei pe Tîndală?

ZÎNA: Unde-i, să-l văd.

PAPURĂ: Iată-l!

ZÎNA (*rizînd*): Borcănosul ăsta?

TÎNDALĂ (*supărat*): Și ea rîde? Apoi n-are haz!...

PAPURĂ: Nu căta că-i cam beteag la nas... L-au pișcat țînțari, altmînterea-i nostim.

ZÎNA (*rizînd*): Mai bine vă duc degeaba... Hai!

PAPURĂ: Dar nu ne-a mînca țînțarii?

ZÎNA: N-aveți grijă... i-a săturat nasul d-sale. (*Ara-
tă pe Tindală.*)

PĂCALĂ (*aparte*): Pe mine nu m-a văzut? (*Se as-
cunde la față.*)

ZÎNA: Și al d-tale. (*Arată pe Păcală.*)

PĂCALĂ: Na!

ZÎNA (*aparte*): Au încăput pe mîna mea? Am să-i schimb în dobitoace.

(Iese cu toții în codru, cîntînd: «Ce nas roșcovan» etc.)

SCENA 7

Statu-Palmă-Barbă-Cot, Lăcustă Vodă

STATU-PALMĂ (*ieșind din tufar*): S-a dus Mama-Pădurei, ca să facă iar vreo răutate... Cînd aș pute să fug de-aici... cînd aș găsi un om să mă poarte în spinare!... Bătrînețele m-au făcut olog de picioare... și iepurașul meu a perit, sărmanul... Dar pare că vine cineva... Samănă a fi un bezmetic, iată-l. (*Se pune sub tufă.*)

LĂCUSTĂ (*întră din stînga, îngrijit*): Ce s-a făcut oastea?... Încotro a apucat?... M-am răzlețit de ea, ca să mănînc ceva... și m-am rătăcit. Unde mă aflu? De cine să întreb? Nu văd țipe-nie de om... Ba parcă zăresc ceva colo, sub

tufă. (*Se apropie de tufar.*) Un moșneguț!
Moșule, uncheașule... n-ai văzut trecînd o
oaste pe-aici?

STATU-PALMĂ (*surd*): Ha!

LĂCUSTĂ: O oaste?

STATU-PALMĂ: Ha!

LĂCUSTĂ (*mai tare*): Oameni mulți.

STATU-PALMĂ: Ha!

LĂCUSTĂ: E surd, sărmanul... să strig mai tare.
(*Strigă:*) Moșule, n-ai văzut pe Papură Împărat?

STATU-PALMĂ: Ai mîncat papară?

LĂCUSTĂ: Bree, astupate-i sînt urechile! (*Tare, cît poate:*) Papură!

STATU-PALMĂ: Papară?

LĂCUSTĂ: Oi să mă culc lîngă el, ca să-i chiui la
ceafă. (*Pus pe brînci lîngă el, răcnește:*) Pa-
pură! Papură Împărat!

STATU-PALMĂ (*sărînd călare pe umerii lui Lăcustă*):
Am auzit!... Ce strigi așa?...

LĂCUSTĂ (*surprins*): Iaca! Ce-ai pățit, uncheașule,
de încaleci pe mine?

STATU-PALMĂ: Te-am încălecat pentru ca să mă
porți în spinare pe lume.

LĂCUSTĂ (*sculîndu-se*): Eu, să-ți fiu cal?!... Nu-mi
spui că ești ghiduș? Coboară de pe umeri!

STATU-PALMĂ: Nici gîndesc... mi-e bine aici.

LĂCUSTĂ: Tî-o fi, dar mie nu... Dă-te jos!

STATU-PALMĂ: Ha!

LĂCUSTĂ: Nu te mai face că ești surd... Hai, destulă
glumă!

STATU-PALMĂ: Ha!

LĂCUSTĂ: Ei, apoi nu te întrece, ghiujule, că-ți
trag o trînteală s-o pomenești...

STATU-PALMĂ (*îl bate cu călcăiele*): Hi! hi... jăr-
pane!

LĂCUSTĂ: Jărpane?... Așteaptă, să te hurduc până
ți-a ieși sufletul... să-ți arăt eu jărpan. (*Sare-n
loc, se zbuciumă în toate părțile.*)

STATU-PALMĂ: Degeaba te trudești... M-am făcut
una cu trupul tău.

LĂCUSTĂ: Una?!... Dar cine ești tu, afurisitule?

STATU-PALMĂ: Statu-Palmă-Barbă-Cot!

LĂCUSTĂ (*îngrozit*): Statu-Palmă? Aoleo!... Aoleo!... Ajutor!... Ajutor! oameni buni! (*Aleargă nebun.*)

STATU-PALMĂ (*rîzînd*): Hi, hi, hi, hi!... Nu te-aude
nimeni... doar numai Mama-Pădurei.

LĂCUSTĂ: Mama-Pădurei!... Săriți, nu mă lăsați,
s-a legat năpasta de mine ca boala de om
sănătos!

STATU-PALMĂ: Ha, ha, ha! (*Rîde.*)

LĂCUSTĂ: Mă duc să mă arunc într-o fîntînă, ca
să-l înec.. (*Fuge în dreapta*) Aoleo!...

STATU-PALMĂ: Hi... mîrtoagă... Ha, ha, ha!

SCENA 8

Pîrlea Vodă (vine alergînd de la stînga)

Parc-am auzit zbierînd pe Lăcustă. Ce i
s-a întîmplat? Să-l fi mîncat vreun balaur?...
Prost dejun! Dar eu, cu toate acestea, nici
n-am ospătat, nici n-am băut... ci am rămas
în urmă de oamenii mei... Ce să mă fac? În-
cotro să-mi îndrept pașii? Drum nu-i, doar
s-apuc prin cel codru... Hei!... ce-mi văzură
ochii?...

SCENA 9

Pîrlea Vodă; Papură Împărat (cu cap de buhai-de-baltă), Tîndală, Păcală (cu capete de lup), Macovei (cu cap de măgar. Ceilalți, cu capete de buratici și de alte vietăți. Ies cu toții dintre copaci și încunjoară pe Pîrlea Vodă, imitînd cu toții broaștele.)

COR

Ua ca, ua ca, ua ca, ua ca!

Am pățit-o iaca-așa...

Ua ca, ua ca, ua ca, ua ca!

PÎRLEA: Ce vreau buraticii ăștia?... Îmi dau de știre că are să ploaie... Bine, bine, vă mulțumesc că-mi anunțați ploaie, doar mi s-a mai stinge setea din pept.

PAPURĂ (*cu ton plîngător*): Ua ca, ua ca, ua ca!

PÎRLEA: Curios lucru... cum samănă broscoiul ăsta cu Papură! (*Tîndală și Păcală se apropie de Pîrlea și urlă ca lupii.*) Tio, dihanii!... La stîină!... Să juri că-s Păcală și Tîndală. (*Macovei rage ca măgarul la urechile lui Papură.*) Ha! urecheatule!... Ăsta e Macovei învățatul, în picioare.

ZÎNA (*se arată*): În codru, dihaniiilor!

(Papură cu ai lui dispar în pădure, reîncepînd corul de buratici.)

SCENA 10

Pîrlea; Zîna Codrului

PÎRLEA: O nevăstuică?

ZÎNA (*aparte*): Cine să fie ardeiuul ăsta?

PÎRLEA (*aparte*): Frumușică... ochi plini de foc... talie plinuță... brațe de caș... îmi dau poftă

de mîncare... Dacă mi-aş cerca norocul?...
(*Graţios:*) Puiculiţă, de-aici eşti?

ZÎNA: De aici.

PÎRLEA: Şi cum te cheamă, maică?

ZÎNA: Pădureanca mă cheamă, taică.

PÎRLEA: Pădureanca!... Se vede că eşti născută în codru!

ZÎNA: Ai gîcit.

PÎRLEA: Dar... nu eşti sălbatică?...

ZÎNA: Nu cred.

PÎRLEA: Bujoraşule, aşa te vreau.

ZÎNA: Dar de ce mă vrei aşa?

PÎRLEA: De ce?... Hm!... Ascultă, măiculiţă, ce ai zice dacă ţi-aş face o propunere...

ZÎNA: Ce propunere?

PÎRLEA: Foarte nevinovată... adică să ne primblăm împreună, a la braţetă, prin cea desime.

ZÎNA: A la braţetă?

PÎRLEA: Dar', hai să culegem cimbrişor.

ZÎNA: Nu te pricep.

PÎRLEA: Vorbă să fie... parcă n-ai mai cules cimbrişor de cînd eşti!

ZÎNA: De unde să culeg, dacă nu-i?!

PÎRLEA (*aparte*): E cam prostuţă, dar frumoasă coz. (*Tare ş-apropiat:*) Cum se poate!?... Un juvaer ca mată, cu o guriţă aşa de îmbobocită, cu nişte sprîncene aşa de îmbinate... cu o talie aşa de rotunjoară... (*Vrea să o apuce de mijloc.*)

ZÎNA (*lovindu-l peste mînă*): Nu pune laba!

PÎRLEA (*încîntat*): Labă?... E nostimă detot Pădureanca! Vorbă multă, sărăcie... Ştii una?

ZÎNA: Spune.

PÎRLEA: Îmi placi, nevoie mare; m-ai fărmeCAT, m-ai scos din ţîţîni... şi, de vrei să-ţi găseşti norocul, n-ai decît să te dai în dragoste cu mine, pre legea mea.

ZÎNA: Oare? Dar cine ești d-ta?

PÎRLEA (*cu emfaz*): Pîrlea Vodă!

ZÎNA: Pîrlea Vodă cel vestit?

PÎRLEA (*mîndru*): Eu!

ZÎNA: Cel frumos?

PÎRLEA: Eu!

ZÎNA: Cel drăgălaș?

PÎRLEA: Eu!

ZÎNA: Cel șuchet?...

PÎRLEA: Tot eu! Văd că mă cunoști ca și cînd m-ai fi făcut.

ZÎNA (*oftînd*): Ah!

PÎRLEA: Oftezi?... Oftezi după mine... găinușa tatei?... Mă așteptai?

ZÎNA (*coborînd ochii*): Ah!

PÎRLEA: Ei, nu mai suspina, cănărașule, că nu-s doar nemilostiv... Știu să compătinesc la amorurile ce aprind... Pe cît sînt de plăcut, sînt și mărinos.

ZÎNA: Ce bun ești!

PÎRLEA: Așa mi-i crasisul. (*Deschide brațele.*) Și de vreme ce m-ai îndrăgit nita-m-risam... vino-n brațele mele... eu să te schimb pe tine în zîna fericirii, și tu să mă schimbi pe mine în...

ZÎNA (*înaintează și-l atinge cu o vîrguță*): În curcan.

(Pîrlea se preface în curcan.)

PÎRLEA: Aoleo!

ZÎNA: Ha! ha! ha! încă unul!... La coteață! (*Îl alungă.*)

PÎRLEA: Glu! glu! glu!

(Pîrlea fuge-n pădure. Dădută s-aude-n depărtare fluierul lui Pepelea.)

ZÎNA (*singură*): Un fluier?... Îl cunosc... E fluierul lui Pepelea, dat lui de Zîna Iacu'ni, dușmana mea de moarte... El fură mințile și pătrunde

inimile. (*Ascultă.*) Ce armonie încântătoare!... Cu el Pepelea poate realiza tot ce dorește în astă lume. Pepelea se duce să scape pe Sînziana din insula fratelui meu... Cum să-l opresc de-a merge înainte?... Cum să-i smulg arma din mînă, fluierul cel vrăjit?... A!... bună idee!... Să iau chipul și glasul Sînzianeii, să-i ies în cale, să-l amețesc, să-l orbesc... Minunat! (*Fluierul încetează.*) Are să cadă și el în mrejele mele. (*Întră în pădure.*)

SCENA 11

Pepelea și, mai pe urmă, Zîna Codrului
Arie

PEPELEA

În zadar alerg pămîntul,
În zadar mă ostenesc,
Pe iubita-mi Sînziană
De la Zmeu să o răpesc.

Calea-i lungă, fără margini,
Cum e și iubirea mea,
Zi și noapte alerg cîmpii
Făr-a mă-ntîlni cu ea.

Sărmana copilă!... O văd pretutîndeni: în flori, în stele, în zori, în umbră, dar nu e decît o nălucă ce dispare, și eu rămîn tot singur și nemîngîiat. (*Se pune pe o rădăcină. În pădure se aude glasul Sînzianeii.*)

GLASUL

În zadar plîng zi și noapte,
Cerînd lumii ajutor.

Nu găsesc, vai! nici un suflet
De-a mea soartă-ndurător.

PEPELEA (*tresărind*): Ce aud?!... E glasul Sînzianei.
(*Se scoală turburat.*)

GLĂSUL SÎNZIANEI

Viața mea se ofilește,
Ca un fir de iarbă-n vînt,
Și eu, trista Sînziană,
Mă apropii de mormînt.

(Zîna Codrului vine în scenă sub figura Sînzianei).

PEPELEA: Sînziană, Sînziană!

ZÎNA: Cine mă cheamă?

PEPELEA: Eu, Sînziană!

ZÎNA: Cine ești tu?...

PEPELEA: Nu mă recunoști?... Eu sînt, Pepelea,
care te-am scăpat de Zmeu în palatul tău împărătesc... și ți-am adus o pasăre măiastră.

ZÎNA: Cînd? A!... mi-aduc aminte... E mult de-atunci, judecînd după chinurile ce-am suferit cît am fost în puterea Zmeului.

PEPELEA: Dar acum nu mai ești în puterea lui?

ZÎNA: Nu. Am fugit din palatul lui, și de-atunci umblu rătăcind noaptea, și stau ascunsă cît e ziua... Dorul și speranța mea sînt de a mă întoarce acasă la tatăl meu.

PEPELEA: Te-oi duce eu, Sînziană, eu, care venisem ca să ucid Zmeul, să te scap de el.

ZÎNA: Să-l ucizi?... A! ferește-te de dînsul, căci el are un buzdugan pe care-l aruncă în depărtare de șapte poște, și tu n-ai nici o armă.

PEPELEA: Te înșeli, Sînziană, am două arme neînvînse, cu care pot face minuni.

ZÎNA: Două?... Ce arme?...

PEPELEA: Amorul ce mi-ai inspirat și care mă face a desprețui toate primejdiile, toate pedecile.

ZÎNA: Cum? Mă iubești?

PEPELEA: Aș fi venit să lupt de moarte cu Zmeul, dacă nu te-aș iubi?

ZÎNA: Ah! Pepeleo! Dacă în adevăr simți compătimire pentru mine, nu-ți expune zilele în zadar; mai bine fugi de aceste locuri și mă părăsește soartei mele nenorocite.

PEPELEA: Eu să te părăsesc, după ce te-am regăsit?!... Mai bucușor să mor.

ZÎNA: Ah! Pepeleo! Ce mi-ar folosi un rest de viață dacă ai muri tu? N-ai înțeles că și eu, din parte-mi... te iubesc?

PEPELEA (*fericit*): Tu pe mine? O, de-acum sînt împăratul lumii!... Vie zmei, balauri, pajuri năzdrăvane, le voi combate, le voi învinge.

ZÎNA: Dar cu ce?

PEPELEA: Cu fluierașul ăsta, pe care mi l-a dat Zîna Lacului.

ZÎNA: Ți-ai pierdut mințile, Pepeleo?... Cu o biată trestie crezi tu să sfărâmi buzduganul Zmeului?

PEPELEA: Dar tu nu cunoști puterea acestei trestioare; prin farmecul ei am scăpat de toate nevoile; Zîna Lacului, care mă ocrotește, mi-a zis să nu mă despart niciodată de fluierașul ăsta, să nu-l dau nimăru, căci pe loc m-ar cuprinde moartea.

ZÎNA (*cu glas dezmerdător*): Nici mie măcar?

PEPELEA: O! ție-ți dau tot, tu ești viața mea și fericirea vieții mele.

ZÎNA: Adevărat?... Adă fluierul ca să suflu în el, și el să-mi spuie de este adevărat amorul tău.

PEPELEA (*dîndu-i fluierul*): Ține.

ZÎNA (*luînd fluierul și schimbînd tonul*): A! te-am dezarmat, nemernicule, și te-am redus iar la nimicirea ta omenească!

PEPELEA: Ce zici?

ZÎNA: Ai crezut că sînt Sînziana?... Privește... (*Își scoate vîlul.*) Sînt sora Zmeului, Pădureanca, Mama-Pădurei, și te osîndesc să întri de viu în pămînt... Peri!...

PEPELEA (*disperat*): A! (*Încet, intră în pămînt.*)

ZÎNA: Peri de la lumina soarelui și te afundă în noaptea morților.

PEPELEA: O, Zîna Lacului, Zîna Lacului!

(S-aude un tunet. Zîna Lacului apare în văzduh, purtată pe aripele unei pajuri.)

SCENA 12

Aceiași; Zîna Lacului

ZÎNA LACULUI: Stăi!

ZÎNA CODRULUI (*înfiorîndu-se*): Zîna Lacului, sînt perdută! (*Scapă fluierul din mînă.*)

ZÎNA LACULUI: Pepeleo, ieși din pămînt! (*Pepelea iese încet pe fața pămîntului.*) Iar tu, Pădureanco, Zîna Codrului, tu, care nu cunoști pe lume nici mila, nici iubirea, dispari!

ZÎNA CODRULUI (*retrăgîndu-se spărietă, se apropie cu spatele de un stejar care se deschide și-o înghite. Dispărînd*): A!

PEPELEA (*ingenunchînd*): O! zînă binefăcătoare, cum să plătesc binele ce mi-ai făcut?

ZÎNA LACULUI: Făcînd și tu bine altora; sună din fluier ca să dezlegi din farîncele Pădurencei pe toți nenorociții care gem închiși în codrul acest blăstemat.

Adio, rămii cu bine,
Împlinește-ți soarta ta.
Și gîndește-n veci la mine,
Eu voiesc a te-ajuta.
Într-o oară de urgie,
Tu mi-ai fost apărător,
Eu voi fi cu bucurie
Al tău înger păzitor.

(Dispare.)

(Pepelea, luînd fluierașul de jos, sună în el; deodată copacii se deschid, lăsînd să iasă din trunchiurile lor mai mulți oameni fărmecați de Pădureanca. Papură, Pîrlea Vodă, Macovei, Tîndală, Păcală etc. reapar toți sub figurile lor. Muzică la orchestră. Pepelea iese.)

SCENA 13

Papură, Pîrlea, Tîndală, Păcală, Macovei, apoi Lăcustă și Statu-Palmă etc.

COR

Din pădurea fărmeacă
Unde gemeam făr' de vină,
O! minune! iată-ne, iată
C-am ieșit iar la lumină!

PAPURĂ: Uf! am scăpat!... Mă întorc acasă... Cine vine cu mine?

TOȚI: Eu! Eu! Eu!

PAPURĂ: Hai!... De-acum, aibă parte Sînziana de Zmeul ei! M-am săturat de vînturat lumea.

PĂCALĂ: D-apoi eu!...

TÎNDALĂ: D-apoi eu!...

(Lăcustă intră alergînd cu Statu-Palmă în spinare.)

LĂCUSTĂ (*între culise*): Ajutor! Ajutor!...

PAPURĂ: Ce mai este?

LĂCUSTĂ (*întrind*): Scăpați-mă!... nu mă lăsați!

PAPURĂ: Iaca Lăcustă Vodă! Ce-ai pățit, ce ți-a crescut în spinare?

LĂCUSTĂ: Mi-a crescut un uncheaș, Statu-Palmă-Barbă-Cot!... Am obosit. Sînt mort. (*Cade la pămînt, lîngă tufari.*)

STATU-PALMĂ (*zărind un iepure lîngă tufari, sare din spinarea lui Lăcustă și încalecă pe iepure*): Iaca iepurașul meu cel șchiop! Te las, Lăcustă; nu mai am nevoie de tine.

LĂCUSTĂ (*sculîndu-se*): Uf! greu e de-a fi vită.

PAPURĂ: Tu o spui, Lăcustă? Mă mir, mă mir...

Vii cu mine acasă? Și tu, Pîrleo?

PÎRLEA: Ba, mergem să găsim pe Sînziana.

STATU-PALMĂ: Voi fi eu călăuzul.

PAPURĂ: Călătorie sprincenată.

COR

Cale bună, cale bună,

Hai acasă împreună... etc.

(Papură cu ai lui apucă în stînga. Statu-Palmă, Pîrlea și Lăcustă, în dreapta.)

ACTUL IV

Teatrul reprezintă Insula Zmeului. — În stînga, un palat văzut în profil și terminat în fața publicului prin un turn cu două caturi. — Turnul are cîte o fereastră cu gratii de fer la fiecare cat. — Dincolo de turn, poarta palatului. — În fund, o stîncă, după stîncă, marea. — În dreapta, un capăt de pădure... — În mijlocul scenei, un puț cu ciutură; lîngă puț, două poloboace mari, un hîrleț și un butuc de stejar.

SCENA 1

Pîrlea Vodă, Lăcustă Vodă

(La ridicarea cortinei, unul scoate apă cu ciutura din puț, celalalt o deșartă în poloboc.)

LĂCUSTĂ: În ce hal am ajuns, vere Pîrle!... Noi, odinioară Domni stăpînitori, iată-ne acum argați la blăstematul cel de Zmeu, care ne-a prins robi.

PÎRLEA: Păcatul omului, Lăcustă vere... Mai cu-minte făceam de urmam pe Papură, să ne întoarcem la domniile noastre, decît să alergăm nebuni după Sînziana.

LĂCUSTĂ. Așa este, dar tatăl ei știi că făgăduise jumătate din împărăție aceluia care i-a deveni glanere. Și mărturisesc că zestrea asta îmi făcea cu ochiul.

PÎRLEA: Și mie... Ș-apoi eu mai am un păcat, mi-s dragi fetele și nevestele... Pentru ele sînt în stare să alerg până-n ceea lume... Natură blăstemată, ce vrei? (*Scoate o ciuntură.*)

LĂCUSTĂ (*vărsînd ciuntura în poloboc*): Și iată la ce capăt ne-a adus patimile tinereței!... ah!... ah!

PÎRLEA: Taci, vere, nu mai scîrîii din gît, că mă înduioșezi.

LĂCUSTĂ: Buturuga cea de Statu-Palmă ne-a jucat chiulul... El ne-a scos la malul mării și ne-a dat pe mîna Zmeului... Bun călăuz, mînca-l-ar guzganii!

PÎRLEA: Și Zmeul, fără nici o considerațiune pentru niște persoane simandicoase ca noi, ne-a pus sub aripă și ne-a adus porto-franco^a în insula asta, perdută-n fundul mărilor.

LĂCUSTĂ: Ș-aicea Zmeul, tot fără acea lipsă de considerațiune, ne-a condamnat la muncile publice; ziua-ntreagă trebuie să scoatem apă, pentru bucătăria lui. El mănîncă cît un casier, și noi... postește, robul lui Dumnezeu!... Ian privește, mi s-au lungit urechile de foame.

PÎRLEA: De ce nu le mănînci pe ele, vere? Ai avea cu ce să te-ndestulezi!

LĂCUSTĂ: Ție ți-e a glumi, dar nu-i de glumit. Pîrleo, Zmeul are gînd rău cu noi; ziua ne pune la muncă, și noaptea ne închide în turnul ăsta plin de șoareci... Viață-i asta?... te întreb... Și mult o să mai ție?...

PÎRLEA: Întreabă-l pe Zmeu!

LĂCUSTĂ: Încaltea de-am fi avut... mîngîierea de-a vedè pe Sînziana, dar unde-i?

a — Fără taxe vamale (*it.*).

PÎRLEA: A fi închisă și ea într-un beci, sărmana, jertfa geloziei și a barbariei Zmeului.

LĂCUSTĂ: Se poate și asta, dar, oricum, ea ca ea; însă noi ce ne facem? Vere, crezi tu că vom scăpa vreodată de-aicea?

PÎRLEA: Cum nu?! Să n-ai îndoială, vom ieși pe ceea lume.

LĂCUSTĂ: Pușchea pe limbă-ți!...

Duo

LĂCUSTĂ și PÎRLEA

Fost-am Domn încoronat,
Și-acum iată-mă argat,
Părăsit de-al meu noroc!
Și legat de-un poloboc!

LĂCUSTĂ

De nu lasam și casă și domnie,
Ca să alerg după căsătorie...

PÎRLEA

De nu lasam și tron și bună masă,
Ca să alerg haihui după mireasă...

LĂCUSTĂ

Eu nu păteam așa rușinemare
S-ajung un prost în desconsiderare.

PÎRLEA

Nici eu, nici eu păteam așa rușine,
Din Domn măreț s-ajung un prost ca tine.

(Împreună:)

Fost-am Domn încoronat etc.

PÎRLEA: Taci, vine dihania... La lucru, Lăcustă!

SCENA 2

Aceiași: Zmeul

ZMEUL (*ieșind din palat*): Umplut-ați poloboacele?

LĂCUSTĂ: Umplut. (*Aparte:*) Plesni-le-ar doagele, și ție capul!

ZMEUL: Bine! Acum le luați în spinare și le duceți în bucătărie.

LĂCUSTĂ: În spinare?... poloboace de câte 60 vedre unul? Să ne deșălăm?...

ZMEUL: Ce-mi pasă?!... Doi deșălați mai mult pe lume... mare pagubă?

PÎRLEA (*demn*): Nici nouă nu ne-ar păsa dac-ar fi pe spinarea altora, dar umerile noastre nu-s deprinse cu asemenea greutate... Ele au purtat numai sarcinile Statului...

ZMEUL: Ș-acum vor purta poloboace... Hai la bucătărie, curînd.

PÎRLEA: *Non possumus!*^a

ZMEUL: Ce-ai zis?

PÎRLEA: Am zis catolicește... *non possumus*, adică! mă-nchin cu plecăciune.

ZMEUL: Îndrăzniți a vă împotrivi mie?

PÎRLEA: Îndrăznim... da!... Fă cu noi ce-i voi. Ești mai tare și ne ai la mîină; dar după ce ne-am înjosit a scoate apă cu ciutura, ca niște argați... să ne mai înjosim a căra poloboacele,

a — Nu putem! (*lat.*).

ca niște hamali? Niciodată, demnitatea și
filotimia nu ne iartă.

ZMEUL (*rîdicînd palma*): Vă mănîncă falca, se vede.

LĂCUSTĂ: Să nu dai, că mă mîinii...

PÎRLEA (*dîrz*): Lovește!... fii brutal, cum te arată
chipul. Arată-ți arama, ca să te vadă Sînziana
cine ești.

ZMEUL (*aparte*): Sînziana?... Are dreptate!... Să
mă stăpînesc pînă mi-oi săvîrși cununia.

LĂCUSTĂ (*lui Pîrlea*): Ce stă pe gînduri?

PÎRLEA: L-am făcut marț cu elocuența mea.

ZMEUL: Sumeția voastră merită o pedeapsă, dar
fiindcă mă-nsor mîne cu Sînziana, vă iert;
și fiindcă o să-mi fiți necesari pentru ospățul
cununiei, vă scutesc de căratul poloboacelor
pe astăzi... Mergeți în pădure, ca să dați la
pămînt zece stejari de cei mai groși... Hai!...

PÎRLEA (*lui Lăcustă*): Hai să tragem un somn la
umbră. (*Iese prin dreapta.*)

LĂCUSTĂ: Bine. (*Ieșind:*) Poftim!... argat... ha-
mal... și pădurar!... Ce cumul!... of!... of!...

(Sînziana iese pe furiș și dispăre după stîncă din fund.)

ZMEUL: Mișei, nu pot să rîdice măcar un poloboc
plin, lucrul cel mai lesne; ce-i un poloboc?
o cofă mai măricică, ș-atîta tot... Să-l duc
dar eu însumi în casă, pe umăr... (*Îl rîdică.*)
E ușor, ușurel, ca o pană. (*Iese.*)

SCENA 3

Sînziana (*vine-n scenă cu colivia-n mînă*)

SÎNZIANA: M-am furișat din palat, ca să merg la
malul mării... nenorocita de mine! N-am
zărit nici o corabie!... nici un ajutor nu-mi

vine! Sînt uitată și de Dumnezeu și de oameni!... Numai păsărica asta mă mai mîngîie.

Spune-mi, pasăre iubită,
Cu grai dulce omenesc,
Veni-va ziua dorită,
Acest loc să părăsesc?

PASĂREA: Da! da! da! da! da! da!

SÎNZIANA

Peste munți și peste ape
Veni-va ursitul meu?
Într-o noapte să mă scape
De-nchisoare și de Zmeu?

PASĂREA: Da! da! da! da! da! Vine... vine...

SÎNZIANA: Vine Pepelea?

PASĂREA: Vine... vine... vine...

(Pe mare în fund, se arată o barcă, cu pînzele umflate, și în barcă, Pepelea. Barca dispăre după stîncă).

SÎNZIANA (*zărind barca*): Iată-l!... iată-l!... El e, vine!!!

SCENA 4

Sînziana; Zmeul

ZMEUL (*cu mirare*): Sînziana, afară?

SÎNZIANA (*aparte*): O! Doamne, ce fericire!... (*Vrea să alerge.*)

ZMEUL (*sever*): Sînziană, unde alergi?

SÎNZIANA: Zmeul?!

ZMEUL: Cum ai ieșit din palat? Pe unde?

SÎNZIANA: Pe ușă.

ZMEUL: Mă cătai pe mine?

SÎNZIANA: Ba nici am gîndit.

ZMEUL: Sînziană... tot supărată ești pe mine, care mă usuc de dragoste?

SÎNZIANA (*îi întoarce spatele*): Iar începi cu ahturile. Dă-mi pace, nu mă mai ameți.

ZMEUL: Mă urăști?...

SÎNZIANA: Din toată inima!

ZMEUL: Dar ce ți-am greșit, de nu mă poți suferi?

SÎNZIANA: Încă mă întrebi?... M-ai răpit din casa părintească... m-ai depărtat de lume, ai făcut nenorocirea mea, ș-apoi te miri că mi-ești urît de moarte?

ZMEUL: Urît de moarte!... cînd vreau să te iau de soție?

SÎNZIANA: Eu, soția ta? Niciodată!

ZMEUL (*mîniat*): Așa? Ei bine, află că nu mai tîrziu decît mîine avem să ne cununăm... Toate sînt gata... Am poftit pe toți amicii și pe toate rudele mele.

SÎNZIANA: Frumoasă adunătură trebuie să fie, dacă-ți samănă... Ha, ha, ha!...

ZMEUL: Rîzi?... Ai vreun gînd ascuns... Vrei să fugi?

SÎNZIANA: Vreau să scap de tine prin toate mijloacele, chiar de-a fi să mă arunc în mare.

ZMEUL: Ba te-i arunca în brațele mele, nu în valuri, și, pentru mai bună siguranță, mergi în casă... Am să te închid în turnul ăsta, de unde n-ai pute să-ți iei zborul.

SÎNZIANA: Așa crezi tu! (*Aparte:*) Bine c-a venit Pepelea.

ZMEUL: Așa... hai! (*Vrea s-o apuce de braț.*)

SÎNZIANA (*respîngîndu-l*): Nu te atinge de mine! (*Între în palat, Zmeul închide poarta c-o cheie mare.*)

ZMEUL (*singur*): Se face că-i mînioasă?... Dar cine o crede?... Cînd a vedea mîne rochia de nuntă

și beteala, a să zburde. Cu toate acestea (*arată cheia*), paza bună nu strică... Acum hai în pădure să cărăm lemne pentru ospățul cununiei. Ha, ha, ha! Bieții Pîrlea și Lăcustă doboară la copaci, fără a ști că pe unul am să-l pun în frigare, și pe celalalt am să-l ferb în caldare. Ce chef!... ce chef! (*Pleacă spre dreapta.*)

SCENA 5

Zmeul; Pepelea (vine de după stîncă)

PEPELEA: Bine am găsit, Zmeule!

ZMEUL: Ce? Un pămîntean aicea? De unde?

PEPELEA: Din lume.

ZMEUL: Cum ai intrat în împărăția mea?

PEPELEA: Cum se intră.

ZMEUL: Și cine ești tu?

PEPELEA: Feciorul tătîne-meu.

ZMEUL: Și ce cați aicea?

PEPELEA: Te cat pe tine, ca să ne prindem împreună frați de cruce... cum e datina vitejilor.

ZMEUL: Tu cu mine? Pretenția-ți e gogonată... dar ești tu în stare să-ți măsoari puterile cu ale mele?

PEPELEA: Vom cerca... nu căta că-s mic; te-am mai învins odată.

ZMEUL: Unde? Cînd? Minciuni!

PEPELEA: Adă-ți aminte... eu te-am alungat din palatul lui Papură Împărat.

ZMEUL: Tu?... Bine că te-am prins în mîinile mele, să mă răzbun... Vino la luptă!

PEPELEA: Bucuros... Care a dovedi va fi stăpîn pe viața celuilalt.

ZMEUL: Se înțelege... Am să te strâng în brațe, până
ți-a ieși sufletul.

PEPELEA: Și eu pe tine, până ți-a ieși limba de-un
cot.

ZMEUL: Mare ți-e lauda. Vină!

PEPELEA: Tine-te bine, Zmeule.

(Se apucă brățiș la trîntă, se opîntesc și cată să se
răstoarne unul pe altul.)

ZMEUL (*strîngîndu-l*): Îți place așa?

PEPELEA (*aparte*): Bată-l crucea, că rău mă strînge!

ZMEUL: Ce-ai holbat ochii la cer?

PEPELEA: Ca să văd în care nor să te azvîrl.

ZMEUL: Să mă azvîrli în nori? (*Aparte:*) Ăsta-i
dracul.

PEPELEA: Nu te da, Zmeule, acu-i acu; una, două...

ZMEUL: Stăi! Ești viteaz cît și mine... Mă prind
frate cu tine... și te poftesc la nunta mea.

PEPELEA: Pe cînd?

ZMEUL: Pe mîne.

PEPELEA: Cu cine?

ZMEUL: Cu Sînziana!... A să facem prînz mare,
a să avem și doi Domni la masă.

PEPELEA: Care și care?

ZMEUL: Pîrlea Vodă și Lăcustă Vodă... Mi i-au
adus peșcheș Statu-Palmă.

PEPELEA: Peșcheș?

ZMEUL: Dar'; aș fi preferat căprioare... dar cred
c-or fi buni cu tarhon și cu ardei.

PEPELEA: Vrei să-i mănînci?... Încalte, destul de
grași sînt?...

ZMEUL: Unu-i plinuț, celalalt, slăbuț, dar împă-
nîndu-i cu slănină...

PEPELEA: Vor fi de minune!

ZMEUL: Acum, fiindcă ești oaspele meu... spune-mi,
cum te cheamă?

PEPELEA (*răpede*): Tot-am-zis-c-am-zis-c-oi-zice-
dac-oi-zice-tot-oi-zice-ca-să-zic-c-am-zis-c-oi-
zice!

ZMEUL: Ciudat nume!... Cine ți l-a dat?

PEPELEA: Nașul meu, care se cheamă: Rotofei-de-
tei-pe-miriște-de-mei.

ZMEUL: O fi fost de neam mare?

PEPELEA: Se rudea cu Capra-calcă-n-peatră-peatra-
crapă-n-patru.

ZMEUL: Destul... Ziua trece, și noi o pierdem cu
vorba; cred că mi-i ajuta la pregătirile nunții.

PEPELEA: Bucuros; ce-i de făcut?

ZMEUL: Deocamdată, cară polobocul ăsta după casă,
la găinărie.

PEPELEA: Cu ce să-l car?

ZMEUL: Cu spinarea, cum fac eu.

PEPELEA: Bine; numai unul?... Aș vrea să duc
două odată.

ZMEUL (*aparte*): Zdravăn e! (*Tare:*) Mîne îi căra
zece, acum, la treabă... Eu mă duc în pădure
să aduc lemne... Te las, îți pregătește fălcile,
pe mîne... o să facem guleai. (*Iese în dreapta:*)
Ce chef! ce chef!

PEPELEA (*singur*): S-a dus; cum să întîlnesc pe
Sînziana?... Unde să fie?... În palat? (*Merge
la ușa palatului:*) Ușa-i închisă cu 7 broaște...
Să-i dau de știre cu fluierul. (*Sună din el,
Sînziana apare la fereastra de sus a turnului.*)

SCENA 6

Pepelea și Sînziana

SÎNZIANA: Pepeleo!... Pepeleo!...

PEPELEA (*văzînd-o*): Iat-o! Iat-o!... Ea-i! Sînziana! Tu ești? Tu ești?

SÎNZIANA: Eū, Pepeleo, roabă și foarte nenorocită!... Vrea Zmeul să mă silească a mă cununa cu dînsul... Să nu mă lași, Pepeleo!

PEPELEA: N-ai grijă, iubito... Am venit înadins ca să te scap... Poți ieși la noapte din palat!

SÎNZIANA: Ba nu, Zmeul mă-nchide în turn... Dacă ai avè iarba-ferului, ai putè să sfărmi broaște.

PEPELEA: N-am nevoie de iarba-ferului... dar spune-mi, ce face Zmeul după ce te-nchide?

SÎNZIANA: Mănîncă, bea, se-mbată și doarme dus.

PEPELEA: Minunat!... Să fii deșteaptă astă-noapte!

SÎNZIANA: Ah! Pepeleo!... de m-ai scăpa de-aicea te-oi iubi toată viața mea... Ia sama, vine Zmeul. (*Dispare.*)

PEPELEA (*singur, ia hîrlețul de lîngă fîntînă și începe a săpa împrejurul ei, cîntînd*):

Cine sapă
Dă de apă
Și s-adapă
Păn' ce crapă.

SCENA 7

Pepeleo, Zmeul, Pîrlea, Lăcustă

(Pîrlea și Lăcustă intră purtînd pe umeri un stejar lung și gros. Ei cad pe brînci sub greutatea copacului.)

ZMEUL: Hai, leneșilor, mai iute, mai cu inimă; duceți stejarul în lemnărie.

LĂCUSTĂ: Aoleo... aoleo, nu mai pot!

PÎRLEA: Nici eu, sînt turtit!

LĂCUSTĂ: Sînt spetit!

PÎRLEA: Sînt şoldit!

LĂCUSTĂ: Sînt murit!

ZMEUL: Ian priveşte, mişeei, nu-s în stare să ducă un stejar în spate, ei doi.

PÎRLEA (*sculîndu-se*): Ducă-l cine-i zmeu, sau vită... noi sîntem de-o altă făptură.

ZMEUL: Ba de-o altă friptură.

PÎRLEA: Ce friptură?... Cum friptură? Eu, friptură?

ZMEUL: Tu... Stejarul ăsta are să te rumenească pe tine-n frigare... şi pe Lăcustă să-l fearbă-n căldare.

LĂCUSTĂ: Ce căldare? Cum căldare? Eu, în căldare?

ZMEUL: Aşa; nu vreţi să duceţi copacii în bucătărie?

PÎRLEA: Ți-am declarat-o catoliceşte: *non possumus!*

ZMEUL: Bine, vă veţi căi în curînd de întetarea voastră. (*Se apropie de copac.*)

PÎRLEA: Ce zici tu, Lăcustă, te-i căi?

LĂCUSTĂ: Ba nici gîndesc; bine c-am scăpat nestricăţi şi frumoşi.

ZMEUL: Poftim... o surcea de lemn, şi ei nu au curajul să o care, mişeei!

LĂCUSTĂ: Auzi, vere, cică-i surcea cojcogea stejar!

PÎRLEA: Nu te potrive, vere, lasă-l să bodogănească.

ZMEUL: Să-l duc tot eu în bucătărie... Haidel (*Ridică copacul subţioară şi pleacă.*)

PÎRLEA: Bre... Ian priveşte, a ridicat copacul subţioară... zdravăn e, bată-l codru!

LĂCUSTĂ: Să juri că merge la Şosea cu beţişorul în mîină, ca un coşcodan.

PÎRLEA: Ducă-se călare pe el, până s-a lovi de toarta pămîntului!

ZMEUL (*ieșind*): Răbdare, răbdare până mine.

PÎRLEA (*înaintînd*): Ce-a spus?

LĂCUSTĂ: Ce-a zis?

PEPELEA (*ieșind <de> după fîntină*): A zis că a să vă facă bucate.

LĂCUSTĂ: Ce văd? Pepelea?

PEPELEA: Eu... Zmeul m-a poftit la masă.

PÎRLEA: Cum, și tu ai să mănînci din noi?

ZMEUL (*revenind*): Hei! Tot-v-oi-zice, umplut-ai poloboacele?... Ce faci acolo cu hîrlețul?

PEPELEA: Sap puțul primprejur.

ZMEUL: Pentru ce?

PEPELEA: Să vezi, frate Zmeule, am chitit așa, decît să cărăm apă cu poloboacele, mai neme-rit ar fi să iau puțul în spinare... și să-l duc în bucătărie odată pentru totdeauna.

ZMEUL (*uimit, aparte*): Bree!... adineoarea căta să mă azvîrle-n nori, ș-acum vrea să-mi care puțul?... Grozav om și primejdios!... Trebuie numaidecît să mă dezbar de el. (*Stă pe gînduri.*)

LĂCUSTĂ (*lui Pîrlea*): Gogonată-i!

PÎRLEA: Nu încape pe ușă!

PEPELEA: Hai, puneți mîna cu toții să scoatem puțul din pămînt, și mi-l așezați pe spate dar luați bine sama, nu cu gura-n jos; odată — una, două!

ZMEUL: Nu!... Pepeleo, dragă, nu te osteni, lasă puțul la locul lui, e deprins din copilărie a sta aici.

PEPELEA (*azvîrle hîrlețul*): Fie cum vrei, eu cătam să te îndatorez.

ZMEUL (*strîngîndu-i mîna*): Mulțumesc, frățioare.

PEPELEA (*dă un răcnet de durere.*)

ZMEUL: Ce este?

PEPELEA: Am crezut că ți-am frînt mîna, strîngînd-o într-a mea.

ZMEUL (*aparte*): E primejdios! (*Tare:*) Dar începe a înnopta. (*Lui Pîrlea și Lăcustă:*) Întrați la culcuș în turn, voi doi; cît pentru tine, frate Pepeleo... n-am unde să te adăpostesc; culcă-te colea, lîngă fîntînă, la răcoare; și dormi întruna până dimineată.

PEPELEA: Las' pe mine.

ZMEUL: Deci, noapte bună!

PEPELEA: Visuri cornorate!...

ZMEUL (*urmînd pe Pîrlea și Lăcustă, care intră în palat, zice aparte*): Cum a adormi, am să vin să-l ciomăgesc, până l-oi ucide. (*Îcse.*)

PEPELEA: Zmeul are vrun gînd rău cu mine; să mă prefac că dorm... Unde să mă culc? Ha! pe trunchiul ăsta, dar să-mi pun fluierul pe pept, ca un scut. (*Se întinde pe trunchiul de lîngă puț, se acoperă cu mantaua și-și afundă pălăria pe cap, încît nu se mai cunoaște.*)

SCENA 8

Pepelea și Sînziana. (Ea se ivește la fereastra de sus a turnului)

SÎNZIANA: Pepeleo!

PEPELEA: Sînziană!

SÎNZIANA: Fugim?... Zmeul a intrat în casă, sînt cu nerăbdare să ies din turn.

PEPELEA: Fii liniștită și fă-te că dormi... Ți-oi da de știre cînd a veni momentul.

SCENA 9

Pepelea, Sînziana; Pîrlea, Lăcustă

LĂCUSTĂ (*la fereastra de jos a turnului*): Iată-ne iar în pușcărie.

PÎRLEA: Mai bine aici decît în frigare și în căldare.

LĂCUSTĂ (*oțărîndu-se*): Brrr... Pîrleo, nu zărești pe Pepelea?

PÎRLEA: Pare-mi-se că doarme, colo, lîngă puș.

LĂCUSTĂ: N-ar pute el să ne scape?

PÎRLEA: Taci, aud Zmeul.

LĂCUSTĂ: Vine să ne taie de pe-acum. Brr...

PÎRLEA: Taci!... Nu tot bîrîi, că bîrîi și eu.

SCENA 10

Aceiași; Zmeul

ZMEUL (*iese încet din palat, armat cu buzduganul; tainic*): Doarme! (*Încet*;) Frate, frățioare. Nu răspunde... A adormit... Acu-i vremea să-i turtesc tivda cu buzduganul. (*Se apropie de Pepelea pe vîrfurile picioarelor și lovește în trunchi cu buzduganul*;) Na! una! L-am amețit... Să-i mai dau vreo cîteva (*lovește*), două, trei, patru; tare căpățîină!

LĂCUSTĂ: Ce face Zmeul dracului?... În cine bate cu buzduganul?

PÎRLEA: În bietul Pepelea.

LĂCUSTĂ: L-a fi ucis, hoțul.

PÎRLEA: Cel puțin i-a făcut scăfîrlia numai țanduri.

ZMEUL: De-acum cred că-i ajunge... Nu mișcă... L-am ucis!... M-am dezbrătat de el. (*Pleacă și iar se întoarce*;) Dar tot să-i mai trag una,

drept adalmaș. *(Mai lovește încă o dată, buzdu-
ganul se sfarmă.)* Na! mi-am frînt buzdu-
ganul, arma mea cea mai puternică! Ce fac
eu acum fără ea? Dar fie! înalta l-am ucis..
Ce chef, ce chef!... Hai de-acum la culcare.
(Întră în palat.)

LĂCUSTĂ: Sărmanul Pepelea!

PÎRLEA: Parapanghelos, de-acum!

LĂCUSTĂ: Ba, iaca învie, învie!... Mare minune!
(Pepelea se mișcă și se ridică.)

LĂCUSTĂ: Pepeleo...

PEPELEA: Cine mă cheamă?

LĂCUSTĂ: N-ai perit?

PEPELEA: Nu cred... am dormit dus.

LĂCUSTĂ: Dar n-ai simțit nimic prin somn?

PEPELEA: Ba, parcă m-au pișcat niște țînțari.

LĂCUSTĂ—PÎRLEA: Breee! breee! breee! breee!

(A înnoptat; cer cu stele.)

PEPELEA *(sculîndu-se)*: Groaznic m-a ciomăgit
fratele meu de cruce! Noroc c-a lovit în
fluier... Dar înalte și-a frînt buzduganul...
Minunat!... O armă mai puțin în mîinile
lui... Oare ce face el acum?... S-a culcat?...
A adormit?... *(Se apropie de poarta pala-
tului și aseultă. Se aude un horăit grozav
înăuntru.)* Doarme butuc... și horăiește ca o
moară stricată... Acu-i vreme de scăpat pe
Sînziana și pe bieții voievozi; să le dau semn.

Quartet

PEPELEA

Sînziana, te deșteaptă,
Îu te chem la sînul meu.
Al tău mire te așteaptă
Să te scape-acum de Zmeu.

SÎNZIANA

(ivindu-se la fereastră)

Ah! Pepelea, sînt deșteaptă,
Ca și viul dor al meu.
A mea inimă așteaptă
Ca să zbor la sînul tău

PÎRLEA și LĂCUSTĂ

(la fereastra de jos)

Groază-n mine se deșteaptă,
Mă frămînt amar și greu.
Moartea crudă ne așteaptă
În căldarea celui Zmeu.

PEPELEA

Am călcat, venind la tine,
Peste nouă țări și mări.

SÎNZIANA

Am răbdat, gîndind la tine,
Mii și mii de supărări.

PEPELEA

Dar acum soarta surîde,
Raiul dulce se deschide.

SÎNZIANA

Orîșiunde-oi fi cu tine,
Va fi raiul pentru mine.

(Împreună:)

PEPELEA

Sînziană, mă așteaptă
Să te scap de crudul Zmeu...

SÎNZIANA

A mea inimă aşteaptă
Ca să zbor la sînul tău.

PÎRLEA şi LĂCUSTĂ

Moartea crudă ne aşteaptă
La ospăţul celui Zmeu.

PEPELEA: Zmeul e beat de somn... sînteţi gata?

SÎNZIANA: Gata!

LĂCUSTĂ: Dar cum ieşim din turn?

PEPELEA: Feriţi-vă, c-am să deschid turnul prin
farmecul fluierului meu.

(Pepelea sună din fluier; faţada turnului se prăbu-
şeşte, formînd o scară. Sinziana se coboară. Pirlea şi
Lăcustă iese pe sub scară.)

SÎNZIANA (*sus, în capul scării*): Pepeleo!

PEPELEA (*coborînd-o*): Sînziană, cobori iute!

SÎNZIANA (*coborînd, se aruncă în braţele lui Pepelea*):

A! scumpul meu mire!

PEPELEA: Scumpa mea mireasă!

LĂCUSTĂ (*îmbrăţişînd pe Pepelea*): A! scumpul
nostru liberator!

PEPELEA: Nu-i vreme de pierdut... La fugă, barca
ne aşteaptă după stîncă... Hai!

PÎRLEA: Hai!... Şi tu, locaş afurisit, să cadă trăs-
netele pe tine, să te macină ca mălaiul... să
te...

LĂCUSTĂ: Lasă blăstemurile pe altădată... Acum,
la sănătoasa!

(Fug toţi patru şi dispar după stîncă.)

SCENA II

Zmeul (iese somnoros)

Pare c-am auzit un vuiet neobicinuit... Am simțit ca un cutremur, care m-a trezit... S-a fi prăbușit vreo stîncă în mare? Ce văd?... Turnul e deschis?... O scară?... Sînziana a fugit?... Cum?... Și Pîrlea și Lăcustă?... Încotro au apucat? Spre pădure, negreșit... O! de i-aș prinde, am să-i mănînc de vii.

(Aleargă spre pădure.)

(O auroră boreală se arată pe cer. La lumina ei se zărește o barcă lunecînd pe mare; în ea se află Pepelea, Sînziana, Pîrlea și Lăcustă.)

TUSPATRU

(cîntă)

Pe-ale mării blînde valuri,
Barcă mică, zbori departe.

ZMEUL *(oprindu-se)*: Ce aud?

Și de-aceste crunte maluri
Cu grăbire ne departe.

(Barca se depărtează spre orizon.)

ZMEUL: Ce văd?... Sînziana cu ucisul meu?... Unde-i buzduganul, să-l azvîrl în ei? *(Se împedcă de el, rupt, jos.)* Iată-l, e frînt! *(Turbat de mînie:)* A!... cum să-i prind? Aripile, aripile... Cu ele să-i ajung din zbor. *(Întră răpede în palat și iese în curînd, cu aripi aninate de umeri.)*

Arie

(pe mare)

Am scăpat, o! veselie,
Și de Zmeu, și de robie!

ZMEUL: Ba n-ați scăpat, oi să mă răped ca un vultur de sus de pe stîncă. (*Pleacă spre stîncă.*)

(Stîncă se deschide, și Zîna Lacului apare sub o arcadă luminoasă.)

SCENA 12

Zmeul; Zîna Lacului

ZÎNA: Stăi pe loc, iasmă infernală!... Tu, care ți-ai frînt buzduganul, cadă și aripile tale!

(Aripile zmeului cad de pe umerii lui.)

ZMEUL (*c-un răcnet de desperare*): A!... Zîna Lacului!... Sînt perdut!... (*Cade leșinat.*)

ACTUL V

Teatrul reprezintă Imperiul Iernii... Munți de gheață, brazi încărcăți de chindie.

SCENA

Genii de iarnă. (Toți sînt albi și-naripași; se joacă pe gheață, patinînd.)

COR

Ce dulce viață,
În acest loc,
Nu e verdeață,
Nu e nici foc;
Ci numai gheață
Și numai ceață,
Viscol și ger,
Pe cîmp și-n cer.
Toată suflarea
Pere sub vînt,
Chiar însăși marea
Pare-un mormînt;
Dar noi ferice
Trăim aice,
Jucăm, cîntăm,
Ne desfătăm.

SCENA

Genii; Crivățul

CRIVĂȚUL: Genii ~~nemernici~~, voi jucați, și Imperiul Iernii se află în pericol de topire!

UN GENIU: Cum? Ce? Cum, d-nule Crivăț?

CRIVĂȚUL: Iarna, grațioasa noastră împărăteasă, care avea să fie încoronată chiar astăzi...

GENIUL (I): A pățit ceva?

CRIVĂȚUL: Iarna, frumoasa copilă a Nordului, care avea să-și aleagă chiar astăzi un mire...

GENII: Ce-a pățit?

CRIVĂȚUL: Iarna, care, precît era de încîntătoare, părea a fi răce și nesimțitoare...

GENII: Ei... ce i s-a întîmplat?

CRIVĂȚUL: S-a dat în dragoste cu Prier, Domnul Verdeței, și astă-noapte a spălat putina din palat cu el.

GENII: A fugit?

CRIVĂȚUL: Fugit. (*În taină:*) Dar să rămîie între noi... să nu afle poporul.

GENII: O!

CRIVĂȚUL: A abandonat tronul, bunătate de tron, durat numai din sloiuri de gheață!... Ce nebunie!... Unde a găsi o climă mai plăcută decît aice... o țară mai drăgălașă decît a noastră, unde foiesc urșii cei albi?!

GENIUL II: Ei bine, ce ne facem?

CRIVĂȚUL: Să ne cătăm o altă împărăteasă, căci în Imperiul Iernii nu pot domni decît femeile; și, după datinile strămoșești, împărăteasa

trebuie să fie frumoasă, albă, și mai cu samă răce ca gheața... Dar unde să o găsim?

TOȚI: Unde... unde?

CRIVĂȚUL: Voi, care-ați cutrierat lumea, n-ați întâlnit vreo fată cu inima de gheață?

GENIUL I: Să vezi, d-nule Crivăț... am fost mai an la București...

CRIVĂȚUL: Și?... -

GENIUL <I>: Și am găsit una, numai una, însă...

CRIVĂȚUL: Însă...?

GENIUL <I>: Cum a dat ochii de un roșior, s-a topit...

CRIVĂȚUL: Nu mă îndoiesc... Roșiorii sînt para focului... Dar ce s-aude? Ian priviți... prin văzduh trece un zmeu călare.

(Zmeul trece prin văzduh.)

SCENA 3

Aceiași; Zmeul

TOȚI (cu grijă): Zmeul!

CRIVĂȚUL: Întăia dată el calcă pe locurile făcetea. Oare ce caută el pe la noi?

ZMEUL (întrînd): Caut ajutor și răzbunare!

CRIVĂȚUL: Ajutor?

ZMEUL: Da! Ați auzit de șotiile ce-am pățit?

GENII: Ai pățit șotii! Spune-le, să rîdem și noi.

ZMEUL: Să rîdeți?

GENII (spărieți): Ba-ba-ba-ba, să-să-să plîngem.

ZMEUL: Ascultați, dar... Am răpit pe Sînziana, fata lui Papură Împărat, și, cînd să mă bucur de prada mea, vine un hoț și mi-o fură ca din palmă. (Furios.) Pricepeți așa obrăznicie?

GENII (*tremurînd*): Prii-prii-pri... pri-ce-ce-cepem.

ZMEUL: Sînziana cu hoțul ei și cu alți doi pămînteni, doi năuci, anume Pîrlea Vodă și Lăcustă Vodă, care-i întovărășesc, umblă acum rătăciți pe fața pămîntului, fără a pute nimeri la împărăția lui Papură... Ei au ajuns până aici și i-am zărit călcînd peste hotar... Mergeți de le ieșiți înainte, îi prindeți și-i schimbați în sloiuri de gheață.

CRIVĂȚUL: Pe toți, și chiar pe Sînziana?

ZMEUL: Ba pe dînsa nu... Ea-i frumoasă și albă cît și Împărăteasa voastră, păcat numai că-i așa de răce în privirea mea. (*Stă gînditor.*)

CRIVĂȚUL (*către genii, încet*): Ați auzit?... Frumoasă, albă și răce... tocmai ce ne trebuie nouă; poate că... cine știe?... ne vine o Împărăteasă nouă!

ZMEUL: Vreți să-mi dați ajutorul ce vă cer?

CRIVĂȚUL: Vrem.

ZMEUL: Hai, dar, să le ieșim în cale și să-i robim. Dar trebuie să vă dau de știre că hoțul are un fluier fărmeceat, prin care învinge tot... Voi, cu suflarea voastră, faceți să înghețe aerul din el, ca să nu mai poată scoate nici un sunet... astfel vom căpăta izbînda.

CRIVĂȚUL: Prea bine, însă ai uitat să ne spui numele hoțului.

ZMEUL: El se cheamă... Tot-oi-zice-c-am-zis-c-oi zice...

CRIVĂȚUL: Ce-ai zis?

ZMEUL: Ducă-se dracului, l-am uitat... Hai!

(Ies cu toții prin dreapta, cîntînd repriza corului.)

SCENA 4

Lăcustă Vodă (între prin stînga, tremurînd de frig, sărînd și alunecînd la tot pasul)

Brr... frig e!... rău mă strînge-n spete. (Alunecă.) Na! cît pe-aci să cad alivanta... Prin ce locuri afurisite m-a dus naiba. Brrr!... aici a fi-nghețînd și ouăle corbului... Să nu stau în loc, să mă sleiesc... (Sare și alunecă.) Ține bine!... Măi, da' ghețuș e!... De cînd am scăpat din ghearăle și din căldarea Zmeului, am umblat haihui prin toate colțurile lumii, împreună cu Sînziana, cu Pepelea și cu vărul meu Pîrlea, fără a da de împărăția lui Papură... Brrrr... am ajuns în sfîrșit la Marea Înghețată. Brrr, simt că îngheț ca dînsa. (Sare.) Am lăsat în urmă pe tovarăși mei și am rupt-o de-a fuga înaintea, doar m-oi încălzi cu mișcarea... Aș!... (Tremură.) Iaca, mă schimb în sloi... mă prefac în înghețată de Lăcustă... La fugă!... (Vra să alerge, dar alunecă și cade.) Aoleo!... (Un urs alb se coboară de pe deal în scenă.) Vai de mine!... Ce se coboară spre mine?... Un urs alb?... Aoleo!... să mă fac că-s mort, ca să nu mă mînce. (Stă neclintit jos. Ursul se apropie de el și-l miroasă, îl întoarce cu labele, apoi se pune cu șezutul pe el, mormăind.) S-a pus turcește pe burta mea... Greu e, mîncă-l-ar cîinii, dar încălzea mă încălzește cu blana lui. (Ursul se uită la dînsul, Lăcustă închide ochii și se face mort.) Hei!... de-aș pute să-i spintec cojocul... Am cuțitul la brîu... Ian să-ncerc... (Scoate cuțitul, și, cînd vrea să lovească, ursul se uită la el, el se oprește, apoi zice:) Și-a-ntors spatele; acu-i

vremea. (*Înfige cuțitul în șalele ursului, care sare mugind și se depărtează.*) Pare-mi-se că l-am înțepat, dar nu l-am ucis... (*Spăriet:*) Nu, nu... iaca, dihania fuge... am scăpat! (*Sare în picioare și fuge lunecînd în dreapta.*) Am scăpat!... Am scăpat!. (*Joacă de bucurie. În acest moment intră Pîrlea, alungînd furios cîțiva genii, care traversează scena, spărieți.*)

SCENA 5

Pîrlea; Lăcustă

PÎRLEA (*dînd cu sabia în dreapta și-n stînga prin văzduh*): Na! na! na și ție, na și ție, na și ție! Luptă cu Pîrlea vă trebuie?... Na, na, na!

LĂCUSTĂ: Ho! vere Pîrleo, oprește, pune pedică.

PÎRLEA: Cîți am ucis?... Pe toți?

LĂCUSTĂ: N-au rămas nici de sămîntă... Dar ce-ai pățit, ce te-a apucat?

PÎRLEA: După ce-ai fugit și ne-ai lăsat, ne-au atacat o ceată de dihănii albe, care voiau să răpească pe Sînziana... M-am făcut foc și le-am luat la goană pîn-aci, precum ai văzut.

LĂCUSTĂ: Dar Sînziana ce-a devenit?

PÎRLEA: Ea o știe!

LĂCUSTĂ: Cum? Ai abandonat pe Sînziana? A! vere, nu-i galant din partea ta.

PÎRLEA: Dec!... Dar tu ce-ai făcut?... Nu ne-ai abandonat pe toți?

LĂCUSTĂ: Nu-i vorba de mine... Mie mi-era frig, am fugit ca să mă încălzesc.

PÎRLEA (*începînd a tremura de frig*): Si te-ai încălzit?

LĂCUSTĂ (*tremurînd*): Ba! ba! ba!... Am devenit gazda fiorului și a guturaiului. (*Strănută.*)

PÎRLEA: Și eu tij... (*Strănută.*)

AMÎNDOI: Să vă fie de bine.

LĂCUSTĂ: Pîrleo!

PÎRLEA: Lăcustă!

LĂCUSTĂ: Stai, iaca, -ți îngheață nasul.

PÎRLEA: Și ție o ureche.

LĂCUSTĂ: Să ne frecăm iute cu zăpadă... ăsta-i leacul.

(Iau zăpadă și se freacă unul pe altul.)

AMÎNDOI: Vîrtos... vîrtos.

PÎRLEA: S-a roșit?...

LĂCUSTĂ: Cît un patriot¹⁵... Dar urechea mea?

PÎRLEA: Cît alt patriot... Le-am scăpat de degerat.

LĂCUSTĂ: Ian privește... Ba nu... iar se-nălbește; încă o frecătură.

PÎRLEA: Destul, vere, că l-ai jupuit de piele.

LĂCUSTĂ: Ah! ah!... vere, viață-i asta?

PÎRLEA: Viață, dar proastă... Începe a-mi fi somn.

LĂCUSTĂ: Și mie, dar să nu adormi, că mori.

PÎRLEA: Apoi, ce facem?

LĂCUSTĂ: Să ne dăm pe gheață, ca să ne întreținem circulațiunea sîngelui.

PÎRLEA: Fie și așa. (*Se dau pe gheață.*)

SCENA 6

Aceiași; Crivățul (se oprește pe-o movilă de omăt)

CRIVĂȚUL: Vivat!... Am prins pe Sînziana... am adus-o la palatul Iernii, și prin vrăjirea soției

mele, Promoroaca am schimbat-o la față de samănă acum întocmai cu împărăteasa noastră cea fugară... În curînd are să vie aice Sînziana, pentru ca să fie încoronată... Iaca, cortejul se înaintează.

(Marș la orhestră, cortejul intră.)

PÎRLEA (*oprindu-se*): Ce s-aude?

LĂCUSTĂ: O fi vreo nuntă de urși albi.

PÎRLEA: Vin' colea, să o privim.

LĂCUSTĂ: Și să fim gata de fugă... Te-ai mai încălzit?

PÎRLEA: M-am!...

(În sunetul unui marș fantastic, intră din dreapta dignitarii Imperiului Iernii, în haine albe blănite și cu mitre de gheață. După dinșii, un car de argint, tras de doi urși albi. Pe car se găsește Sînziana, purtînd o mantie albă de stofă argintie și un văl subțire pe obraz. Genii mulți încunjură carul. Poporul urmează în cojoace... Carul se oprește în mijlocul scenei.)

SCENA 7

*Pîrlea, Lăcustă, Sînziana, Crivățul,
genii, cortej*

COR

Vivat falnică regină,
Dulce ca o zi senină,
Mîndră ca o lună plină
Și cu inima virgină.

PÎRLEA

O! ce minune încîntătoare!

LĂCUSTĂ

N-am văzut alta ca ea sub soare.

(Amindoi:)

Simt pentru dînsa amor ş-amoare.

SÎNZIANA

(în parte)

Bietul Pepelea, unde-a fi oare?

CORUL

Vivat falnica regină etc.

CRIVĂȚUL

(prezentînd o coronă de briliant)

Regină strălucită! Poporu-Ń fericire
Ți-oferă azi corona, rugîndu-te uimit
Ca să-ți alegi un mire
Viteaz, frumos, iubit.

SÎNZIANA

(încoronîndu-se)

Corona pe-a mea frunte o pun azi fericită.
Dar ce simt? Sub coronă un frig cumplit m-a prins,
În inima-mi răcită
Tot focul, vai! s-a stins!

CORUL

Vivat falnica regină,
Dulce ca o zi senină,
Mîndră ca o lună plină
Și cu inima virgină.

POPORUL: Ura!... Trăiască împărăteasa noastră!

PÎRLEA: Frumoasă-i, Lăcustă... încep a mă infer-
bînta.

LĂCUSTĂ: Noroc de tine!

CRIVĂȚUL: Locuitori din Împărăția Iernii, se face vouă știut că astăzi Împărăteasa noastră, urmînd datinilor strămoșești, are să-și aleagă un mire... Acel care, sărutînd-o pe frunte, nu va fi cuprins de frigul morții, va ocupa tronul alături de frumoasa lui soție.

PÎRLEA: Ce-a spus, vere, ai auzit?

LĂCUSTĂ: Auzit; taci!

CRIVĂȚUL: Care dintre voi aspiră la această fericire — să se prezinte. Am zis!

PÎRLEA—LĂCUSTĂ: Eu!

PÎRLEA: Cum?... și tu, vere Lăcustă?

LĂCUSTĂ: Iaca, ba nu, că mi-a fi rușine.

SÎNZIANA (*în parte*): Ce văd?... Pîrlea și Lăcustă!

PÎRLEA: Ce voluptate mă așteaptă!

LĂCUSTĂ: Ah! Am s-o strîng în brațe, ca să mă-n-călzesc.

(Pîrlea și Lăcustă pleacă cu brațele deschise, dar, cu cît s-apropie de carul Iernii, ei se cuprind de fiori, picioarele li se înțepenesc, limba li se leagă.)

PÎRLEA

Mult o doresc.

LĂCUSTĂ

Mult îmi e dragă...

(Împreună:)

Dar ce simțesc?

Limba-mi se leagă.

CORUL

Ei simt în pept

Fiori de gheață.

Nu calcă drept,

Rău o s-o pață.

PÎRLEA și LĂCUSTĂ

Ah! simt în pept
Fiori de gheață,
Sînt eu deștept!
Sînt oare-n viață?

PÎRLEA și LĂCUSTĂ

(lîngă car, tremurînd)
Plin de... de... foc
Mă-nchin ți... ție...
No... no... noroc,
De-acum mi... mie!

(Unul de o parte, și altul de altă parte întind buzele
ca să sărute obrazul Sinzianei, dar pe loc rămîn incre-
meniți, strigînd: «Aoleo!... îngheț!»)

CORUL

Au înghețat!
Iată-i zăpadă!
Sînt buni de dat
Urșilor pradă.

* (Sînt amîndoi luați pe sus și răzemați de avanscene.)

SCENA 8

Acciași: P e p e l e a (între alergînd)

PEPHEA: Sînziană... Sînziană...

SÎNZIANA (*în parte*): Glasul lui Pepelea!

PEPELEA: Unde ești?... Ah! iată-te! (*Vrea să se
apropie, poporul îl oprește.*)

SÎNZIANA (*aparte*): Sărmanul!... De cînd port
corona asta de gheață... parcă nu mai simt
nimic pentru el!

PEPELEA: Sînziană, nu-mi răspunzi? O! în zadar
ești schimbată la față... eu te văd cu ochii
sufletului... te recunosc.

SÎNZIANA (*aparte*): O! Doamne! am ajuns răce
ca iarna, inima mea nu mai bate.

PEPELEA: Sînziană! ești vrăjită... Eu sînt, Pepe-
lea, răspunde! (*Se răpede printre oameni.*)

CRIVĂȚUL: Nenorocite!... uiți respectul ce dato-
rești Împărătesei și tulburi ceremonia cunu-
niei?

PEPELEA: Cine se cunună? Sînziana?... Cu cine?...

CRIVĂȚUL: Cu acel care o va săruta pe frunte și
va ave noroc de-a nu muri înghețat pe loc.

PEPELEA: Eu vreau să-mi cerc norocul, chiar de-a
fi să mor... Tot mort sînt fără dînsa.

Duo

PEPELEA

Dulce-împărăteasă,
Scumpa mea mireasă,
Eu sînt al tău mire
Cuprins de iubire.
Ah! îți adă-aminte
Că prin jurămintele
Legat sînt de tine,
Ca și tu de mine.

SÎNZIANA

(*în parte*)

Sărmanul Pepele! de el rău îmi pare!
Că poate să moară dintr-o sărutare.

PEPELEA

N-am frică de moarte,
Nici de răle soarte,

Cînd inima-mi cere
Dulce mîngîiere.

(Sînziana se coboară de pe car, Pepelea continuă:)

Dă-mi o sărutare
Plină de-nfocare,
Eu cu-a mea iubire
Zbor la nemurire.

(Stringe în brațe pe Sînziana și o sărută pe frunte,
Corona ei cade; atunci ea-și scoate vălul și apare
sub figura ei.)

SÎNZIANA

Ah! în al meu suflet simt un dulce foc.
Iubesc, iubesc iară, iubesc... o! noroc!

TOȚI

(cu mirare)

N-a înghețat! N-a murit!
El e mirele iubit!

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

(imbrățișați)

Zi de fericire plină!
Împreună cu uimire,
După-o viață mult senină
Vom zbura la nemurire!

CORUL

Vivat falnica regină,
Vivat falnicul ei mire!
Aibă viață mult senină
Și domnie-n strălucire!

SCENA 9

Acciași; Zmeul

ZMEUL (*vine răpede și respinge pe Pepelea*): În lături!

TOȚI: Zmeul!

ZMEUL: Sînziana-i a mea!... Și cine îndrăznește să vie să o smulgă din brațele mele?! (*Ridică pe Sînziana în brațe.*)

SÎNZIANA: Pepeleo!

PEPELEA (*scofînd fluierul*): O! fluieraș, acum să-ți văd puterea. (*Suflă din fluier, dar nu scoate nici un glas.*) O! fluierașul e mut!

ZMEUL: Ha! ha! ha!... Ți-a înghețat suflarea, Pepeleo!

PEPELEA: Ah! sînt perdut!... Zîmă! Zîmă binefăcătoare, ajutor, ajutor!...

SCENA 10

Acciași; Zîna Lacului (apare pe movilă)

ZÎNA: Iată-mă, Pepeleo!

TOȚI: Zîna Lacului!

ZÎNA: Zmeule, a sunat ora sfîrșitului tău de pe lumea asta.

ZMEUL: Nu-mi pasă de tine... Sînziana-i talismanul meu... și calul ne așteaptă.

ZÎNA: Calul tău? Privește! (*Face un semn, calul trece prin aer.*)

ZMEUL: Am rămas pe jos, dar fie!... Rămîn cu Sînziana pe pămînt.

ZÎNA: Sînziana pe pămînt... iar tu, Zmeule, sub pămînt... Dispari!...

Cînd inima-mi cere
Dulce mîngîiere.

(Sînziana se coboară de pe car, Pepelea continuă:)

Dă-mi o sărutare
Plină de-nfocare,
Eu cu-a mea iubire
Zbor la nemurire.

(Stringe în brațe pe Sînziana și o sărută pe frunte,
Corona ei cade; atunci ea-și scoate vălul și apare
sub figura ei.)

SÎNZIANA

Ah! în al meu suflet simt un dulce foc.
Iubesc, iubesc iară, iubesc... o! noroc!

TOȚI

(cu mirare)

N-a înghețat! N-a murit!
El e mirele iubit!

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

(imbrățișați)

Zi de fericire plină!
Împreună cu uimire,
După-o viață mult senină
Vom zbura la nemurire!

CORUL

Vivat falnica regină,
Vivat falnicul ei mire!
Aibă viață mult senină
Și domnie-n strălucire!

SCENA 9

Acciași; Zmeul

ZMEUL (*vine răpede și respinge pe Pepelea*): În lături!

TOȚI: Zmeul!

ZMEUL: Sînziana-i a mea!... Și cine îndrăznește să vie să o smulgă din brațele mele?! (*Ridică pe Sînziana în brațe.*)

SÎNZIANA: Pepeleo!

PEPELEA (*scofînd fluierul*): O! fluieraș, acum să-ți văd puterea. (*Suflă din fluier, dar nu scoate nici un glas.*) O! fluierașul e mut!

ZMEUL: Ha! ha! ha!... Ți-a înghețat suflarea, Pepeleo!

PEPELEA: Ah! sînt perdut!... Zîmă! Zîmă binefăcătoare, ajutor, ajutor!...

SCENA 10

Acciași; Zîna Lacului (apare pe movilă)

ZÎNA: Iată-mă, Pepeleo!

TOȚI: Zîna Lacului!

ZÎNA: Zmeule, a sunat ora sfîrșitului tău de pe lumea asta.

ZMEUL: Nu-mi pasă de tine... Sînziana-i talismanul meu... și calul ne așteaptă.

ZÎNA: Calul tău? Privește! (*Face un semn, calul trece prin aer.*)

ZMEUL: Am rămas pe jos, dar fie!... Rămîn cu Sînziana pe pămînt.

ZÎNA: Sînziana pe pămînt... iar tu, Zmeule, sub pămînt... Dispari!...

LĂCUSTĂ: Știu eu?... Nu mi-am făcut încă vizită domiciliară.

PÎRLEA: Hai să suflăm, vere, să-i risipim.

LĂCUSTĂ: Bucuros, numai de nu ne-or risipi ei pe noi.

PÎRLEA: Suflă vîrtos.

LĂCUSTĂ: Iaca.

(Suflă amîndoi peste nori, norii se risipesc, cortina se ridică.)

PÎRLEA: A!... i-am risipit.

LĂCUSTĂ: D-apoi ș-așa pepturi, parcă-s foi de ferar.

SCENA 12

Tot personalul piesei (afară de Zmeu și de Zîna Codrului)

(Schimbare. Cînd norul se împrășteie, teatrul reprezintă un parc plin de frumusețe primăverii. În fund, fața palatului lui Papură; dinaintea palatului, o largă terasă cu scări de marmură. Papură, înconjurat de Curtea lui, stă pe terasă. Poporul, răspîndit pîntre copaci, în mai multe grupuri. În sunetul unei simfonii, Zîna Lacului ține pe Sînziana de mîină, intră pe scenă, din dreapta. Pepelea se găsește la stînga ei, în urma lor vin Pîrlea, Lăcustă Vodă, Păcală, Tîndală, Crivățul, Genii schimbați în haine de vară și purtînd buchete cu flori; ei toți se-naintează spre terasă.)

PAPURĂ: Precum v-am spus, curtenilor și voi curtezanilor, de mai multe zile îmi țiue urechea dreaptă... semn de veste bună!... Și astănoapte am visat pe Sînziana, sub forma unui

bob sositor... Trebuie să vie... Dar ce văd?..
Iat-o! Iat-o!...

TOȚI: Iat-o!

(Sînziana și Pepelea împreună cu Zîna se apropie de tron.)

PAPURĂ: Sînziană, copila mea, tu ești?

SÎNZIANA: Scumpul meu părinte? (*Se aruncă în brațele lui Papură.*)

PAPURĂ: Cine te-a scăpat de Zmeu?... Cine te-a readus în brațele mele?

SÎNZIANA: Mirele meu, Pepelea.

PEPELEA: Cu ajutorul generos al Zînei Lacului.

PAPURĂ: Ce detreabă zîină!... Îmi vine s-o sărut... mai vîrtos că-i frumoasă coză.

ZÎNA: Maiestatea-ta... binecuvîntează-ți copiii, căci binecuvîntarea părinților face fericirea copiilor.

(Pepelea și Sînziana ingenușează înaintea lui Papură.)

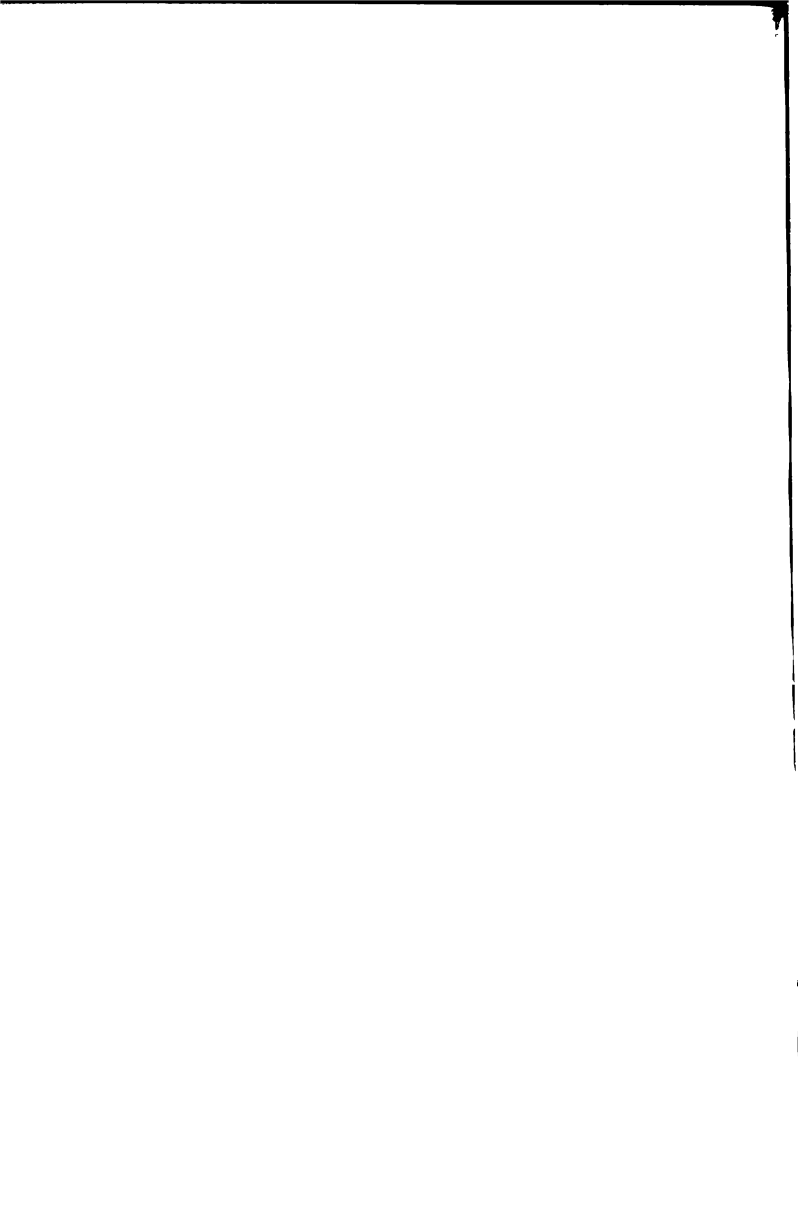
PAPURĂ (*întinzînd minile asupra capului lor*): No-
rocul să fie vecinic cu voi, copiii mei.

TOȚI: Ura!

CORUL FINAL

Trăiască Sînziana,
Minune-mpărătească,
Cu dragul ei Pepelea
Ferice să domnească!

C o r t i n a c a d e

N O T E

IAȘII ÎN CARNAVAL,

1845

1. Punctul de vedere din care Taki și Tarsița Lunătescu reacționează față de tendințele egalitare ale timpului lor («Taci, frate, că-mi vin istericale!» și «au căpchiet lumea») fiind acela al boierimii «protipendă», facem loc aici glosei pe care tot Alecsandri (*O.C.P.*, p. 576) o dă acestui termen: «clasa I <a boierimii moldovene>, poreclită grecește *protipendă*, fiindcă era compusă de cinci ranguri înalte: logofeți mari, vornici, hatmani, postelnici și agi, carii singuri aveau dreptul de a purta barbe <...>, forma o bogată oligarhie de câteva familii greco-române, ce-și atribuisese de la sine calificarea de aristocrație, calificare nebazată nici pe fapte glorioase, nici pe moștenirea titlurilor, ca la celelalte corpuri aristocratice din Europa occidentală. Totuși, în acea clasă, și numai în sinul ei, Domnul alegea consilierii săi și funcționarii mari ai Statului. Astfel, miniștrii, președinții Divanului domnesc, generalii miliției etc. nu puteau fi alți boieri decît numai acei din protipendă».

2. Dialogînd pe tema «bonjurismului» noii generații, Taki și Tarsița «reproduc» o pagină dintr-un bun pamflet antievghenist publicat de Alecsandri în *Prefața* la ediția definitivă a operei sale dramatice: «...pentru noi, tinerii întorși din străinătate, societatea iașană a inventat o categorie deosebită: noi sîntem *pantalonari* (sans culottes), *bonjuriști* și *duelgii*. Noi nu sărutăm mîna tuturor căftănișilor

ce se zic pe grecește *simandikosi*, fiindcă avem obrăznicia de a o considera ca o labă. Noi pregătim revoluții în țară pentru că purtăm plete lungi și cravate de carbonari, modă privită cu ochi răi de consulul rusesc, și prin urmare condamnată de Vodă. Noi, în lipsă de *sevas*, abordăm pe *evgheniști* nu cu formula smerită de *sărut talpele*, ci cu un simplu *bonjour*. Noi nu mai avem lege, *sintem* eretici, provocăm boierii la duel, mîncăm oameni, criticăm abuzurile, disprețuim drăgălașa chivernisală, cercăm a forma o opinie publică și visăm cai verzi pe păreți... Prin urmare *sintem* buni de înfundat pe la mănăstiri sau de trimis peste Dunăre» (*O.C.T.*, p. IX), adică în Imperiul Otoman.

3. «Obligîndu-l» pe Taki Lunătescu să discute cu Tarsița despre «dulceți» și, în același timp, să-și exprime îngrijorarea «pentru obște» prin verbul cu sens echivoc a se «îngriji», Alecsandri țese, din încrucișările aparent întîmplătoare ale celor două fire pe care se înșiră gîndurile postelnicului, un ingenios zig-zag de ironii la adresa boierimii obscurantiste.

4. Acest cuvînt de «modă nouă», rostit de Alecu, trebuie să fi provocat în sufletul speriat de revoluție al bătrînului boier Taki Lunătescu din al cincilea deceniu al secolului trecut, ca și în parterul bonjurist al teatrului, reacții pe care azi nu le putem sesiza fără ajutorul unei alte mărturii a lui Alecsandri. În schița biografică despre Nicolae Bălcescu, publicată în anul 1862, autorul *Iașilor în Carnaval* își aminteste: «...denumirea cam turcită de duelgii <cu care boierii «de țară» conservatori, retrograzi, îi categoriseau pe tinerii veniți de la studii din apusul Europei> era meritată până la un grad; căci în anii dintăi, adică de la 1839 până la 1845, francezii și nemții formau <în Iași> două partide rivale, cercînd, fiecare, a lua pasul în societate și a face să predomine ideile țărilor în care-și primi <se>ră educația. Acea discordie da loc neconținut la o mulțime de neînțelegeri, de discuții și de provocări. Duelul era la ordinea zilei, încît,

fără cit de puțină dușmănie, campionii germanismului și ai francismului, sub îndemnul unui amor-proprriu copilăresc, se băteau pentru motivuri de nimic, și, pot zice, mai mult pentru plăcerea de a practica duelul. În zadar Domnul da poronci Poliției ca să oprească întâlnirile dimpregiurului Iașilor; duelurile urmau chiar sub ochii neodihnitului agă» (O.C.P., p. 559—560).

5. Răspuns în doi peri, «de la» avînd, mai ales în expresia «a se plimba printre cele dele», și înțelesul de «buclic», «necaz». La acest sens face aluzie, de altfel, și întrebarea următoare a lui Lunătescu: «Și nu te împedici vrodată?», și răspunsul lui Alecu relativ la «cîrciocuri», — întrebare și răspuns care trădează mentalitatea lui Lunătescu, obișnuit ca funcționarii Statului să se «folosească de slujbe» ca să se «împedice» cu «cîrciocuri» printre «cele dele», adică să se «chivernisască» din «rușfeturile» incasate de la «împricinați».

6. După cum sugerase prin «duelul dintre chisăle și pahare», Alecu este un «bonjurist», adică un tînăr cu vederi înaintate, care dezaprobă, ca și Leonaș (vezi, în volumul de față, «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*, actul al II-lea, scena 11), «obiceiul pămîntului», stabilit de administrație, de a transforma slujba în sursă de căpătuială, în prilej de «drăgălașă chivernisală»; el ține seama de «opinia publică», adică de tendința generală a vremii spre însănătoșirea eticii sociale, tendință ce tulbură, după cum am văzut, kieful bătrînului boier «protipendă» Taki Lunătescu.

7. Din aceeași mentalitate se împărtășește și ispravnicul Grigori Birzoi ot Birzoieni (vezi, în volumul de față, sub titlul *Chirița în provincie*, nota 26).

8. Entuziasmul Tarsiței, amatoare, în pofida virstei, ca și Chirița Birzoi, de extravagante (și nu numai vestimentare!), este iscat, aici, de a doua parte (bineînțeles!) a repli-

cii lui Alecu. (Vezi, în volumul de față, și «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*, actul al II-lea, scena 4).

9. După cum indicăm în *Glosar* (vezi volumul II, p.514), sensul general al acestui cuvînt este «crai», «bărbat ușuratic». Aci însă, ținînd seamă de manifestările personajului Leonil Crișu, sensul pare a fi, mai curînd, de «ciudat», «extravagant». Către acest sens ne îndeamnă și Cati, care spune, cu simpatie, «ii cam nebun, cam berbant», și Alecu Russo într-un text clasic, *Iașii și locuitorii lui în 1840*, unde, vorbind despre tinerii din generația «bonjurilor», echivalează «termenul tehnic ieșan», «berbanți» cu «țicniți».

10. «Irod Împărat» — în realitatea istorică Herod, supranumit «cel Mare», rege al Israelului între anii 39 î.e.n. și 4 e.n., — este un personaj din simbolul popular al *Viclei-mului*, care se reprezenta la Crăciun și la Anul Nou. Costumul lui «Irod Împărat» era compus din coroană de carton poleit, mantie purpurie și cizme. Deci astfel apare costumat, la «bal-maschè», Leonil Crișu.

11. Zelul «patrioticesc» al șătrarului Săbiuță — rubedenie literară a lui Ghiță Pristanda, polițaiul «curat constituțional» din comedia *O scrisoare pierdută* a lui I.L. Caragiale — și logoreea lui sînt provocate și stimulate de promisiunea absurdă pe care i-o face Lunătescu, «să știi că te faci agă», adică boier de rangul întii, «onor» la care «boierii» din clasa a treia, ca Săbiuță, nu puteau să se ridice — scrie Alecsandri (*O.C.P.*, p. 577) — nici măcar cu închipuirea.

12. Se pare că Tarsița nu are nici măcar cultura de *Biblie*, letopisește și cărți populare a cucoanei Chirița Birzoi, căci, dacă ar cunoaște legenda despre uciderea de către Irod a celor patruzeci de mii de prunci, nu s-ar minuna de «vitejia» «irodului» Leonil Crișu.

13. *Afrodita* (*Aphrodite*) — în mitologia vechilor greci — zeița frumuseții.

14. Această exclamație a jignicerului Vadră va fi stirnit, la premieră, hohotele de ris și aplauzele «cohortei bonju-riștilor», care, sub confuzia de termeni — «capitație» = «impozit pe persoană», în loc de «capitalie» = «capitală» — vor fi remarcat, ca unii care luptau pentru anularea privilegiilor boierimii, ironia lui Alecsandri la adresa «simandicoșilor» retrograzi, de tip Sandu Napoailă («Ce face?!... Să plătesc eu capitație?!...»). Vezi, în volumul de față, sub titlul *Sandu Napoailă ultra-retrogradul*, nota 2), refractari la generalizarea «capitației», reformă ce le știrbea averile adunate prin «chivernisală» și prestigiul de «scoboriți cu hirzobul din cer».

15. *Vasilachi țiganul* — personaj popular în vechiul teatru de păpuși moldovenesc. «Cociugul» lui era o coșniță de papură (sau o ladă de scînduri), în patru colțuri, lungă de vreo optzeci-nouăzeci de centimetri, lăță de aproximativ cincizeci de centimetri, cam tot atît de înaltă, tapetată, atît pe dinăuntru cît și pe dinafară, cu hîrtie colorată, în care păpușarii ambulanți își transportau, pe ulițele tirgurilor, în timpul cișlegilor Crăciunului, marionetele, și care le servea totodată și ca scenă pentru reprezentațiile satirice (vezi Burada, *I.T.M.*, vol. I, p. 33).

16. Dacă nu uităm că premiera comediei *Iașii în Carnaval* a avut loc în anul 1845, cînd, după cum ne spune chiar Alecsandri (*O.C.T.*, p. VIII), «*Libertatea* <era> lăntuită cu însași mîna domnitorului sub impulsia ocultă a consulului rusesc; «*libertatea* presei <democratice era> ciocirtită de foarfeca cenzurei, foarfecă încredințată unui impiegat de la Postelnicie» (Lunătescu e postelnic!), «singura libertate respectată și chiar încuragiată <fiind> libertatea de a să face preaplecatur, preasupusul, preaumilitul *rob* al guvernului zis *părintesc*», și că, în același timp, tinerii progresiști, voind să introducă mai multe reforme în «starea țării și-n alte stări», nu pierdeau prilejurile de-a agita spiritele, de a forma o opinie publică impo-

triva abuzurilor stăpînirii despotice și împotriva mării boierimi birocratice, strînsă-n jurul domnitoșului; dacă ținem seama că «cinstitul culucciu» care «privește din colț» e un reprezentant al Agiei — organ represiv, însărcinat cu păstrarea ordinii publice boierești, — că, în teatru, aga va fi privit el însuși spectacolul din «colțul» său, — din loja sa, — că expresia «a aștepta păn-a cînta cucoșul» are, nu numai în Moldova, și sensul figurat de «a aștepta momentul trezirii», adică al răzmeriței, și că, în fine, «cucoșul» era una din emblemele Marei Revoluții Franceze — putem sesiza rezonanța pe care o va fi avut atunci, în conștiința bonjuriștilor prezenți la spectacol, această replică, aparent neutră, a lui Leonil, putem înțelege mai bine cuvintele înscrise de Alecsandri în «prefața» ediției definitive a teatrului^a și putem discerne sensul agitatoric al piesei, voalat, pentru ochiul cenzurei, sub comicăriile unei farse de carnaval.

17. Chirița Bîrzoî va critica și ea, într-un «cînticel», cu aproape aceleași cuvinte, reverberele de pe ulițele din «capitalia» Moldovei:

«Aici glodul, colbăria
Pe pămînt și-n cer domnesc,
Și fîinarele Eforia
Tot în lună năzuiesc» (s.n.).

(Vezi, în volumul de față, «comedia cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*, actul al III-lea, scena 2, și nota 17 de sub același titlu.)

18. Același termen de comparație este utilizat și de Chirița Bîrzoî, dar nu pentru un «bal masché» din «capitalia» Moldovei, ci pentru vapor, de unde se vede diferența de punct de vedere între Vadră, boier bătrîn în 1840, și Chirița Bîrzoî, boieroaică «desfrunzită» abia în 1863, cînd își «durează»

a — «...fiindcă încă, la noi, nu posedăm nici libertatea tribunei, nici arma zilnică a jurnalismului, am proiectat să-mi fac din teatru un organ spre biciuirea năravurilor rele și a ridicolelor societății noastre» (O.C.T., p. X).

volajul la Paris (vezi, în volumul de față, «cînticelul comic» *Cucoana Chirița în volaj*), deși cultura lor, și a unuia și-a celuilalt, se mărginește la *Biblie* (vezi, mai sus, «vreMEA lui Antihirț» — adică Anticrist), la *Halima* și la letopisește.

19. Un dialog similar are loc între Luluța, Afin și Guliță Birzoi, în salonul văduvei Afin (vezi, în volumul de față, «comedia cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete și-o neneacă*, actul al III-lea, scena 3). Similitudinea este însă mai mult de situație, căci, în fond, jignicerul Vadră nu e un Guliță, ci un Grigore Birzoi, sau un Brustur, sau un Cociurlă, adică un răzeș «necioplit» de un preceptor de limbă franceză, un răzeș care vine pentru prima oară în contact cu civilizația de «bal-masché» a «hailaifului» ieșean. De aici și strașnica stropșire a franțuzismelor, și sensul de *poarcă* (= «joc cu mingea») pe care-l dă Vadră cuvîntului *polcă*, rostindu-l *poalcă*.

20. Acest cîntec al păpușilor a fost momentul culminant al premierei (1845), marcînd printr-un conflict între oficialitatea boierescă retrogradă și opinia publică reprezentată de spectatori, — conflict din care guvernul zis «părintesc» a ieșit înfrînt, — victoria definitivă a comediei satirice românești. Iată cum consemnează Alecsandri (O.C.T., p. XVI-XVII) această mică «*Bataille d'Hernani*»^a — ieșeană: «A doua piesă a mea, *Iași în Carnaval*, a iritat și mai mult pe unele înalte ipochimene; căci ea lovește în acei ce au mare interes a nu să forma la noi o opinie publică, menită de a condamna faptele lor. Personagiul lui *Taki Lîndătescu* i-a supărat în același mod cum poate supăra o oglindă pe un om

a — *Bataille d'Hernani* — așa este numită în istoria literaturii franceze și universale încăierarea dintre adepții romantismului și cei ai clasicismului în parterul Teatrului Francez, la 25 februarie 1830, dată la care s-a reprezentat în premieră drama *Hernani* a lui Victor Hugo (1802—1885). La *Bataille d'Hernani*, marchează, în istoria literaturii franceze, momentul victoriei definitive a romantismului asupra clasicismului.

urit la față și defectuos la trup. Iar mai cu samă scena păpușelor din actul <al> III<-lea> a produs scandal, prin următoarele pasagiuri:

Într-a păpușelor țară,
La mulți cîntea-i chiar de ceară;
Cît rușfetul să ivește,
Pe loc cîntea să topește.

Unii, vrednici patrioți,
Dar mai vrednici patri-hoți,
Iatră, urlă furios,
Păn' ce-apucă vre un os.

În cea țară de păpuși
Tălharii poartă mănuși,
Și se jură pe dreptate
Că le-s minele curate.

În timp ce se recitau aceste versuri, un mare personaj, indignat, a ieșit din logie, și aga, *subindignat* la rîndul său, a manifestat intenția de a ordona închiderea cortinei și suspendarea reprezințației; însă... tot un înșăl... el, om prudent și nu prea tare de inger, își dămoli pornirea și se retrase rușinos, ca *șatrariul Săbiuță*, în prezența zgomotului public. Cohorta *bonjuriștilor* se ridicase pe picioare, decisă și amenințătoare, cerînd continuarea piesei, și spectacolul se termină în aplauzele logiilor și ale parterului... Opinia publică se afirma cu triumf, în ciuda *simandicoșilor* ruginiți, care *purtau mănuși*.

Se zice, și astădată, că'a doua zi s-ar fi ținut *sfat tainic* la Curte, spre a să lua măsuri în contra tendinței revoluționare a tinerimii și spre a să înfrina pe autorul piesei. Se pomeni iar de mănăstire, se propuse închiderea teatrului națio-

a — *Ridiculus mus* (lat.): șoricel ridicul. Alecsandri parafrazează aici un celebru vers al lui Horațiu (*Arta poetică*, v. 139), «*Parturient montes, nascetur ridiculus mus*», pe care Alexandru Odobescu îl traduce astfel: «Munții în lăuzie

nal, se dă ordine aspre cenzurei; dar, în fine, muntele născu, ca totdeauna, un *ridiculus mus*^a.»

21. De vreme ce șătrarul Săbiuță vrea să-i *surprindă* pe «revoltanți», strigătul lui, un avertisment pentru păpușari și irozi, nu are sens, părînd a se datora mai curînd unei neatenții decît unei intenții a lui Alecsandri; cu atît mai mult cu cît același strigăt este bine plasat în scena următoare, cînd șătrarul îi arestează pe presupușii «buntași».

22. Pentru comisarul Săbiuță, ca de altfel pentru toate personajele din comediile lui Alecsandri, care sînt legate, într-un fel sau altul, de stăpînirea despotică a domnitorului și a boierimii reacționare, filootomane sau filoțariste, termenul «volintir» este, de regulă, echivalent cu «complo-tist», «răzvrătitor», «zurbagiu», «zavergiu», pentru că ostașii «Eteriei», care luptaseră, în 1821, și pe pămîntul Moldovei, împotriva ordiilor turcești, pentru eliberarea patriei lor de sub stăpînirea Imperiului Otoman, se numeau «volintiri». Vezi, în volumul de față, sub titlul *Peatra din casă*, notele 2 și 10, sub titlul *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*, nota 3, sub titlul *Chirița în provincie*, nota 17 și textul adiacent și, sub titlul *Cucoana Chirița în voiaj*, nota 9.

23. Calambur între cele două sensuri ale verbului *a se tui*: 1. a se tutui; 2. a se zăpăci, a se țicni.

24. Ca și cucoana Zamfira (în vodevilul *Peatra din casă*), și ca și Chirița Bîrzoii (în «comediile cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă* și *Chirița în provincie*), Tarsița încearcă să iasă dintr-o situație penibilă simulînd leșinul — stratagemă prin care cochetele timpului evitau, pare-se de regulă, consecințele neplăcute ale încurcăturilor sentimentale.

25. Corp de oaste pămînteană, cu funcție represivă, instituit prin Regulamentul Organic (vezi, în volumul de față, p. 465, nota 2), îmbrăcat în uniforma ostașilor cazaci din armata imperială rusă.

nasc un șoricel de ris». Adagiul se folosește pentru a reliefa disproporția dintre o mare strădanie și rezultatul ei neînsușit.

1. Acest cîntec îi «luiește» neconținut în cap, «ca un bondari», și Chiriței Birzoi, care are două «petre în casă» pe Aristița și pe Calipsița (vezi, în volumul de față, «comedia cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă și indeosebi* p. 129—130).

2. «Din vremea voluntirilor», adică din anul 1821, cînd a izbucnit răscoala «Eteriei» — organizație politică secretă, înființată de patrioții greci în vederea eliberării patriei lor de sub jugul Imperiului Otoman.

3. Asemenea artificii comice facile, simple bufonerie, sau, ca să folosim un termen mai adecvat momentului, caricaturizări, care se întîlnesc în mai toate comedile de tînetre ale lui Vasile Alecsandri^a, reprezintă concesii deliberate făcute actorilor și publicului acelor vremuri, cu intenția de a le forma treptat, pe potriva posibilităților de a evolua în condițiile culturale specifice epocii și locului, gustul artistic. Această idee se desprinde cu claritate din *Prefața* la *O. C. T.*, (p. XI-XIII), unde Alecsandri schițează situația teatrului din Moldova — actori și public — pe la 1840—1850:

«Dificultățile ce se ridică în ochii mei cu forme urieșe de fantasmе, au sorgintea lor chiar în sînul institutului teatral; căci trei lucruri sînt de creat, pentru a să dobîndi un rezultat satisfăcător: 1 — limba, 2 — jocul actorilor și 3 — educația publicului.

^a — Aici Franț și Zamfira se întrec în a strănuta, mai departe Nicu Pilciu «trage din buzunar o basma lungă și-și suflă nasul tare», în *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă* Chirița «strănută tare» o dată și «iar strănută», Chirița, Aristița, Calipsița, Bondici și Pungescu «strănută odată cu toții» de cîteva ori etc.

Limba întrebuințată până-acum de traducătorii dramelor franceze și germane este o macaronadă ridicolă și indigestă care displace auzului și nimicește interesul pieselor, fie cit de bine giucate. Toate personajele vorbesc același jargon bursufat: marchezul ca ciobotarul, princessa ca spălătorița, cardinalul ca vezeteul, împăratul ca bucătarul etc., și, grație ignoranței traducătorilor, toți rostesc fraze tilcuite cuvînt de cuvînt pe aclele din limbi străine; astfeli auzi pe o tinără cochetă pariziană zicînd că a primit un *pui de găină* (*elle a reçu un poulet^a*), sau pe un student exclamînd: *Ce chesea!... ceea ce-mi cîntî nu-i decît o rață* (*Quelle blague!... ce que tu me chantes là n'est qu'un canard^b*). Publicul rămîne cu gura căscată dinaintea unor asemenea enormități și pare a-și pregăti buzele pentru șuierare; însă el se arată indulgent, prea indulgent, și croitorii de fraze absurde se simt astfeli încurageați a persista în săcă-turi literare.

Giocul actorilor este în gradul cel mai înapoit, încît orice piesă bună sau rea, spirituală sau proastă, are aceeași soartă: ea-i măcelărită fără milă!... Comediile cele mai fine sînt schimbate în bufonerii ordinare, și dramele în bufonerii lugubre; într-un cuvînt, teatrul nostru nu e decît o păpușărie pretențioasă. Și în adevăr, nici că poate să fie altfeli, cînd amatorii ce se urcă pe scenă lipsesc de orice cunoștință despre arta dramatică, de orice educație pregătitoare pentru cariera de artist. Cum să între în rolul de rege, de ducă, sau de simplu gentilom un biet scriitor de la Eforie (vezi p. 439, nota 16) care n-a cetit nici o istorie, nu a luat lecții de declamare (neexistînd în Iași conservatoriu) și nu-și bate capul să studieze caracterul personajelor ce este însărcinat să reprezinte? (...) Lipsa de modeluri îi obligă a crea rolurile după o închipuire totdeauna greșită, și cit pentru declamarea acelor

a — Ea a primit un scrisorică de dragoste (*fr.*).

b — Ce mai moși pe groși!... ceea ce-mi tot îndrugi tu acolo nu-i decît o minciună (*fr.*).

roluri, ei se mulțămesc a le recita cu o răpegiune monotonă, fără pauze, fără intonații variate, fără natural mai cu samă. Unii însă, care se cred artiști, cad în exces contrar, zbuciumându-se ca nebunii, mișcând brațele ca telegrafuri aeriene, întorcînd ochii furiași ca motanii înamorați și răcnind cu așa furie, că publicul se întreabă: Ce i-a apucat?

Cînd intră pe scenă și se găsesc în fața publicului, sărmanii, stau buimăciți de ulmire, uită rolurile, bîlguesc în loc să deie replica, țin brațele moarte, picioarele țapene și, văzîndu-i, crede cineva că asistă la un spectacol de automați a căror mașinării ar fi ruginite. Tinerii amorezi declamează simțirile lor pe același ton ca și cînd ar cere un pahar de apă, și toți în genere se abat din calea adevărului. Singurele roluri necaricaturizate de dîinșii sînt acele de oameni de rînd: lachei, argați, precupeți, boierenași proști de la țară, giupinene, mahalagițe etc., iar frazele ce le pronunță cu mult natural sînt, de pildă: *Vai! mîncate-ar moliile, cherapleșule^a ... să te văd cînd mi-o i viedea cea fa!*... — fraze de înaltă literatură din Tatarashi.

Costumele ca și decorurile prezintă ades anacronismuri neiertate. Scene de codru se petrec în piețe de orașe; scene de salon, în grădini etc., și în ele se agită automaticeste marchizii în costum de paiați, dame din secolul XVI îmbrăcate după moda de astăzi, care se sărută în gură și adeseori vorbesc cu dosul întors la public, sau fug în culise dacă și-au uitat rolul.

Publicul asistă cu nepăsare la toate aceste netoții, căci nu are idee de condițiile unui bun teatru, și — ce e trist! — el pare mai mult dispus a gusta farse grosolane și drame *apelpisite*, decît piese de înaltă comedie. Pentru el un individ ce se strimbă ca o momiță, sau strănută lung, des și tare, e

^a — O asemenea «frază de înaltă literatură» rostește și Tarsița, «cucoana» lui Taki Lunătescu din «tabloul în trei acte» *Iașii în Carnaval*: «Vai! furnica-te-ar dracii, calindroinle!...» (vezi, în volumul de față, p. 44).

un actor de talent, deși nu-l numește *actor*, ci *caraghioz*; asemenea, el dă diplomă de artist, însă *artist cu ducă-se pe pustii*, celui ce subț pretest de a fi dramatic, își zburlește părul vilvoi, scrișnește din dinți, geme, țipă, rage, se bate de păreți, se triștește la pământ și se zbuciumă, ca un epileptic.

(...) Precum vezi, trebuiește tot creat: 1 — o limbă conformă cu caracterul fiecărui personagi, precum și cu naționalitatea lui, și cu timpul în care trăiește; 2 — o școală de declamare pentru a să forma actori inteligenți și corecți în jocul lor pe scenă. Cît pentru public, nu mă indoiesc că și-ar perfecționa gustul și giudecata îndată, ce s-ar găsi dinaintea unui spectacol compus de adevărați artiști.

Un teatru perfect nu se improvizează de azi până mini; trebuie timp și sacrificiuri, și în lipsa acestor două condiții un autor va fi ținut a compune piese ușoare și potrivite cu puterile diletanților, și a merge înainte treptat, punînd un frîu imaginației sale, făcînd act de abnegare, condamnîndu-se la o lucrare restrînsă și ridicîndu-și inspirările la talia interpretatorilor. O asemenea întreprindere cere multă bunăvoință, mult tact, multă răbdare din partea celui ce s-ar încerca să creeze un repertoriu național. Ferîndu-se de mania traducătorilor de drame cu mare spectacol și cu situații exagerate, el va alege din repertoarele străine piese plăcute, lesne de giucat, și le va localiza cu măiestrie în privirea gustului public, sau, mai bine, va compune bucăți originale în care va introduce moravurile și tipurile locale.»

4. După cum însuși mărturisește în jurnalul unei excursii făcute în mai 1846 la mănăstirile Neamțu, Varatic și Agapia, în compania fratelui său Iancu Alecsandri, a lui Alecu Russo și a altor prieteni, printre care și un farmacist ieșean Tornburg, Vasile Alecsandri se amuza tachinîndu-și companionul german cu asemenea galimatii: Întîlnîndu-se cu C. Negri, spătar, «Tornburg perd la tete pour le spatar, tandis que celui-ci lui fait des yeux doux et se moque de lui. Scenes

de sentiments entrecoupées de phrases allemandes fabriquées par moi à l'usage de notre apothicaire. P. ex.^a *Herr Landsmann, du bist ein Hungemeiner Don Juan, diese sind inconvenientisches Geschichte... etc.* » (*Scrisori, însemnări*, p. 170).

5. Reproducem aici, după un manuscris autograf al lui Matei Millo aflat în păstrarea Bibliotecii Academiei R.S.R., secția «Manuscrise» (cota 3504, f. 13 r° — 14v°) *Marșul lui Napoleon*, text rarissim azi, pe care însuși Alecsandri, după cum mărturisește într-o scrisoare către Bonifaciu Florescu (1848 — 1899) din 16 septembrie 1881, nu-l mai găsea printre hîrțiile lui:

Napoleon Bunăparte,
Stînd în pămînt de departe
La marea Apusului,
În prisma(?) Parisului,

Cînd au vrut el să pornească
La Sant Elena să robească,
Ochii în sus au rădicat
Și spre Franța-au cuvîntat.

Căutînd amar plîngî,
Crunte lacrimi slobozî
Și din gură așa zicî:
«Să trăiești, țară frumoasă,
De toată lumea aleasă,
Să trăiești, să-mpărătești
Și lumea s-o stăpînești.

a — «Tornburg își pierde capul din cauza spătarului, în timp ce acesta îi face ochi dulci și-și ride de dînsul. Scene sentimentale întrerupte de fraze germane fabricate de mine pentru a fi folosite de framacistul nostru. De ex.» (fr.).

b — «Regret mult, că fratele meu nu a avut la îndemînă *Cînticul lui Bonaparte* pentru ca să vi-l dea; eu însumi l-am căutat printre nămolul meu de hîrtii, dar nu l-am găsit». (*Scrisori, însemnări*, p. 34.)

Veselia ce cu nume
 A opta minune-n lume
 Post-au nobel casa mē
 Știu că nu t-oi mai vidē;
 Un alon, șatalon^a,
 Fugiți că vine Wellington^b,
 Wellington cu tunuri mari
 Spargi ziduri cit de tari.

Prietinii mei cei iubiți,
 Fugiți de vreți să trăiți,
 Că Alisandru-mpărat^c
 Încă v-au încungiurat
 Cu cozaci și cu moscali
 Vestiți acum cit de tari.

Litiția, maica mead,
 Jalnică va fi țiia
 Ludoviiia împărăteasă^e
 Cu fiul meu cel iubit
 De părinte părăsit.
 Ah! de-aș putē să-mă încred

a — Diformare de tipul «Lado na mobile / C-al' lui Leventi / Nene Ascenti / Ediș pin ceri», care, ne spune Alecsandri (*O.C.T.*, p. 83) era «interpretarea» dată de Barbu Lătarul (1800–1893) ariei celebre *La donna e mobile* din opera *Rigoletto* de Giuseppe Verdi (1813–1901).

b — Arthur Wellesley, duce de Wellington (1769–1852) — general și om politic englez, învingătorul lui Napoleon la Waterloo (18 iunie 1815).

c — Alexandru I (1777–1825), împărat al Rusiei, unul din conducătorii coaliției antinapoleoniene, promotor al pactului contrarevoluționar al Sfintei Alianțe (1815).

d — Lăetiția Ramolino (1750–1836) — mama lui Napoleon Bonaparte (1769–1821), împărat al Franței (1804–1815).

e — Marie-Louise (1791–1847) — arhiducesă de Austria, împărăteasă a Franței (1810). Din căsătoria cu Napoleon I, a avut un fiu, François-Charles-Joseph (1811–1832).

Cum că mai trăiește-n lume
Jălnic fără de-al meu nume,
Că și eu jălnic trăiesc
De cînd în ostrov robesc.

Ostrov stîlp de peatră
Cu mare-ncungiurată,
De unde nu să mai vede
Nici pămînt, nici iarbă verde,
Fără numai marea lată,
Apă de mare sărată,
Dealuri, vaduri și păduri
Netăietate de săcuri.

În treimea n-am crezut,
Dar treimea mi-au făcut
Cîte toate le-am avut.
Acum toat' le-am lepădat.

Voi, Franția voinicească,
Nu mă lăsați să mă robească
Ay, nu pentru al meu nume
Căci am fost vestit în lume,
Nu mă așa depărtați,
Ce în țara mē mă-ngropați,
Nu mă duceți așa departe
Căci eu am fost Bunăparte,
Napoleon Bunăparte,
Acum bonior de coion»^a

6. «Capelele», «horbotele», «brațelele», «rochiile de Paris», și trăsura cu cai reprezentau, probabil, summumul a ceea ce-și putea dori, pe la 1845, o femeie cochetă din Iași, de vreme ce cam cu aceleași «bunuri de consum» încearcă și Taki Lunătescu să cîștige favorurile modistei Cati în «ta-

a — Vezi, în volumul de față, p. 429, nota sublineară a.

bloul în trei acte » *Iașii în Carnaval* (vezi, în volumul de față, p. 27—28).

7. Termenul nu este, și mai cu seamă nu era, înainte de apariția mișcărilor politice naționaliste (la începutul secolului al XX-lea), insultător sau jignitor, în graiul moldovenilor cuvîntul desemnînd, în acest context, ca de altfel și în alte texte din această antologie, pe negustori, deoarece, în Moldova, majoritatea comercianților erau evrei.

8. Calambur bazat pe echivocul expresiei *a da obraz*: 1. a onora pe cineva prin prezență; 2. a permite cuiva să se obrăznicească, «a da nas» cuiva.

9. *Ali-pașa* (1741—1822) — guvernator otoman al Epirului (regiune în nordul Greciei) și conducător al unor singeroase acțiuni de reprimare a răscoalelor naționale grecești din anul 1821.

10. O mostră similară de broderie pe canava, cu un «turd de o parte și un *Andenken^a* dindos», țes și copilele Chiriței Birzoi — Aristița și Calipsița (vezi, sub titlul *Cucoana Chirița în voiaj*, nota 9 și textul adnotat).

Aici, ca și acolo, detaliul e semnificativ, adăugînd o interesantă nuanță caracterologică la portretele personajelor. Cucoana Zamfira pare să fi moștenit de la Luluță, «sărmanul bărbățalu», — la vremea lui, probabil, boier de rang inferior, cu atribuții «gospodărești» în aparatul birocratic al domnitorilor filootomani din Moldova, — dacă nu propriu-zis o atitudine filoturcă, cel puțin un sentiment de înfricăță recunoștință față de «puterea suzerană», care, «tăindu-i» pe «volintiri», salvase boierimea de năpastă. Același sentiment îl are și căminarul Grigori Pilciu, căruia «spargerea nasului» de canava și triplic al lui Ali-pașa, cîteva replici mai departe, i se pare a fi o profanare: «Și poate că nu-i destul să

a — Suvenir (*germ.*), (1875).

spargi nasu lui Ali-paşa?!». Dar, în context, întrebarea lui face loc şi ironiei antiotomane a lui Alecsandri.

11. Eroul comediei *Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului*, tip reprezentativ, în teatrul lui Vasile Alecsandri, al acelei categorii de «eleganţi cuconaşi» care, la mijlocul veacului trecut, după ce făceau «voiajuri» «înuntru», «dilectindu-se în plăcerile Vienii şi chiar ale Parisului», se întorceau în înapoiata Moldovă şi «în loc să puie umărul ca să urnească ţara din hăugaş, <găseau> mai comod a critica orbeşte şi a dispreţui prosteste pământul lor strămoşesc cu tot ce are bun sau rău» (O.C.T., p. XV).

12. Prin aceste sumare consideraţii despre Paris, Marghioliţa se dovedeşte a fi o reprezentantă a noii generaţii de boieroaice moldovence, ținutaşe sau neținutaşe, educate, ca şi Luluţa Afin, Aristiţa şi Calipsiţa Bîrzoii (personaje din «comediile cu cîntice» *Chiriţa în Iaşi sau Două fete ş-o neneacă* şi *Chiriţa în provincie*), în «pansioane» franţuzeşti sau cu guvernante franţuzoaice. Ifosele ei «intelectuale» («Dacă mergeai la Paris, videai teatruri,... învăţai să gioci polca; auzeai opere frumoasă... Marşul lui Napoleon») vădesc gusturi mai «moderne», mai rafinate decît, de pildă, ale Chiriţei Bîrzoii, educată, probabil, de vreun «loghiotatos», cu «*Apo-tichi toŋ pedon*», *Halimaua*, *Alexandria* şi *Biblia*, personaj pentru care Parisul înseamnă «marşande de mode», «pasagiuri române ca la Bucureşti», un «cancan» la «Bal Mabilie» şi un «supu» pe «bulivar», la «Café Anglais» (vezi, în volumul de faţă, p. 263—273, «cînticelul comic» *Cucoana Chiriţa în viaţă*).

13. Gheorghe Barbu, cunoscut sub numele Barbu Lăutarul (1800—1893) — staroste al breslei lăutarilor ieşeni, strălucit interpret al muzicii populare româneşti. Alecsandri a încercat să-i schiţeze profilul în «galeria de tipuri contemporane» din «cînticelele comice» (vezi O.C.T., p. 77—85).

14. Pleonasm care scoate în evidenţă necunoştinţele lui Nicu Pilciu într-ale limbii franceze.

15. Educată desigur cu «dascăl de franțuzăște», Marghio-
lița, «peatra din casă» a cucoanei Zamfira, «învie» și ea tot
«franțuzăște», ca și contimporanul ei, Guliță Birzoi (vezi,
în volumul de față, comedia cu cîntice *Chirița în provincie*,
actul I, scena 12, p. 209).

16. *Golia* — veche mănăstire ieșeană, zidită, pare-se,
înainte de 1540, de un boier pe nume Ioan Golăi sau Ivan
Golia, împrejmuită cu înalte și groase ziduri de apărare și
împodobită cu o frumoasă biserică — azi unul din cele mai
de seamă monumente arhitectonice ale Iașilor — de voie-
vodul Vasile Lupu (1634—1655) și de fiul său Ștefăniță Vodă
Lupu (1659—1661), zis și Papură Vodă. În prima jumătate
a veacului al XIX-lea, chiliile mănăstirii au adăpostit, o
vreme, pe alienații Iașilor, de unde și expresia «a trimite
la Golia», echivalentă cu «a trimite la casa de nebuni».

17. Roabe fiind, adică niște bunuri quasi-materiale,
— «suflete», «viețuitoare» nediferențiate, — țișăncile care
sălășluiau pe moșiile boierești, sau care munceau pe lângă
«curțile» boierești, trebuiau să se supuie întrutoate stăpî-
nilor; de aici și sensul peiorativ pe care îl are acest termen
în replica lui Leonaș (adresată, crede el, Marghioliței):
«Gindește-te cit ii de ră cu tine! Parcă n-ai fi copila ei, ci
o țișăncă!». (Vezi, în volumul de față, sub titlul *Chirița
în provincie*, și nota 2.)

18. Aici, ca și aiurea în opera sa (vezi, de ex., *Istoria
unui galbîn*, în *Proză*, p. 3—41), Vasile Alecsandri pledează
pentru dezrobirea țișăncilor de pe moșiile boierești^a, impor-
tantă problemă socială a veacului al XIX-lea românesc și,
după însăși declarația autorului, una din temele secundare ale
acestui vodevil scris la Palermo: «Acum o săptămînă, doamna
(Elena) N(egri) era tristă și suferindă. Am cercat să-i alung
tristeța și am compus în grabă un vodevil intitulat *Peatra din*

^a — Țiganii de pe moșiile Statului și ale mănăstirilor
fuseseră dezrobiți, de drept, în 1844.

casă, cu scop de a combate tendința neomenească a unor părinți de a considera pe fete ca niște sarcini grele în familie, ca *petre în casă*, bune numai de a fi exilate la mănăstiri. Tot cu această ocazie am atins, în treacăt, o chestie foarte importantă, aceea a *dezrobirii țiganilor*... Doamna N(egri) și Bălcescu au ris de bunăvoie și m-au îndemnat să trimet vodevilul trupei din Iași» (*O.C.T.*, p. XVIII). «Chestia foarte importantă» a dezrobirii țiganilor l-a preocupat pe Alecsandri toată viața. Peste treizeci și trei de ani de la publicarea vodevilului *Peatra din casă*, într-o scrisoare datată «Mîrcești, 8 sept(embrie) 1880», îi mărturisea lui Iacob Negruzzi intenția — nerealizată — de a scrie o piesă cu această temă: «Cea întâi lucrare ce voi întreprinde în curînd, este o dramă în proză, *Dezrobirea țiganilor*» (*Scrisori*, p. 118).

CHIRIȚA ÎN IAȘI

sau

DOUĂ FETE Ș-O NENEACĂ

1850

1. Străbătînd intervalurile de sensibilitate ale unui secol, această uvertură de chiote și pocnete surugiești, — al cărei sens este, pare-ni-se, de a preluda zgomotoasa intrare în scenă a Chiriței Birzoi, — se aude în teatrele noastre estompată cu o surdină de operetă. Pentru a-i percepe rezonanțele reale, să acordăm pentru cîteva clipe unui contemporan, lui Alecu Russo, rolul de «maestru de sunet»: «Dacă literatura noastră e săracă în expresii și-n energie... atunci ascultați pe surugiul acesta, dac adevărat, nalt, voinic, cu înfățișarea îndrăzneată și sălbatică... ridicîndu-se în scări, și pocînd din harapnic în tact..., așa de tare, încît înăbușă zgomoto-

tul scripților a cincizeci de lăutari» (s.u.) (Russo, S.A., p. 321).

2. O sugestivă relatare, plină de umor, a tipicului după care se desfășura controlul provincialilor la bariera Păcurari, ne-a lăsat Mihail Kogălniceanu. Îi facem loc aici, atît pentru similitudinea de situație cu scena lui Alecsandri, cît și pentru adaosurile de pitoresc, utile, poate, la reinscenarea comediei:

La barieră «un fel de amfibie, îmbrăcat jumătate turcește și jumătate căzăcește, vine și întreabă pre provincial: cine-i, de unde-i și unde trage? Voinicul nostru nu știe ce însemnează și pentru ce i se fac asemenea întrebări. În sfîrșit, răspunde că-l cheamă Oboroc sau Poloboc, că vine de la Herța sau de la Bacău, și că trage la gazdă la hanul cutare (...). Zice să pornească; dar n-a scăpat cu atîta. O altă amfibie vine și-l întreabă de n-are marfă cu dînsul. Minunat de o asemenea întrebare care-i dovedește că oamenii îl socot de bacal, sau brașovan, el nu știe ce să mai zică. Amfibia nu mai așteaptă, îl poștește jos, îi scoate geamantanul și lada, pentru că adevăratul provincial nu merge niciodată la drum decît cu ladă de Brașov. În zădar el strigă împotriva acestei călcări a pravilii, în zădar el cheamă în ajutor *Reglément* și *Noul Așezămînt*; cinovnicul îi împunge geamantanul cu niște vergi de fier, îi scormonește prin ladă și, în sfîrșit, dă peste cîteva lucruri ce samănă a niște potcoave de cal, învăluite cu cea mai mare sirguință în hîrtie vinătă.

— Ce-s aieste? întreabă el.

— Aieste — răspunde provincialul, cu nevinovăția sa obicinuită — is niște cîrnați uscați și cu usturoi, care la noi se fac tare buni; și i-am cumpărat înadins să-i fac prezent unui prietin ce am în Iași.

— Prieteșugul — răspunde amfibia — este un simțiment ce-l prețuiesc ca om; dar ca cinovnic a Eforiei nu trebuie, nu se cuvine să uit, că cîrnații nu pot avea slobodă intrare în capitalie, ca unii ce sînt făcuți din carne; și carnea, pre-

cum știi, sau trebuie să știi, este dată în otcup. Deci cirnații se opresc la barieră și se vor predstavlisi locurilor mai înalte.

Provincialul nu înțelege nimică din otcupuri și monopoluri; el știe atita: că carnea îi lăsată de Dumnezeu ca să fie mîncată; și că, sau fiartă, sau friptă, sau în cirnați, poate fi mîncată oriunde-i foame cuiva. El nu se poate dar hotări a lăsa cirnații săi să se alătoreze la delă sau să se predstavliscă la nacealstvă. Provincialul, de felul său, îi zurbagiu și gata la bătaie, mai ales cînd are a face cu un iașan. El s-apucă la sfadă cu cinovnicul Eforiei; de abia un comisar de poliție poate să-l oprească să nu vie la pumni, o faptă care, în loc să-l ducă la han, l-ar duce drept la Agie. (...)

În sfîrșit, cirnații rămîn la popreală, și provincialul are slobodă intrare în mult așteptării Iași. » (Kogălniceanu, S.A. p. 126—128.)

3. «Din vremea bejăniei», adică din anul 1821, cînd, izbucnind răscoala «Eteriei», — organizație politică secretă, înființată de patrioții greci cu scopul eliberării patriei lor de sub jugul Imperiului Otoman, — boierii și boierinașii moldoveni, speriați de sensul social pe care-l căpătase, pe alocuri, răzmerița, sub influența voluntarilor pămînteni din cetele eteriste, s-au refugiat — «au bejănărit» — în imperiile învecinate, trădînd astfel înaltul ideal al luptei de eliberare națională. «De nu cătră patrie, dar negreșit cătră Poartă ei rămăseră credincioși», scrie Mihaîl Kogălniceanu, caracterizînd ironic atitudinea boierilor moldoveni față de «Eterie».

4. Aici, ca și alurea, în «ciclul Chirițelor», avem de-a face cu un artificiu, pe care, spectatorii de la mijlocul secolului al XIX-lea, cunoscînd cît de cît limba grecească sau jargonul greco-român al «protipendadei», desigur că îl sesizau: confuzia între termenii «engolpion» (gr., «iconiță smălțuită, purtată la gît, de arhieriei») și «encomion» (gr., «cuvîntare elogiativă»), confuzie dintre acelea ce caracterizau, după cum ne spune Mihaîl Kogălniceanu (S.A.,

p. 114—115), pe «moldoveanul necioplit» de la jumătatea veacului trecut, pe boierul «ținutaș», adică pe boierul provincial, «nedeprins cu fașionul (= maniera) englizesc». Vezi, mai departe, și nota 8.

5. Cuvint format din numele unui vestit scamator italian, Bartolomeo Bosco (1793—1863), care a dat mai multe reprezentatii în Iași, prin anii 1826—1850.

6. «Din vremea Domnilor greci», adică dinainte de anul 1821, cind se încheie așa-numita epocă a Domnilor fanarioți, adică epoca Domnilor recrutați de Poartă dintre diplomații greci care locuiau în cartierul Fanar din Constantinopol. Domniile fanariote încep, în Moldova, în anul 1711, după «hainirea» lui Dimitrie Cantemir, care se aliase cu Petru cel Mare împotriva Imperiului Otoman.

7. Leiba Grosu — vechi prăvăliaș evreu al Iașilor, cunoscut, spune Alecsandri, «de întreaga societate», adică de societatea boierilor. Făcînd cumpărături de la lipscănia lui Leiba Grosu, Chirița încearcă deci să se adapteze unui nărav monden al mării boierimi, deși «fantaxia» aceasta o costă, după cum însăși mărturisește, «o mulțime de bani».

8. Boiéroaică «ținutașă» și incultă, dar cu fumuri aristocrate, Chirița «adaptează» neologismele «de modă», la vocabularul ei de la Birzofeni, spunînd «a rinjarisi» în loc de «a deranjarisi» (formă grecizată și moldovenizată a franțuzismului «a deranja») și, după cum vom vedea mai departe, «pasion» («passion», fr., «pasiune») în loc de «pension» (sau «pan-sion», cum pronunță franțuzita Luluță), «gubernată» (derivat, probabil, din «gubernator») în loc de «guvernantă», «volintir» (rus., «voluntar») în loc de «volitiv», «lozniță» (= «leasă de nuiele pe care se usucă sau se atîrnă, la uscat, fructele pentru iarnă») în loc de «lojă», «patisărie» în loc de «tapi-serie» etc. Aceste lacune din «cultura» ei, Chirița le va lichida învățînd «toute seulette» (fr., «singurică detot») fran-

țuzește, după cum mărturisește — și demonstrează! — în «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*.

9. «A ști nemțește» înseamnă, în accepția populară, a cunoaște o limbă străină, occidentală.

10. *Hanul Pirlita* — (la începutul secolului al XIX-lea) vestit han ieșean, pe Ulița Mare (azi strada Ștefan cel Mare, o parte din strada Cuza Vodă și o parte din strada Lăpușneanu), în rînd cu «Hanul lui Petrea Bacalu» (vezi în volumul de față, p. 466, nota 5), «Hanul turcesc» și luxosul «Hotel de Petersburg», la care trage boțerul ținutaș din schița *Fiziologia provincialului în Iași* de M. Kogălniceanu (*S.A.*, p. 120—131).

11. Somnul de după-amiază pare-se că era, într-adevăr, prin anii 1840—1850, un «obicei al pămîntului», adică o normă generală de viață, respectată, printr-un acord tacit, de toți boierii ieșeni, de vreme ce ispitește și ironia unui alt scriitor moldovean: «Cam pe la ceasurile două după-amiază, zgomotele se potolesc: numai arare cîte o birjă mai umblă pe străzi; băcanul intră în casă, boierul de asemenea, negustorul își închide prăvălia, și toți se duc să mănînce și să-și facă tabietul. Somnul de după-amiază intră în toate sistemele de fericire pe care și le poate alcătui un locuitor al Iașului. Nu te duce la un ministru ziua, dacă nu și-a dormit somnul; nu cere o mică îndatorire unui boier, — prieten al dumitale în orice altă împrejurare, — căci îi trebuie trei zile ca să dreagă vremea pierdută și să-și pună iar în cumpănă mintea; chiar negustorul nu-ți vinde marfa decît morocănos și căscînd.» (Russo, *S.A.*, p. 320.)

12. Vezi, în volumul de față, p. 433, nota 17.

13. Punîndu-l pe munteanul Pungescu să rostească «siarmanta» în loc de «șarmanta» și «anima-mi de columbelă» în loc de «inima-mi de porumbiță», Alecsandri parodiază «ortografia burlescă a sapienților ardeleni în Acade-

mie» (*Scrisori*, p. 67), — care recomanda, printre altele, notarea sunetului *ș* prin *si*, — și italianismul lui Ion Heliade Rădulescu (1802—1872).

14. *Barbu Lăutaru* — vezi, în volumul de față, sub titlul *Peatra din casă*, nota 13.

15. Replica Luluței este justificată de înțelesul curent în epocă al expresiei «a pune la scară» = «a bate».

16. Eforia orășenească (în prima jumătate a secolului al XIX-lea) — consiliu de administrație orășenească, instituit în conformitate cu prevederile Regulamentului Organic (vezi, în volumul de față, p. 465, nota 2); instalarea Eforiei Iașilor a avut loc la 22 martie 1833.

17. Venind din rătăcăniile, glodăria și colbăria provinciei, și nici măcar dintr-o «capitalie» de ținut sau dintr-un ținț oarecare, ci tocmai din sat de la Birzoieni, Chirița nu ar avea motive să se plîngă de «finarele» și «paveua» Iașilor, și cu atât mai puțin de «colbul» și «glodul» din «capitalia» Moldovei, de vreme ce, numai cu câteva zile (și scene) mai înainte, se «troienise» la bariera Păcurari. Dacă se plînge, o face pentru a respecta «voința» creatorului ei, Alecsandri, care nu o dată încalcă logica internă a personajelor, transformându-le în simple amplificatoare quasi-mecanice ale observațiilor sale critice. (Vezi, în acest sens, în volumul de față, p. 441, nota 20 și p. 456, nota 11.)

Desigur că asemenea artificii, specifice teatrului de estradă, nu corespund exigențelor comediei satirice, dar ele sînt artificii caracteristice «comediilor cu cîntice» — și fără «cîntice» — ale lui Alecsandri. Astfel de intervenții «indiscrete» ale scriitorului, care încalcă limitele evoluției logice a situațiilor și personajelor, se întîlnesc, de regulă, în «cîntice», adică în cuplete, al căror scop este, adeseori, tocmai satirizarea aspectelor negative din actualitatea imediată, teatrul românesc suplinind, pe la 1840—1850, după cum ne spune însuși Alecsandri, tribuna politică și ziarul: «...fiindcă

încă, la noi, nu posedăm nici libertatea tribunei, nici arma zilnică a jurnalismului, am proiectat să-mi fac din teatru un organ spre biciuirea năravurilor rele și a ridicolelor societății noastre» (O.C.T., p. X).

Or, problema reverberelor și problema pavelei deveniseră, în Iași, pe la 1840—1843, chestiuni dacă nu dintre cele mai grave, cel puțin dintre cele mai discutate, de vreme ce în urma unui import de «finare» din Germania, *Albina românească* (nr. 11, din 1843), referindu-se la înlocuirea iluminatului cu ulei prin iluminatul cu petrol, nota cu evidentă satisfacție: «Schimbarea iluminatului orașului cu reverbere (finare) aduse de la Berlin răspindește o astfel de lumină mare, încît s-ar putea ceti într-o depărtare de, cițiva pași», iar guvernul Moldovei instituisese o comisie specială, «Comisia pavelor», care, în colaborare cu Eforia, trebuia să rezolve, odată pentru totdeauna, scandaloasa chestiune a pavelor; din discuțiile în jurul chestiunii pavelor ne-a rămas o spirituală pagină în *Albumul istoric și literar pe anul 1845*, pe care o datorăm, pare-se (Bogdan, *O.I.*, p. 370), lui Costache Negruzzi, fost, prin anii 1840—1841, președinte al Eforiei: «Se făcură mai multe încercări de pavare, în acești din urmă ani; șoselele însă nu izbutiră; pulberea și gropile ce se făceau în ele, asămuindu-le cu o mare furtună, deznădăjduia până și pe cel mai curajos. Paveaua de bolovani, groaza femeilor îngreunate și a bărbaților pîntecoși, spătoarea toți caii și hrentuia toate trăsurile. În sfîrșit, paveaua de lemn e aceea ce se socotea mai bună și mai nimerită. Bucăți exagoane de o palmă de nalte, smolite și așazate pe un năsip aspru, alcătuiesc o masă compactă, pe care e o plăcere de a merge. Guvernul o primi și, după un proiect al „Comisiei pavelor“, 4 000 stinjeni lungime a ulițelor principale se vor pavela cu lemn, și 3 000 stinjeni, la mahalale, cu piatră... Materialul e adunat, și o mașină purtată de patru cai taie pe toată ziua cite 1 500 bucăți.» Aluzia critică din «cînticelul» Chiriței vizează deci tocmai paveaua care forma «groaza femeilor îngreunate și a bărbaților pîntecoși», și

care, după cum ne spune N.A. Bogdan (*ibidem*), nu era numai din bolovani de piatră, ci și «din grinzi lungi și groase de lemn, așezate de-a curmezișul ulițelor principale, pe șarampoi groși de stejar, restul fiind lăsat fără nici o îngrijire».

18. Când, «cu mila lui Dumnezeu», va ajunge isprăvni-ceasă (vezi, în volumul de față, «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*, p. 215 *passim*), Chirița va renunța la obiceiurile ei de provincială, «cioplindu-se» și «chilindu-se» după năra-vurile Afinoaiei.

19. După cum se vede, Alecsandri preferă verbului «a da» (un concert) verbul «a dura» (~~un~~ concert), probabil pen-tru că verbul «a dura» sugerează zgomotul pe care l-ar face «corțentul» de minavet al lui Guliță.

20. Și acest cuplet, ca și cel comentat mai sus, în nota 17, nu este introdus în replica văduvei Afin din stricte nece-sități dramatice, ci pentru a explica spectatorilor contim-porani, neobișnuiți să vadă pe scenă întâmplări și tipuri des-prinse din actualitatea imediată, sensul pedagogic al teatru-lui. Pe de altă parte, prin asemenea avertizări se încerca, probabil, ocrotirea dramaturgului și a teatrului național de «supărarea» înaltelor «ipochimene», care, recunoscîndu-se în comedia *Iașii în Carnaval* (vezi, în volumul de față, p. 1—55), ținuseră, îndată după premieră, un «sfat tainic la Curte», propunînd surghiunirea îndrăznețului scriitor la mănăstire și închiderea teatrului național (vezi, în volumul de față, sub titlul *Iașii în Carnaval*, nota 20).

21. *Apotiki ton pedon* (def., gr., *Apóthecen ton paidon*): = *Magazinul copiilor* — carte didactică folosită de dascălii greci, în primul pătrar al veacului al XIX-lea, pentru instru-irea fiilor și fiicelor de boieri moldoveni. Probabil că de o asemenea instrucțiune didactică, care «pentru tineri se măr-ginea, atunce, întru a-și bate capul vro zece ani cu limba

grecească, fără, în sfârșit, a o pute înțelege încă» (Kogălniceanu, S.A., p. 184), beneficiase și Chirița, în tinerețea ei.

22. Guliță, «cepeleag» și «cherapleș», nu va satisface ambiția Chiriței, ajungînd doar copist («cenușăr») la «masa» Senatului. (Vezi, în volumul de față, p. 275—298 «farsa de Carnaval» *Chirița în balon*.)

23. Chirița ar fi vrut să spună «să facem tapisărie», decalé după expresia franceză «faire tapisserie», care înseamnă «a sta degeaba, a asista la un bal, la o reuniune oarecare, fără a participa», dar, ca și altădată (vezi mai înainte, p. 437, nota 8), confundă neologismele într-un calambur involuntar, caracteristic pentru gradul ei de cultură.

24. Acest epitet, cu care Chirița își împodobește fetele, conține o nuanță comică, devenită, prin evoluție semantică, inezisabilă, dacă nu știm că prin termenul «averi mișcătoare» erau desemnați, în actele oficiale ale timpului, ȧiganii robi de pe moșiile Statului, ale mitropoliei, ale episcopilor, ale mănăstirilor și cei de pe moșiile boierești.

25. *Turnul Triisfetitelor* — vechi turn-clopotniță la poarta mănăstirii Trei-Ierarhi din Iași, dărimat în a doua jumătate a veacului trecut.

26. «Din vremea voluntirilor» — vezi, în volumul de față, sub titlul *Peatra din casă*, nota 2.

27. Răzeșii au format, într-adevăr, în epoca mai veche a feudalismului românesc, o importantă categorie socială a Moldovei, distingîndu-se, mai cu seamă în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, în luptele pentru apărarea independenței țării.

Amintind o tradiție cavalerescă specifică unei perioade glorioase din epoca feudală, — acordarea titlurilor de boierie ca distincții pentru fapte de arme excepționale, săvîrșite pe cîmpul de luptă împotriva cötropitorilor țării, — Alecsandri face, indirect, o amară aluzie la starea de vasalitate

a Moldovei și la năravul domnitorilor mai noi, simpli funcționari diplomatici ai Porții otomane sau ai Curții țariste, de a acorda titlurile de boierie persoanelor din anturajul lor — rude și lingușitori, — sau acelora care le puteau cumpăra prin plocoane de bani.

28. Cititor de letopisește și, în această «comedie cu cîn-tice», personaj «raisonneur», — reprezentant al bunului-simț, — Grigore Bîrzoii o moralisește pe Chirița, folosind termeni metaforici care, în etica populară, recomandă modestia, seriozitatea, cumpătarea, ironizînd totodată infumurarea, superficialitatea și necumpătarea. El îi consideră exemplari pe Brustur și pe Cociurlă, pentru că aceștia «nu-și ridică nasul mai sus decît să cuvine», adică pentru că sînt oameni modești și serioși, care nu fac «marafeturi» nepotrivite cu posibilitățile lor, pe cîtă vreme Chirița, lăsîndu-se cu ușurință pradă infumurării, ambiției de a parveni — «vrea să se înalțe ca ciocîrlia», — nu-și mai dă seama de limitele posibilităților ei — «se-ntinde mai mult decît i-e plapoma», — și alunecă în grotesc, ca și cei care, pierzîndu-și mințile, «umblă după cai <verzi> pe păreți».

CHIRIȚA ÎN PROVINȚIE

1852

1. «Stăpin vecinic» — un fel de titlu de proprietate absolută, inalienabilă, asupra iobagilor și robilor de pe o moșie, pe care și-l arogau boierii retrograzi. Caracterul reacționar al acestui așa-zis drept boieresc a fost demonstrat de N. Bălcescu, în studiul *Reforma socială la români* (Bălcescu, O.A. p. 250-319).

2. În epoca feudală, ȧiganii fiind, în țările românești, robi ai boierilor, adică în deplina proprietate a «stăpinilor vecinici», expresia «a ajunge mai rău decît ȧiganii» însemna

a ajunge într-o situație socială inferioară robilor, a fi mai exploatat decît robii, a fi mai desconsiderat, mai batjocorit decît robii.

3. *Télémaque* sau *Les aventures de Télémaque, fils d'Ulysse* (fr., *Întîmplările lui Telemac, fiul lui Ulise*), poem epic în proză al scriitorului francez François de Salignac de la Mothe-Fénelon (1651–1715), preceptor al ducelui Ludovic de Bourgogne, nepotul regelui Franței Ludovic al XIV-lea, supranumit și Regele Soare (*Le Roi Soleil*). Publicarea acestui poem (1699), care conține numeroase aluzii critice la domnia lui Ludovic al XIV-lea, i-a atras lui Fénelon dizgrația.

Télémaque sau *Les aventures de Télémaque, fils d'Ulysse* a fost, în al doilea pătrar al secolului al XIX-lea, una din cărțile de bază ale instrucțiunii din pensioanele Moldovei. Mihail Kogălniceanu mărturisește că în timpul adolescenței lui «evangelia» metodei Jacotot — metodă pedagogică bazată pe memorizarea lecțiilor prin ajutor mutual, fără concursul profesorului — era *Les aventures de Télémaque, fils d'Ulysse*: «Această carte trebuia s-o învățăm toată pe de rost, ca pe urmă, după metoda ei, să putem face și compuneri (Kogălniceanu, *S.A.*, p. 109). După cum vom vedea, «monsieur Şarlă», preceptorul lui Guliță Birzoi, este și el, mai mult sau mai puțin, un adept al metodei Jacotot, străduindu-se să fixeze în memoria cam debilă a elevului său poemul lui Fénelon.

4. Într-o altă împrejurare de condei, Alecsandri va «preciza» greutatea Chiriței: «trage» cit «o pană de lișiță» (vezi, în volumul de față, «farsa de Carnaval» *Chirița în balon*, p. 283.) Calamburul — artificiu facil pentru care Alecsandri are o remarcabilă predilecție — este evident: sensul joacă între «pană» = «pluma» (lat.) și «pană» = «soție de nobil polon, boieroaică» (în actul I, scena 13, Chirița se consideră «moț-paneasă»), și este nuanțat semnificativ, pana de «lișiță» (*Fulica atra*) fiind «grasă».

5. *Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse* (fr.): «Calipso nu putea să-și aline întristarea pricinuită de plecarea lui Ulise» — cu aceste cuvinte începe cartea întâi a poemului *Les aventures de Télémaque, fils d'Ulysse*, de Fénelon.

6. «Năcazurile» Chiriței la «Ieș», «ca să-și găsească gineri», se citesc în «cómédia cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă* (vezi, în volumul de față, p. 99 sq.)

7. «Temeiurile» pe care Grigori Birzoi vrea să obție isprăvnicia ținutului (județului), îl confirmă partizan politic al postelnicului Taki Lunătescu, personaj din «tabloul în 3 acte» *Iașii în Carnaval* (vezi, în volumul de față, p. 1 sq.).

8. Stropșind turcește «havana», Chirița dovedește că «halvaua» îi este mai familiară decît țigările de foi pe care le fumează pentru «c-așa-i moda».

9. Pomenirea lui Por Împărat (mort în anul 327 i.e.n.) are valoarea unei referințe bibliografice: Chirița a citit, probabil, *Alexandria* — carte populară în care sînt povestite viața și războaiele lui Alexandru Macedon, foarte răspîndită, la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și începutul veacului al XIX-lea, în mediul micii boierimi moldovene.

10. Ca și altădată la Iași (vezi, în volumul de față, sub titlul *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*, nota 8), Chirița, care a învățat, după cum mărturisește, «*loute seulette*» («singurică detot») franțuzește, confundă cuvintele nou introduse în limbă, cu cele moștenite din educația grecească de-acasă, ca de pildă *ipocrizia* cu *ipocondria*.

11. Și de astă dată, Chirița Birzoi împrumută cuvîntului un sens personal, acela de «protocoluri fastuoase».

12. Năzuind să-și «dureze» un voiaj la Paris, pe care îl va și «dura» (în «cînticelul comic» *Cucoana Chirița în voiaj*, vezi, în volumul de față, p. 263—273), Chirița Birzoi se

dovedește a fi o «femeie a timpului ei», «modernă», căci, ne spune Kogălniceanu, pe la 1844, Parisul (și Viena) erau orașele care stăteau «zi și noapte în ochii» boierilor moldoveni.

13. Adresându-se unui public care știa cit de cit franțuzește, s-ar putea ca prin această replică Alecsandri să fi urmărit obținerea unui dublu efect comic: unul, din traducerea literală a vorbei românești «peste măsură» (de bucuroasă), iar altul, din sensul expresiei franceze «*par dessus le marché*», echivalentă cu «colac peste pupăză», «adaptată» de Chirița.

14. Vezi, în volumul de față, «comedia cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*, actul al II-lea, scena 3.

15. După cum se vede, memoria îl înșeală mereu pe «cepeleagul» Guliță, căci în loc de a recita corect: «*Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse; dans sa douleur elle se trouvait malheureuse d'être immortelle*» («Calipso nu putea să-și aline întristarea pricinuită de plecarea lui Ulise; în jalea ei se socotea nefericită de-a fi nemuritoare»), el «rezumă» «*Télémaque ne pouvait d'Ulysse dans sa douleur*», ceea ce-i cu totul altceva și fără înțeles: «Telemac nu putea de Ulise în durerea sa».

16. Această scenă — cu excepția cîtorva cuvinte care motivează, mai mult sau mai puțin, nesăbuita cavalcadă a lui Guliță, cavalcadă la consecințele căreia asistăm în scenele următoare — nu se integrează, după cum lesne se poate observa, în structura comediei. Declarația de amor pe care Guliță o face Luluței, și mai cu seamă «aria», cu versurile

«Dar cînd pe tine eu te zăresc

.....

Și bani, și minte, tot prăpădesc»,

sînt exorbitante și sensibilității și inteligenței «cepeleagului» și «cherapleșului» fiu al Chiriței Birzoî, căruia nu i se potri-

vește stilul romanței și care nu are de unde «prăpădi» nici «bani» și, mai cu seamă, nici «minte».

Probabil însă că spectatorii cultivați de la mijlocul secolului trecut, cititori de literatură națională, gustau totuși această scenă artificială, recunoscind în dialogul Guliță — Luțuța parodia amabilă a unei spirituale scene din amintirile lui Kogălniceanu, apărute în 1847 sub titlul *Iluzii pierdute*: «...îndată ce am intrat în clasă, Niceta și eu am primit de la profesor cite o carte franțuzască (...) *Les aventures de Télémaque, fils d'Ulysse* (...). Această carte trebuia s-o învățăm toată pe de rost, ca pe urmă, după metoda ei, să putem face și compuneri. Și așa, cele întâi ochiri de amor, din partea mea mai rușinoase, din partea Nicetei mai îndrăznețe, le-am schimbat când repetam în glas mare începutul cărții întâi: „*Calypto ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse; dans sa douleur, elle se trouvait malheureuse d'être immortelle. Sa grotte ne résonnait plus de ses chants*” etc.

Aceste frumoase linii, după opt ani trecuți, le știu încă de rost, nu adecă pentru că am o bună memorie, dar pentru că *Telemah*, cartea pe care o iubesc mai mult, îmi aduce aminte de cele întâi mișcări de amor ce am simțit în tinereța mea.

Cînd eu ziceam Calipso, mă uitam la dînsa; cînd ea zicea *Telemah*, se uita la mine. Săracul bietul Fénelon, nu știa el că nemuritorul său poem o să slujască odată de declarații de amor; în puțin, amorul nostru se suia în diapazon, și așa, unindu-se glasul ca într-o imnă cerească, cu o frăgezime nespusă, strigam în gura mare: „*Calypto ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse*” etc., etc.» (Kogălniceanu. S.A., p. 109—110).

17. Frica de «volintiri» a Chiriței Birzoi datează, dacă ținem seama și de «vîrsta» cuvintelor, din 1821, cînd s-au ivit în Moldova cetele de «zavergii» ale lui Alexandru Ipsilante, conducătorul Eteriei — organizație politică înființată de patrioții greci în vederea eliberării patriei lor de sub jugul

Imperiului Otoman. Dar, bineînțeles, sensul pe care îl da Chirița termenului «volintir» nu este acesta, de dicționar ci unul subiectiv, foarte apropiat dacă nu identic cu «definiția» pe care o formulează, pentru Efimița, atoateștiuturul Leonida, «eroul» farsei lui I.L. Caragiale, *Conu Leonida fața cu reacțiunea*: «dă cu pușca-n Dumnezeu... azi aici, mâine-n Focșani, ce-am avut și ce-am pierdut».

18. *Beligradul* (*Belgradul*, *Beogradul*) era, în evul mediu, oraș fortificat, unul din cele mai importante puncte strategice ale Imperiului Otoman, imperiu care (credeau creștinii naivi din aceste părți ale Europei) își datora puterea Diavolului. De aici sensul figurat «Du-te la dracu!» al expresiei «Du-te la Beligrad».

19. «Protestația» lui Grigori Birzoi, mic boier «ținutaș», adică provincial, împotriva «cochetărismosurilor» Chiriței, «damă educarisită» după «bontonul» Gahiței Rozmarinovici (vezi: *Teatru (Comedii)*, p. 10—11), aduce aminte de «domnul Stihescu», un alt boier ținutaș, care, și el, într-o pagină publicată de Mihail Kogălniceanu în 1850, protestează, în numele aceleiași tradiții «părintești», împotriva așa-ziselor maniere civilizate împrumutate din Occident de mondenii și mondenele timpului moldav:

«Închipuți-vă, fraților, că dăunăzi ne-a poftit la prinz, și știți cînd am început a minca? La șese după asfințitul soarelui! Cu lumînările aprinse, ca la nuntă, numai că mireasa nu-i era acasă. Auzit-ați boieri? Și la masă știți ce mi-a dat? În loc de un potroc bun de curcan, de un stufat de clapon, de o rață cu curechi, de gîscă friptă, de niște alivence cum mi le face vătăjița la moșie, ni-a trîntit niște blide cu bulion, bifteacă, fricășă, volăvai și alte multe chisălițe, sta-ar în gîtul șvabilor ce le-au născocit!... Da' vinațele? În loc să-mi deie niște pelin amar ca fierea, de care a băut tată-meu și bunu-meu, în loc de niște Odobești vechi din vremea lui Muruz, de niște Cotnar de care bea Ștefan Vodă după ce bătea pre tătari și pre căzaci, știți ce mi-a vărsat

în pahar? Vin de Borto^a, de Lăfăietb și Șampanie, ca cînd eu aș avea trebuință de doftorii și burcuturi. <...> Domnul să mă ferească! Niciodată nu m-oi hotări să mănînc seara la aprinsul luminărilor, să mă culc în faptul zilei și să mă scol cînd oamenii se pun la masă <...>. Socoti poate că și în straie m-oi schimba? Pune-ți pofta în cui. Niciodată nu m-oi dizgruma cu *crevaturi* (cravate), nu mi-oi plesni pielea în *mănușe* de *Brandmaier* (Maier), nu mi-oi înfășura trupul în *paltoane sac*, curat sac cu făină, și nu mi-oi stropși picioarele în pantaloni de *golan* (collants^c), cum îi numești tu. Nu, nu, asta-i treaba voastră, carii vă prăpădiți averile ca să aveți odăi cu *patiserii* (tapisserie^d), daradaice mai jos decît ulița, și ciocoi în coadă, cu epoleturi de gheneari, și în pungă tufă. Cît pentru mine, eu port și voi purta nădragi largi, un strai îndăminatec, cald iarna și răcoritor vara, și cibote ca să mă pot mișca. Prea mult încă am făcut că m-am hotărit să-mi las portul vechi, care l-au avut bunii și străbunii mei, și să mă îmbrac cu surtuc și flustuc, jăletcă și bernevici șvăbești! Socoti tu, poate, că cu straiele nouă ne-am făcut mai buni și mai puternici? Vai de capul nostru, măi fraților! » (Kogălniceanu, S.A., p. 144—146).

Nu e de neadmis că «encomionul» domnului Stihescu, căruia-i plăcea teatrul național și îndeosebi comedia *Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului*, i-a sugerat lui Vasile Alecsandri «protestația» lui Grigori Birzoi, deși, după cum reiese din literatura vremii, modelele vii erau la îndemîna oricărui atent observator al societății.

20. Toate rafinamentele de «bon ton» afișate cu ostentație de Chirița Birzoi în această «comedie cu cîntice» îi

a — (*Vin de*) *Borto* (def., fr., «Bordeaux»): vin recoltat în sudul Franței, din regiunea Bordeaux.

b — (*Vin de*) *Lăfăiet* (def., fr., probabil «Chateau-Lafite»): varietate superioară de vin «Bordeaux».

c — Strimți (fr.).

d — *Tapiserie* (fr.). Stihescu face aceeași confuzie pe care o face și Chirița, între *tapisserie* și *patisserie* (vezi, în volumul de față, și p. 437, nota 8).

compun un profil de «damă educarisită», cum ar spune Gahița Rozmarinovici, personaj principal din comedia *Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului* (vezi *Teatru — Comedii*, p. 1 sq.).

21. «Leonaș»? Imposibil! Alecsandri a pierdut din vedere că l-a travestit pe Leonaș în «ofițer» cu «musteți minci-noase», tocmai pentru a-i permite să joace o «festă» Chiriței și să-i ia portretul cu care o va șantaja în scena finală a vodevilului. De altfel, în scena a 6-a, Leonaș, răspunzând la întrebarea Luluței «și nu te-o cunoscut mătușica?», va indica el scăparea din vedere a lui Alecsandri, spunînd: «Nu... că almintere mă da afară... ca la Bîrzoieni...». După cum se vede, nu numai străbunului Homer i se întîmpla să adoarmă...

22. *Bender — Tighina* (în evul mediu) port și cetate moldovenească pe Nistru, ocupată de Imperiul Otoman, simbol, ca și Beligradul (vezi, mai sus, nota 18), pentru creștinii din vecinătate, al puterii Diavolului. De aici sensul figurat «Du-te la dracu!» al expresiei «Du-te la Bender!». Alecsandri trebuie să fi cunoscut expresia din familie, de vreme ce tatăl lui, vornicul Vasile Alecsandri (1792—1852), și-a început cariera ca sameș la Bender.

23. Caracterul convențional al intrigii Leonaș — Luluța ca și «licențele dramatice» ale lui Alecsandri sînt scoase în evidență și de această întrebare pe care Leonaș nu ar fi îndreptățit să o pună, de vreme ce (în actul I, scena 11) însuși, cu «șasă luni» înainte, în timpul primei lui vizite la Bîrzoieni, o vestise pe Luluța că «mătușica» Chirița «plănuiește» s-o mărite cu Guliță. Cu cîteva replici mai departe (p. 228), Luluța, lovită și ea de amnezie, îi va spune lui Leonaș că a aflat de planul Bîrzoilor de numai «două luni de zile».

24. *Lucia de Lamermoor*, operetă în trei acte, de compozitorul italian Gaetano Donizetti (1797—1848).

25. Diplomatul și juristul francez Félix Colson, care a locuit mai mult timp, înainte de Unire (1859), în Moldova

și în Muntenia, notează într-una din cărțile sale, referitoare la «naționalitatea și regenerarea țăranilor moldo-valahi» (*Nationalité et régénération des paysans Moldo-Valaques*, Paris, 1862, p. 187—188), că printre personalitățile vieții publice din principatul Țării Românești pe care a avut prilej să le cunoască, figură și președintele Divanului suprem (cel mai înalt for judecătoresc al țării), mare cartofor, dar ghinio-nist, întotdeauna în criză de mărunțiș. Pe acest președinte de Divan, limba ascuțită a localnicilor îl înțepa cu porecla de *Vulpe*, și iată de ce: vătaful lui ținea o vulpe, pe care o închiria, la nevoie, jeluitorilor, aceștia dăruind-o, pe rînd, ca peșcheș, președintelui, care trecea drept un mare amator de asemenea codate și viclene animale. Chiria era fixată prin discuții directe între vătaf și jeluitor, fără ca, bineînțeles, președintele «să știe» ceva. Dar întotdeauna dreptatea era de partea aceluia dintre împricinați care oferea chiria cea mai grasă.

Asemănarea acestei anecdote cu scena pe care o adnotăm ne scutește de comentarii.

26. Primind peșcheșuri pentru orice «pricină» de judecată, Grigori Bîrzoii, după cum îl «acuză» și Chirița în scena I din actul al II-lea al acestei «comedii cu cîntice», se dovedește a fi «om a' trebii», ca și ispravnicul din *Istoria unui galbîn*, care, «cunoscînd toate chipurile legiuité de obiceiul pămîntului întru a să folosi de prilejuri... izbutise a-și preface slujba în chivernisală...» (*O.C.P.*, p. 24). (Vezi, în volumul de față, sub titlul *Izșii în Carnaval*, și notele 5, 6 și 7.)

27. Figurația Luluței în această scenă adaugă încă o situație artificială la numeroasele situații artificiale din finalul acestei «comedii cu cîntice», căci este cu totul neverosimil ca Luluța, știindu-l pe Leonaș în preajmă, să rămînă indiferentă, cum i se-ntimplă să rămînă, anunțînd plat, — nici măcar cu «toane»! — sosirea musafirilor. Bineînțeles că pentru a spune cele cîteva cuvinte ce cad, din neatenție, în sarcina Luluței, Alecsandri ar fi putut aduce în scenă pe Safta sau pe Ion, dacă nu i-ar fi uitat în culise.

28. Acest cuplet, în care «monsieu Șarlă» se vaietă de patimile voiajului cu căruța de poștă, aduce aminte spiritualele pagini din *Balta-Albă*, (Proză, p. 172—186), unde Alecsandri descrie pățaniile unui pictor francez, călător, de asemenea, cu căruța de poștă, în vara anului 1847, de la Brăila la Amara. Amintirea acelei savuroase proze a amplificat, probabil, în parterul și lojile teatrului din Iași, ocupate în bună parte de «cohorta bonjuriștilor», efectul umoristic al «cinticelului» lui «monsieu Șarlă».

29. Aluzie la voiajul făcut de Chirița Birzoi, în «cișlegile» din iarna anului 1844, la Iași, ca să-și mărite «petrele din casă», pe Aristița și pe Calipsița. Peripețiile acestui voiaj compun conflictul «comediei cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă*. (Vezi, în volumul de față, p. 99—177, și îndeosebi scena 2 din actul al III-lea, în care Chirița se plinge de «paveua», «glodul» și «colbăria» ulițelor din Iași.)

30. *Robert le Diable* — opeă comică în cinci acte, de compozitorul german Giacomo Meyerbeer (1791—1864), pe libretul scris de dramaturgul francez Eugène Scribe (1791—1861).

31. *Titi și la représentation de «Robert le Diable»* — «cinticel comic» jucat cu mult succes pe scena teatrului din Iași de trupa de actori condusă de regizorul francez Alexandre Gattineau (1812—1883).

32. Bineînțeles că în această scenă Chirița Birzoi trebuie să danseze cancan și nu contradans, după cum îi cîntă «orhestrul» și s-au obișnuit, din neatenție, să-i dicteze regizorii, pentru că, ținînd seama de împrejurări, intenția lui Alecsandri a fost de a ironiza «stăpînirea», care, la 8 ianuarie 1845, dăduse ordin Agiei (Poliției) din Iași să-l «arestuiască... douăzeci și patru de ceasuri» pe actorul comic N. Luchian (1801—1893), vinovat de a fi îndrăznit să înlocuiască, într-o reprezentație, o figură de contradans cu o figură de cancan. Reproducem aici, după Teodor T. Burada

(I.T.M., p. 281), ridicolul ordin al Secretariatului de Stat la care face aluzie, probabil, «confuzia» Chiriței:

«Cătră Orășăneasca Adgii

Piindcă la prilejul reprezentației ce au urmat a unei piese în limba națională la 6 a curgătoarei luni, d-l Luchian, unul din actori acei trupe, au îndrăznit a se depărta atît de mărginirea piesei, cit și de la datornica cuviință, căci în loc de a juca o figură de controdansă ci cuprindea piesa, și pe care el a trebuit să eczeceuteze scena, au îndrăznit a juca cancan, joc nemoralicesc și neiertat cu totul a se juca în public pe scenă, Secretariatul de Stat, după înalta poruncă, pune îndatorire adgii< i> ca, spre infrinare< a> cutezării numitului, să-l arestuiască la dînsa pe douăzeci și patru ciasuri; totodată adgia va fi cu priveghere, ca, cînd se va mai prileji asemenea necuviință de vreun actor, să se arestuiască deîndată, raportînd Secretariatului de Stat, precum și la bal-maschê să nu fie pozvolit asemenea joc.»

CUÇOANA CHIRIȚA ÎN VOIAJ

1863

1. Inadvertență. Chirița nu putea, înainte de a pleca la Paris, să se «mucezească» la țară, la Birzoieni, de vreme ce, în actul al II-lea (scena 16) al «comediei cu cîntice» *Chirița în provincie*, pe cînd mai era încă isprăvniceasă și locuia, deci, în tîrgul de reședință al isprăvniceiei ținutului, avea gata pașaportul pentru voiajuri «peste graniță, în staturile Evropei» (vezi, în volumul de față, p. 250). Această inadvertență, ca și altele care se întîlnesc în «seria Chirițelor», denotă că Alecsandri nu a fost preocupat de crearea unui ciclu de comedii axat pe tipul reprezentativ al Chiriței Birzoi, ci că s-a folosit de popularitatea pe care și-o cîștigase acest

personaj, în urma călătoriei «la Iași», în 1844, pentru a-și mărita fetele, pe Aristița și pe Calipsița, ca să satirizeze cutare sau cutare nărav social sau politic, la modă în cutare sau cutare moment, consecvent opiniei sale că teatrul trebuie să fie «un organ spre biciuirea năravurilor rele și a ridicolelor societății», ca și tribuna oratorului și ca și «arma zilnică a jurnalismului» (*O.C.T.*, p. X). De altfel, într-o scrisoare datată 25 februarie 1874 și adresată actorului și prietenului său Matei Millo, autor, și el, al unei «Chirițe» — *Chirița la Expoziția de la Viena*, — Alecsandri nota: «Tipul Chiriței va rămânea în repertoriul nostru și va fi exploatat cu succes, încă mult timp, căci este o baie nesecată. Așa, de exemplu, ce-ar plăti o Chiriță care s-ar întoarce de la Cameră? O Chiriță politică? O Chiriță gheșeftară? etc. Toate aceste, bine tratate, ar avea succese sigure» (*Corespondență*, p. 185).

2. Dacă prin cuvintele «m-am cotorosit de Aristița și de Calipsița» Chirița înțelege, ca și în «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*, că le-a măritat cu Brustur și cu Cociurlă (vezi, în volumul de față, p. 187), avem de-a face cu o altă inadvertență, pentru că în 1863, anul în care Chirița pleacă la Paris, Aristița și Calipsița erau măritate de aproape douăzeci de ani.

3. Același «argument» hotărîtor îl folosește și «hazlia» nevastă a ursuzului ispravnic din *Istoria unui galbîn*, cînd vrea să obție bani și libertate pentru «micile» ei plăceri vinovate. (*Proză*, p. 16.)

4. «Trăsura cea galbănă» este aceeași trăsură «nouă nou-soară... de-abia din vremea bejăniei», adică de pe la 1821, cu care Chirița, în «cișlegile» anului 1844, își face intrarea în Iași, întovărășită de Aristița, de Calipsița, de Guliță și de țiganka Ioana. (Vezi, în volumul de față, p. 101 *passim*, «comedia cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete ș-o nenecă*, actul I, scena I.)

5. Într-adevăr, Grigori Birzoi «pomenește» de Beligrad (vezi, în volumul de față, p. 220), dar în expresia «du-te la Beligrad!», echivalentă cu expresia «du-te la dracu!». Beligradul, — cetate turcească, — fiind, în conștiința lui, hrănită cu lecturi din *Biblie* și letopisețe, un loc al «necredincioșilor», al păgînilor, al dușmanilor creștinătății, deci al Diavolului.

6. Rigurozitatea controlului vamal de la Rușava (Orșova) — altădată punct de frontieră între țările române și Imperiul Austriac — l-a impresionat și pe Nicolaie Filimon, călător, cu numai cinci ani înaintea Chiriței, spre Buda, Viena și Germania meridională: «Cine n-a părăsit țara sa și n-a trecut prin vama de la Rușava nu poate avea o idee giustă de torturile la care este supus nenorocitul călător, mai cu seamă dacă, din păcatele sale, va avea cu dînsul tutun sau vreun alt articol colonial^a» (Filimon, *O.*, vol. II, p. 34). Chirița, «din păcatele ei» — suferă de rast! — transportă cu sine nu un «articol colonial» — tutun, ca Filimon — ci țiri zvîntați al căror miros îi va face însă pe vameșii austriaci să oscileze între aplicarea taxei pentru pește, sau pentru «mirodenii», adică pentru «articole coloniale».

7. Calambur între sensul cuvîntului românesc «rast» («vătămătură», «inflamație a splinei») și sensul cuvîntului german «Rast» («odihnă», «plăcere»).

8. «Țara cea nemțească» este, aici, Imperiul Austriei.

9. Acest model de broderie pe canava, cu «un turc de o parte, și un *Andenken* dîndos», care pare să fi fost la modă pe vremea și-n mediul Chiriței (figurează și pe ghergheful Marghioliței, «peatra din casă» a cucoanei Zamfira!), glorifica pe unul din călăii eteriștilor, — «cel care o tăiet volintirii», — Ali-pașa. (Vezi, mai nainte, sub titlul *Peatra din casă*, nota 10.)

^a — «Subt numele generic de „mărfi coloniale” să înțelege tutunul, tabacul, cafeaua, ceaiul și alte articole de felul acesta.» (Nota lui N. Filimon.)

Detaliul nu e lipsit de semnificație pentru biografia literară a Birzoilor, trădînd filoturcismul lor și justificînd sensul depreciativ pe care-l dă Chirița cuvîntului «volintir».

10. De la nivelul tehnic al rădvanului ei galben, datînd «din vremea volintirilor», Chirița asociază, în mod impropriu, cuvîntului «cupeu», care indica nu numai o trăsură de lux închisă, ci și un compartiment de cale ferată, cuvîntul «oblon». Dorînd să oprească trenul, ea strigă: «Monsiu conductor, stăi, oprește, ține caii!».

11. «Tirada» aceasta, venind și după asociația «cupeu» — «oblon», și după strigătul «Monsiu conductor, stăi, oprește, ține caii!», sună fals în gura Chiriței, ale cărei noțiuni despre «progresiv» nu depășesc, de altfel, sfera preocupărilor mondene, înțelese, și acestea, din perspectiva punctului ideal de pe glob numit Birzoieni, și constituie, din punct de vedere artistic, bineînțeles, o eroare; dar o eroare motivată de preocuparea lui Alecsandri, în acești ani (1863—1870), de a forma o opinie publică favorabilă construcțiilor de căi ferate (i se oferise, în acest timp, o concesiune pentru o societate străină), preocupare evidentă îndeosebi în comedia într-un act, tot «cu cîntice», *Drumul-de-fer*, scrisă și reprezentată în anul 1868.

12. *Hieting* — probabil, strada centrală a cartierului Hietzing, din vestul orașului Viena, în apropierea vestitului palat Schönbrunn.

13. *Grabe* — Graben, stradă în centrul vechiului oraș al Vienei, în Innere Stadt, aproape de vechiul palat imperial din Hofburg.

14. Vezi «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*, în volumul de față, p. 179—261.

15. «Tirgu Vavilonului» — reminiscență din lecturile biblice ale Chiriței, și nu din istorie! — este Babilonul, străveche cetate în Orientul de Mijloc, pe fluviul Eufrat,

întemeiată în mileniul al III-lea î.e.n., ajunsă la o mare înflorire între secolele al VII-lea și al V-lea î.e.n. Renumele Babilonului l-au făcut «grădinile suspendate» construite în timpul domniei regelui Nabucodonosor al II-lea (604—562 î.e.n.), și vechiul turn, de nouăzeci de metri, al templului Etemenanki, cunoscut în legendele biblice sub numele de «Turnul Babel» sau «Turnul Babilonului», considerat printre cele șapte construcții minunate ale lumii antice. Dar sensul pe care-l dă Chirița «Vavilonului» nu e numai, probabil, acela de «tîrg» minunat, ci și de «tîrg» cu populație eterogenă, «cosmopolit», adică de oraș în care locuiesc oameni de mai multe naționalități, care vorbesc mai multe limbi — ca în «Vavilonul» legendei biblice.

16. *Jean-Marie-Michel Geoffroi* (1813—1883) — actor francez de comedie și nume al unei străzi din Paris, în cartierul Montmartre.

17. «Mi-i frig, Marghioală» — traducere literală a expresiei franțuzești «*J'ai froid, Marie*», pe care Chirița o confundă cu numele actorului francez Geoffroi Marie.

18. Reproșindu-i Chiriței meniurile franțuzești frugale sau prea rafinate pentru gusturile lui, Grigori Birzoi, în vodevilul *Chirița în provincie*, formulează, în termeni similari, aceleași deziderate culinare: «Las' că dumneieii cucoana nu să mai catadicsăște să caute de gospodărie... să facă cozonaci, pască, păstrămuri, dulceți, vutci, vișinapuri... ca la casa omului... sau măcar să-mi facă la masă vrun cheșchet, vro plachie, vro musaca, vro capană, vro baclava... vro ciulama... bucate creștinești... sănătoasă și ușoare... Unde!... Șăde toată ziua pe tandur, la tauleță, și din blanmanjăle, din bulfonuri, din garnituri nemțăști nu mă slăbește» (vezi, în volumul de față, p. 218). Să avem de-a face, oare, aici, în «cînticelul» *Cucoana Chirița în viață*, cu o nouă inadvertență, sau, poate, cu un artificiu facil, constînd în reproducerea unor «vorbe de haz», cu priză la public, indiferent

de personaje și de situații, cum mai înțiluim și aiurea în teatrul lui Alecsandri? Înclinăm pentru a treia ipoteză: punind-o pe Chirița să repete aproape cuvânt cu cuvânt vorbele lui Grigori Birzoi, rostite în «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*, Alecsandri a urmărit, probabil, să scoată în evidență snobismul eroinei sale. Strimtorată de foame, la Paris, Chirița își aduce aminte cu nostalgie gustând de bucatele «sănătoasă» și «ușoare», pe care acasă, în Moldova, încerca să le înlocuiască cu «blanmanjăle», cu «bulionuri» și cu «garnituri nemțăști».

19. «Bal Mabilie» — vestit local de petrecere, în Iarfa, fondat de un celebru dansator Mabilie, în anul 1840; locul a dăinuit pînă în 1875.

20. Dintre toți acești «prinți», «prințese», «contese», «duci», «marșali» etc., istoricii literari au identificat-o pe «prințesa Rigolboș», în realitate o faimoasă dansatoare — de Rigolboche — de la «Bal Mabilie», în timpul celui de-al doilea imperiu, adică între anii 1852—1870 (cf. Comte Fleury et Louis Sonolet, *La société sous le Second Empire*. Paris, Albin Michel, f.a., III, p. 422, apud Ch. Drouhet, *Vasile Alecsandri și scriitorii francezi*, (București), Cultură națională, 1924, p. 168); adăugăm că «marșalului Șicar» îi corespunde, de asemeni, numele unui celebru dansator francez, Chicard, care a introdus la «Bal Mabilie» cancanul (dansul preferat de Chirița și «nepozvolit» de «orășănasca Adgie» la Iașiilor). Probabil că și «contesa Frizet», și «marchezul Brididi», și «duca Șicocandar» fac parte din aceeași «noblețe» de cabaret.

21. *Agachi Flutur* — personaj central al comediei cu același titlu, de Vasile Alecsandri, este, după cum menționează creatorul lui, «holtei de 50 de ani», după cum îl categorisește Chirița, «un berbant în doi peri», adică un craidon cam trecut, suriu, și, după cum îl arată numele, chefliu (vezi expresia «inghite-Agachi») și... fluturatic.

22. *Alexandru Ipsilanti* (1791—1828) — general în armata Rusiei țariste, inițiator și conducător al «Asociației grecilor» («*Eteria ton Ellinon*»), întemeiată în anul 1818, la Odesa, în scopul organizării răscoalei naționale a grecilor din Imperiul Otoman, pentru eliberarea patriei lor.

23. «*Café Anglais*» — cafenea pariziană, — pe vremea Chiriței, loc de întâlnire a unor scriitori francezi de talia lui Alfred de Musset, Alexandre Dumas-père ș.a.

24. Și aici, ca și mai sus (vezi, sub titlul *Chirița în provincie*, nota 32), s-ar putea să avem de-a face cu o aluzie la scandalul provocat de actorul comic Nicolae Luchian în anul 1845, când îndrăznise să danseze, pe scena națională din Iași, dansul «nepozvolit» (: nepermis) cancanul, după cum, iarăși, «cancanul» Chiriței s-ar putea să fie o aluzie la relațiile ei cu «marșalul Șicar».

25. *Jacques Offenbach* (1819—1880) — compozitor francez de origine germană, autor a numeroase opere.

CHIRIȚA ÎN BAI,ON .

1 8 7 4

1. «*Rașca*» — bodegă și grădină de vară în Bucureștii de altădată, proprietate, ne spune Const. Bacalbașa (1856—1935), a unui ceh Hrtska, pe care bucureștenii, neputându-l chema pe numele lui adevărat, l-au botezat Rașca.

2. *Curte de Apel* — (în vechea organizare judecătorească) instanță superioară, în sarcina căreia cădea judecarea acțiunilor intentate de părți împotriva unei hotărâri date de o instanță inferioară.

3. Acest schimb de replici conține, în termeni ambigui, o aluzie ironică la eșecul politic înregistrat, în 1873, de guvernul conservator al timpului, în chestiunea așa-numitei convenții dintre România și Imperiul Austro-Ungar pentru «joncțiunea» liniilor de cale ferată austro-ungare și românești «la puncturile Ițcani, Burdujeni, Vîrciorova, Vulcan și punctul de frontieră spre Ocna, Adjud și Predeal (Tömosch)», convenție încheiată la 27 octombrie 1872, dar neratificată de Adunarea Deputaților în sesiunea din 19–20 februarie 1873, în bună parte și datorită unui magistral discurs rostit de Mihail Kogălniceanu, care a influențat pînă și opinia deputaților conservatori. În discursul său, Kogălniceanu a demonstrat că ratificarea convenției joncțiunilor ar fi dus, în șapte-opt ani, la infeudarea economică a României de către Imperiul Austro-Ungar, care, în acel moment politic, prin alianța cu Prusia, învingătoare în războiul franco-prusian din 1870, reprezenta, pentru independența României, un pericol politic mult mai mare decît decadentul Imperiu Otoman, sub al cărui protectorat pasiv se afla țara noastră.

Previziunile lui Mihail Kogălniceanu s-au realizat, din păcate, după 1875, anul în care același guvern conservator, agreeat și sprijinit de Palat și de Curțile imperiale din Berlin și din Viena, a reușit să încheie o convenție comercială cu guvernul imperial austro-ungar, convenție care a împiedecat, prin importul masiv de mărfuri industriale austriace, dezvoltarea industriei autohtone.

4. Aluzie la cele două călătorii întreprinse de Chirița Birzoi «înîntre», adică în vestul Europei, la Paris (vezi, în volumul de față, «cînticelul comic» *Cucoana Chirița în voiaj*), și la Viena (vezi Matei Mîllo, *Chirița la Expoziția de la Viena*. Povestire umoristică cu cîntice. București, Tipografia Curții — «Lucrătorii asociați», f.a., și, mai departe, p. 462, nota 12).

5. Vezi, în volumul de față, «comedia cu cîntice» *Chirița în Iași sau Două fete și-o neneacă*, p. 99 passim.

6. «Vestitul Baiardi», la care se referă Chirița Birzoi, s-a numit, în realitatea istorică, Pierre du Terrail, seigneur de Bayard, a trăit între anii 1437 și 1524, și și-a cucerit, prin neîntrecută sa loialitate și vitejie în timpul războaielor iscate de regii Franței, Carol al VIII-lea (1483—1498), Ludovic al XII-lea (1498—1515) și François I (1515—1547), supra-numele de «Le Chevalier sans peur et sans reproche» («Cavalerul fără frică și fără prihană»). Bineînțeles, însă, că aluzia Chiriței Birzoi — aluzie al cărei haz poate fi sesizat numai prin raportare la expresia (echivocă în graiul moldovenilor) «a face (cuiva) șotia» — nu are nici o legătură cu vitejia și lealitatea vestitului cavaler francez, ci numai cu biografia sentimentală a eroinei comediilor lui Alecsandri, așa cum poate fi dedusă din piesele adunate în volumul de față, îndeosebi din «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie* și din «cînticelul comic» *Cucoana Chirița în voiaj*.

7. «Cit o pană de... lișiță» este, după cum am mai remarcat (vezi, în volumul de față, sub titlul *Chirița în provincie*, nota 4), un calambur... trădător, de vreme ce «lișița» (*Fulica atra*) este o pasăre de baltă, deci cu pene grase.

8. Ironie la adresa «hailaifului» bucureștean, a cărui dubioasă moralitate a fost satirizată și de I.L. Caragiale (vezi schițele *Five o'clock* și *Mici economii...*)

9. *Alcibiad* — «Alchibiad, palicarul din vremea grecilor vechi», cum îl numește, din perspectiva cunoștințelor ei și a «răzmeriței» eteriste din 1821, Chirița Birzoi, — a trăit între anii 450 și 403 î.e.n., a fost pupil al lui Pericle (499 — 429) și elev al filosofului Platon (cca 427—347), și s-a remarcat prin subtilitatea inteligenței sale politice și militare, pe care a folosit-o însă mai mult pentru satisfacerea excesivului său orgoliu, decît pentru gloria patriei sale, cetatea Atena.

10. «Monsiu Șarlă» (monsieur Charles) este preceptorul lui Guliță, fiul «cepeleag» și «cherapleș» al Chiriței Bîrzoî, în «comedia cu cîntice» *Chirița în pîrvînție* (vezi, în volumul de față, p. 179—261).

11. *Chirița la Paris* este titlul inițial, adeseori menționat de Alecsandri în scrisori, al «cînticelului comic» *Cursoana Chirița în voiaj* (vezi, în volumul de față, p. 263—273).

12. Aluzie la «povestirea umoristică cu cîntice» *Chirița la Expoziția de la Viena*, de Matei Millo, «povestire» scrisă în 1873, pe aceeași temă a «joncțiunilor» de cale ferată (vezi, mai nainte, p. 460, nota 3), în care, la un moment dat, Chirița, ajungînd într-o situație pecuniară critică, primește ajutor în guldeni din partea unui «măgnățel», care-i făcea, bineînțeles, curte, crezînd-o prințesă și nevastă de ministru, deci persoană influentă în viața politică a României. Reproducem mai jos, din «povestirea» lui Matei Millo, monologul Chiriței despre «plata datoriilor».

«A! uitasem să vă spun... la urmă pății încă o șotie, dar știi, cu yîrf!... Se vede că la Spozîție, cînd am căzut în apă, s-a rupt curelele de la geanta mea, care o purtam sub mantelă, ș-au căzut în apă geanta cu toate părăluțele mele, boieri dv. A doua zi, cînd căutai să scot bani, geanta nicăiri!... Vai de mine, ce mă fac?! Țip!... Alerg la Spozîție, la Poliție — tufă! Am pierdut banii, m-am afanisit! Cu ce plătesc otelu? Cu ce scap din Viena, din ghearele nemților?... A! <i>mi venea să nebunesc! Plîng, mă bocesc!... <i>mi, rup părul din cap, și cînd era, acum, să-mi smulg și cea din urmă suviță care-mi mai rămăsese, ușa se deschise... Și intră ungurașul meu, într-o mină cu un portofoliu ticsit de guldini de ăia de hîrtie, și în cealaltă cu căciulița lui ungurească plină de galbeni de aur frumoși ca stelele! — «Madame princesă, zise el, aflat nenorocirea d-tale, aci sunt trei mii gulden, rog primește, eu împrumut pe d-ta!» — ... «A! d-le, <i>mi dai viață, dar eu nu pot să-ți plătesc decît în țara mea, în București.» — «Plec și eu București cu d-ta, eu voi rog

pe bărbatu d-tale să dea la mine joncțiunile!» — «Ce să-ți dea?» — «Joncțiunile!» — «Nu știu ce sunt acelea!» — «O! bărbatu d-tale înțelege pe mine, și dacă d-ta vrut rugat pe d-lui... — «De ce nu, d-le, dacă n-o fi ceva prea greu și prea scump.» Ei, ce vreți, boieri dv.: Cînd am văzut banii, mai cu seamă în nevoia în care mă găseam, n-am avut curajul să-i spun că bărbatu-meu nu era ministru! Dar m-am gîndit că, întorcîndu-mă odată în București, m-oî sfătui cu fiul meu Guliță, care acum e dipotat, — dar', boieri dv., l-am făcut dipotat pe Guliță al meu! Dar dipotat, nu fleac, știi, de cei cari *dau din mîini*; cu influență, cu... ba încă mai dăunăzi a dat pe foi zdravăn unuia din acei gogonați, cari i-a răspuns că sugere lapte, adică să mă ierte d-lui, că l-am înțarcat de mult! — Cît pentru ungurașu meu, pe care l-am plătit pin' la un ban și care a venit dupe mine tocmai de la Viena, ca să-i dăm, cică... joncțiunile alea... eu aș zice, boieri dv., să nu-i dăm nimic.»

13. Sala Bossel — veche sală de «bal-maschê» și de teatru, în Bucureștii de altădată, pe Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei), vizavi de vechiul Teatru Național. În Sala Bossel își dădea reprezentațiile marele actor Matei Millo.

14. Echivoc creat de forma «literară» «vertuoasă», pe care Chirița o utilizează, pare-se, tocmai pentru a evita pronunția prea regional moldovenească, și fără echivoc, «virtoasă».

15. Calambur bazat pe pronunțarea moldovenească «năsăle», (rostire care duce gîndul la «năsălie») a formei de plural «nasèle», recte «nacele» fr., *nacelles*).

16. Calambur între cele două sensuri contradictorii ale grecismului «filotimie»: 1. «dărnicie, generozitate», — sens perceput, pare-se, de Bîrzoii, de vreme ce replica Chiriței îl i-rită: «Nu te iartă filotimia?! Iar să-ți arăt eu filotimie!», — și 2. «ambție de a dobîndi stima și prețuirea oamenilor».

17. *Mărcuța* — veche mănăstire în apropierea Bucureștilor de altădată, construită în anul 1587, devenită, în veacul trecut, ospiciu de alienați.

18. Calambur între sensul cuvîntului românesc «cioc» = «plisc» (să nu se uite că numele Chiriței evocă, după cum însăși spune în «comedia cu cîntice» *Chirița în provincie*, ciripitul unui... canar!), și sensul cuvîntului unguresc «csòk» = «sărut».

19. Joc de cuvinte bazat pe echivocul expresiei franceze «jeter du lest», care, la propriu, înseamnă «a arunca lestul», iar la figurat, «a face un sacrificiu pentru a putea ieși dintr-o situație compromisă».

20. Și aici, ca și în «cînticelul comic» *Cucoana Chirița în viață* (vezi, sub acest titlu, nota 10), Chirița ajunge, prin derivație sinonimică, la utilizarea improprie a termenului «trăsură», în înțelegerea ei «balonul», adică «aerostatul», confundindu-se cu «balonul» cu care se troienise, în 1844, în *Păcurari* (vezi, mai înainte, p. 282), adică o «trăsură veche, de țară, cu fundul rotund, făcută din împletitură de răchită».

21. Accidentul pe care vrea să-l prevină Chirița i s-a întimplat, la o reprezentație din primăvara anului 1875, actorului Matei Millo, strălucitul interpret al comediilor lui Alecsandri. După acest accident, de pe urma căruia Matei Millo s-a ales, din fericire, numai cu o zgirietură, Alecsandri și-a retras «farsa de Carnaval» din repertoriul Naționalului bucureștean, promițîndu-i prietenului său, într-o frumoasă scrisoare (vezi *Correspondență*, p. 186), un rol mai puțin periculos.

22. Termenul «desfrunzită» sugerează nu numai aspectul vestimentar al Chiriței, ci și vîrsta ei înaintată. Măritată cu Grigori Bîrzoii înainte de «răzmeriță», deci înainte de 1821, Chirița are, în 1874, vreo 70 de ani...

23. Ironie la adresa politicianismului vremii. Vezi, în volumul de față, sub titlul *Sinziana și Pepelea*, nota 3.

24. «Baba Hîrca, țigancă vrăjitoare» — personaj din «opereta-vrăjitoare, în două acte și trei tablouri» *Baba Hîrca*, de Matei Mîllo, piesă republicată în volumul *Primii noștri dramaturgi*. Ediție îngrijită și glosar de Al. Niculescu. Antologie, studiu introductiv și note bibliografice de Florin Tornea. București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, <colecția> «Scriitori români», 1960, p. 368—418.

25. *Barbu Lăutarul, Plăcintarul* (de fapt *Stan Covrigariul*), *Moisi, Paraclisierul* — personaje din «cinticelele comice», vodevilurile și comediile lui Aleksandri, magistrat intruchipate, în veacul trecut, de actorul Matei Mîllo.

SANDU NAPOILĂ ULTRA-RETROGRADUL

1861

1. *Convenția de la Paris* — protocol diplomatic internațional, încheiat la sfîrșitul Conferinței celor șapte puteri (Anglia, Austria, Franța, Prusia, Rusia, Sardinia și Turcia), desfășurată între 22 mai și 19 august 1858. Convenția de la Paris a hotărît, printre altele, unirea Moldovei cu Muntenia într-un singur stat și a proclamat desființarea privilegiilor boierești, egalitatea cetățenilor în fața legilor, libertatea personală și reglementarea prin lege a raporturilor de muncă între țărani și boieri. Îndeosebi aceste din urmă prevederi îl irită pe Sandu Napoilă, «boier velit», care, la adăpostul privilegiilor feudale, trăiește din exploatarea muncii țăranilor clăcași și a țăganilor robi de pe moșiile sale.

2. *Regulamentul Organic* — «constituție» cu două variante, una pentru Muntenia (intrată în vigoare în 1831) și

alta pentru Moldova (aplicată din 1832), scornită la Petersburg, care prin câteva prevederi (limitarea puterii absolute a domnitorilor, desființarea vămilor interne, organizarea aproape identică a celor două armate naționale, a învățămîntului și administrației) a contribuit în oarecare măsură la pregătirea unor condiții propice unirii celor două țări românești. Totodată însă *Regulamentul Organic* conținea dispoziții cu un pronunțat caracter feudal, ca de pildă: scutirea boierilor de orice fel de impozit, creșterea numărului zilelor de prestație gratuită, «datorată» de țăranii clăcași boierului proprietar, reducerea la jumătate a suprafeței de pământ pe care boierul trebuia s-o pună la dispoziția unui clăcaș cap de familie etc. Aceste prevederi retrograde, împotriva cărora vor lupta revoluționarii la 1848 și care l-au determinat pe Karl Marx să numească *Regulamentul Organic* «codice al muncii de clacă,» le regretă «boierul velit» Sandu Napoila, proprietar cu «hrisov domnesc» al «Țălinoasei».

3. Aluzie la «cînticelul comic» *Clevetici ultra-demagogul*, în care Alecsandri a încercat să-i satirizeze pe conducătorii demagogi ai partidei liberale — pe «generoși», pe «romantici», cum i-a numit cu amară ironie Nicolae Bălcescu — pe cei ce, pe sub scutul tiradelor revoluționare, întindeau proprietarilor mina armoniei sociale.

4. Barba fiind un semn distinctiv al boierilor, deci al celor care se bucurau de privilegii, «a face drum prin barbă» însemna a nu ține seama de privilegiile boierești, a ciunti privilegiile boierești.

5. «În colț la Petrea Bacalu», adică în actuala Piață a Unirii din Iași. Înt-una din vestitele sale *Scrisori, către V. Alecsandri*, și anume în *O călătorie de la București la Iași, înainte de 1848*, Ion Ghica scrie că «„Petrea Bacalu“ era pe atunci numele de modă al otelurilor din Moldova cum am zice astăzi „Grand Hotel“, fîe cit de mic. Acest nume fusese ilustrat de bogatul Petrea Bacalu din Iași.» (Ghica, *O.*, I, p. 197).

6. *Ioniță Sturza* sau *Ioniță Sandu Sturza* — Domn al Moldovei între anii 1822—1828. A rămas în istorie prin câteva reforme fiscale care au redresat vistieria țării, secătuită de domnitorii anteriori, și prin ușurința cu care investea cu demnități onorifice pe proprietarii mici și mijlocii, atrăgându-i astfel de partea lui și opunându-i, în slujbele Statului și ale Curții domnești, marilor boieri, proprietari de latifundii, ostili reformelor sale.

7. *Mihai Racoviță Voievod*, supranumit «Cehan» — Domn al Moldovei între anii 1704—1705, 1707—1709, 1716—1727; a lăsat în urmă-i, istoriei, faima unui domnitor cupid, care aduna, prin grele și nedrepte biruri, banii datorăți, pentru înscăunările lui multe, Porții Otomane.

8. Expresia «liude pintre călărași» își trage originea din vechea organizare a oștirii feudale românești, în care corpul «ludelor» («liudelor»), adică pedestrima, era formată din «proști», adică din oameni de rînd, lipsiți de drepturi, iar corpul «călărașilor», cavaleria, din boieri, neguțători și răzeși (moșneni), categorii sociale care se bucurau de anume privilegiul și aveau, deci, posibilitatea de a-și cumpăra și întreține calul și armele de luptă.

9. Ironie la adresa partidei conservatoare din Adunarea Națională (Sandu Napoailă o numește, cu un termen ieșit din uz în anul 1861, Obsteasca Obicînită Aduare), potrivit reformelor cu caracter democratic propuse de domnitorul Al. I. Cuza și de deputații progresiști din Adunare, în anii 1859—1861.

SÎNZIANA ȘI PEPELEA

1881

1. *Alexandria* — carte populară, foarte răspîndită la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și la începutul celui de al XIX-lea în rîndul cititorilor de limbă românească, în care

se cuprinde povestea vieții, războaielor și morții regelui macedonean Alexandru cel Mare (356—323 î.e.n.), unul din cei mai de seamă strategii ai antichității.

2. Corect: *Agatanghel* — scriere apocrifă a «fericitului ieromonah» grec Agatanghel, care ar fi trăit în secolul al XIII-lea, plăsmuită, spune N. Cartoian (*Cărțile populare în literatura românească*, București, Fundația pentru Literatură și Artă, 1938, vol. II, p. 133), de Theoclyto Poliidis, «în ultimele decenii ale veacului al XVIII-lea».

3. Ironie la adresa «tarafurilor», (citește «clicilor», «găștilor») politicianiste liberale și conservatoare, care întreprindeau în viața publică a României de la sfârșitul veacului al XIX-lea, prin «programe» demagogice și calpe declarații de principii, o sterilă agitație, fără nici o legătură cu năzuințele populare. Că acesta și nu altul este sensul ironiei lui Alecsandri, reiese atît din textul pe care-l adnotăm, text în care Macovei și Toma, personaje, sau, mai bine-zis, simboluri populare, vorbesc de «Țara Năucilor» — a politicienilor — ca de o colectivitate absurdă, alienată, dezumanizantă («seacă toate simțirile și-nvrăjbește frați cu frați»), netrebnică poporului («Fie lor acolo!»), cit și dintr-un alt dialog, care se citește în actul al II-lea (scena 2) al acestei piese.

4. Calambur bazat pe dublul sens al cuvintelor «leu» («monedă» și «viteaz») și «ban» («monedă» și «raug nobiliar feudal»).

5. Formă scilciată a dictonului latin *Vox populi, vox dei* — glasul poporului este glasul lui Dumnezeu, — dicton vehiculat cu deosebită fervoare, în scopuri demagogice, de politicienii liberali, la sfârșitul veacului trecut, exploatat, în literatură, sub forma schimonosită *Box populi, box dei*, de I.L. Caragiale, în comedia *O noapte furtunoasă* (1879), dar ridiculizat încă din 1860 de Alecsandri (*O.C.T.*, p. 715), în vodevilul *Satul lui Creminu*, intitulat ulterior *Rusaliile*.

6. Aluzie ironică la faimoasa «afacere Strousberg», de care, pe lângă mulți politicieni români, — liberali și conservatori, — nu a fost străină nici familia domnitoare a Hohenzollern-Sigmaringen-ilor. În ce a constat această faimoasă «afacere Strousberg»? În 1868, Statul acordase bancherului Strousberg din Berlin o concesiune pentru construirea liniei ferate Roman-Ploiești-București-Craiova-Vîrciorova, acceptându-i condițiile financiare împovărătoare fixate: 270 000 lei pentru kilometrul de cale ferată și 7,50 % dobândă anuală pentru capitalul investit. La 1 ianuarie 1871, Strousberg dădu faliment; guvernul retrăgindu-i concesiunea, deținătorii acțiunilor, români și germani, au creat așa-numita «Societate română a acționarilor drumului-de-fier», cărcia, în urma presiunilor politice exercitate de cancelarul german Bismark și de regele Carol I, România a trebuit să-i plătească o dobândă de 20 250 lei anual pentru fiecare kilometru de linie ferată, și, în 1872, un avans de 9 250 000 lei. În 1879 (cu un an înainte de a scrie Alecsandri «feeria națională» *Sînziana și Pepelea*), sub presiunea aceluiași factori, și cu acordul politicianilor liberali și conservatori cointeresați, Statul român a «răscumpărat» căile ferate concesionate, în 1868, lui Strousberg.

7. Numele burlesc al acestui «Grand-Hotel» imaginar — «La trei sarmale» — va fi iscat, pe vremuri, mai cu seamă veselia spectatorilor ieșeni, care «obișnuiau... să meargă, în zilele de sărbători, cînd se săturau de aerul închis» al «capitaliei» lor, la «crîșma numită „La trei sarmale“, situată pe șoseaua Socolei, peste drum de Grădina Domnească», celebră prin pivnițele ei adînci, pline de butoaie cu vinuri bune, și prin «meșteșugul deosebit cu care pregătea mîncările o crîsmăreasă din vremuri» (Bogdan, *O.I.*, p. 465). Prin grija gospodarilor orașului Iași, «crîșma» «La trei sarmale» a reînviat, în zilele noastre, din propria-i cenușă. Dar din păcate numai «crîșma»...

8. Calambur între cele două sensuri pe care le are verbul «a categorisi» în limba românească, sensul curent (și în 1881),

dedus din «categoire», «a așeza ceva după categorii, a califica, a caracteriza», și sensul mai vechi, dedus din grecismul «kategoria», «a cleveti, a calomnia, a defăima».

9. Cum forma literară a acestui cuvânt este «gălbează» presupunem că și aici avem de-a face cu o deformare intenționată a lui Alecsandri, menită să sugereze o maladie curentă a timpului — parazitismul politic, — după cum «albeața» sugerează cecitatea politică. Vezi și nota următoare, 10.

10. Aluzie la partidul conservator, numit și partidul «albilor».

11. Ironia lui Alecsandri vizează partidul liberal, format în 1875 din membrii aripii de dreapta a grupării revoluționare burghezo-democratice de la 1848, care, deși trădase principiile revoluționare și pactizase cu moșierimea, — cu conservatorii, cu «albii», — continua să se subintituleze «progresist» și «roșu».

12. Cele două scene din urmă demonstrează, prin aluziile ironice mai mult sau mai puțin voalate la adresa celor două partide de guvernământ ale timpului — partidul liberal și partidul conservator — și la adresa unor evenimente politice mai importante, consecvența lui Alecsandri în punctul de vedere popular, propriu «căuzașilor» de la 1848, și în opinia afirmată cu mulți ani în urmă, în tinerețe, că teatrul trebuie să fie nu numai o școală pentru formarea gustului artistic, ci și o tribună, «un organ spre biciuirea năravurilor rele și a ridicole lor societăți».

13. Știind că pe vremea cînd Vasile Alecsandri scria și transcria această «feerie națională», poetul Alexandru Macedonski (1854 — 1920), căutînd noi forme de expresie artistică pentru verbul românesc, încerca să demonstreze valoarea «versului simfonic» printr-o poezie «imitativă» ca *Lupta și toate sunetele ei*, în care, «prin ciocnirea intenționată a sunetelor xi-ră-vi-ră-ra și a sunetelor ta-ta-ti-ta» —

«Tip trîmbițe: Țepeni pe cai, cavalerii
Răriră rarele riuduri; — deșteptat-a
Titanica frunte a munților antici
Sunetul repede»,

— se puteau auzi «fanfarele trîmbiței», ca în celebrul vers «At tuba terribili sonitu taratantara dixit»^a a nu mai puțin vestitului poet latin Quintus Ennius (240—170 î.e.n.), și cunoscînd că relațiile dintre cei doi scriitori români nu erau, în același timp, deloc idilice, descifrăm în aluzia la «poezia imitativă» o maliție la adresa lui Alexandru Macedonski. (Vezi și, în volumul al II-lea al acestei ediții, sub titlul *Fîntîna Blanduziei*, nota 45.)

14. Ironie la adresa cronicarului dramatic I.N. Șoimescu, care, într-o suită de articole intitulate *Analiza critică a dramei «Despot Vodă» de Vasile Alecsandri*, publicate în ziarul *Pressa* (București, an. XII, nr. 249—256, 1879), formulase mai multe obiecții critice, unele întemeiate, asupra «legendei istorice în versuri», reprezentată în premieră la 3 octombrie 1879.

15. Vezi, mai sus, nota 11.

a — «La sunetul teribil al tubei, taratantara, a zis» (lat.).

C U P R I N S

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXIX
<i>Despre ediție</i>	XLI
 IAȘII ÎN CARNAVAL	1
PEATRA DIN CASĂ	57
CHIRIȚA ÎN IAȘI sau DOUĂ FETE Ș-O NENEACĂ	99
CHIRIȚA ÎN PROVINȚIE	179
CUCOANA CHIRIȚA ÎN VOIAJ	263
CHIRIȚA ÎN BALON	275
SANDU NAPOILĂ ULTRA-RETROGRADUL	299
SÎNZIANA ȘI PEPELEA	307

N o t e:

Iașii în Carnaval	415
Peatra din casă	424
Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă.....	434
Chirița în provincie	443
Cucoana Chirița în voiaj	453
Chirița în balon	459
Sandu Napoila ultra-retrogradul	465
Sînziana și Pepelea	467

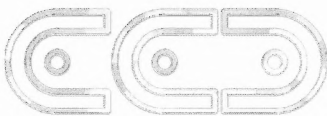

Lector : TIBERIU AVRAMESCU
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

*Tiraj 83 160 ex. Broșate 77 560 ex. Legate 1/3
5 600 ex. Coli ed. 21,31. Coli tipar 16,75.*

Tiparul executat sub comanda nr.
30 112 la Combinatul Poligrafic „Casa
Scintei”, Piața Scintei nr. 1
București
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

EM

de
Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen
2025

